

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorale Missionariorvm

Verjuys, Jean-Baptiste

Antverpiæ, 1682

urn:nbn:de:hbz:466:1-41565

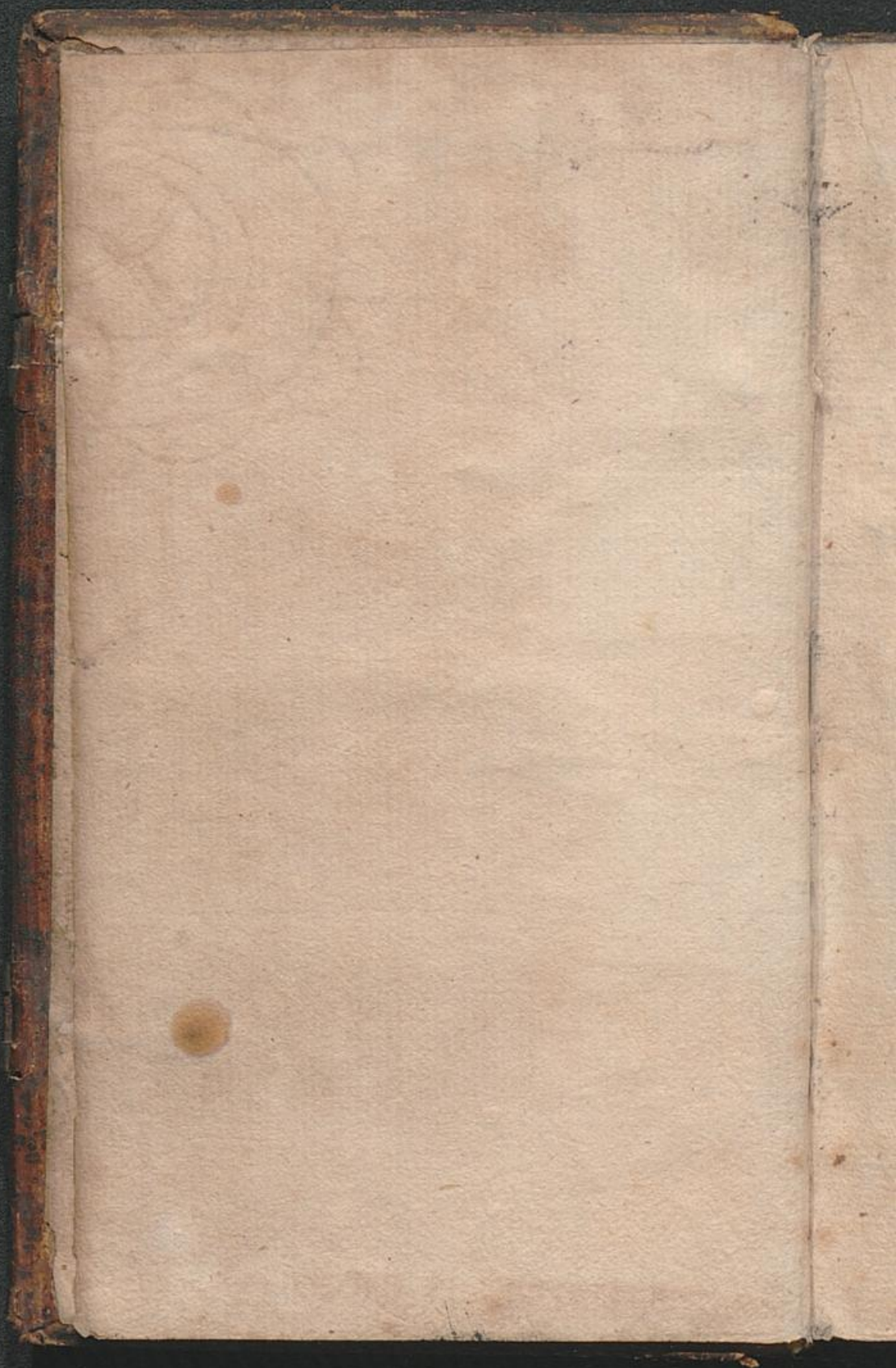

Th. 2337

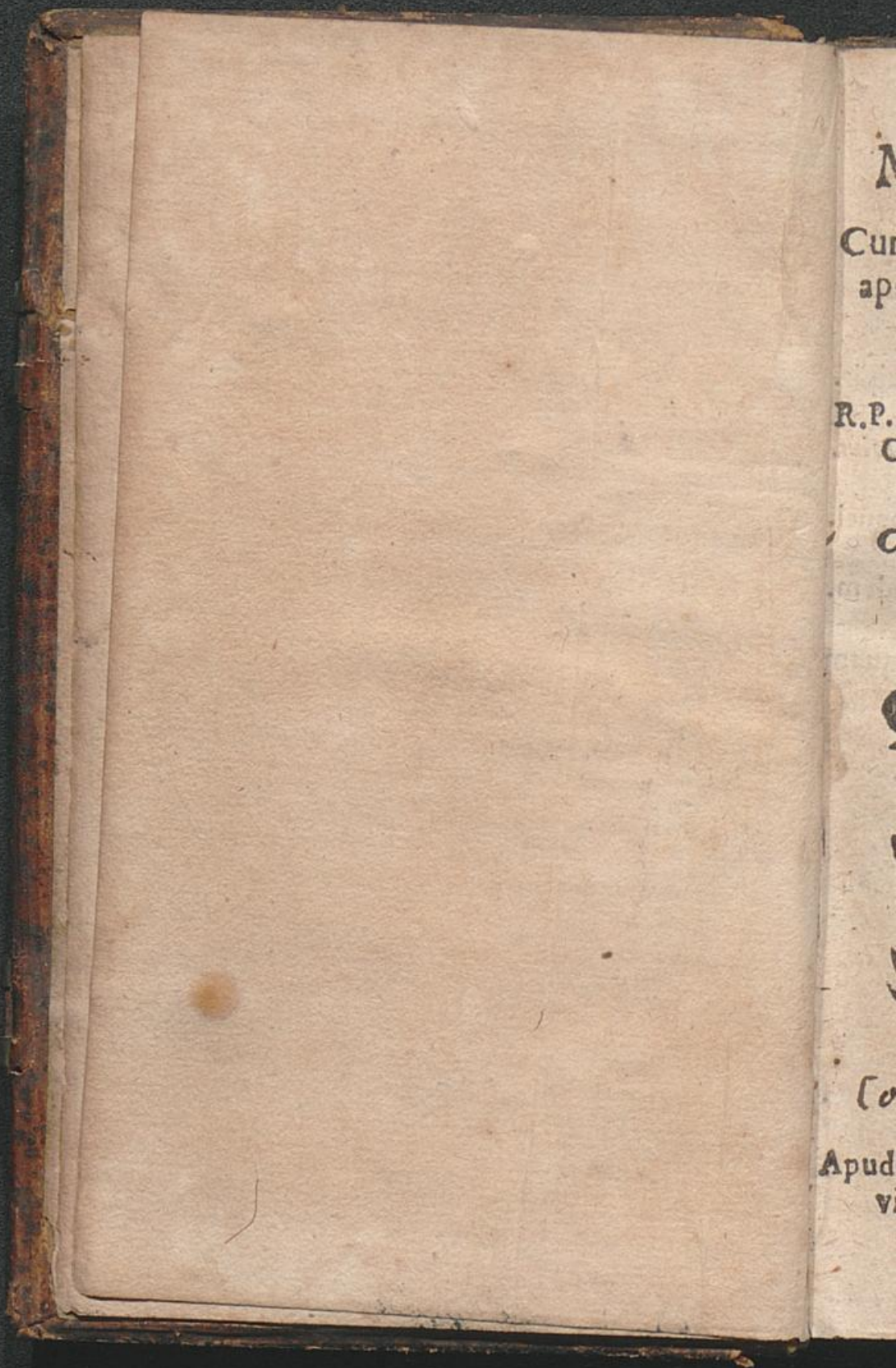
G. I

16.

PASTORALE MISSIONARIORVM

Cum resolutione casuum in Missionibus
apud hæreticos & alibi occurrentium.

AUCTORE

R.P.F. JOANNE BAPTISTA VERJUYS
Ord. FF. Prædicatorum, S. Theologiæ
Doctore.

*Opus tam Missionariis, quàm aliis
Pastoribus & animarum curam
habentibus perutile.*

Collegij Soc. Jesu Lovd. 1697

ANTVERPIÆ,

Apud JOANNEM BAPTISTAM VERDUSSEN,
viâ vulgò Cammerstraet, sub signo
duarum Ciconiarum. 1682.

Qui accipit si quem misero , me accipit
Ioan. 13. 20.

Sicut misit me Pater , & ego mitto vos. *Ioan.*
20. 21.

Messis quidem multa , operarii autem pauci
Matth. 9. 37.

Voca operarios & redde illis mercedem
Matth. 20. 5.

Pro Christo legatione fungimur tamquam
Deo exhortante per nos. *2. Cor. 5. 20.*

AD LECTOREM.

s accipit

vos. Ioan

em pau

merceden

tamqua

20.

Andide Lector : Scio quod de quacumque fere materia tot haecenus libri conscripti prodierint, ut multis nauseam pariat eadem in diversis, licet diversis modis digesta, relegere. Uti etenim nihil sub sole novum ita vix scriptum aliquod de novo in lucem prodit, quod ab antiquis dudum scriptoribus non fuerit praelibatum, ita ut idem sit noviter scribere, quod est saepius jam acta agere. In hac tamen materia quam assumpsi paucos inveni, qui casus in Missionibus passim occurrentes enuclearunt. Scripsit quidem de procuranda salute omnium gentium R. P. *Thomas à Iesu*. Ordinis Carmelitarum Excalceatorum, quondam per Belgium & Germaniam Provincialis, vir pientissimus, pro ut cæteris suis de Oratione scriptis comprobavit, solidissimus etiam in doctrinâ, utpote fidelissimus (uti illi Ordini Seraphicæ Matris Teresiæ mandato est proprium) Angelici Doctoris Thomæ Aquinatis Sectator. Quem secutus est Clarissimus D. *Angelus Maria Verricelli*, juris utriusque Doctor, Congregationis Clericorum Regularium Presbyter, qui de Apostolicis missionibus curiosissimos edi-

A 2

dit

AD LECTOREM.

dit tractatus. Sed quia ipsi illa potissimum clu
attigerunt quæ in Missionibus Orientalibus & n
bus inter Paganos, Turcas, & similes infideli
deles occurrunt, locum mihi reliquerunt tel
de Missionibus Aquilonaribus maxime oste
nobis vicinis inter hæreticos, aliqua tra U
ctandi. Et quia in meis visitationibus qua judi
ex commissione S. Congregationis de fun
propagandâ fide, per plures annos mi cre
tionum nostrarum in Provinciis confæde inse
ratis Præfectus feci, de plurimis difficillib
mis etiam casibus consultus fui, & quæ cœ
passim in illis partibus occurrunt; eo hab
volui coadunare, & eâ, quâ fieri potui clar
brevitate, communi usui divulgare. Fateo stab
quidem pleraque in diversis scriptorum lici
libris dispersa haberi, quia tamen illis pro
locis ad manum haberi vix possunt copio add
fiores bibliothecæ, nec si haberentur, e nes
quâ ibi opus est facilitate inveniri, maxim luti
à Missionariis tantis sui muneris functioni prin
bus distentis; quia etiam tot diversa sen ritè
tientium opiniones confusionem magi ctio
pariunt, quàm securitatem; utilissimus S. G
fore judicavi, illa quæ tutiora sunt selige virt
re, certiora ab incertis discernere, laxiore Mag
sententias vitare, tutiores amplecti; uti gistr
uno quasi compendio, parvo studio haberi fuit
possint quæ quisque tutâ securitate sequi occu
possit & docere. Multa fortè longiore jam
discursus requirerent; sed brevitate con quib
cluder

tiffimus cludere volui, quæ cuique minori labore
 Orientali & majori facilitate possint deservire. Pla-
 niles infiori etiam usus sum stylo, ut planius in-
 liquerunt telligantur quæ resolvuntur, nec enim
 maximam ostentationem ambivi, sed utilitatem.
 aliqua tra Ut autem non super arenam fallacis
 ibus quæ iudicij, sed super firmam petram cuncta
 ionis d fundarem, quantum licuit usus sum de-
 nos mi cretis SS. Pontificum tam Juri Canonico
 confæd insertis, quàm specialibus Bullis aut Bre-
 difficillibus datis. Sæpe etiam recurro ad sacra
 , & quæ œcumenica Concilia, & ad illas, quas
 unt; et habere potui, SS. Congregationum De-
 ri potui clarationes, & ad praxim Ecclesiæ. Reliqua
 re. Fateo stabilivi SS. Patrum testimoniis, & Ange-
 riptorum licini nostri Magistri toties ab Ecclesiâ ap-
 en illis probatâ doctrinâ. Quam ipsis sæpe verbis
 nt copiose adduxi, & ubi hoc longum fuisset, ratio-
 ntur, et nes & fundamenta extraxi, quibus reso-
 , maximam lutiones meas roboravi. Præmissi autem in
 unctione primo tractatu salutare pro adeundâ &
 ersa fer rite exercendâ Apostolicâ Missione instru-
 n mag ctiones, quas præcipuè ex *Cura Pastoralis*
 lissimus S. Gregorij Papæ, & aureo tractatu de
 nt selige virtutibus seu *Paradiso anime* B. Alberti
 laxiore Magni, Angelici Doctoris quondam Ma-
 cti, uti gistri, exaravi. Sub finem annectere visum
 o habet fuit tractatum de casibus tempore pestis
 ate sequi occurrentibus, ratione contagionis adeo
 ongior jam in Missione Hollandicâ grassantis. Pro
 are con quibus adhibui in plurimis instructionem
 cluder

AD LECTOREM.

veri illius Pastoris animarum S. Cardinali
Archiepiscopi Mediolanensis *Caroli Borromei*, in tractatu quem tempore pestis per
suam diocesim terribiliter furentis, habito
prius Synodo 15. Episcoporum, de Cura
pestilentiae edidit, & à suis exactè ob
servari mandavit.

Titulum autem à magno Gregorio
Papa quodammodo emendicavi; qui illi
tam proficuo omnibus Prælati & Pasto
ribus opusculo, pro titulo affixit: *Cura
Pastoralis*. Inde ego in eundem ferè sco
pum collimans, pro instructione opera
riorum in vinea Missionis libellum no
strum *Pastorale Missionariorum* indigitavi.
Nihilominus tamen non ipsis tantum Apo
stolicis Missionariis laboravi, sed om
nibus etiam Parochis seu Pastoribus qui
bus animarum cura incumbit, plurimè
enim ad ipsorum omnium utilitatem
inserui.

Utere igitur, *Benevole Lector*. & fruere
hoc nostro labore. Et si quid dignum, &
fini tuo aptum inveneris, in utilitatem
tuam, & Dei gloriam impende. Vale.

TRAC

TRACTATUS PRIMUS.

De Missionariis.

ARTICULUS PRIMUS.

De dignitate Missionis Apostolica.

NTEQUAM progrediar ad specialem Missionariorum instructionem, operæ pretium erit aliqua de dignitate missionis prælibare? Quæ non potest melius ponderari, quàm ex fine, principio, & ipso usu quo exercetur. Finis est lucrum animarum, principium est fervor charitatis, usus seu exercitium est prædicatio seu doctrina, & Sacramentorum administratio. Quanti faciendum sit lucrum animarum, colligi potest ex pretio, in quo apud Christum Dominum sunt animæ, pro quibus redimendis factus est homo, & quas proprio suo sanguine redemit. Si pretiosus verè sit sanguis Christi, quanto in pretio apud ipsum debet esse anima, pro qua ipse totum usque ad ultimam guttam in cruce effudit? Si apud Patrem æternum infinitæ dignitatis sit unigenitus Filius suus, quantæ apud ipsum sunt animæ pro quibus ipsi non pepercit, sed pro illis omnibus tradidit

eum ? meritò igitur proclamat S. Dionys. c. 3.
 cæl. Hier. *Divinarum omnium perfectionum di-*
vinissima est, Dei cooperatorem esse. Nullum
 omnino tempus, non hora, nec momentum
 fuit quod divinus ille bonus Pastor lucran-
 dis animabus non impendit. Imo hoc opus
 vocabat cibum suum & potum; quo refici vi-
 debatur. Pro quo egregiè perpendit Theophy-
 lactus familiarem illam cum Samaritana con-
 versationem, quando totus lassus ex itinere, &
 quodammodo siti exhaustus in meridie, se-
 debat supra fontem, Joannis 4. Accedebant
 discipuli offerentes cibum quem in vicinis lo-
 cis coëmerant; is qui dixerat mulieri *da mihi*
bibere, nolebat à discipulis cibum capere, quo
 reficeretur: sed ego, inquit, *cibum habeo man-*
ducare quem vos nescitis. *Mens cibus est ut fa-*
ciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam
opus ejus, videlicet salutem animarum. Ideo
 autem mulierem rogabat ut daret sibi bibere,
 quia salutem illius animæ sitiebat: Et quia,
 inquit Theophylactus, *sciebat quod Samaritana*
totam civitatem ad se traheret. Vocat cibum
 suum & potum, suave illud cum Samaritana
 colloquium, ut inde multorum ad se animas
 attraheret. Nec aliam in cruce, quàm hanc
 spiritualem sitim habebat. Magnum igitur &
 sublime opus est lucrum animarum. Utinam
 multi veri cooperatores inveniantur, qui
 nullum bonum tanti faciant quanti vel unius
 animæ conversionem, nec ullam adeo sen-
 tiant

DE MISSIONARIIS. 3

tiant iacturam, quam vel unius animæ per-
versionem.

Secundum pondus dignitatis missionis est
Principium quo dignè debet exerceri; quod
est fervens zelus charitatis. *Zelus enim*, uti
bene describit Doctor Angelicus 1.2.q. 28.
a. 4. *ex intensione amoris provenit*. Id quod
in igne est fervor, in voluntate est zelus amo-
ris divini. Mittebatur à Domino Jeremias
Propheta c. 5. v. 14. & ad prædicandum po-
pulo mittebatur: *Ecce ego, inquit Dominus,*
do verba mea in ore tuo in ignem, & populum
istum in ligna, & vorabit eos. Ubi S. Thomas:
Dabo verbis tuis efficaciam, ut quasi ignis com-
burant. Principium igitur fructuosæ missionis
est zelus seu fervor charitatis; qui ipsam te-
pidè exercet, non est verè missus à Domino.
Nullum omnipotenti tale est sacrificium, quale est
zelus animarum. Greg. hom. 12. Ezech. omne
autem sacrificium igne perficiebatur, sic totus
debet divinæ charitatis igne accendi, & accen-
dere; qui vult offerre Deo propriæ & aliarum
animarum sacrificium. Præfert S. Chrysost.
hom. 34. hunc zelum martyrio *Qui, inquit,*
propter utilitatem proximi martyrij occasionem
vel differt, vel etiam omittit, magis probatur
apud Deum. Magna charitas est omnia bona
sua pauperibus erogare, *plus tamen effeceris, in-*
quit iterum Chrysost. hom. 3. in Epist. 1. ad
Cor. si converteris animam.

Tertia dignitas perpendi potest ex ipso hu-

A 3

jus

jus muneris exercitio. Quæ actio dignior esse potest, quàm prædicatio verbi Dei, & Sacramentorum administratio? Et hoc in illis locis ubi verbum Dei adeo adulteratur, & Sacramenta quasi pedibus conculantur? Prædicando funguntur Missionarii legatione Dei, unde Apost. 2. Cor. 5. 20 *Pro Christo legatione fungimur*, ubi S. Th *id est, sumus legati Christi*. Legatus autem non suam, sed ejus à quo mittitur, agit personam; nec proprium, sed Domini sui officium exercet.

Ex his aliquod momentum appendi potest dignitatis Apostolicæ missionis, si eo quo oportet modo, & præparatione exerceatur.

ARTICULUS II.

*Quæ præparatio missionem debeat præcedere,
& quomodo exercenda.*

Salvator noster Christus Dominus missionem Apostolicam instituturus, antequam ad illam Apostolos eligeret, pernoctando in oratione seipsum voluit ad dignam electionem præparare. Factum est autem in illis diebus, *exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos & elegit duodecim ex ipsis. Luc. 6. v. 12. si per orationem tam prolixam, & vigilias integræ noctis se disponat æterni Patris Sapientia,

DE MISSIONARIIS. 5

pientia, ut dignos ministros suæ missionis Sanctos Apostolos eligat, quâ non præparatione indigebunt ipsi qui ad Apostolicum istud ministerium destinantur? *Species tibi datur*, inquit S. Ambrosi. super illum locum, *forma præscribitur, quam debeas emulari. Quid enim te pro salutetua* (imo & pro salute tot animarum) *facere convenit, cum vis aliquod opus pietatis* (& præcipuè Apostolicæ missionis) *adoriri, quando Christus missurus Apostolos oravit & solus & per totam noctem oravit? Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, inquit Christus Joannis 20. v. 21. ut scirent à quo, & quâ auctoritate mitterentur; ut autem rectè disponderentur, sequitur: *Hæc cùm dixisset insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* Aptè huc faciet pulchra doctrina B. Alberti magni quondam Magistri nostri Angelici Doctoris, in paradiso animæ cap. 26. *Zelus animarum verus & perfectus est quando aliquis sanctis meditationibus, ferventibus desideriis, lachrymis, orationibus, vigiliis, jejniis, prædicationibus, confessionibus, consiliis, doctrinis, atque aliis bonis operibus pro salute animarum laborat. Quanta autem hæc gratia sit, sic Beda describit: Quenam gratia sublimior, & Deo gratior esse potest, quàm eorum qui quotidiano exercitio alios ad auctoris gratiam student convertere, & crebrâ animarum fidelium acquisitione gaudium cœlestis patrie semper augere? Et paulò infra: Argumentum*

6 TRACTATUS I.

veri fervoris habet, qui nec vitam propriam, nec corpus curat, ut plures animas Christo lucrificat. Hunc zelum David habuit cum dixit: *Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te Absalon fili mi, fili mi Absalon?* 2. Reg. 18. v. 33. Et Apostolus cum dicit: *Ego autem libentissime impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris* 2. Cor. 12. v. 15 Et iterum: *Quotidie morior propter gloriam vestram fratres, id est, mortis pericula sustineo.* 1. Cor. 15. v. 31.

Mittendus erat Moyses ad eruendos filios Israël ex Ægyptiaca captivitate; Quæ & quanta non præcedunt ut ad istam missionem probetur idoneus? Legatur totum caput 3. Exod. Apparet inprimis Dominus in rubo ardenti, quo significabatur zelus ardens in spinis difficultatum. Cavetur Moyfi ne appropiet ad rubum nisi prius soluto calceamento de pedibus, scilicet operibus mortuis ab affectu, ut exponit gloss. interlin. Pro signo legitimæ missionis mandatur Moyfi, ut mittat manum in sinum, quæ apparuit leprosa, quo significabatur cognitio propriæ fragilitatis. Si tot & tantis signis præparari debebat Moyses ad missionem pro redemptione à captivitate corporali ex Ægypto, quanta requireretur dispositio ad missionem pro redemptione animarum à captivitate æternæ damnationis? Cognoscat ergo Missionarius se mitti ad opus maximè arduum, significatum per spinas, sed opus est ut ardeat fervore charitatis inter tot vepres

DE MISSIONARIIS. 7

vepres persecutionum. Solvat calceamenta ex pedibus, scilicet ab affectibus passionibus, per veram mortificationem; imponat manum in sinum, & propriam imperfectionem agnoscat, nec præsumat tantum opus aggredi nisi suffultus divinâ gratiâ, quæ lepram propriæ fragilitatis abstergat. Appositè huc veniet modus quo Sanctissimus Pater noster DOMINICUS verus animarum zelotes, dum aggrederetur missionem contra perversissimos hæreticos Albigeneses, est usus. Erat in Comitatu Episcopi Tholosani Fulconis & aliquot Abbatum, quos omnes Pontifex ad spiritua-lem illam expeditionem destinaverat. Monet ipse Fulconem ut Episcopali pompâ abjectâ hæreticam superbiam humilitatis exemplo expugnet, detrahit sibi calceos, rogat Episcopum ut idem faciat, cæteri Comites imitantur, & hoc humilitatis cultu per loca devia, per spinas & vepres ad locum accedunt, ubi cum hæreticis prædicationibus & argumentis erat decertandum. Et numquam præclariorem regulare victoriam. Nec mirum, cum enim hæreticorum Pater sit superbus Satanas, nulla esse possunt efficaciora arma ad ipsos debellandum & confundendum, quàm exercitia humilitatis, orationis & cæterarum virtutum.

8 TRACTATUS I.

ARTICULUS III.

An magis requiratur in Missionario doctrina quàm bona vita.

Certum est quod utrumque necessariò requiratur, nec enim proderit doctrina seu magna scientia sine bona vita, nec bona vita sufficiet sine doctrina; Ex utroque enim defectu, magni in Ecclesiam irrepsērunt errores. Sine virtute enim evanescit doctrina. Et hoc est quod in antiquis Philosophis Apostolus improbabat Rom 1. v. 21. *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Et inde dicit provenisse idololatriam, & alia gravissima peccata. Unde etiam ortæ sunt omnes ferè hæreses, ex superba elatione, & inflante scientia. Hugo Card. ad illa verba Apostoli 1. Cor. 8. v. 1. *Scientia inflat, charitas ædificat.* Profert S. Bernard ubi dicit: *Cibus indigestus corpus corrumpit, & inflatum hydropicum facit, si digestus fuerit, nutrit; ita scientia stomacho animæ ingesta si non fuerit igne charitatis decocta, malos humores generat.* Isti sunt illi mali humores errorum & hæresum, qui tot Regna & Provincias, etiam hoc nostro

DE MISSIONARIIS. 9

I. nostro sæculo infecerunt. Defectus etiam scientiæ & doctrinæ non rarò nocuit Ecclesiæ, maximè dum illi qui alios debent erudire, rudes sunt & ignorantes, qui simplicitate suâ vel novos errores inexercitato suo ingenio excogitant: aut non habentes capacitatem ut hæreticorum arrogantia resistant, à veritate auditum avertunt. Utrumque igitur Apostolico operario est necessarium, multò magis tamen bona vita quàm doctrina. Testante Christo Domino Matth. 5. v. 19. *Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cælorum, qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno Cælorum.* Sapientes sunt sal terræ, sed si sal per defectum charitatis evanuerit, in quo salietur? ad nihil valet ultra, nisi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Mellifluus Bernardus agens de Præcurfore Domini, misso ut ipsi viam præpararet, sic loquitur serm. de Nativ. S. Joannis Bap. *Ille erat lucerna ardens & lucens: Est enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum, ardere & lacere perfectum.* Et serm. 4. de verbis Isaïæ: *Vt quid tu qui mane oriebaris Lucifer in veritate non stetiisti, nisi quia Seraphim non fuisti? habuisti lucem, sed ardorem non habuisti, melius esset si ignifer magis esses, quàm Lucifer.* Idem dici potest illis qui vanè de sua scientia gloriantes, ardent ut vanè luceant, & virtutem negligentes, non lucent ut ardeant. Ad hoc nostrum
proprio-

IO TRACTATUS I.

propositum faciet id quod in Concilio Niceno factum refert Baronius & Spondanus an. 325. Quod cum in illo Concilio de fide ageretur cum argutissimo quodam Philosopho, qui licet à cæteris dicti Concilij Patribus abundè convinceretur, vanis tamen effugiis humanarum rationum inaniter se ut victorem jactabat, nolens perversum suum judicium in obsequium fidei captivare; Sanctus Episcopus Spiridion vir nullius eminentis doctrinæ, sed sinceræ fidei principiis innixus, inter reliquos Concilij Patres assurgens, simplicissimæ Symboli fidei confessione Philosophicas illas argutias adeo efficaciter confudit, ut præsumptuosus ille arguator Sanctæ fidei manus daret, & se sanctæ simplicitati Spiridionis Episcopi victum submitteret.

Necessaria est igitur scientia pro animarum ad fidem conversione, magis tamen vitæ bonitas, sine qua quæcumque humana doctrina nihil omnino proderit ad salutem. Ac proinde potius eligendi sunt ad missionem qui sunt bonæ vitæ, quàm qui videntur esse magnæ doctrinæ sicut Christus infirma mundi elegit, scilicet Apostolos piscatores.

ARTI-

ARTICULUS IV.

De recta intentione & fine hujus
functionis.

DE hac materia aptissimè prosequitur
B. Albertus Magnus loco supra-citato
in Paradiso animæ : *Argumentum falsi fervoris
habet qui de spiritualibus operibus magis sollici-
tus est pro muneribus , quàm pro animabus. Et
qui amplius laborat pro amicitia hominum , vel
favore , quàm pro eorum sanctitate & perfectione.
Talis non potest dicere cum Apostolo , non quaero
quæ vestra sunt , sed vos , 2. Cor. 12. v. 14 Notan-
dum autem quod ubicumque duo movent ad
aliquod opus , scilicet Deus & aliquid aliud ,
difficulter cognoscitur quid plus moveat ; verbi
gratiâ , aliquem movet ad audiendas confessiones ,
vel ad aliquod spirituale , salus animarum , &
spes lucri , vel favor , vel placentia , vel libertas ,
vel aliqua alia delectatio , hîc difficulter discer-
nitur quid istorum magis afficiat animum labo-
rantis , & operantis. Attamen evidens argumen-
tum est quod aliquid prædictorum magis moveat ,
quàm Deus vel animarum salus : cum audit
quis libentius divites , nobiles , juvenes & formo-
sos quàm pauperes , ignobiles , senes & deformes.
Et cum sepius & diutius delectatur esse cum
ipsis , quàm cum illis , & fortè cum minori fru-*
ctu,

RTI-

Et tu, cum tamen illi tam sanctas conscientias habeant, quàm isti, vel sanctiores: & tantum vel amplius obediant consiliis quàm isti, & tantum vel plus studeant perfectioni quàm isti, & tantum vel plus placeant Deo quàm isti, teste Iacobo 2. v. 5. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem: Scilicet ipsum non curantes, in quibus tamen Christus maximè honoratur. Hec Albertus. Quod etiam confirmari potest ex illis signis quæ Christus Dominus dari curavit Joanni Præcursori suo, qui ad eum miserat discipulos, ut inquirerent, an ipse esset qui venturus erat, scilicet Messias *Ite annuntiate Joanni quæ vidistis: cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt.* Et tandem id quod ad rem nostram facit: *Pauperes evangelizantur* Matth. 11. v. 5. Imo Luc. 4. v. 18. refertur ad Christum Salvatorem illud Isaia 61. v. 1. *Evangelizare pauperibus misit me.* Tanti est pauperibus & non tantum divitibus prædicare, ut meritò inter signa reputetur, quibus Adventus Salvatoris innotuit, & quod hic proprius finis fuerit missionis suæ quâ à Patre missus est in terram, pauperibus evangelizare. Ideo autem majus quid est & laudabilius pauperibus prædicare quàm divitibus, quia à pauperibus nihil nisi lucrum animarum sperandum est, quod solum debet ab Evangelico Missionario intendi. Non pro-

DE MISSIONARIIS. 13

prohibetur autem etiam divitibus prædicare, sed cavetur ne temporale lucrum intendatur. Et hoc est quod S. Apostolus Petrus omnes monet Pastores 1. Pet. 5. v. 2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratiâ.* Missurus Dominus primum inter Prophetas Isaiam, postquam ipsius labia per unum de Seraphim ignito calculo sumpto ex igne altaris purgari fecerat, ut ulterius mittendæ aptitudo probaretur, quem, inquit, *mittam & quis ibit nobis?* Respondit autem Propheta: *Ecce ego, mitte me.* Quem locum exponens Angelicus Doctor, nobis, inquit, *aquisitive sumitur, quasi diceretur: quis ibit ut non querat vanum honorem aut lucrum, sed nobis? Omnes enim,* inquit Apostolus Philip. 2. v. 21. *Quæ sua sunt quarunt, non quæ sunt Iesu Christi* cujus sunt animæ; ad quas lucrandas & in fide fovendas, Missionarij mittuntur.

ARTICULUS V.

De Eleëmofynis quibus Missionarij sustentantur.

IN præcedenti Articulo avaritiam damnavimus & turpe lucrum, neutiquam tamen eleëmofynas fidelium, quibus Pastores, & operarii

14 TRACTATUS I.

operarii in vinea Domini alantur; illas enim ipse Salvator noster Apostolis quos mittebat concessit Luc. 10. v. 7. *Dignus est enim operarius mercede sua.* Prohibuerat quidem ipsis portare peram aut sacculum, sed hoc ideo quia volebat eis per eleemosynas providere de necessariis quod expresse inde inferit S. Greg. Rom. 17. *Qui peram & sacculum portare prohibuit, sumptus & alimenta ex predicatione concedit, dignum est enim ut ab eis terrena stipendia consequamur, quibus patrie celestis premia offerimus.* Et Aug. lib. 2. de consensu Evang. cap. 30. *Satis ostendit cur eos hac possidere ac ferre noluerit; non quod necessaria non sint sustentationi huius vite, sed quia sic eos mittebat, ut eis hac deberi demonstraret ab illis ipsis quibus Evangelium credentibus annuntiarent, tamquam stipendia militantibus, tamquam fructum vineae plantatoribus, tamquam lac gregis Pastoribus.* Unde Paulus dicit 1. Cor. 9. v. 7. & sequentibus. *Quis militat suis stipendiis unquam? quis plantat vineam & de fructu ejus non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? numquid secundum hominem hac dico? an & lex hac non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: non alligabis os bovi trituranti Numquid de bobus cura est Deo? an non propter nos hoc dicit? Et infra Si nos vobis spiritualia seminamus; magnum est si nos carnalia vestra metamus? nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt, edunt?*

¶

*¶ qui altari deserviunt, cum altari participant?
ita ¶ Dominus ordinavit iis qui Evangelium
annuntiant, de Evangelio vivere.*

Inquiri autem hinc potest quid fieri debeat
de superfluis quæ ex eleemosynis recipiuntur,
& quæ propriæ sustentationi non sunt ne-
cessaria. Utrum ex his coacervare sibi possint
thesauros? an prodigè ultra necessitatem
expendere? Pro cuius resolutione supponen-
dum est, multa in illis locis esse necessaria
præter victum, & amictum, debitam sup-
pellectilem, famularum domus conductionem,
& alias expensas tam publicè quàm secretò
faciendas Reservari ergo possunt quæ præsentī
necessitati quidem videntur superflua, prævi-
dentur tamen fore aliquando necessaria, nec
sine fidelium gravamine tunc possent acquiri.
Cavendum tamen ne sub hoc pallio latitet
avaritia, & insatiata habendi concupiscentia.
Vituperandum omnino est, illa quæ ex
eleemosynis pro necessitate verè sunt super-
flua, superfluis usibus impendere, uti con-
viviiis, quæ etiam apud Episcopos debent esse
frugalia, pretiosæ suppellectili, vestibus sump-
tuoſis, numerosæ Bibliothecæ, quam curio-
sitas potius adornat, quàm discendi deside-
rium. Imo nec laudari aliquando potest ex
illis pretiosa ornamenta Ecclesiæ conficere.
Quæ ex eleemosynis Missionario sunt super-
flua, pauperibus fidelibus sunt necessaria,
Quæ necessitas in illis locis ex hoc major est,
quod

quod sæpè , ut habeant unde vivant , ad hæreticos declinent , & sic non tantum pauper-
tatem corporalem , sed & spirituales incur-
rant. Interdum etiam , imò & sæpè sæpius ali-
qui ad fidem Catholicam redirent , si haberent
unde viverent. Illis & similibus usibus im-
pendenda sunt illa quæ Missionariis sunt su-
perflua. Si de superfluis suis quicumque dives
dare debet eleëmofynas , saltem in gravi ne-
cessitate; quanto magis Ecclesiastici operarii
missi pro lucro animarum , quando ipse vel in
periculo sunt ut perdantur , vel in spe ut con-
vertantur , dummodo quod ipsis necessarium
est erogetur. Cogitent se non est Dominos ,
sed dispensatores: imitentur Evangelicum ne-
gotiatorem quærentem bonas margaritas: *In-
ventâ autem unâ abiit , & vendidit omnia quæ
habuit & emit eam.* Matth. 13. v. 45. Nulla
tam pretiosa margarita quàm anima. Missio-
narii verò spirituales negotiatores sunt , si
igitur mittantur , ut animas quærant , in-
ventas emant , seu potius redimant , etiam im-
pendendo ea quæ ipsis debent pro minimo
æstimari , bona temporalia quæ suæ neces-
sitati superfluunt. Eapropter nuper à Sanctis-
simo Domino Alexandro VII. moderno Pon-
tifice mandatum fuit ad petitionem S. Con-
greg. de Propag. fide die 1. Octob. 1663. ne
legata , eleëmofynæ , oblationes & cætera hu-
jusmodi cujuscumque valoris , ex missione ex-
trahantur , sed impendantur , primò quidem
in

in beneficium & manutentionem ac necessarium usum missionis : deinde in pauperum Catholicorum auxilium & sublevamen erogentur. Unde fit ut Missionarii omnes possint & debeant superflua sua in tales pauperes, necessitatem habentes, distribuere, & per hoc vacillantes confirmare, & aberrantes allicere.

ARTICULUS VI.

*Bonis exemplis edificari debent tam fideles
quàm infideles.*

O Lim Apostoli & primitivi ipsorum successores miraculis se probabant, tamquam veros Apostolici muneris ministros : quibus infideles excitabantur, ut ipsorum verbis crederent, miraculis bona & sancta vita accedebat. Modò verò cùm miracula desint, vita exemplaris id præstare debet quod per miracula fiebat Cum Moyses adferret populo legem quam in monte acceperat à Domino, resplendebat facies ejus luminosis radiis, ut sic efficacius mentes audientium legem illuminaret. Tale lumen voluit Dominus resplendere in moribus discipulorum suorum Mat. 5. v. 16. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem*
us-

vestrum qui in coelis est. Ubi S. Thomas : In-
format eos quoad modum docendi , unde dicit , si
luceat lux vestra , id est doctrina. Secunda
quoad manifestata doctrina per opera bona con-
firmationem. Vnde subdit : ut videant opera
vestra bona. Glos Opera requiro , ut videantur
& sic doctrina confirmetur. Iac. 2. v. 12. Si
loquimini & sic facite. Chrysost. nomen Dei per
eos blasphematur qui non faciunt quod docent.
Et postea adducit S. Bernardum dicentem
Lingua magniloqua & manus otiosa ; doctrina
lucida , & vita tenebrosa , est monstruosa.

Pulchrè ad hoc S. Gregor. par. 3. Cura
Past. cap. 6. agens de opere Prædicationis &
voce , sic ait : Prædicator quisque plus actibus
quàm vocibus insonet , & bene vivendo vestigia
sequacibus imprimat , ut potius agendo , quàm
loquendo quo gradiatur ostendat. Quia & Gallus
quem pro exprimenda boni Prædicatoris specie in
locutione sua Dominus assumit , cum jam edere
cantus parat , prius alas excutit , & semetipsum
feriens vigilantiorē reddit. Quia nimirum
ne cesse est , ut hi qui verbo Sanctæ Prædicationis
monent , prius studio bonæ actionis evigilent , ne in
semetipsis torpentes opere , alios excitent voce.
Prius se per sublimia facta excutiant & tunc ad
bene vivendum alios sollicitos reddant. Prius
cogitationum alis semetipsos feriant , quidquid
in se inutiliter torpet , sollicitâ investigatione
deprehendant , districtâ animadversione corri-
gant , & tunc demum aliorum vitam loquendo
com-

I. DE MISSIONARIIS. 19

componant. Prius punire propria fletibus curent.
 & tunc quæ aliorum punienda sunt denuntient.
 & antequam verba exhortationis insonent, omne
 quod locuturi sunt operibus clament. sic Greg.

Idem hom. 17 in Luc. c. 10. sic ad propo-
 situm loquitur; Tunc verè aliis recta prædi-
 camus, si dicta rebus & exemplis ostendimus.
 Nullum puto fratres charissimi ab aliis majus
 præjudicium, quàm à Sacerdotibus tolerat Deus:
 quando eos quos ad correctionem aliorum posuit,
 dare de se exempla pravitatis cernit, quando
 ipsi peccamus qui compescere peccata debuimus:
 nulla animarum lucra quarimus, ad nostram
 quotidie studia vacamus, terrena concupiscimus,
 humanam gloriam intentam mente captamus,
 &c. Si lumen quod in similibus animarum
 curam habentibus tenebræ sint, ipsæ tenebræ
 simplicium hominum qui erudiendi sunt,
 quantæ erunt? contra similes Apostolus
 invehitur Rom. 2 v. 21. Qui ergo alium doces,
 te ipsum non doces? qui prædicas non furandum
 furaris. Et ibidem v. 3. Existimas autem hoc
 homo qui iudicas eos qui talia agunt & facis
 ea, quia tu effugies iudicium Dei? Terribilis
 planè est sententia, & omnibus formidanda,
 ne dum mittuntur ad lucrum animarum, illas
 perdant potius pravis exemplis, quàm lucren-
 tur.

Cavenda sunt autem præ aliis scandala con-
 tra castitatem, propter pericula & occasiones
 quibus in illis locis implicantur. Habitant

B quo.

quodammodo soli, & sine testibus cum mulieribus conversantur, & hoc in seculari veste, unde planè mirum hæreticis videtur quod in tot occasionibus se contineant: dicente d. suo tempore Petro Apost. 1. Pet. 4. v. 4. *quo admirantur non concurrentibus vobis eandem luxuria confusionem.* Quod merito dici potest in nostris missionibus, propter hæreticos adeo concupiscentia carnis devotos, ut sibi persuadere vix valeant, quod Sacerdotes & Religiosi continentiam observent quam promittunt. Viranda sunt igitur offensa. In Con. Nicæno Can. 3. sic habetur: *Omnibus modis interdixit Sancta Synodus neque Episcopo, neque Presbytero, neque Diacono neque ulli Clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi fortè mater, aut soror, aut avia, aut amita vel matertera sit.* In his namque solis personis & harum similibus omnis qua ex mulieribus est suspicio declinetur. Qui autem præter hac agit, periclitatur in Clero. Idem cavetur in Conc. Eliberit. cap. 27. Imo S. August. ne quidem propriam sororem sibi cohabitare sinebat. Cavendum est planè maximè in illis partibus ab omni speciei mali. Et hoc præcipuè in audiendis confessionibus, circa quas S. Carolus Borromæus salutare planè suis Pastoribus regulas præscripsit, videlicet ne usquam nisi in Ecclesiis confessiones audirent, maximè foeminarum & non nisi cum stola, numquam verò in ipsarum

farum domibus, nisi dum per infirmitatem id aliter fieri non posset, & tunc quidem aperto ostio cubiculi Optandum ut idem in missionibus ubi periculum majus est, & teneriores conscientiae ad scandalum, exactè observaretur, & caveretur ab omnibus quibus proximus scandalizatur.

ARTICULUS VII.

De scientia requisita in Missionario.

Magnus ille & sanctitate & doctrinâ Papa Gregorius, proficuum illum suum tractatum de cura Pastoralis sic exorditur: Nulla ars doceri praesumitur, nisi intentâ prius meditatione discatur. Ab imperitiis ergo magisterium Pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam ars est artium regimen animarum. Quis autem cogitationum vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpè qui nequaquam spiritualia praecepta cognoverunt, cordis se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt. Et infra: Pastorum imperitia voce veritatis increpatur cum per Prophetam dicitur Isai. 56. v. 11. Ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam.

B 2

Et

22 TRACTATUS I.

Et S. Hieron. in Aggeum Proph. Considerandum esse officium de lege interrogatum respondere: si Sacerdos est, sciat legem Domini, si ignorat legem Domini, ipse se arguit non esse Sacerdotem Domini. Sacerdotis enim est scire legem Domini, & ad interrogationem respondere de lege.

Hinc namque, inquit ubi supra S. Gregorius in Evangelio per semetipsum veritas dicit: Si cecus ceco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt Matth. 18 v. 14.

Ut autem ad particularia descendamus, praemitemus ea quae S. Thomas in ministris Ecclesiae requirit quoad scientiam credendorum 2. 2. q. 2. a. 6. inquirens utrum omnes aequaliter teneantur ad habendam fidem explicitam, sic respondet: Explicatio credendorum fit per revelationem divinam. Credibilia enim naturalium rationem excedunt. Revelatio autem divina ordine quodam ad inferiores pervenit per superiores, sicut ad homines per Angelos, & ad inferiores Angelos per superiores, ut patet per Dion. de cal. Hier. Et ideo par ratione explicatio fidei oportet ut perveniat ad inferiores homines per majores, & ideo sicut superiores Angeli qui inferiores illuminant, habent pleniorum notitiam de rebus divinis quam inferiores, ut dicit Dion. c. 12. cal. Hier. ita etiam superiores homines ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorum notitiam de credendis, & magis explicitè credere. Quae doctrina aptissimè convenit

I. DE MISSIONARIIS. 23

venit Missionariis & aliis Pastoribus: ipsi enim in suis muniis consentur superiores esse, ut fideles instruant, & hæreticos convincendo convertant: exercent etiam officium Angelorum, sicut enim Angeli mittuntur & à missione seu nuntiando Angeli nominantur, ita & operarii missionis sunt quodammodo Angeli, missi ut alios in fide & moribus illuminent, ac proinde opus est ut prius in se lumen habeant & scientia polleant, quàm in alios derivent.

Illuminare autem debent alios. Primò in Sacra Scriptura; cùm enim agant apud hæreticos, qui omnes suas controversias ad purum Dei verbum remittunt, textum passim falsificant, & sensum ad suos errores detorquent, necessarium prorsus est, ut fidelium in illis locis instructores in Sacris Bibliis perfectè sint eruditi. Tum etiam quia teste Apostolo 2. Tim. 3. v. 16. *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.*

Secundò debent versatissimi esse in controversiis fidei, ut doceant gregem sibi commissum dignoscere bona pascua à malis, & distinguere verum alimentum à veneno. Hier. 15. v. 19. *Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris,* Tum etiam ut parati sint satisfactionem dare in materia fidei omni poscenti,

ut requiritur 1. Pet. 3. v. 15. Imo & arguere
 sic exigente necessitate, ipsos hæreticos, ut
 monet Apostolus Titum cap. 1. v. 9. qualem
 oporteat esse Episcopum, videlicet *ample-*
ctentem eum qui secundum doctrinam est, fide-
lem sermonem, ut potens sit exhortari in do-
ctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.
 Tamen enim, uti infra dicitur, non facile
 debeat Missionarius suscipere disputationem
 cum hæreticis, paratus tamen esse debet, cum
 per eorum insultus, & ipsius taciturnitatem
 negotium fidei defensionem exigit. Præterea
 si aliquis malè ab hæreticis imbutus instru-
 ctionem petit, & ipsorum argumenta, quæ
 sæpè multis technis involvuntur, dissolvi,
 expeditus debet esse Missionis minister, &
 sufficientem habere scientiam, ut talem in
 fide instruat, instructum confirmet, & vacil-
 lantem confortet, extricando ab apparentibus
 nodis quibus à veritatis semita detinebatur.
 Ne & talibus contingat illa civitatis Hierusa-
 lem infelicitas: *Parvuli petierunt panem, &*
non erat qui frangeret eis. Thren. 4. v. 4.

Tertiò. habere debent scientiam eorum
 quæ ad integritatem & usum Sacramentorum
 requiruntur, ne ex defectu talis scientiæ inde-
 bitè, fortè etiam invalidè Sacramenta admi-
 nistrentur. Maximè verò quoad Sacramenta
 Pastoralia dum facultatem habent illa mini-
 strandi. Et hoc non solum quoad materiam,
 formam, & ceremonias requisitas, sed etiam
 quoad

arguere eos, ut qualem conferantur, & sic magis hæreticis ludibrio exponantur.

Quartò. Requiritur scientia præceptorum Dei & Ecclesiæ, quæ in ore Pastorum quodammodo masticari debent, ut congruè parvulis in fide ingerantur, & cum fructu addiscant; retineant & observent. Pro quo oportet exactè pervolvere casus conscientiæ, & totius moralis Theologiæ sanas & securas resolutiones, ne ex defectu talis scientiæ populus in multis à rectè operando aberret; & licet per ignorantiam excusetur, Pastores & Missionarii peccata populi comedant, & aliorum iudicium & fortè condemnationem in se convertant.

Quintò. Tandem scire debent, & se exercere in doctrina mystica circa virtutes, & vitia, orationem, meditationem, modum se mortificandi & tendendi ad perfectionem. Illa enim etiam spectant ad pascua spiritualia; ut animæ ad vitæ perfectionem promoveantur.

ARTICULUS VIII.

Docere debent sententias tutiores non laxiores.

TAmetsi utrobique periculosa sit novarum opinionum laxitas & quidquid sentiendi libertas,

libertas, ex qua tota ferè moralis doctrina
& fidelium mores depravantur: in partibus
missionis omnino cavenda est; quia non parva
materia scandali est tam vacillantibus Catho-
licis, quàm obstinatis hæreticis, dum Ec-
clesiastica præcepta, imo & aliquando divina
patiuntur tot novarum opinionum probabili-
tates, ut vix unquam desit pallium, quo eorum
transgressio non tegatur. Ipsi hæretici in suis
à se institutis observantiis, omni rigore co-
guntur obedire, ita ut in hoc verum sit illud
Luc. 16. v. 8. *Filij hujus sæculi prudentiores*
filij lucis in generatione sua sunt. Dum jeju-
nant usque ad vesperam jejunium producunt;
dum publicæ orationes indicuntur, nemini
se subtrahere permittitur, obserantur officinæ,
portæ civitatis clauduntur, & toto ferè die
in Ecclesiis psallendo aut orando commoran-
tur; Dominicis item diebus tempore sui in
Ecclesiis exercitii, nemo in tabernis, nemo
in plateis, nec ipsi quidem pueri audent com-
parere. Dum Calvinistica cæna præparatur,
ad illam pridie imo aliquot ante diebus, de
digna sumptione admonentur; dissidia &
inimicitia, si quæ habentur, componuntur.
In contribuendis eleëmosynis pro Sectæ suæ
(ut vocant) fratribus suis, seu membris tanta
est largitas, ut vix sit inter illos qui verè neces-
sariis indigeat. Quæ omnia mirè simplicium
mentes alliciunt, respicientium ad corticem
tantum externæ alicujus observantiæ, & non
ad

ad medullam veræ fidei. Ex adverso verò nihil adeo Catholicorum tepidorum animos debilitat, quàm blanda nimis observantiæ præceptorum indulgentia, quâ vix quidquam non licere præsumitur, & pro libitu præcepta interpretandi libertas conceditur. Sacramentum Pœnitentiæ quod vel solum deberet peccantium vulnera curare, adeo jam apud plerosque viluit, ut ipsis potius liberius peccandi occasionem præbeat, quàm remedium. Vix audet Sacerdos pœnitentes corripere, acriores pœnitentias injungere, salutarem dolorem exigere: omnia tamquam levia, tamquam secunda, tamquam tuta, quia probabilia sunt, permittuntur. Non valent tam blandè corporalia sibi vulnera curare, ne aliquando non satis expressa sanies, majori malo intus putrescat. A jejunio levissima debilitas eximit, ab audiendo Sacro minima indispositio, aut parvus labor subeundus. A dandis eleëmofynis, quævis excusat apparens necessitas; Et ne singula referam; arcta via & angusta porta, quæ ad vitam ducit occluditur, & lata porta, & spatiosa via ab indulgentioribus animarum ductoribus aperitur. Et dum miseris Catholicis (ut dicunt) in illis persecutionibus fingunt consolationem, adulando laxioribus suis opinionibus, inquietos reddunt (si timoratae sint conscientiae:) dum nec sibi tantum audent abblandiri, aut si liberioris sint animi, hoc apud ipsos efficitur ut præcepta parvipendere.

B 5

inci.

incipiant, & dum leviter metam excedere permittitur, pleno cursu transgrediantur.

Ezech. 13. v. 18. *Consuunt pulvillos blandioris indulgentiæ, sub omni cubito manus, scilicet operis, & faciunt cervicalia probabili securitatis sub capite universe ætatis ad capiendas animas adulatoriis suis opinionibus.* Super quem locum noster Hugo Cardinalis. *Hæc contra molles & effeminatos Sacerdotes, qui alii decipiunt adulationibus. Pulvillus siquidem fit ut super illum molliter quiescat, ps. 9. laudatus peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Isti sunt caupones Diaboli Isai. 1. Caupones tui miscent aquam vino; & ps. 54. Molliti sunt sermones suos super oleum, & ipsi sunt jacula Matth. 8. sequere me & dimittam mortuos sepelire mortuos suos. Ibi dicit Gregorius mortuus mortuum sepelit cum peccator peccatorem aggere adulationis premit Isai. 3. Populus meus, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Prosequitur Propheta: Vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum. Ubi iterum Hugo: Vivificabant, id est, vitam eis promittebant, & violabant, &c. quia eis impunitatem promittentes, justitiam à me excludebant. Vitanda est igitur ab omnibus doctrinæ novitas, quod Apostolus multum inculcabat primis Episcopis Timotheo & Tito: huic quidem Tit. 2. v. 1. *Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam, & v. 8. verbum sanum irreprehensibile.**

Illi

excedet Illi verò Tim. 1 v. 13. *formam habet sanorum*
 ntur. *verborum* Illa sola doctrina sana est, & verbum
 illos blan sanum, quod adfert sanitatem; & unde nemo
 manus infirmatur, nec in fide nec in moribus.

ARTICULUS IX.

Qualiter debeant populo prædicare.

C Concilium Trid. sess. 5. c. 2 verbi Dei Con-
 cionatores sic admonet: *Plebes sibi com-*
 missas pro sua & earum capacitate pascant salu-
 taribus verbis, docendo quæ scire omnibus ne-
 cessarium est ad salutem, annuntiandeq; eis cum
 brevitate & facilitate sermonis, vitia quæ eos
 declinare, & virtutes quas sectari oporteat, ut
 poenam eternam evadere, & caelestem gloriam
 consequi valeant.

Primò. Requiritur ut se accommodent ca-
 pacitati plebis erudiendæ, sic Apostolus 1.
 Cor. 3. v. 2. *Tamquam parvulis in Christo lac*
vobis potum dedi, non escam; nondum enim
poteratis. Abstinendum ergo à subtilibus con-
 ceptibus qui non ædificent, nec prodesse pos-
 sunt rudi populo, qui eruditione indiget. S.
 Thomas in Cant. c. 4. v. 2. exponens verba
 sponsi cælestis quibus pulchritudinem sponsæ
 suæ Ecclesiæ describit, accedens ad id, quod ibi
 habetur de dentibus, *Dentes tui sicut greges*

tonsarum, dicit: Per dentes Ecclesia doctores seu in
sive Prædicatores figurantur, dentibus enim tur to
cibos commolimus, & masticamus. Et bene cinæ
dentibus conformantur, quia spirituales cibi Moy
quos simplices capere nequeunt, ipsi quodammodo pieba
exponendo comminuunt. Clarè igitur & planè Prop
verbis proponenda sunt fidelibus quæ sciri Dom
debent, ita ut aliter prædicetur coram magis tuam
intelligentibus, qui solidum cibum perspicaciori intellectu possunt per se digerere; aliter domu
rudioribus, quibus masticari quodammodo nihil
debent mysteria, quæ non tam facilè possunt sunt p
capere. Et quia vix fieri potest ut omnes pari ipsis
intellectu polleant, qui simul ad audiendum lethar
verbum Dei conveniunt, ita modus dicendi abbla
aptandus est ut omnes fructum percipiant. rem,
temp

2. Requirit S. Conc. ut non multis verborum Senec
illecebris utantur: Sed annuntiando eis cum sint. I
brevitate & facilitate sermonis; de quo pulchre ostend
Chrysost. ferm. 18. Si quid spiritualis intelli sed sa
gentia lateat, scire volumus; verborum flosculos oblec
non queramus. Qui maturitatis fructus querit, absti
despicit amœna camporum; viola, rosa, lilia, debes
narcissus, grati flores, sed gravior panis. Tantu
est odor naribus, hoc est auribus sermonis ornatus; medic
quod dat panis vita, hoc scientia dat salutem. gaudet
Seponenda est ergo eloquentia voluptas, quando Te
scientia reposcitur fortitudo. Verè fortiter agen cant
dum est contra peccatores, non fistulâ quæ dicen
magis sopire potest quàm à somno excitare; poti
voce magnâ clamandum est, ut quatrivanus quàm
seu

doctores seu inveteratus peccator excitetur. Audiebantur tonitrua, micabant fulgura, clangor buccinae vehementius perstrepebat, quando Moyses in monte Sinai legem Domini accipiebat Exod. 19. v. 16. dum mitteretur Isaias Propheta ad prædicandum: *Clama, inquit Dominus, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* In sonitu tubæ nihil dulce est, quod blandiatur; deterrendi sunt peccatores ut peccata displiceant, non ut ipsis eloquentia placeat Prædicatoris. Qui lethargo laborat, aut peste, nolit sibi medicum abblandientem, sed urentem, secantem, vellentem, ut à somno excitetur, aut malum in tempore præscindatur. Appositè hoc deducit Seneca Epist. 75. *Nec delectent verba, sed prosint. Eloquentia sit talis, ut res potius quàm se ostendat. Non querit ager medicum eloquentem, sed sanantem. Quid aures meas scalpis? quid oblectas? Aliud agitur: urendus, secandus, abstinendus sum; ad hæc adhibitus es, curare debes morbum veterem, gravem, publicum. Tantum negotii habes, quantum in pestilentia medicus. Circa verba occupatus es? Iam dudum gaude, si sufficis rebus.*

Tertiò, mandat Concilium ut plebes pascant *salutaribus verbis.* Hic breviter aliquid dicendum est de illis Concionatoribus, qui potius ludicris suis verbis histriones agunt, quàm divini verbi præcones; non potest ma-

jor rei tam sanctæ fieri irreverentia; non potest magis verbum Dei profanari. Cogitent se ministros esse sapientiæ æterni Patris, Legatos Regis Regum, & verbi Divini disseminatores. Non projiciant in ventum vanitatem illud tam pretiosum semen, quod non nisi in mundo corde, seu terra bona fructificat. Non seminent jocos, non serant paleas, sed verum semen quod est verbum Dei cum debita sollicitudine dispergant, & seriâ gravitate proponant. Sed verè dolendum est quod jam advenisse videamus periculosum illud tempus quod aliquando Apostolus prædixit 2. Tim. 4. v. 3. *cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Ne mirum quod populus à veritate se avertat, quæ ipsi non nisi per fabulas, aut mimice proponitur. Et quem tandem finem vel fructum expectant nisi risum, cachinnos & vanos applausus? imo ut populus minùs ædificatus abscedat quàm à prophanis scenis? ineptus planè esset colonus, qui loco quod agrum aratro proscinderet, nocitura evelleret, bonum semen seminaret, paleas tantùm spargeret, & cantibus tempus consumeret. An non ineptior ludicer Concionator, qui animas pretioso Christi sanguine rigatas, non nisi fabulis pascit, ludo & jocis oblectat, & Dei verbum factis sermonibus adulterat? An non improbus

apud

non po apud omnes ovium Pastor haberetur, qui oves
 Cogiten sibi commissas in arido campo detineret, & so-
 ris, Le lo fistulæ modulantis sono delectaret, ipsas
 diffemi subsilire faceret, sed jejunas? quam tandem ab
 vanitate hero suo mercedem expectaret, dum macilentas
 n nisi oves sine pascuis reduceret? non secus facit spi-
 ritualis Pastor, si Pastor dici possit, & non
 d verum mercenarius.

Quis non detestetur nutricem quæ par-
 vulum non lacte aleret, sed solis osculis, &
 cantilenis demulceret?

Quis non pœnis dignum judicaret Advoca-
 tum, qui etiam amplâ promissâ mercede, cau-
 sam Pupilli susciperet, & nihil in jus produ-
 ceret, nihil scribendo adversario reponeret,
 quàm jocos & fabulas, & risum tantum apta
 r. Ne movere commenta? Sanè multò magis repre-
 hendendi divini verbi præcones, qui rem tam
 veritat, feriam (scilicet animarum salutem) sibi com-
 miffam, ex sacro suggestu tam irreverenter
 el fru. pertractant

Tandem præscribit Concilium materiam
 rudi populo proponendam, videlicet *vitia quæ*
eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat,
ut pœnam æternam evadere, & celestem gloriam
consequi valeant. Frustra laborat qui non agit
 rem suam quam debet intendere. Missi sunt ad
 convertendas animas, & illas instruendas,
 primò quidem in fide, quæ ibi periclitatur;
 doceant igitur præcipuos fidei articulos, &
 maximè illos qui ab hæreticis inter quos con-
 versan-

versantur, præcipuè controvertuntur; nec ipsorum ignorantia perversiois periculum exponantur. Deinde agant de vitiis & de modis illa vitandi, & cum in illa inciderint, quo modo per Ecclesiæ Sacramenta indeliberentur; de virtutibus, de modo orandi, de poenis æternis, de æterna gloria & similibus. Sublimes materias quæ ad salutem parum aut nihil conducunt, transilient. Potius catechizent, quàm prædicent; potius erudiant ignaros, quàm sublimibus conceptibus, ingenia delectent. Præcipuum studium in Sacra Scriptura impendant, illa enim panoplia est omnium virtutum & salutaris scientiæ. Hoc enim verè est prædicare verbum Dei, quod ipsi commissum est.

ARTICULUS X.

Quando pro salute animarum debeant se exponere periculo.

Pro cuius resolutione distinguenda est triplex necessitas, Extrema, videlicet Gravissima & Communis, sicut à Theologis distingui solet in materia eleemosynæ corporalis. Extrema necessitas spiritualis est, per quam nisi succurratur, proximus est in evidenti periculo æternæ damnationis; ut si puer sit inter infideles non baptizatus.

baptizatus, aut propter pestem derelictus: aut etiam si adultus moriturus sit impœnitens, *Gravis* necessitas spiritualis est, quando existens in mortis periculo salvari quidem potest, sed difficulter, v.g. tempore pestis; posset enim sine confessione cum sola contritione justificari, sed obruto infirmitate hoc planè est difficile. *Communis* necessitas est, quam patiuntur illi qui communes peccandi occasiones incurrunt, unde facile & per plures liberari possunt.

Distinguendum etiam est periculum, videlicet, propriæ salutis spiritualis, vitæ corporalis, amissionis bonorum temporalium, exilii aut similitium.

Tandem etiam una est obligatio ex stricta iustitia, & altera ex sola charitate. Ex stricta iustitia obligatur qui ex officio tenetur, aut conductus pretio aut simili titulo. Ex charitate autem quando nullum adest strictum jus, sed est sola obligatio ex præcepto charitatis proximi, quod omnibus est datum.

His præmissis de periculo propriæ salutis spiritualis nihil dicendum est, nisi quod in nullo casu necessitatis proximi, quisquam possit illud subire, plus enim debet homo salutis propriæ curam habere, quàm alienæ. Si tamen proprium periculum parvum sit, periculum autem proximi extremum, poterit se illi exponere, recurrendo tamen ad divinum auxilium.

Prim

Prima Conclusio : Quicumque Christiane in m
debet non tantum bona temporalia, & quod red
cumque proprium bonum corporale, sed etiam su
vitam ipsam postponere spirituali saluti prope tene
mi, quando est in extrema necessitate. Et pericul
pressè S. Th. 2. 2. q. 26. a. 5. ad 3. ubi argu
de charitate quam quisque tenetur habere erga 2. C
proximum. Non est, inquit, de necessitate & adh
charitatis quod proprium corpus exponat vitam
salute proximi, nisi in casu quo tenetur ejus salu
providere. Et clarius opus. de Perfect. vitate
spiritualis c. 14. Plus debet unusquisque Deum Pr.
diligere quam corpora nostra. Vnde vitam corpoream
ralem pro salute spirituali proximorum ponere
convenit, & hoc cadit sub necessitate præcepti
necessitatis articulo ; puta si aliquis videt
aliquem ab infidelibus seduci, deberet se movere
periculo exponere, ut eum à seductione libera
ret.

Et S. August. lib. de mendacio c. 6. dicit episto
Temporalem planè vitam suam pro aeterna vi
proximi non dubitabit Christianus amittere. E
hoc est conforme illi 1. Joannis 3. v. 16. In
hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam illi
animam suam pro nobis posuit, & nos debemus
pro fratribus animas ponere. Et si animam sive
vitam ; multò magis debemus postponere
amissionem, quorumcumque bonorum tempo
ralium saluti spirituali proximi.

Ex quo sequitur ad baptizandum puerum
omnino ab aliis destitutum, aut ad volentem
se

I. DE MISSIONARIIS. 37

Christiani in mortis articulo convertere, instruendum;
& quod ut reducendum peccatorem alioquin in pec-
cato suo moriturum, quicumque Missionarius
tuti prope teneatur, saltem ex charitatis præcepto,
te. Et periculo vitæ, & quorumcumque bonorum
ubi temporalium & commodorum exponere.

2. Conclusio. Tenentur etiam Missionarii,
& adhuc magis stricti Pastores, exponere
vitam & alia bona & commoda temporalia
pro salute spirituali proximi, in gravi necessi-
tate.

Pr. Major est obligatio Pastorum & aliorum
Missionariorum quam sit aliorum fidelium,
ergo si omnes teneantur ita succurrere in ex-
trema necessitate, Pastores, & alii Missiona-
rii, qui sunt quasi Pastores, tenebuntur etiam
in necessitate tantum gravi. Quod fundatur
in illo Joannis 10. v. 11. *Bonus Pastor animam
suam dat pro ovibus suis.* Aptissimè huc facit
epistola 180. S. August. de fuga in persecutione
quæ ad præsens propositum est lectu dignissi-
ma, ex qua sequentia extraxi: *nisi fortè quis-
quam contenderit non esse ministrum impium,
qui tunc subtrahit ministerium pietati necessa-
rium, quando magis est necessarium. An non
cogitamus cum ad istorum periculorum perveni-
tur extrema, nec est potestas ulla fugiendi, quan-
tus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, atque,
ab omni etate conversus, aliis baptismum fla-
gitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam
pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consola-
tionem,*

tionem, & Sacramentorum confectionem (lum ad
 erogationem? ubi si ministri desint, quanta qua mi
 exitium sequatur eos qui de isto seculo vel indulg
 regenerati exeunt, vel ligati? Quantus deniq non,
 gemitus omnium! & quorumdam quanta bla narii.
 phemia de absentia ministeriorum & minist loca in
 rum! vide quid faciat malorum temporalium Cathol
 timor, & quanta in eo sit acquisitio malorum sint ad
 aternorum. Si autem ministri adsint, pro vir Quo
 bus quas eis Dominus subministrat, omnib missio
 subvenitur, alii baptizantur, alii reconcilia faculta
 tur, nulli Dominici corporis communione fran sionar
 dantur, omnes consolantur, edificantur, exhor pertran
 tantur, ut Deum rogent, qui potens est omnia qu quod c
 timentur avertere, &c. Omnia applicari pos reticon
 sunt pro tempore pestis, sed de casibus tunc tum ef
 occurrentibus specialiter loquemur toto ultio observ
 mo tractatu. Major

ARTICULUS XI.

*Quinam propriè censeantur esse Mis-
 sionarii.*

CUm Missionarii à mittendo seu missione
 dicantur, licet intra limites Catholico-
 rum mittantur, interdum tam sæculares Sa-
 cerdotes quàm Religiosi ad diversos pagos ad
 prædicandam pœnitentiam, & rudem popu-
 lum

ionem lum ad meliorem vitam reducendum ; Pro
 quant qua missione aliquando concedi solent plenarie
 lo vel indulgentiæ, tamen illi tantum largo modo, &
 s deniq non , prout nunc agimus, dici possunt Missio-
 narii. Sed illi dumtaxat qui mittuntur ad illa
 anta bla loca in quibus hæretici dominantur , licet ipsis
 ministr Catholici vel in magno , vel in parvo numero
 poraliu sint admixti.

maloru pro vir Quo præsupposito inquiri potest , qualis
 omni missio requiratur ad hoc ut sic missi uti possint
 concilia facultatibus concedi solitis strictè dictis Mis-
 sionariis Utrum sufficiat si tantum dicta loca
 ne fran pertranseant sine speciali missione. Aut etiam
 , exho quod certis temporibus vadant ad pagos hæ-
 mnia qu reticorum causâ prædicandi , uti fieri consue-
 ari poli tum est à diversorum ordinum Regularibus ,
 ous tum observantibus antiquas suas stationes v. g. in
 oto ult Majoria Sylvæducenti , aut Marchionatu Ber-
 genfi, & similibus. Aut tandem : Utrum saltem
 illi qui in illis pagis agunt Pastores , sive sint
 sæculares sive regulares : Et in ipsorum pa-
 rentibus nihil exprimitur nisi id quod exprimi
 solet in patentibus Pastorum , in partibus Ca-
 tholicorum existentibus.

Mis- Resp. Non sufficere illac transire nisi etiam
 pro solo transitu concedantur facultates, ab il-
 lis, quibus commissum est illas aliis concedere.
 Et idem dicendum puto de terminariis Reli-
 giosis, qui in dictis pagis observant annuas sta-
 tiones suas , quas ab antiquis temporibus ibi
 habuerunt. Isti enim non sunt verè Missiona-
 riis,

rii, nec habent ibi permanentem locum, aliis M
deputati nec verè missi pro propaganda fide obser

Aliter tamen loquendum est de Pastoribus fæder
ab Episcopis deputatis & verè institutis bert
in pagis, qui veri dici debent Missionariis aliquo
& consequenter frui possunt illorum bus ex
cultatibus; pro majori tamen cautela co maru
sultum est, ut illas petant ab iis, q subje
tamquam Vicarii, vel tamquam Præfec exacte
à Summo Pontifice seu S. Cong. potestate Dom
habent tales facultates aliis communicandi. occur
conso

ARTICULUS XII.

*Vtrum omnes Missionarii sint
Pastores.*

Aliud est esse Pastorem seu Parochum
ex Officio, & aliud est habere facultate
tem ad Pastoralia administranda. Quoad pri
mum, Ecclesia in aliquibus locis & temporib
bus nullam facere solebat differentiam, sed
omnibus Missionariis permittebat indifferen
ter pro zelo suo operari, sine ulla distinctione
inter se. Et hoc propter gravissimas persecu
tiones; dum ne quidem Catholici in partibus
hæreticis tuto habitare possent, & sic non mi
nus quàm ipsi sacerdotes latebant: in illis ergo
circumstantiis nulla erat distinctio Pastorum ab
aliis

S I. DE MISSIONARIIS. 41

locum, aliis Missionariis, & ita adhuc hoc tempore
anda fide observatur in Angliâ. In partibus autem con-
Pastoribus fæderatarum Provinciarum, ubi omnimoda li-
instituta bertas datur Catholicis securè habitandi, ab
Missionariis aliquot annis institui cœperunt Pastores, qui-
orum bus ex officio incumberet curam habere ani-
utela co marum, ipsis secundum præscriptos limites
iis, subjectarum. Sed tamen divisio illa non potuit
Præfate exactè fieri, eo modo quo fit in locis Catholicis
otestatem Dominis subjectis. Propterea tam propter
icandi, occurrentes casus necessitatis, quàm propter
consolationem Catholicorum, summi Pontifi-
ces facultatem concesserunt aliis plerisque
Missionariis, præsertim Regularibus Pastoralia
administrandi, videlicet præter Sacramenta
Pœnitentiæ & S. Eucharistiæ etiam Baptismum,
extremam Unctionem & Matrimonium. Qui
tamen non sunt propterea dicendi absolute
Pastores, sed Pastoralia administrantes, non
ex stricto officio & iustitiâ, sed ex Charitate &
Missionem.

Sed quia uti fieri solet, non omnibus po-
tuit à principio occurri dubiis seu difficulta-
tibus: Agitari satis acriter cœpit num Regu-
lares & alii Missionarii habentes præfatas fa-
cultates, in ipsarum exercitio à Pastoribus, seu
ab ipsorum consensu dependerent. Pro cuius
resolutione, re bene tam hîc, quàm Romæ dis-
cussâ. Auditis bene partibus, resolvit Sanctissi-
mus Dominus Urbanus VIII. per Bullâ suam
quæ incipit: *Salvatoris* latam pro Clero &
Reli-

Religiosis Missionariis §. 1. concedit Regibus ut simul cum sacerdotibus secularibus in sacramenta Pastoralia administrare possint, non aliquâ restrictione ad casus necessitatis, non dependentiâ ab illis, sed aequaliter. Et hoc non tantum in ipsis civitatibus, ubi Missionarii cum resident, sed etiam in locis vicinis, quatenus expressè in eodem §. sub finem exprimitur: *adju liberè in pagis vicinis, ubi major est necessitas missionum.* Et §. 12. nullus ex secularibus sacerdotibus aliquem Regularium, neque aliquis Regularium aliquem Sacerdotum secularium in obeun- cord muniis Ecclesiasticis, vel administrandis Sacramentis impediat, sed pariter mutuo amore concurrant in salutem animarum procurandam.

Quam Bullam pridem præfens Pontifex Alexander VII. quoad omnia, motu proprio confirmavit, & approbavit, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjecit, per simile Breve, seu Bullam suam datam die 20 Septemb. 1656. Et hoc, uti declarat, ad conservandam tranquillitatem, Misericordis etiam Catholicis magno est solatio, quod in tot periculis damnorum temporalium, non tantum recurrere possint ad habentem ex officio curam Pastoralem, qui aliquando latere posset, aut rudi populo non satis notus esse; sed etiam tam in civitatibus, quàm ex pagis vicinis concurrere possint pro recipiendis Sacramentis, ad omnes illos qui habent facultatem Pastoralia administrandi.

Ac proinde negari non potest quin modò
in Missionibus confœderatarum Provincia-
rum, aliqui sint quibus ex officio incumbit
onus Pastorale & hi propriè dicti Pastores
sunt. Alii autem quibus hoc propriè non in-
cumbit, saltem ex officio, habent tamen facul-
tatem Pastoralia administrandi. Qui in hoc
adjutores sunt Pastorum, à sancta Sede ad hoc
missi, ut simul pari zelo rete plenum rationa-
bilibus piscibus ad terram salutis attrahant:
bene cavendum tamen ne hoc rete per dis-
cordiam rumpatur.

ARTICULUS XIII.

*Quomodo Regulares in Missionibus obligen-
tur ad observantiam Regulae suae
& constitutionum.*

PRO resolutione hujus quæstionis præmit-
tere libet ea quæ S. Th. habet 2. 2. q.
185 a. 8. ubi inquit de Episcopis: *An Reli-
giosi qui promoventur in Episcopos, teneantur ad
observantias regulares.* Et respondet affirma-
tivè, quantum ad illa quæ non impediunt
Pontificale officium, sed magis valent ad
perfectionis custodiam; sicut est continentia,
paupertas & alia. Et Probat: *Status religionis
ad perfectionem pertinet, quasi quædam via
in perfectionem tendendi: status autem Episcopalis*
ad

Ac

C

ad

ad perfectionem pertinet, tamquam quoddam perfectionis magisterium, & dispositio ad perfectionem. Dispositio autem non tollitur perfectione adveniente: nisi forte quantum ad id quod perfectioni repugnat; quantum autem ad id quod perfectioni congruit, magis confirmatur, sicut discipulo, cum ad magisterium pervenerit, magis congruit quod sit auditor, congruit tamen sibi quod legat & meditetur etiam magis quam antea. Sic ergo dicendum est quod si quae sint in regularibus observantiis quae non impediunt Pontificis officium, sed magis valeant ad perfectionem conservandam, sicut est continentia, paupertas & alia huiusmodi, ad haec remanet Religiosus, etiam factus Episcopus, obligatus. Quamvis ergo magis factus Missionarius? Ratio autem eadem haberi videtur convincere: licet enim non sit Missionarius proprie in statu perfectionis sicut Episcopus; exercet tamen munus propter quod censetur Episcopus esse in statu perfectionis quod est magisterium seu instructio fidelium. Si igitur conducat observantia regularis tantumquam dispositio ad perfectionem status Episcopalis, non minus conducet ad perfectionem Apostolicæ missionis, ac proinde si dispositio illa non tollatur perfectione adveniente in Episcopo, multo minus tolli debet adveniente munere missionis. Et postea subdit S. Th. *Secundum* verò sunt in observantiis regularibus quae officio Pontificali repugnant, sicut est solitudo, silentium, & aliqua abstinencia, vel vigilia graves ex quibus

I. DE MISSIONARIIS. 45

quibus impotens corpore redderetur ad exeque-
ndum Pontificale officium, ad huiusmodi obser-
vanda non teneretur. Idem cum proportionem
dicendum de Missionariis, quod non teneantur
ad illa statuta, quæ suam functionem impe-
dirent, uti est gestatio vestis religiosæ & similia,
aut ad difficiles functiones quæ vires nimium
debilitarent; qualia essent nimix vigilix aut
jejunia, & alia. Sed in hoc metiri debent labo-
res suos & vires corporis. Qui enim parum
laborant, etiam minus quàm in suis mona-
steriis laborarent, nescio quo titulo eximentur
ab obligatione Regulæ aut Constitutionum
suæ religionis.

Ad vota essentialia semper tenentur, cùm
etiam S. Th 2, 2, q. 88, a. 11. ad 4. ipsos Epis-
copos regulares non eximat Quoad castitatem
certum est; de qua supradictum art. 6. De obe-
dientia nullum est dubium. Et quoad pauper-
tatem licet aliqua dicta sint etiam supra, hæc
addenda sunt, manendo in eadem compara-
tione de Episcopis, ipsi enim si à statu religio-
nis assumpti sint, non sunt Domini bonorum
temporalium quocumque modo acceptorum.
sed tantùm dispensatores, quâ ratione non
possunt per testamentum de illis disponere, nisi
habita ad hoc speciali facultate Summi Pon-
tificis. Multò ergo minus Missionarii tantò
inferiores in dignitate. Imo in illis religioni-
bus quæ habent aliquos pastoratus annexos,
Pastores nullatenus fiunt Domini bonorum

quæ sibi acquirunt : debent enim quotannis ob gr
 exactam rationem dare omnium receptorum mine
 & expositorum, sicut laudabiliter observatur de fa
 candido ordine Præmonstratensi : Missionariis fieri
 autem Regulares non magis accipiunt dona bani
 nium bonorum & eleëmofynarum quas anno
 fidelibus acquirunt , quàm Pastores regulari lus co
 Ac proinde etiam soli dispensatores sunt, ne citur
 Domini ; ita ut sub culpa proprietatis teneat aliqu
 tur de omnibus rationem exactam reddere signifi
 superiori id exigenti, nec pro libitu suo possit cum c
 coacervare, nec dare, alienare, emere aut ve in eo
 dere nisi cum dependentia à suo legitimo Superiori Vicar
 periore , multò minus relinquere vel per test conse
 mentum , vel sine illo aliqua amicis suis
 aliis sine vitio proprietatis contra votum suu
 paupertatis. In vita tamen sua possunt ele
 mosynas dare pauperibus Catholicis, aut etia
 hæreticis in quantum hoc conducit ad salute
 animarum in partibus missionis : sicut habetur
 in decreto Alexandri VII. de quo supra art.

ARTICULUS XIV.

*An possint à Praefecto à Missionem
 revocari.*

T Ametsi S. Congregatio tam anno 1630
 quàm 1631. hoc sibi reservaverit, ni

I. DE MISSIONARIIS. 47

quotam ob graves causas, vel in casu præsentis & im-
receptorum minentis publici scandali: in quibus casibus
observatur de factâ remotione voluit quantocius certior
Missionari fieri; conformiter tamen ad Bullam Ur-
bani VIII. confirmatam ab Alexandro VII.
anno 1656. de quâ supra art. 12. sufficet so-
lus consensus Vicarii Apostolici, sic enim di-
citur § 4. *Quod si Vicarius expedire judicaverit*
aliquem ex Regularibus vel Patribus mutari,
significabit hoc illorum superioribus, ut avocetur,
cum causis quæ eum ad hoc movent, & superiores
in eo faciles se præbunt. Si hoc ex se possit
Vicarius, idem poterit præfectus de solo Vicarii
consensu.

IV.

ione

no 1630
erit, ni

C 3

TRAC-

TRACTATUS II.

De Fide interna.

Quoniam præcipuus finis missio est, fideles in fide roborare, infideles ad fidem convertere, in articulis fidei instruere: necesse est scire, quænam & quomodo oporteat credere. Et quia non sufficit fides tantum interna sed in aliquibus saltem circumstantiis externa fidei confessio requiritur, hoc tractatu interna tantum agemus, sequenti verò externa.

ARTICULUS PRIMUS

Quid sit Fides.

Ap[osto]lus ad Hebræos 11. ubi multa habet de excellentia & efficacia fidei v[er]itatis sic ipsam describit: *Est autem fides sperandarum substantiarum rerum argumentum non apparentium.* Quam diffinitionem seu descriptionem optime exponit Angelicus Doctor tam super illud locum, quàm 2.2.q.4.a.1. unde h[ic] dicendum desumpta sunt: *Sciendum est, inquit; quod actus fidei est credere qui est actus intellectus de*

D
term
crede
Aug
ide
sibi
jecti
tati
e
hab
qua
vide
sper
ram
ver
volu
fide
Fini
patr
que
fide
tudi
rer
cite
dup
est
fac
hoc
sue
per
eni
term

S II terminati ad unum, ex imperio voluntatis. Vnde credere est cum assensu aliquid cogitare, ut dicit August. lib. de Prædestinatione Sanctorum. Et ideo objectum fidei, & finis voluntatis debent sibi correspondere. Veritas autem prima, est objectum fidei in quo quidem consistit finis voluntatis scilicet beatitudo, quæ differenter est in via & in patria, quia in via veritas prima non est habita, & per consequens nec visa, quia in his quæ sunt supra animam, idem est habere & videre, ut dicit August 83. quæst. sed tantum sperata. Rom 8. v. 25. Quod non videmus speramus, quod enim videt quis quid sperat? ergo veritas prima non visa, sed sperata, est finis voluntatis in via, & per consequens objectum fidei, quia idem est sibi pro fine & objecto. Finis autem ultimus simpliciter ipsius fidei in patria quem intendimus ex fide, est beatitudo quæ in aperta visione Dei consistit. Finis ergo fidei in via est affectio rei speratæ, scilicet beatitudinis æternæ. Et ideo dicit sperandarum rerum.

M U Quod dicitur, substantia, potest multipliciter exponi. Vno modo causaliter, & tunc habet duplicem sensum, Vnum quod est substantia, id est, faciens in nobis substare res sperandas, quod facit duobus modis. Vno modo quasi merendo. Ex hoc enim quod captivat & submittit intellectum suum his quæ sunt fidei, meretur quod aliquando perveniat ad videndum hoc quod sperat. Visio enim est merces fidei. Alio modo quasi per
C 4 suam

suam proprietatem praesentialiter faciat, quod creditur futurum in re, aliquo modo habetur, dummodo credat in Deum. Alio modo potest exponi substantia essentialiter, quasi sit substantia, id est essentia rerum sperandarum. Vnde in Græco habetur hypostasis rerum sperandarum. Essentia enim beatitudinis nihil aliud est quam visio Dei. Fides autem nostra est credamus, quod beati videbunt & fruuntur Deo, & ideo si volumus ad hoc pervenire, oportet ut credamus principia istius cognitionis, & haec sunt articuli fidei qui continent totam summam huius scientiae. In his ergo verbis ostenditur ordo actus fidei ad finem, quia fides ordinatur ad sperandas quasi quoddam inchoativum, in quo totum quasi essentialiter continetur, sicut conclusiones in principiis. Qui autem habet principia alicuius scientiae, habet quodammodo substantiam eius.

Argumentum non apparentium. Sumitur argumentum pro argumenti effectu. Per argumentum enim intellectus inducitur ad inherendum alicui vero, unde ipsa firma adhesio intellectus ad veritatem Fidei non apparentem, vocatur hoc argumentum. Vnde alia littera habet (convictio) quia scilicet per auctoritatem divinam intellectus credentis convincitur ad assentiendum his quae non videt.

Per istam ergo diffinitionem distinguitur fides ab omnibus quae pertinent ad intellectum. Per hoc enim quod dicitur argumentum distinguitur ab opinione.

S II. DE FIDE INTERNA. SI

opinionē, dubitationē & suspitionē : quia per ista non habetur firma adhesio intellectus ad aliquid. Per hoc autem quod dicitur non apparentium, distinguitur ab habitu principiorum, & scientiā per quā aliquid sit apparens. Per hoc quod dicitur substantia sperandarum rerum, distinguitur à Fide communiter sumpta, quæ non ordinatur ad beatitudinem. Hæc omnia habet S. Doctor tam in commentariis supra illum locum, quā in 2. 2. loco citato. Ubi latius videri potest.

Ex quibus colligitur quanta sit dignitas fidei, & quanta ejus firmitas, & quænam ad ipsam requiratur dispositio. Dignitas quidem ex objecto & fine, quæ non distinguuntur in virtutibus Theologicis, & est prima veritas aliquando videnda in Patria; unde est idem objectum & finis beatorum, videlicet visio Dei, licet adhuc modo diverso, hîc obscurè, ibi clarè. Firmitas autem, cū sit argumentum convincens intellectum, plusquam quævis alia scientia aut habitus intellectus facere potest. Nihil enim magis hominem potest firmare, quā auctoritas primæ veritatis. Magnum proinde bonum est sæpius actus fidei elicere. De dispositione quæ requiritur sequenti articulo dicetur.

C ;

ARTI-

ARTICULUS II.

Quæ dispositio requiratur ad bene & fructuose credendum.

CUm credere sit actus intellectus assentientis primæ veritati, ex imperio voluntatis; utraque potentia debet ad fidem esse disponi: quoad intellectum quidem per humilitatem, de quâ jam agemus, & quoad voluntatem per piam motionem seu charitatem, de quâ in sequenti articulo.

Apostolus 2. Cor. 10. v. 5. requirit ut intellectum omni subiectione submittamus. *captivitatem redigentes omnem intellectum obsequium Christi.* Ubi S. Thomas; *Quid quidem tunc fit, quando id quod homo scit, totum supponit ministerio Christi & fidei; Ps. 149. Alligandos Reges eorum in compedibus: Et Eccli. v. 25. Injice pedem tuum in compedes illius, id est in documenta fidei.* Per intellectum & rationem est, homo quodammodo Rex super creaturas irracionales, & per intellectum seu iudicium proprium extollebant se antiqui Philosophi, & omnes hæretici adversus scientiam Dei, scilicet fidem, quæ est scientia Dei, inquit S. Th. Alligandus est igitur intellectus in compedibus firmæ fidei, per subiectionem omnis scientiæ & iudicii. Qui compedes etiam in-

II. injiciendi pedi passionum & pravorum affectuum, qui intellectum obnubilant, ne percipiat fidei documenta. Captivatio illa intellectus humilitatem designat: nihil enim homini magis ex originali peccato innatum, quam superba adhæsiō ad proprium judicium. Et inde tot hæreses; per hoc enim quod unusquisque sibi velit sapere, & nulli, ne quidem divinæ veritati se subdicere, in errores prolabitur. Sic August. lib. de Agone Christ. cap. 15. *Hæretici multum errant, quoniam superbi sunt, & non possunt discere, quia nolunt credere.* Et contra Epist. Manich. cap. 6. *Mater omnium hæreticorum superbia est.* Ex quo facile potest deduci quod mater omnium Catholicorum sit humilitas; illi ideo à veritate deficiunt quia nolunt se submittere, hi in veritate proficiunt, quia intellectum & proprium judicium in captivitatem redigunt in obsequium Christi, & fidei ipsius. Optima igitur dispositio ad fidem est submissio intellectus ad ea quæ non apparent, & quæ hîc videri non possunt, uti potissima dispositio ad errandum cum hæreticis est intellectus superbia, quâ nihil admittunt nisi prout sibi sapiunt. Scientia hæreticorum inflat, fidelium fides super fundamentum humilitatis ædificat. Decepit Evam Serpens promittendo scientiam instantem, contra fidem Creatoris: *Eritis sicut Dii scientes, nequaquam moriemini.* Reduxit Christus fidem per humilitatem ædificantem, ac propterea

infirmam mundi elegit, scilicet rudes piscatores
 ut fortia, scilicet sapientes huius mundi co-
 funderet. *Perdam sapientiam sapientium*
 quit Apostolus 1. Corinth. 1. v. 19. Et *pru-*
dentiam prudentium reprobabo. Vbi Sapiens?
Scriba? ubi Conquisitor huius seculi? non
stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?
quia in Dei sapientia cognovit mundus per
sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam
Prædicationis salvos facere credentes. Qui igitur
 vult verè sapere, non innitatur sapientiæ hu-
 ius mundi quæ apud Deum est stultitia; sed
 suam sapientiam humilitati fidei submitteat
 captivum intellectum in obsequium fidei. Et
 hæc est prima dispositio quæ aliquis ad fidem
 debet reduci, ut credat se credere non posse
 nisi propriam sapientiam humiliter obscuret
 sed à Deo revelatæ, veritati subiciat, agnoscat
 quod fidei mysteria humanum captum exce-
 dant, ac proinde velle naturali ratione ex-
 attingere, est velle Babylonicam turrim ad
 cælum usque erigere. Humilitate igitur agen-
 dum est ei, qui se vult in fide confirmare
 & alios ad veram fidem adducere. Qui omnino
 vult sciendo palpare, necesse est eum in fidei
 mysteriis errare.

ARTI.

ARTICULUS III.

Quæ dispositio requiratur ex parte voluntatis.

AD omnem fidem etiam humanam requiritur aliqua motio voluntatis, quia enim objectum fidei non convincit intellectum intrinsicâ aliquâ ratione, sicut scientia aut habitus primorum principiorum; ideo necesse est ut suppleatur id quod deest per motionem voluntatis, quâ se vult dicenti submittere propter ipsius auctoritatem. Hoc etiam invenitur in fide divina; motio autem quæ ibi requiritur, vocatur Pia motio voluntatis, quæ licet etiam inveniat in fide informi, non tamen secundum suam pietatem.

Pro cuius declaratione prius dicendum est in quo fides informis à formata, & in quo fides viva à mortuâ distinguatur. De quo videri potest S. Thom. 2. 2. q. 4. a. 4. ubi dicit in fine corporis: *Distinctio autem fidei formata & informis, est secundum id quod pertinet ad voluntatem, id est secundum charitatem, non autem secundum illud quod pertinet ad intellectum.* Et concludit: quod non sint diversi habitus. Et art. 5. ubi inquit utrum fides sit virtus, affirmat hoc de fide formatâ, negat autem de fide informi. *Ex charitate inquit, quæ*

format fidem, habet anima quod infallibilis Docto
voluntas ordinetur in finem bonum, & ubi di
fides formata est virtus. Fides autem infidere I
non est virtus, quia etsi habeat perfectionem Possu
debitam actus fidei informis ex parte intellectu anti
non tamen habet perfectionem debitam ex p dederit
voluntatis. Et ibidem art. 3. resolverat ex volunt
fello charitatem esse formam fidei, & Ta
tantum communi modo, sicut est forma o Sapie
nium virtutum, ex eo quod habeat pro ob in my
cto ultimum finem; qui est Deus, ad qu fidem
omnium virtutum actus dirigit: sed spec 14. v
ratione. Quia inquit bonum quod est finis fide mittet
scilicet bonum divinum, est proprium objectu omnia
charitatis, & ideo charitas dicitur forma fide dixeru
in quantum per charitatem actus fidei perficit Grego
& formatur. est am

Ex quibus omnibus habetur quod dispo videtur
tio ad bene credendum ex parte voluntatis discip
charitas, & talis est fides sine qua impossib etione
est placere Deo. Sicut igitur errant qui sine est, ip
subjectione intellectus tantum illis articu ret &
fidei assentiuntur, quos proprio iudicio me Catho
tiuntur, alios autem rejiciunt, & sic nihil cre nunt
dunt uti infra probabitur: Ita illi qui Catholic sibi ac
sunt, & intellectum quidem in captivitatem revela
redigunt, si motio voluntatis non ex charitate credu
procedit, carent dispositione, qua credant tem n
sicut credendum est, videlicet, ut habeant tua es
fidem formatam qua meritorie credant stolus
tenet

Quod magis roborari poterit ex ejusdem
Doctore

infalli Doctoris doctrinâ quam habet 2. 2. q. 2. a. 2.
im, & ubi distinguit actus fidei per hoc quod est cre-
tem inf dere Deo, credere Deum, & credere in Deum.
perfecti Possunt quidem peccatores credere Deo reve-
e intelle lanti; & credere Deum esse; non tamen cre-
am ex dere in Deum, qui actus significat motum
 erat ex voluntatis per charitatem.

dei, & Tametsi Christus Dominus qui erat æterna
 forma Sapientia Patris, instruxisset discipulos suos
 at pro ob in mysteriis Fidei, voluit tamen hanc illorum
 , ad qui fidem perfici per Spiritum Sanctum. Joann.
 ed speci 14. v. 26. *Paracletus Spiritus Sanctus quem*
l finis f mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit
n object omnia & suggeret vobis omnia quacumque
forma f dixero vobis. Spiritus S. Amor est, dicit S.
i perfici Gregor. hom. 30. in Evang. proprium autem
 est amoris amorem producere. Insinuare ergo
 d dispo videtur Christus Dominus, ne quidem suam
 untatis discipulis sufficere in Fidei mysteriis instru-
 ppossi ctionem, nisi adveniens Spiritus, qui amor
 qui fin est, ipsoꝝ corda charitatis lumine illustra-
 articuli ret & accenderet O quàm pauci igitur sunt
 cio me Catholici, qui ad perfectam fidem se dispo-
 nihil cre nunt per charitatem, credunt quidem illa quæ
 Catholic sibi ad credendum proponuntur, credunt Deo
 vitatem revelanti, credunt Deum esse; sed verè non
 haritate credunt in Deum, quia Spiritum S. per charita-
 credant tem non receperunt. Talis autem fides mor-
 habeant tua est, quæ caret vitâ, quæ charitas est. Apo-
 t stolus 2 Cor. 13. v. 5. vult ut unusquisque se
 iusdem tentet an fidem habeat; *vosmetipsos tentate si*
 octoris *estis*

estis in fide, ipsi vos probate. Scilicet per charitatem, quæ est veræ & perfectæ fidei indicium. Ideò tam parvus est inter fideles profectus. Agnoscunt mysteria omnia quæ Symbolo fidei recitantur, & id ipsum a se, aut publicè recitant: sed non aliter quam pueri, qui id quod addiscunt non intelligunt vel uti Psittacus qui sine intellectu per consuetudinem verba profert quæ non capit. Recitant fidei Symbolum, sed ad illa quæ in eo continentur mysteria, vel non advertunt, vel ad illa ex defectu charitatis non afficiuntur. Viva fides per hoc vivit, quod per charitatem operetur. Jac. 2. v. 26. *sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.* Spiritus igitur fidei charitas est, signum autem charitatis bona opera sunt, igitur in missione instruendi sunt fideles, non tantum credant, sed ex fide vivâ credant, videlicet per affectionem charitatis, quâ erga illa mysteria afficiantur. Et sic opera Deum admirentur, laudent, benedicant, & confiteantur, non ore tantum, sed & corde magnificantes Deum, cuius tot sunt mysteria & à quo tanta post hanc vitam repromissa sunt præmia.

ARTI

ARTICULUS IV.

Utrum explicitè credere mysterium Incarnationis sit necessarium.

PRO cuius resolutione sciendum est quid sit explicitè, quid verò implicitè tantum credere, & quotupliciter sit aliquid necessarium. Fides implicita est quâ creditur generaliter, & quodammodo confusè, quidquid Deus revelavit, & per Ecclesiam credendum proposuit: vel ut describit Sylvius 2. 2. q. 2. ad art. 5. Implicitè credere est assentiri uni, velut principio universali, in quo alia continentur. Et sic potest aliquid plus vel minus esse implicitum, secundum quod magis vel minus universale est in quo continetur. Fides verò explicita est quâ creduntur distinctè seu articulatim ea quæ Deus revelavit, & Ecclesia proponit, seu ut Sylvius ubi supra: credere explicitè est assentiri alicui rei seu propositioni, secundum suos terminos in particulari & actu cognitæ.

Distinguenda est quoque duplex necessitas: una quæ vocatur Medij, alia tantum Præcepti. Prima est, sine quâ finis haberi non potest, quando nulla ignorantia, quantumvis invincibilis excusat, uti nec impossibilitas: quâ ratione baptismus necessarius est parvulis actu recep-

receptus, quia sine illo salvari non possunt. Necessitas autem Præcepti est quâ aliquando necessarium est, si haberi possit; à quâ tamen invincibilis ignorantia excusat. Accedens igitur ad speciale mysterium de quo inquitur, S. Th. 2.2 q. 2.a.7. docet quod oportuerit hoc mysterium aliquando esse creditum apud omnes: diversitas tamen secundum diversitatem temporum personarum. Nam ante statum peccati habuit homo explicitam fidem de Christi Incarnatione, secundum quod ordinabatur ad consummationem gloriæ. Post peccatum venit etiam quantum ad passionem, & resurrectionem quibus humanum genus à peccato erubuit liberandum. *Aliter enim, inquit, non præfigurassent Christi passionem quibusdam Sacrificijs, & ante legem & sub lege, quorum quidam Sacrificiorum significatum explicitè majores cognoscebant: Minores autem sub velamine illorum Sacrificiorum credentes ea divinitus esse disposita de Christo venturo, quodammodo habebant velatam cognitionem. Et ea quæ ad mysterium Christi pertinent tantò distinctius cognoverunt, quantò Christo propinquiore fuerunt. Et procedendo ad statum novi Testamenti dicit: Post tempus autem gratia revelata, tam majores quàm Minores, tenentur habere fidem explicitam de mysterijs Christi; præcipuè autem quantum ad ea quæ communiter in Ecclesia solemnizantur, & publicè proponuntur.*

Ex

Ex quâ
fides de n
sive impl
fidem i
nus dicit
origine m
est, quâ
res in leg
citam de
lùm nec
test igno
ita ut fir
autem d
salvari,
tualis fi
& in fid
Relict
Relect.
tur Bar
ta in Ch
medii a
nem, n
riam:
Dico
nem leg
stum, t
saria ne
ad secu
Han
disp.
chez in

II. DE FIDE INTERNA. 61

Ex quibus colligitur quod omni tempore fides de mysterio Incarnationis, sive explicita, sive implicita fuerit necessaria, quia per illam fidem iustificabantur, & ideo Christus Dominus dicitur Apoc. 13. v. 8. *Agnus occisus ab origine mundi*. Sed ulterius jam inquirendum est, quâ necessitate tam Majores quàm Minores in lege gratiæ teneantur hanc fidem explicitam de Incarnatione Christi habere; an solum necessitate præcepti, à quâ excusare potest ignorantia; an verò necessitate medii, ita ut sine illa nemo possit salvari. Loquimur autem de adultis qui per actus proprios debent salvari, non de parvulis quibus sufficit habitualis fides, quam habent in Sacramento fidei, & in fide Ecclesiæ.

Relictâ autem opinione Melchioris Cano in Relect. de Sacrament. p. 2. concl. 2. quàm sequitur Bar. 2 & nonnulli alij, quòd fides explicita in Christum sit quidem necessaria necessitate medii ad primam salutem, scilicet ad justificationem, non verò ad secundam scilicet ad gloriam:

Dico quod post sufficientem promulgationem legis Evangelicæ fides explicita in Christum, seu in Salvatorem est simpliciter necessaria necessitate medii, tam ad primam, quàm ad secundam gratiam.

Hanc conclusionem tenent Valentia 2. 2. disp. 1. q. 2. p. 4. Lorca ibid. disp. 22. Sanchez in Summa lib. 2. cap. 2. Becanus de fide cap. 12.

62 TRACTATUS II. DE

cap. 12. n. 10 Granado 2.2. tract. 10. disp. 1. sect. 2. Et Sylvius huic ut probabiliori adhæret. Item citantur Gabriel, Alensis, Bonaventura. Videtur etiam esse S. Th. 3. dist. 25. q. 2. a. 2. quæst. 2. ubi sub finem sic resolvit: *Intelligitur autem statu post Adventum Christi, quia in eo mysterium Redemptionis impletum est, & corporaliter & visibiliter, & predicatum: omnino tenentur ad explicitè credendum, & ne aliquis dicat quod tantum loquatur de obligatione sub præcepto, notandum est quod sequitur. Et si aliquis instructorem non haberet, Deus non revelaret, nisi ex sua culpa remaneret. Ad quod nullatenus deberet recurrere, nisi sic credendum esset de necessitate medii. Conforme est hoc etiam S. Scrip. plurimis quidem locis præcipitur tamen in sequentibus. Act. 4. v. 12. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. Et Joan. 3. Qui credit in eum non judicatur: qui verò non credit in eum, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filij Dei. Joan. 14. Creditis in Deum, & in me credite. Quæ sicut & alia plura loca sufficienter videntur insinuare necessitatem medii. Insuper id ipsum satis clarè habet S. Aug. lib. de corrept. & gratia cap. 7. ubi dicit: Sicut veritas loquitur, nemo liberatur à damnatione qua facta est per Adam, nisi per fidem Iesu Christi, & tamen ab hac damnatione non se liberabunt, qui poterunt dicere, non se audivisse Evangelium Christi. Cui etiam adjungi potest*

II. DE FIDE INTERNA. 63

o. disp. potest symbolum S. Athanasii : *Necessarium
adhuc est ad aeternam salutem , aut incarnationem
adventu quoque Domini nostri Iesu Christi fideliter
Q. 2. a. credat.*

Inter Colligitur etiam ex Conc. Trid. Sess. 6. c.
quia 4. ubi dicit, neminem justificari posse, & con-
Et con sequenter nec salvari post promulgatum Evan-
z : om gelium, sine lavacro regenerationis, id est, sine
ne aliq baptismo , aut ejus voto : sed votum baptismi
igation præsupponit explicitam cognitionem Christi
sequit per fidem, ergo ista fides necessaria est necessi-
Deus tate medii.

Ad quo Dices : Dato quod aliquis baptizatus dum
creder esset parvulus, perveniat ad usum rationis, ipse
est ho non indiget amplius baptismo in voto , cum
præcipi ipsum in re susceperit , ergo ratio nostra tunc
tec eni nihil urgebit.

es in q Resp. Verum quidem esse præcisè ratione
ni credi baptismi tunc non esse necessarium votum.
redit in Sed considerando bene quid votum dicat , fa-
nomim cile videbitur quod adhuc requiratur. Ideo
Deum baptismus in voto supplet realē susceptionem
ra loca Sacramenti Baptismi quando non potest ha-
itatem beri, quia per votum adultus per desiderium
habet & affectum & consequenter per fidem in Chri-
7. ubi stum, ipsum quodammodo induit & ipsi in-
tur d corporatur actu , quod baptismus in parvulis
si per tantum facit habitualiter. Necessarium est er-
atione go adulto etiam baptizato ut fide & affectu
non se feratur in Christum ad hoc ut salvetur : Quod
jungi patet ex locis S. Script. supra relatis ; quibus
potest adjungi

adjungi potest illud Galat. 2. v. 16. *Sciendum est quod non justificatur homo ex operibus legis, sed per fidem Iesu Christi, & nos in Christo credimus, ut justificemur ex fide Christi.*

Confirmari hoc potest ab inconvenienti sequeretur enim quod etiam modò posset Judæus salvari per legem Mosaicam, quod tamen ab Apostolo utrobique negatur, qui tam locum jam prolato quàm alibi sæpius negat hominem per opera legis debere salvari. Sequens autem probatur: fieri potest quod Judæus observans legem Mosaicam habeat ignorantiam invincibilem mysterii Incarnationis; quo daturus habebit fidem implicitam de Christo sicut habebant in veteri lege, ergo si fides explicita de Christo non sit de necessitate mediæ, talis Judæus salvari poterit.

Contra Dicta Arg. Primò. Cornelius Centurio ante susceptum baptismum, & ante cognitionem Christi erat justus, quia de ipso testatur S. Script. Act. 10. v. 2. quod erat vir *religiosus ac timens Deum*. Nec tunc poterat habere fidem explicitam Christi, quia ad hoc mittebatur ad eum Petrus ut Christum prædicaret. Ergo fides explicita Christi non est medium necessarium ad salutem, cum homo sine illa possit justificari. Ex quo sequitur quod licet posset adultus baptizari & absolvi, qui nondum instructus est ut credat explicitè in Christum.

Resp. Cum Doctore Angelico 2.2.q.10.a.4. ad.3.

Sciend. 3. quod Cornelius habebat fidem implici-
am Christi & cum ea justificatus fuit ante
manifestatam veritatem Evangelii, & ut expli-
citè instrueretur in fide Christi missus est ad eum
Petrus. Et hoc est quod supra resolveramus;
quod fides explicita Christi incepit esse ne-
cessaria, non nisi post sufficientem promul-
gationem Evangelii.

Contra hoc tamen objici potest: quod
tempore quo Cornelius Baptizatus est, suffi-
cienter manifestatum fuerit Evangelium, sal-
tem in Cæsarea, ubi habitabat Cornelius;
Quia promulgatio prima confetur facta Hie-
rosolymis in die Pentecostes, sicut olim in
eodem die promulgata est lex vetus, unde il-
lud festum incepit Et sic paulatim ista pro-
mulgatio serpsit ad vicinas civitates; ut sentit
Corn. à Lapide super illum locum. Præter
quam quod Baronius dicit ad annum Christi
41. quod Cornelius Baptizatus fuerit. 8. an-
nis post mortem Christi, mirum autem esset
quod tanto temporis spatio non fuisset Evan-
gelium promulgatum Cæsareæ adeo vicinæ
Herosolymis. Tandem etiam quia ut habetur
art. 9 v. 30. Apostoli deduxerant Paulum
Cæsaream antequam Cornelius Baptizaretur;
nec credi potest quod cum ibi esset, nec ipse,
nec alii Apostoli prædicaverint Christum
Crucifixum, & consequenter Cornelius vir
ex præcipuis, ut pote Centurio, de Christo Do-
mino multa audiverat, aut saltē audire poterat.

Resp.

Resp. Relictis aliis solutionibus : quod Evangelium Christi illo tempore sufficienter esset promulgatum Judæis, non tamen Gentibus, nec enim adhuc erat intentio Apostolorum obligandi illas ad novam legem, proinde illis prædicaverant, ad hoc autem lex aliqua censeatur sufficienter promulgata alicui populo, requiritur ex parte legislatoris intentio seu voluntas illum populum obligandi. Quod autem talis intentio non fuerit ante illud tempus, patet ex cap. 10. Act. ex visione quam Petrus habuit de linteo magno descendente de cælo, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terræ, &c. sub qua visio vocabatur ad Cornelium. Et tunc incæptum fuit prædicari gentibus : quod ex dicto cap. patet v. 28. ubi sic loquitur Petrus : *Vos scitis quomodo abominatum est viro Iudæo conjungi & accedere ad alienigenam, sed mihi ostendit Deus neminem communem aut immundum dici hominem*, Et v. 45. *Obstupuerunt ex circumfusione fideles qui venerant cum Petro, quia in nationes gratia Spiritus S. effusa est.*

Arg. 2. Nemo potest explicitè credere in Christum qui invincibiliter ignorat Christum secundum illud Rom. 10. v. 14. *Quomodo credent ei quem non audierunt ? quomodo autem audient sine prædicante ? quomodo autem prædicabunt nisi mittantur ?* si igitur aliquis sit in illis locis ubi nemo est qui mysteria fidei & præcipuè Incarnationis proponat ; salvari non poterit.

II. DE FIDE INTERNA. 67

poterit, si fides Incarnationis sit de necessitate
medii, sine qua non est salus.

Resp. S. Th. ad hoc argument 2.2.q.2.a.5.1
*Quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid
excluso auxilio gratiae, sic ad multa tenetur
homo, ad quæ non potest sine gratiâ reparante,
sicut ad diligendum Deum & proximum, &
similiter ad credendum articulos fidei, sed tamen
hoc potest cum auxilio gratiæ. Quod quidem
auxilium quibuscumque divinitus datur miseri-
corditer datur. Quibus autem non datur, ex
justitiâ non datur, in pœnam precedentis peccati
saltem originalis, ut August. dicit in lib. de
Correptione & Gratiâ. Alibi quidem dicit
quod Deus aliquem mittet qui instruat, licet
etiam oporteret angelum mittere. Hoc piè
credendum est; si talis secundum legem naturæ
bene vivat, non tamen ad hoc tenetur Deus.
Sollicitè igitur curandum est, ut illi qui puero-
rum curam gerunt tempestivè ipsos instruant,
maximè in illis quæ ad salutem necessitate
medii sunt necessaria.*

Quænam verò illa sint quæ de Christo tali
necessitate sunt credenda, ex præfatis locis
S. Scripturæ facile colligi possunt: videlicet
esse Filium Dei: Secundum illud Joannis 3.
v. 18. *Qui credit in illum, non judicatur, qui
autem non credit jam judicatus est, quia non
sit in credit in nomine unigeniti filii Dei. II. Quod
pro nobis mortuus sit ut nos redimeret.
Rom. 2. Quem proposuit Deus propitiationem
per*

68 TRACTATUS II.

per fidem in sanguine ipsius. Quoad Resurrectionem, Ascensionem, iudicium &c. dicendum quod credenda sint necessitate præcepti, & mediis; multi tamen quoad resurrectionem idem dicunt quod diximus de passione. Scilicet quod sit mysterium credendum necessitate mediis.

ARTICULUS V.

An de necessitate mediis sit credere Mysterium SS. Trinitatis.

Multi sunt qui id negant, & præcipiunt qui negant resolutionem nostram præcedentis articuli.

Resp. Tamen affirmativè, & est expressa doctrina S. Thomæ 2. 2. q. 2. a 8 ubi probat in corp. Mysterium Incarnationis Christi explicitè credi non potest sine explicità Trinitatis. Quia in mysterio Incarnationis continetur quod filius Dei carnem assumpserit, & per gratiam Spiritus Sancti mundus renovaverit. Et iterum quod conceptus sit Spiritu Sancto, ergo sicut mysterium Incarnationis credendum est necessitate mediis salutem, ita & mysterium Trinitatis. Aliam rationem subjungit: Qui renascuntur in Christo hoc adipiscuntur per invocationem Trinitatis.

II. DE FIDE INTERNA. 69

Refutatis, secundum illud Matthæi ultimo: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritûs S.*

Hanc sententiam S. Th. sequuntur omnes ejus discipuli, & Sanchez, Becanus, Sylvius & alii.

Fundamentum contrariæ sententiæ est. Quia videtur durum quod homines rudes & inculti, & pueri, salvari non possint nisi explicitam fidem habeant de tam abscondito & arcano mysterio, quod aliquando moraliter ipsis videbitur impossibile.

Resp. Quod non requiratur subtile ingenium ut fide percipiat mysterium SS. Trinitatis solum quoad hoc quod sint tres personæ Pater Filius & Spiritus S. Consistit enim fides non in intellectione mysterii, sed in assensu, qui non requirit subtilem intellectum. secundum illud Aug. lib. contra epist. fundam. cap 4. *Turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissima facit.*

Hæc ita resolvimus in rigore doctrinæ S. Th. licet enim contraria sententia suâ probabilitate in aliquibus non careat, nihilominus non sunt admittendi ad confessionem aut alia Sacramenta nisi conformiter ad nostram sententiam, quia in hac materia tutiorem oportet sequi partem. Parum enim patrocini dabit contrariæ sententiæ probabilitas, si non patrocinetur etiam veritas, secundum quam homines judicabuntur.

ARTICULUS VI.

*Quanam credenda sint necessitate
Præcepti.*

OMnes fideles tam minores quàm maiores tenentur explicitè credere ea quæ communiter solemnizantur in Ecclesia, & publicè proponuntur: verba sunt S. Th. 2. 2. q. 2. a. 2. ubi bene notat Joan. à S. Thoma quod non sine causa addatur illud verbum *Proponuntur* plura enim proponuntur credenda quæ solemnizantur in Ecclesia, si agatur de solemnizatione festivitatum. Tenentur igitur omnes tam minores quàm majores scire Symbolum Apostolorum. Quod inde satis colligitur quia Ecclesia nullum adultum admittit ad Baptismum nisi sciat Symbolum Apostolorum. Unde in Conc. Braccar. 2. can. 1. præcipitur omnibus Episcopis ut per 20. dies ante Baptismum curent Catechumenos ediscere Symbolum. Et c. *Vos de cons. dist. 4. patrinis præcipitur Ante omnia Symbolum, & orationem Dominicam, & vos ipsi tenete, & illis quos suscepistis de Sacro Fonte ostendite.*

Et ne videatur eadem obligatio minorum & majorum, subjungit S. Thomas: *Alias autem subtiles considerationes, circa Incarnationis articulos tenentur aliqui magis vel minus explicitè credere, secundum quod convenit statui officio*

officio
myster
satisfac
rudes
oppon

Not
sub m
fidei n
nem q
ligat ul
à S. Th
dis. 13
catum
botenu
contra
citas, a
cuset. C
mis fac
næ rud
sunt tar
re, du
illos on
cipuas

Dixi
Quia a
possum
teram I
fession
multi d
nonnul
Hac

officio

officio uniuscujusque. Idem dicendum est de mysterio SS. Trinitatis, videlicet ut majores satisfactionem dare valeant omni poscenti, & rudes instruere, & hæreticorum erroribus se opponere.

Notandum etiam quòd non sit obligatio sub mortali scire Symbolum seu Articulos fidei memoriter; quantum ad verba & ordinem quo proponuntur, non enim ad hoc obligat ulla lex Ecclesiæ, ut etiam docet Joan. à S. Th. citans Palud. Navarrum & Suarez dis. 13. de fide sect. 5. n. 8. Erit tamen peccatum veniale non addiscere memoriter verbotenus, propter negligentiam, & quia est contra praxim Ecclesiæ. Nisi naturalis incapacitas, aut discendi occasio etiam à veniali excuset. Quod bene notent Confessarii, ne nimis facile dimittantur sine absolutione personæ rudiores, quæ ob incapacitatem non possunt tam citò illos articulos memoriter tenere, dummodo interrogati satis ostendant se illos omnes credere quoad substantiam & precipuas partes.

Dixi quoad *substantiam & precipuas partes.* Quia aliqua sunt quæ rudiores capere non possunt. v.g. *Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris &c.* Quidnam enim per hanc sessionem ad dexteram Patris intelligatur, multi docti ignorant: & idem judicium sit de nonnullis aliis.

Hâc occasione etiam dicendum erit quidnam

nam ulterius scire oporteat sub præcepto, quidem in ordine ad credendum, sed ad operandum.

Præcepta decalogi & Ecclesiæ omnes debent sub gravi peccato, non quidem quod ordinem & verba, sed saltem quoad sensum cum hoc ad rectè operandum sufficiat; modo absit contemptus & crassa negligentia. Scilicet ergo oportet, & sufficit, Deum esse orandum & honorandem, non licere pejorare, occidere, fornicari &c. Monendi tamen sunt omnes, ut qui facile possunt addiscant articulos fidei, & præcepta tam decalogi quàm Ecclesiæ, non tantum quoad sensum, sed quoad verba & ordinem; sic enim in Catechismo juventute pueris proponuntur.

Sciri etiam debent Sacramenta quoad nomen & quidditatem, saltem illa quæ sunt necessitatis. v.g. Baptismus, Pœnitentia, Sacramentum charistia, & alia pro tempore quando ea recipienda sunt. Excusat P. Suarez à culpa mortis ignorantes orationem Dominicam. Quod tamen solum ut verum approbarem, quando stupiditas seu incapacitas tanta esset ut nullatenus possent retinere: quod valde rarum est; quod saltem cum tempore paulatim unam post alteram petitionem retinebunt. Quidquid autem sit, scire debent adulti quomodo orandum sit, quod aptius fieri non potest etiam à rudibus quàm per orationem Dominicam & salutationem Angelicam.

ART

ARTICULUS VII.

An Catechumeni debeant plura explicitè credere, quàm alii.

Respondetur affirmativè, quia cùm convertantur ab erroribus fidei Catholicæ contrariis, illas veritates debent explicitè credere, quæ istis erroribus opponuntur, & hoc patet etiam ex praxi Ecclesiæ: quæ non tantum requirit ab iis qui convertuntur fidei Catholicæ professionem, sed etiam præcedentium errorum quibus adhæserant abjurationem & detestationem: uti expressè habetur in rituali Romano jussu Pauli V edito, ubi habetur: *Hæretici verò ad Catholicam Ecclesiam venientes, &c. Prius errorum suorum pravitatem agnoscant, & in fide Catholica diligenter instruantur.* Non possunt autem priorum errorum pravitatem agnoscere, nisi explicitè credant & admittant articulos qui istis erroribus opponuntur: quod opus non est in illis, qui semper in Catholica fide fuerunt.

Ac proinde cautè & prudenter Missionarii indagent, cui hæresi illi qui se pro conversione offerunt, adhæserint; & circa præcipua dogmata talis hæresis instruant, ostendendo falsitatem. Ideo etiam omnino convenit ut noscant singulos singularum hæresum errores, ut sciant

quomodo agendum sit cum illo qui re-
tur à Lutherismo, quomodo cum illo qui
Calvinismo, & sic de Anabaptismo, &c. Im-
& Judaismo Nihil enim magis agendum
pro firmo fundamento, quam ut falsitates
suorum errorum bene inculcent, antequam
vera fide confirmant.

Imo pro intelligentibus, bonum est instru-
re Catechumenos per singula puncta profes-
sionis fidei, & abjuratōis sectæ contrariæ, se-
cundum formam ab Ecclesia præscriptam
quia in illa præcipua modernarum hæresum
dogmata includuntur ut detestanda.

Consultum etiam est, imo quasi necessa-
rium, ut non tantum illi qui ad fidem se volun-
t convertere, instruantur specialiter in his quæ
Ecclesia Catholica contra contrarios errores
docet; sed etiam alii, qui licet in fide instru-
ti sint, debent armari contra pericula perva-
sionis, ac proinde sæpius ipsis inculcari debent
ea quæ sunt contra errores hæreticos huius
temporis, videlicet veritas corporis Christi in
Eucharistiâ; necessitas confessionis, & po-
testas Sacerdotum ad absolvendum, invocatio
Sanctorum, Purgatorium, usus & utilitas in-
dulgentiarum, cultus imaginum & similia
& præcipue primatus capitis Ecclesiæ summi
Pontificis, quem omnes hereses huius temporis
unanimiter impugnant Et hæc necessitas ma-
ior est in missione, ubi Catholici sub dominio
hæretici regiminis, cum hæreticis quotidie con-
versantur.

ART.

ARTICULUS VIII.

An licitum sit aliquos articulos pro tempore occultare à quibus catechumenus abhorreat.

Affirmativam sententiam tenet cum paucis aliis Baëza tom. 1. de Christo figur. lib. 4. cap. 1. §. 3 1.

Quæ Prob. 1. ex SS. Patribus qui illum modum occultandi, seu dissimulandi, videntur approbasse. Et in primis S. Chrysost. hom. 1. in Acta Apost. in princ. laudat Apostolos quod prædicationem suam adeo ad captum infirmorum demiserint: *Illud, inquit, potissimum admirandum in Apostolis, quomodo se ad infirmorum & rudium animos demiserint, atque hoc ipsum eis Spiritus Sanctus suggessit, in hoc illos preparans, ut in dispensando verbo Dei versarentur: unde factum est ut cum tam multa de Christo differuerint, pauca dixerint de ejus divinâ naturâ, plurima verò de naturâ humanâ, de morte, de resurrectione, & ascensu. Et infra: Quin etiam apud Athenienses, Paulus eum simpliciter hominem appellat, nihil attribuens amplius. Idque justâ de causâ; etenim si Christum ipsum de aequalitate, quam habet cum Patre, differentem frequenter aggressi sunt lapidibus ebruere, eâque de causâ blasphemum appellaverunt.*

D 5

runt.

runt, haudquaquam eum sermonem à piscari-
ribus accepissent, praesertim cum crux processisset
Quid autem de Iudaeis loquor, cum ipsi
temporis discipuli, quoties audiebant sublimia
dogmata, crebrò turbati fuerint & offensi? Vnde
& dicebat Dominus: multa habeo quae vobis
dicam, sed in praesentia non potestis ea ferre. Et
post pauca: Proinde paulatim ac sensim, (Apo-
stoli) illos instituunt, seseq; miro studio ad captum
imbecillum in dispensatione dogmatum demittunt.
Caterum quo magis se demittunt Apostoli
hoc uberius contingit illis è divini Spiritus libera-
litate, gratia &c Si igitur ipsemet Christus
doctrinam suam mensus sit ad captum disci-
pulorum, differendo ea pro tempore docere
quae tunc capere non poterant; & idem fece-
runt Apostoli praedicando Judaeis & Gentibus
& per hoc teste S. Chrysost. majorem fructum
fecerint cur non erit idem laudabile
Apostolicis Missionariis in convertendis hae-
reticis? Sic etiam putant intelligendum esse
Apostolum dum dicit 1. Cor. 3. v. 1. Tanquam
parvulis in Christo lac vobis potum dedi non
esca, nondum enim poteratis.

Etiam cum Paulus Apostolus praedicaret
Atheniensibus, nihil tangebat, nisi futurum
judicium, & Christum tantum virum appella-
bat, differens pro tempore ipsius divinitatem,
& alia mysteria Sic enim habetur act. 17. v. 30.
Et tempora quidem hujus ignorantiae despiciens
Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes
ubique

ubique pœnitentiam agant, eo quod statuit
diem in quo iudicaturus est orbem in aequitate in
viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus,
suscitans eum à mortuis.

Tandem etiam S. Basilius diffimulabat do-
cere pro tempore Spiritus S. consubstantia-
litate cum Patre & Filio, ut sic in pace alia
prædicans, ad hanc etiam consubstantialitatis
vocem postea traheret auditores, de quo di-
citur laudatus fuisse à S. Gregor. Nazianz.

Pro resolutione dico. 1. Articuli fidei qui
sunt de necessitate medii ad salutem, nullo
modo occultari possunt eis qui ad fidem
convertuntur. Ratio est: quia sine illis nulla
fieri potest vera conversio, cum illos credere
sit absolutè necessarium, tam ad primam,
quàm ad secundam salutem. Tum etiam quia
illi articuli sunt de substantiâ credendorum,
ergo sine illorum fide non stat vera conversio.

Quod tamen non sic est intelligendum,
quod statim à principio omnes articuli, etiam
maximè ardui, sint proponendi, hoc enim sæ-
pè esset magnæ imprudentiæ; melius est enim
ut prius disponantur rudes per faciliora, & à
quibus minus abhorrent; ita tamen ut non
admittantur, nec absolvantur nisi omnes
tales articuli sint ipsis propositi, & ab ipsis
crediti.

A paucis annis similis difficultas proposita
fuit S. Congreg. S. Romanæ & universalis In-
quisitionis à Missionariis Chinesibus; videli-

cet utrum teneantur Prædicatores Evangelii
 prædicare in illo regno Christum crucifixum
 & exponere crucis imaginem in suis Ecclesiis
 eo quod populus ille mirè abhorreat & scan-
 dalizetur ex tali prædicatione & imagine Ch-
 risti crucifixi. Cui difficultati S. Congreg. re-
 pondit anno 1645. sequenti decreto : *Nihil
 prudentiâ aut prætextu differendam esse doctrinam
 passionis Christi post baptismum, sed præ-
 mittendam ; Ad actualem verò prædicationem
 Christi crucifixi, licet non teneantur ministri
 Evangelii in singulis concionibus, sed ad propo-
 nendum verbum Dei, ac divina mysteria pru-
 denter & opportunè & ad illa pro Catechumen-
 norum captu explicanda : non tamen à sermoni-
 bus passionis Domini nostri abstinere tenentur
 eâ ratione quòd Gentiles inde scandalum su-
 mant, & stultitiam putent. Censuerunt etiam
 conveniens esse ut in Ecclesiis imagines habeantur
 Christi crucifixi, & ideo curandum esse ut
 quoad opportunè fieri potest, expendantur. Hoc
 responsum approbavit suo decreto Innocen-
 tius X. & sub poena excommunicationis lata
 sententiæ, sedi Apostolicæ specialiter refer-
 vatæ, contrarium condemnavit. Vide Verri-
 cellum de Apost. Mission. tit. 1. q. 7. sect. 2. Et
 nostrum Gravina tomo. 3 Præscript. lib. 4.
 q. 1. princip. arr. ult. ubi latè de ista materia
 discurrunt ; quam ulterius non prosequor,
 quia in locis missionis inter hæreticos non
 habet locum, cùm omnes hi in crucifixum*

cre-

II. DE FIDE INTERNA. 79

credant, licet cultum imaginis ejus non admittant.

Dico 2. Articuli qui non sunt de necessitate medii, sed tantum præcepti, non debent statim proponi, si exossi sint: tamen noviter conversi nec baptizari possunt, nec absolvi, nisi proponantur, & ipsi credendo admittant. Licet enim sine fide illorum articulorum salvari possint, qui illos invincibiliter ignorant, tamen Missionarii de illis debent ipsos instruere, ad hoc enim mittuntur ut illa prædicent, quæ omnes credere tenentur, non tantum de necessitate medii, sed etiam præcepti. Tum etiam quia conversi postea conqueri possent quod de novo ipsis proponantur ut credenda, quæ antea ignorabant, & à quibus abhorrebant.

Dico 3. maximè proponendi sunt Catechumenis illi articuli, qui adversantur erroribus quibus antea in hæresi contumaciter adhærebant, licet tales sint sine quorum fide salvari possent. Hoc patet ex art. præcedenti, si enim verè convertantur, avertere se debent ab illis quæ ipsos in hæresi detinebant, & quæ in fidei professione debent abjurare, quod debite facere non possent, nisi quoad illa essent instructi.

Ad fundamenta contrariæ sententiæ Resp. S Chrysostomum non dicere quod Apostoli aliquem baptizaverint antequam crederet Christum esse filium Dei, sed quod à Resurre-

ctione cœperint prædicationem, non ut
sisterent, sed ut gradum facerent ad profundiora
mysteria, tam divinitatis quam humanitatis.
Et nihil aliud colligi potest ex doctrinâ ejus.

Locus autem Apost. 1. Cor. 3. nihil con-
vincit, non enim abscondebat aliqua mysteria
ad salutem necessaria, sed aliquos spirituales
sensus qui in articulis fidei latebant, quantum
ad perfectam doctrinam. Hoc satis patet ex
contextu: *non potui vobis loqui quasi spiritualibus,
sed quasi carnalibus.* Sic etiam Christus
Dominus non omnia docere voluit Apo-
stolos, quia non poterant pro tunc omnia
ferre. Ioan. 16. v. 2. *Adhuc multa habeo vobis
dicere, sed non potestis portare modò.*

Et conformiter ad hæc solvit venerabilis
Beda argumentum allatum ex Act. Apost. de
prædicatione Pauli cur Christum non Deum
sed virum tantum nominet: *Magis eum hominem
quàm Deum nuncupans, incipiensque ab
illis quæ gessit in corpore, & ea divina describens,
ut plusquam homo fuisse videretur, victam
unius virtute mortem, mortuumque ab inferis
suscitatum (paulatim enim fides crescit) ut
supra hominem fuisse crederetur. Quid enim
interest quo quisque credat ordine? non in
principiis perfecta quaruntur, sed de initiis ad
ea quæ perfecta sunt, pervenitur.* Quibus verbis
fatis insinuat Apostoli prædicationem apud
Athenienses cœptam quidem fuisse ab humanâ
naturâ Christi, ejusque resurrectione, &
ultimo

ultimo iudicio; sed quoad eos qui credituri erant, ibi non terminatam.

Quoad ultimum S. Basilii quod adversarii valde magnificant, Resp. quod non laudetur à S. Gregorio quasi occultarit rem consubstantialitatis Filii, sed quia non utebatur illo vocabulo à quo aliqui malè intelligentes abhorrebant, uti ipse sanctus Gregorius ibi fatetur: *Quae eorum insidias, inquit, ut eluderet Basilius, aliis quidem vocibus è Scriptura petitis, testimoniisque minimè dubiis, eandem vim habentibus, necessariisque argumentis adversarios ita comprimebat ut nullo modo repugnare atque in contrarium niti possent.* Cujus Consilium probat Baronius ad annum 371. ubi dicit: *Ex SS. Patrum Hilarii, Augustini, aliorumque sententiâ firmatum est, haudquaquam confessionem illam fidei dicendam fuisse hæreticam, in quâ divinitas filii cum Patre equalis, aliis vocibus, quibus & Arriana hæresis condemnaretur, haberetur expressa, etiamsi in Concilio Niceno nomen consubstantialis esset silentio prætermisum.*

ARTICULUS IX.

An occultari aut simulari possit Pontificem Romanum esse caput Ecclesiæ.

Hic est lapis scandali omnibus hæreticis in quo licet in multis ab invicem magis

gis dissentiant, quàm à fide Catholica; in-
tamen omnes conveniunt.

Et ideo facilius erit in quibuscumque
mysteriis hæreticos convincere, quàm in
solo: quod inde provenit quòd tam in com-
nibus colloquiis, quàm in publicis concio-
bus, nihil magis impugnetur quàm prima-
tus unius capituli Ecclesiæ Romani Pontificis
quia tot ab ipsâ pueritiâ in omnibus prædi-
cationibus calumnias contra ipsum audiunt qu-
esset Antichristus, plus ab illo articulo abhor-
rent, quàm ab omnibus aliis.

Non desunt ideo qui putent in hac materia
dissimulari posse 1. Quia hoc in symbolo
Apostolorum non exprimitur, quod tam-
fecisse debuissent Apostoli, ut videtur, si
explicitè credere esse necessarium. Nihil
tem habetur in symbolo Apostolico, quod
Credo in unam S. Ecclesiam Catholicam.

2. Tametsi hic articulus credendus sit, non
tamen est de necessitate mediæ ad salutem,
proinde pro tempore & loco dissimulari possit
sicut confessio fidei, licet semper obliget
non tamen pro semper, sed solum in certis cir-
cumstantiis, v. g. in quibus agitur honor Dei
& proximi utilitas. Uti postea dicitur.

3. Non est necesse ut explicitè quis credat
primatum summi Pontificis, sufficit enim
quod credat in unam sanctam Ecclesiam Ca-
tholicam: ergo occultari potest sive simulari
quod visibile caput Ecclesiæ sit summus Pontifex

S II. DE FIDE INTERNA. 83

ex Romanus. Prob consequentia quia per hoc quod quis credat sanctam Ecclesiam Catholicam, implicite etiam credit summum Pontificem.

Tandem etiam: Quia fieri potest quod convertendus invincibiliter ignoret primatum Summi Pontificis, si de ipso nihil umquam audierit, tunc vero hoc non credendo non erit hæreticus, nec etiam peccabit, ergo relinqui poterit in illa ignorantia, si timeatur quod propositio illius articuli conversionem retardabit aut impediet.

Dicendum tamen conformiter ad prædicta, nihil curandum esse quod Catechumenus abhorreat ab illo articulo, & inde timeatur quod propter illum solum se non convertet. Omnia enim illa proponi debent Catechumeno (qui & in illis debet instrui) quæ credenda sunt, ad faciendam perfectam fidei confessionem seu protestationem primatus autem Summi Pontificis explicite & expresse in protestatione fidei continetur.

Necessitas verò dicti articuli ex hoc potest colligi, quia impossibile est explicite credere veram Ecclesiam, nisi credatur etiam ipsius caput visibile quod est Pontifex. Tum etiam quia Ecclesia per suum caput est proxima regula proponens credenda, ad quam fideles in illis quæ de fide dubia sunt debent recurrere.

Tandem etiam; nisi fideles credant unum visibile caput Ecclesiæ præesse, non possunt ipsius

ipsius legibus & præceptis obedire, ad omnia c
tamen illi qui convertuntur, se debent prom faciend
tos exhibere. tametsi t

Contra quæ nihil faciunt objecta arg natur, a
menta. Non primum: quia cum symbolo fide alior
Apostolorum sit breve compendium crede dissimula
dorum, proponendo unam sanctam Ecclesi tum Pon
Catholicam, sufficienter etiam caput ip cium Ec
censetur includi: sicut enim ipsa est visibil hil magi
præter invisibile caput, quod est Christus, fidei abj
necesse quod etiam visibile caput habeat rint, exc
terris, quod est summus Pontifex. dulitate

Ad secundum, fateor quod fides de visib stus Do
capite Ecclesiæ non sit absolutè necessaria Nec r
cessitate mediæ, in illis tamen circumstanti contra i
est necessaria ad veram conversionem: lic nistroru
enim non sit necesse semper illum articulu bus ace
credere, nunquam tamen licitum est discre Pontific
dere seu negare, quod fieret in nostro casu quam u
quamdiu enim non erat conversus ad fidem sæviant
discredebat illi articulo de visibili capite Ec ovibus v
clesiæ, & ideo censebitur in eodem errore amover
permanere, quamdiu expressè non objurat etiam h
aut saltem contrarium profiteretur, quod fier lum ab
non posset, nisi à Missionario ipsum instru Pontifi
ente hoc ipsi expressè proponeretur. Et sic stum d
patet etiam ad 3. ciant &

Ad Ultimum, fateor quod quamdiu quis Pontifi
laborat invincibili ignorantia istius veritatis, Cathol
propter hoc non erit hæreticus, sed ignorantia culus i
illa debet ab instructore tolli, qui debet docere nibus i
omnia

II. DE FIDE INTERNA. 85

omnia quæ ad perfectè credendum, & ad faciendam fidei professionem requiruntur; tametsi timeatur quod si ille articulus proponatur, alter non credet, sed potius etiam à fide aliorum resiliet; hoc ipse sibi imputet, dissimulare autem seu occultare tunc primum Pontificis, cederet in magnum præjudicium Ecclesiæ, præcipuè in illis locis ubi nihil magis impugnatur, ut tanto tutius jugum fidei abjiciant. Postquam verò instructi fuerint, excusationem non habebunt in sua incredulitate, propter quam rationem etiam Christus Dominus signa & miracula patrabat.

Nec refert quod à pueritia adeo imbuantur contra istum articulum per prædicationes Ministrorum, qui ferè in singulis suis concionibus acerrimè debachantur contra Summum Pontificem, quod non ob alium finem faciunt quàm ut amoto capite facilius in membra desæviant; aut uti in fabula, lupo hanc arte cum ovibus voluit pacisci, si à se Pastorem & canem amoverent, ut ita tutò ipsas invaderet. Sic etiam hæretici pseudoministri, rudem populum ab ipsa pueritia ab Ecclesiæ capite Summo Pontifice nituntur abstertere, quasi Antichristum depingendo, ut etiam insipida ipsis faciant & suspecta quæ à Sacerdotibus à Summo Pontifice missis, pro ipsorum instructione de Catholica fide proponuntur. Ac proinde articulus iste tanto magis debet prædicari, & omnibus inculcari, quanto crebrius & indignius contra-

contra-

86 TRACTATUS II.

contrarium à pseudo-ministris, veris lupis in ovina pelle, declamatur.

Id quod diximus de hoc articulo capitis Ecclesiae, similiter dicendum est de aliquibus aliis, v.g. quod extra Ecclesiam non sit salus, quod multi ægerrimè admittunt; quibus durum videtur parentes suos & amicos in Calvinismo vel Lutheranismò mortuos, esse damnatos. Cum his & similibus prudenter agendum est, uti supra diximus, ut paulatim instruantur prius in articulis à quibus non adeo abhorrent, & ita sensim procedendo ad alios, non curando si propter veritatem sibi invisam instructionem non admittant. Instructor enim facit suum officium plantando, & rigando, incrementum autem petendum est à Domino.

TRAC-

TRACTATUS III.

De Fide externa.

ARTICULUS I.

*Quando obligatio sit fidem exteriori
actu confitendi.*

HÆc materia omnino est necessaria pro missione propter varios casus qui circa illam ibi passim occurrunt. Ut igitur sciatur quando & quomodo exterior fides, seu ipsius confessio sit necessaria, præmittam tanquam commune principium, unde omnia resolvenda erunt, doctrinam S. Thomæ 2. 2. q. 3. a. 2. ubi expressè inquirens utrum confessio fidei sit necessaria ad salutem, sic resolvit: *Dicendum quod ea quæ sunt necessaria ad salutem cadunt sub præcepto divine legis: Confessio autem fidei cum sit quoddam affirmativum, non potest cadere nisi sub præcepto affirmativo. Vnde eodem modo est de necessariis ad salutem, quomodo potest cadere sub præcepto affirmativo divine legis. Præcepta autem affirmativa non obligant ad semper, etsi semper obligant: obligant autem pro loco & tempore secundum alias circumstantias debitas, secundum quas oportet actum humanum*

num limitari, ad hoc quod sit actus virtutis: ergo confiteri fidem, non semper, nec in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco & tempore, quando scilicet per omissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximis impendenda. Et casum subiungit: Puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur a fide. Et ad 1. Argumentum quod sibi objecerat respondet. Dicendum quod finis fidei sicut & aliarum virtutum referri debeat ad finem charitatis, qui est amor Dei & proximi, & ideo quando honor Dei vel utilitas proximi hoc exposcit, non debet esse contentus homo ut per fidem suam ipsi veritati divina conjungatur, sed debet fidem exterius profiteri. Videatur etiam ad 2. & 3.

His præmissis etiam supponimus, quod etsi confessio fidei eò quod cadat sub præcepto affirmativo, non pro semper tamen semper obliget, uti expressè ibi docet S. Thomas præceptum tamen non negandi fidem, & semper & pro semper obligat, sicut omnia præcepta negativa. Ideo etiam Quotlib. 9. a. 14. probat S. Petrum peccasse mortaliter negando Christum; primo quidem non confitendo Christum, quando ipsius confessio requirebatur. 2. Quia negabat Christum: licet enim internè fidem teneret, externè negabat; quod erat

III. DE FIDE EXTERNA. 89

erat mendacium perniciosissimum in his quæ fidei sunt. Et hoc confirmat auctoritate S. Augustini tomo. 4. lib. de mendacio cap. 6. ubi sic loquitur : *Quis ita evanescat , ut existimet Apostolum Petrum hoc habuisse in corde , quod in ore , quando Christum negavit ? Nempe in illa negatione intus veritatem tenebat , & foris mendacium proferebat ; cur ergo lachrymis diluit quod ore negaverat , si saluti sufficiebat quod corde credebatur ? cur loquens in corde suo veritatem , tam amaro fletu punivit mendacium quod ore deprompsit ? nisi quia magnam vidit esse perniciem quod corde quidem credidit ad iustitiam , sed ore non est confessus ad salutem.* Agebat autem ibi contra Priscillianistas docentes mendacia non esse peccata , etiam cum juramento : & jactabant passim pro se perniciosum istum versum : *Iura , perjura , secretum prodere noli.* Fuerunt etiam tertio sæculo hæretici Elcesitæ , quorum antesignanus erat quidem Elxæus , qui tempore Origenis patefacti sunt , teste Euseb. lib. 6. cap. 31. Baronius tamen illorum ortum refert ad annum 105. Quorum præcipuum dogma erat , quod tempore persecutionis , licitum sit fidem negare , modo quis eam mente retineat. Contra illud Matth. 10. v. 32. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus , confitebor & ego eum coram Patre meo , qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus , negabo & ego eum coram Patre meo , qui in cælis est.* Et Luc. 9. v. 26.

Qui

Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua. Unde iterum August. tract. 62. in Ioan. Quam vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.

Confirmant hoc gesta SS. Martyrum, qui maluerunt gravissima perpeti tormenta, quam vel leviter Christum negare. Ecclesia etiam olim vix post longam pœnitentiam ad communionem admittebat eos, qui semel ex metu mortis, aut tormentorum Christum negaverant.

Ipsa etiam ratio id ipsum videtur convincere: si enim indignum sit apud homines, si filius neget Patrem suum, & servus Dominum, quanto indignius negare Deum aut Salvatorem suum, qui nos ab æterna morte proprio sanguine redemit? Quod faciunt non tantum qui expressè Christum negant, sed etiam qui ejus sponsam Ecclesiam abnegant, negando se Catholicos esse, Pontificios seu Papistas quibus nominibus Hæretici per contemptum Romanæ Ecclesiæ veros affectas appellant. Quid post hanc vitam in Dei iudicio respondebunt, qui non metu mortis, sed pro assequendo officio, vel ineundo opulento matrimonio, aut ad placendum Regibus vel Principibus, aut spe temporalis alicujus emolumenti, antiquam fidem deserunt, aut deseruisse se fingunt & dissimulant, abnegantes Christum in Sponsa sua quod est Ecclesia?

ART I.

ARTICULUS II.

An pro simulanda fide uti liceat verbis amphibologicis.

Affirmat Suarez tract. de fide disp. 14. sect. 1. n. 10. ubi inquit, utrum si fidelis interrogatur de Christianitate, & hoc intuitu religionis, ita ut qui interrogat per Christianum intelligat Christianæ Religionis Professorem, possit excusari etiam à peccato veniali, negando se esse Christianum? Resolvit: si respondens sciat prudenter & rectâ intentione respondere, etiam posset mendacium excusare: quia cùm in eo casu non intercedat divinus honor, & interrogans non habeat jus interrogandi, habet locum intelligentia supra dicta, quod non tenetur se manifestare. Hæc P. Suarez: citat autem Navarr. lib. 5. consil. 10. aliàs 15. n. 2. tit. de hæreticis qui tamen ibi dicit contrarium n. 6.

Dico igitur non licere in materia fidei respondere verbis amphibologicis, quæ ab interrogante accipiuntur pro negatione fidei, licet à respondente alius sensus intendatur.

Prob. Hæc resolutio ex epist. 7. Cleri Romani lib. 2. epistolarum S. Cypriani; *Qui fallaces in excusatione prestigias quarit, negavit, & qui vult videri satisfecisse legibus adversus*

E

Evan.

Evangelium positis, hoc ipso jam paruit, quod paruisse voluit. Ac proinde talis amphibologica negationis malitia, non tantum desumenda est ex mendacio, sed præcipue ex injuria contra divinum honorem, fidei veritatem & Ecclesiæ auctoritatem, dum permittitur haberi, imo tali æquivocatione agit, ut habeatur ab audientibus pro hæretico. Si quis vero ex timore, aut ut aliis complaceret proferret verba blasphemiarum, quæ licet amphibologicè dicerentur, vellet tamen intelligi ab audientibus in sensu blasphemico, licet ipse apud alium intelligeret, eadem irreverentia externa committeretur contra divinum honorem, ac si absque tali æquivocatione blasphemias diceret, quamquam aliter sentiret internè; quia sensus internus ab ipso intentus manet occultus audientibus. Imo hoc idem inveniretur, si quis proximo conviciaretur, verbis quidem amphibologicis, volendo tamen ut audientes illa in sensu malo acciperent, licet ipse internè ad bonum sensum reflecteret. Indubiè talis pro contumelioso haberetur, & pro tali puniretur, & apud Deum reus esset externarum contumeliarum contra charitatem proximi. Idem est de exteriori negatione fidei per verba amphibologica, cum voluntate seu intentione ut interrogantes, seu audientes credant ipsum fidem negare.

Idem dicendum est de eo qui externè fingit se circa articulos fidei dubitare, ne aliis displic

displiceat. Qui enim fingit se in fide dubitare, fingit se fidei certitudinem negare, sine qua fides non esset fides. Talis etiam fictio dubitationis injuriosa est infallibilitati divinæ veritatis seu testimonii.

ARTICULUS III.

An liceat negare se esse Sacerdotem aut Religiosum si hoc ab infideli petatur.

Respondeo affirmativè: hoc enim non est fidem negare, sed tantum statum: potest enim servus Christi esse & verus Catholicus, licet non sit Clericus, Sacerdos aut Religiosus; Et si fidem negaret qui se Religiosum aut Clericum negaret, non liceret etiam uti veste sæculari, quod nemo dixerit. Et idem dicendum est de quacumque actione, sine qua subsistere potest fides, ut si Sacerdos interrogaretur an celebraverit, aut laicus utrum sacramentum audiverit; illa negando non nisi officiosum & veniale mendacium committeretur, à quo etiam excusari possunt aliud dicendo, quo formale mendacium evadant. In illis igitur & similibus casibus nec directè, nec indirectè fides negatur.

ARTICULUS IV.

*An Interrogatus de fide tacere possis
aut simulare ?*

Postquam actum est de negatione fidei nunquam licitâ, agendum est de confessione fidei. Et primò quidem, an licitum sit fidem tacendo occultare, quando de illâ interrogatur ? Quæ interrogatio fieri potest vel auctoritate publicâ vel privatâ.

Dico 1. Qui auctoritate publicâ, v. g. à Tyranno, aut Rege aut Magistratu hæretico interrogatur de fide suâ, non potest tacere, nec fidem simulare, sed ipsam tenetur confiteri, etiam cum periculo notabilis damni temporalis, imo etiam vitæ Patet 1 ex auctoritate Christi Luc. 9. v. 26. *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.* Quæ comminatio tunc maxime locum habet.

S. August. ad Casula. Et refertur c. *Quisquis* q. 3. *Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem quam Deum.* Et post pauca, *uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia ut ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.* Item S. Chrysost. & refertur ibidem c. *Nolite timere. Nolite*
timere

*timere eos qui occidunt corpus ne forte propter
timorem mortis non liberè dicatis quod audistis.
Et infra : non solum, ille proditor est veritatis,
qui transgrediens veritatem palam, pro veritate
mendacium loquitur, sed etiam ille qui non
liberè veritatem pronuntiat, quam liberè pro-
nuntiare oportet.*

Probat^{ur} etiam auctoritate & ratione 3.
Thomæ, prout supra retulimus; qui resolvens
quando oporteat fidem confiteri, Respondet :
*Quando per omissionem hujus confessionis sub-
traheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas
proximis impendenda, puta, si aliquis interro-
gatus de fide taceret; & ex hoc crederetur, vel
quod non haberet fidem, vel quod fides non esset
vera, vel alius per ejus taciturnitatem averte-
retur à fide. Sed hoc totum fieret si quis pu-
blicâ auctoritate de fide interrogatus taceret
aut dissimularet : ergo talis faceret contra
præceptum confessionis fidei. Min. Probat^{ur} :
Honor Dei conjunctus est cum honore fidei
Christianæ seu Catholicæ, cujus Auctor est
ipse Deus; Honor autem fidei tunc maximè
periclitatur, quando quis de illâ publicâ
auctoritate interrogatus non auderet illam
confiteri, quia ex hoc crederetur, vel quod non
esset Catholicus, aut quod si dem Catholicam
non haberet pro verâ, & sic quodammodo
ipsam contemneret, aut parvi faceret, magis
volens juratis inimicis fidei tacendo subser-
vire, quàm fidei patrocinium suscipere. Ac*

proinde subtraheretur honor fidei debitus, & consequenter ipsi Deo. Imo sic etiam non parum ageretur contra utilitatem proximorum, maxime si vir tunc tacens haberetur pro vir docto & alicujus dignitatis.

Quando autem loquimur de auctoritate publicâ, non tantum intelligitur quando hoc fieret in loco publico, puta in tribunali aut domo civicâ, ubi actus publici solent exerceri, sed satis est quod hæc interrogatio fiat à personâ habente publicam auctoritatem.

Quid si Prætor qui executor est publicæ sententiæ aliquem apprehendat in locis ubi sub pœnâ mortis, exilii aut gravis multæ prohibitum est Catholicis habitare aut commorari, & sic apprehensum interroget an sit Catholicus, Papista, aut similiter; utrum talis censendus sit interrogari publicâ auctoritate ad hoc ut fidem non liceat tacere?

Respondeo affirmativè. Quia Prætor ad hoc habet publicam auctoritatem ut Catholicos inquirat: sic habet in Hollandiâ ut inquirat Sacerdotes & Religiosos.

Aliud tamen esset si non ex officio, sed tanquam persona privata in aliquo consortio interrogaret: tunc enim, dummodo abesset scandalum, tacere posset.

Pro contrariâ tamen sententiâ citatur Corninck de fide disp. 15. dub. 5. concl. 6. n. 109. ubi docet quod quando infidelis aliquis etiam publicâ auctoritate interrogat Christianum aut

aut Cath
illum, t
dei, absq
licitè ho
Castrop
cto 14

Prob
interrog
etiam ta
ridicè i
disparit

Resp
silentiu
enim ip
num a
fugiat,
autem
publicè
vult co

2. O
contra
suppor
sint int
confir
confite
ipsum
taciturn
Catho
riam I

Res
sequer

aut Catholicum de fide, ut hac ratione vexet illum, si hic declinare possit confessionem fidei, absque eo quod intelligatur fidem negasse, licitè hoc facere possit. Pro quâ etiam citatur Castropalaus tomo 1. tract. 4. disp. 1. puncto 14 n. 3.

Probant autem 1. Fidelis potest fugere ne interrogetur de fide à Tyranno, ergo potest etiam tacendo declinare responsionem, licet juridicè interrogetur, nulla enim in hoc apparet disparitas.

Resp. latum esse discrimen inter fugam & silentium interrogante Tyranno; fugiens enim ipsâ suâ fugâ manifestat se esse Christianum aut Catholicum, cum propter fidem fugiat, timens tormenta aut alia damna: non autem fugit confessionem fidei. Tacens autem publicè interrogatus taciturnitate suâ non vult cognosci nec haberi pro Catholico.

2. Obijciunt: In hoc casu non fit aliquid contra honorem Dei, aut proximi utilitatem, supponendo quòd illâ confessione fidei non sint infideles convertendi, nec fideles in fide confirmandi, solum ergo sequitur quod si confiteatur fidem suam, cognoscat Tyrannus ipsum esse Catholicum, nec aliud malum ex taciturnitate, quàm quòd non habeatur pro Catholico; quod valde parum conducit ad gloriam Dei.

Resp. Quod ex hoc argumento evidenter sequeretur præceptum Confessionis fidei nun-

quam obligare, nisi quando spes esset convertendi infideles, aut confirmandi fideles in fide. Et sic numquam locum haberet comminatio Christi: *Si quis erubuerit me & meos sermones, &c.* Ipse etiam mittens ad prædicandum discipulos suos noluit esse sollicitus dum starent ante Reges & Præfides, quid autem quomodo loquerentur, sed quod daretur ipsis quemadmodum responderent aut loquerentur; non autem dixit, quomodo tacerent, imo monuit ut non timerent illos, qui occidunt corpus. In probatione autem ostendimus, quomodo in isto casu tacendo peccaretur contra honorem Dei & utilitatem proximi, qui non posset non scandalizari, ex taciturnitate illius Catholici qui taceret, dum tempus est fidem profitendi.

3. Obijciunt: Neque Tyrannus, neque quicumque Princeps aut Magistratus habet juridicam auctoritatem inquirendi ab aliquo de fide sua; ergo sicut reus non tenetur respondere interrogatus à Judice incompetenti, imo & potest delictum suum negare; ita fidelis sic interrogatus tacere poterit.

Respondetur: Tamen si in re, talis Tyrannus aut Princeps hæreticus non habeat veram auctoritatem juridicè interrogandi de fide aut Religione alicujus, quia tamen passim à suis subditis habetur tamquam habens legitimam potestatem, ideo idem scandalum sequeretur, ac si illam potestatem verè haberet.

Dico 2.

Dico
quando
privata
publicè

Proba
judicabi
ex parvi
persona
gantis.
te? Dic
cederet

Resp
laudabi
contra
cur sic

Dixi
potest e
gatio fi
per acc
in dam
gatio à
tibus n
person
magna
appreh
magni
retici,
conver
vident
qui no
In ill

DE FIDE EXTERNA. 99

Dico 2. Per se loquendo, licitum est tacere quando quis de fide sua interrogatur à persona privata, maximè si interrogatio illa non fiat publicè

Probatur. Quia in tali casu ab unoquoque judicabitur hanc taciturnitatem non procedere ex parvipensione fidei, sed ex parvipensione personæ indebitè & sine auctoritate interrogantis. Et sic ipsi responderi posset. Quid ad te? Dices: etiam in tali casu confessio fidei cederet in honorem Dei.

Resp. Hoc quidem verum esse, & ideo sæpè laudabile esset tacere: tamen tunc non cederet contra honorem Dei. Eò quòd nulla ratio sit cur sic interroganti responderi debeat.

Dixi *per se*. Quia ratione circumstantiarum potest eadem ratio esse, sicut quando interrogatio fit auctoritate publicâ, videlicet quando per accidens, etiam tunc taciturnitas cederet in damnum spirituale proximi, v g. si interrogatio à privata persona fiat publicè, præsentibus multis fidelibus debilibus infide, & persona interrogata habeatur pro gravi & magnæ æstimationis, ex cujus taciturnitate apprehenderent alii ipsum fidem suam non magni facere: & similiter si essent aliqui hæretici, aut alii infideles præsentes proni ad se convertendum, qui facile inde averterentur, videntes tam parvum animum in Catholicis qui non audeant religionem suam profiteri. In illis circumstantiis obligatur quilibet fi-

E 5

delis

delis interrogatus sive ab habente publicam auctoritatem, sive ab illam non habente, fidem suam profiteri, nec tunc posset tacere simulare. Quod etiam expressè habet S. Thomas ubi supra ad 2. *In casu necessitatis ubi fides periclitatur, quilibet tenetur fidem suam aliis propalare, vel ad instructionem aliorum fidelium, sive confirmationem, vel ad reprimendam infidelium insultationem.*

ARTICULUS V.

An omittenda sit professio fidei quando nulla speratur utilitas sed tantum timeatur turbatio?

S. Thomas ubi supra 2. 2. q. 3. a. 2. ad 3. hoc dubium sic resolvit: *Dicendum quod si turbatio infidelium oriatur de confessione fidei manifestâ, absque aliquâ utilitate fidei vel fidelium, non est laudabile in tali actu fidem publicè confiteri. Unde Dominus dicit Matth. 7. v. 6. nolite Sanctum dare canibus, neque mittatis Margaritas ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & conversi dirumpant vos. Sed si utilitas fidei aliqua speretur, aut necessitas adsit, contemptâ perturbatione infidelium, debet homo publicè fidem confiteri: unde Matth. 13. v. 14. dicitur quod cum discipuli dixissent Domino quod*
Pha-

Pharisei
Domini
caci sunt
stus mi
quasi di
facieba
qui inc
Quæ r
debet s
Not
cipuè c
proxim
numqu
auctori

Vi

R d
autem
in alia
cùm p
tur, p
ut hab
3
videlic

Pharisæi audito ejus verbo scandalizati sunt, Dominus respondit: sinite illos, scilicet turbari, caci sunt & duces cecorum. Si dicas, quod Christus multa bona dixerit Judæis per quæ ipsi quasi dirumpebantur; Respondetur quod hoc faciebat propter bonos qui cum malis erant, qui inde proficiebant. Sic etiam S. Thomas. Quæ resolutio cum tam clara sit, illi nihil debet superaddi.

Notandum tamen quod hæc dicta sint præcipuè circa titulum confessionis in utilitatem proximi, quia quoad titulum honoris Dei numquam omittenda est, quando quis publicam auctoritatem interrogatur.

ARTICULUS VI.

Virum fidei liceat fugere tempore persecutionis.

R Esp. Affirmativè. Quod probatur 1. ex doctrina Christi Matth. 10. v. 23. *Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* 2. Exemplo Apostoli qui ut fugeret, cum propter ipsum portæ civitatis custodirentur, permisit se per murum in sporta demitti ut habetur Act. 9. v. 25. & 2. Cor 11. v. 33.

3. Etiam exemplo plurimorum Sanctorum videlicet Athanasii, Sylvestri, Blasii, Cyprianæ,

E 6

Poly-

Polycarpi & aliorum qui tempore persecutionis fugerunt. Imo ipse S. Cyprianus dixit: *Quia interim cedit, non fidem negat, sed tempus expectat, nam fortè qui non secedit, negaturus remansit.*

Ratione etiam Prob. conformiter ad supradicta: Quia qui sic fugit, per hoc non significat se non esse Catholicum, vel negare fidem Christi, sed potius nolle se fidem negare, alioquin non fugeret: sed tantum significat se fugere periculum negandi, vel (uti de Apostolo praesumendum est) ut diutius vivere possit ad fidem Christi propagandam.

Nihilominus tamen aliquando talis fuga esset illicita, maximè in Pastore & Episcopo, qui tempore persecutionis communis ovibus suis magis sunt necessarii. Ideo Christus hoc discrimen posuit inter verum Pastorem & mercenarium Joan. 10. v. 11 *Bonus Pastor animam suam ponit pro ovibus suis: mercenarius autem & qui non est Pastor, cujus non sunt oves propria videt lupum venientem, & dimittit oves & fugit, & lupus rapit & dispergit oves: Mercenarius autem fugit quia Mercenarius est.*

Unde & Nicolaus Papa, uti refertur c. *Sciscitaris*, circa hanc materiam consultus ab Episcopo Morinensi, sic respondit: *Si perniciosum est Proretam seu Gubernatorem aut Nauclerum in tranquillitate navim deferere, quantò magis in fluctibus?* Et S. Th. 2. 2. q. 185. a. 5. c. *Vbi*

*Vbi sentia
grege
dum
person
anim
&c.*

*D
mam
quod
quan
fugâ
quod
nus
hend
refer
natis
latis
inde
mile
loco
mag
est n
A
quia
ter d
expe
proi
debr
veni
non*

rsecutio
ixit: Qui
pus expe
turus re.

ad supra
gnifica
m Chri
alioquin
e fuger
lo præ
d fidem

is fuga
iscopo,
ovibus
us hoc
em &
Pastor
ercena-
on sunt
dimit-
spergit
marium

. Scif-
Epif-
iosum
ucle-
uanto
. s. c.
Vbi

Vbi subditorum salus exigit persona Pastoris præsentiam, non debet Pastor personaliter suum gregem deferere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis, &c.

Duo Argumenta objici possunt contra primam nostram resolutionem, ad probandum quod nunquam fugere liceat in persecutione, quam materiam latè tractat. Tertul. lib. de fugâ in persecutione. 1. Culpantur Apostoli quod fugerunt, Domino suo relicto inter manus militum, qui venerant ad ipsum comprehendendum. 2. Ex Historiâ Ecclesiasticâ, in quâ refertur de illis quadraginta martyribus damnatis ad moriendum frigore in aquis congelatis, ita tamen ut qui se salvare vellet, posset inde discedere; & cum ex omnibus unus exiret, miles infidelis qui 40 coronas paratas viderat, loco alterius successit, & martyr obiit. Ergo magna culpa est fugere quando professio fidei est necessaria.

Ad 1. Resp. Apostolos culpari non præcisè quia fugerunt, sed propter scandalum, vel propter diffidentiam, cum timere non debuissent, experti toties magistri sui potentiam, quem proinde non nisi de ipsius mandato deferere debuissent: ideo verè culpandi erant, fortè tamè venialiter tantū ob nimiam consternationem, non satis scientes quo se vertere debuissent.

E 7

Ad 2.

Ad 2. facile Resp. unum illum militem quadraginta illicitè fugisse, eo tempore quò publicè fidem confiteri debuisset, & ita ipsius fuga quasi virtualis erat fidei negatio. Illud enim signum datum erat à Tyranno, quòd qui ex balneo sponte exivisset, à Christianâ fide defecisse conferetur.

ARTICULUS VII.

Virum liceat simulatè exercere actiones falsæ Religionis.

Supponimus 1. nos hîc non loqui de talibus actionibus quæ per se involvunt negationem veræ fidei; sicut enim hæc nunquam est licita, ita nec actiones ipsam significantes. 2. Quod non loquamur pro tempore, & loco aut illis circumstantiis, quando professio fidei est necessaria, quæ cum actionibus simulatis falsæ sectæ subsistere non potest. 3. Etiam quod actiones aliquæ sint de se indifferentes, & solum ex modo & circumstantiis ordinantur ad ritum falsæ Religionis, quales sunt comestio aut abstinencia à certis cibis, usus certarum vestium, de quibus infra. Aliæ autem sunt quæ vel ex naturâ suâ, vel ex institutione, & usu ordinatæ sunt ad significandam falsam religionem, quales sunt circumcisio, sumptio cenæ

Cal.

Calvinisticæ, & similes: & de hoc genere actionum est præsens dubium.

Pro parte autem Affirmativâ patrocinatur Adrianus VI. in 4. tract. de Baptismo q. 1. a. 1. ad 5. Qui utitur sequentibus argumentis.

1. Ex S. Hieron. in 2. ad Gal. ubi ait: utilem esse simulationem & assumendam in tempore. Et subdit: *nec mirum justos homines aliqua simulare pro tempore, ob suam & aliorum salutem, cum & ipse Dominus noster non habens peccatum, nec carnem peccati, simulationem peccatricis carnis assumpserit, ut condemnans in carne peccatum nos in ea faceret justitiam Dei.*

2. Exemplo Regis Jehu qui ut habetur 4. Reg. 10. v. 19. ad occidendum Sacerdotes Baal finxit se velle cum illis Sacrificare, quod etiam simulabat se facere; quod factum Deus videtur laudasse, v. 30. *Studiosè egisti quod rectum erat, & placebat in oculis meis.*

3. Elisæus Propheta postquam sanâset Principem Syriæ Naaman Syrum, & ille per hoc ad verum Deum conversus solam hanc peteret licentiam ut in templo Remmon Idoli, comitando Regem genu flectere posset, & ut inquit, *illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus.* 4. Reg. 5. v. 18. hoc ipsi indulgit dicendo: *vade in pace.*

4. Idē probatur Ratione: si esset in similibus actionibus aliqua malitia, hoc esset vel ratione simulationis, vel negationis fidei, vel illicitæ

occul-

occultationis ipsius : Sed nihil horum est: ergo ex nullâ parte apparet quare sint illicitæ. Minor. quoad 1. partem, quia talis simulatio tantum est materialis, quia qui sic operatur per se non intendit significare falsum, neque alios decipere, sed talem actionem exercet ut medium utile ad alium finem à se intentum qui est bonus & honestus, ac proinde solum permittit alio decipi quod sæpe licitum est. Simulatio autem materialis non est peccatum, sicut nec mendacium materiale. Et S. Thomas 2. 2. q. 111. a. 1. non aliam malitiam ponit in simulatione, quam illam quæ invenitur in mendacio, sicut hoc consistit in verbis contra mentem, ita simulatio formalis in actionibus contra mentem. Prob. etiam 2. pars Minoris: Quia supponimus quod actiones istæ non involvant negationem fidei, nec fiant illo tempore quo obligat professio fidei, & sic etiam manet probata 3. pars.

Nihilominus sententia est negativa, videlicet quod numquam licitum sit tales actiones exercere. Quæ est communis, imo sententia Adriani improbabilis est tamquam perniciofa fidei.

Prob. 1. Ex Apostolo 2. Cor. 6. v. 14. *Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras?* &c. ubi S. Thomas: *Nolite jugum ducere, id est, nolite communicare in operibus infidelitatis cum infidelibus.*

2. Ex epistola Cleri Romani ad S. Cyprianum

num quæ inter ipsius epistolas ponitur 3 1. Non est immunis in scelere, qui vult videri propositis adversus Evangelium vel edictis, vel legibus satisfecisse; nam hoc ipso jam paruit, quod videri paruisse se voluit.

Etiam ex S. Chrysoft. hom. 25. oper. imperf. cujus verba alibi latè retulimus, ubi inter reliqua dicit: Si quis tibi dicat, non manduces idolothytum, sed aspice tantum ad idola, quomodo speciosa sunt; si aspexeris provocatus, oculis tuis negasti Christum, non quia idola aspicere aliquid sit, sed quia invitatus aspicias, peccas.

3. Auctoritate S. Th. & ratione inde deductâ 2. 2. q. 111. a. 1 Tales actiones sunt mendacia perniciofa, ergo semper illicita. Ans. Prob. Simulatio propriè est mendacium quoddam in exteriorum factorum signis consistens, non refert autem utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto. Quòd autem sit perniciosum Prob. tum quia est in re gravissima in qua agitur de honore & veritate fidei Catholicæ. Tum etiam quia sic operans assumit proprium signum infidelitatis, ac proinde quasi protestatur se esse hæreticum.

4. Talibus actionibus non tantum occultatur fides, sed verè negatur; ergo sunt mendacia perniciofa & numquam licita. Ans. Prob. Qui se diceret esse Judæum, Lutheranum aut Calvinistam, fidem negaret, quia per hoc negaret se esse Catholicum. Idem autem fit per tales actiones; nam verba ideo non possunt usur-

est: ergo
tæ Min
atio tan
ur per
alios de
medium
st bonu
tit alio
o autem
menda
r i. a. i
latione
o, sicut
a simu
entem.
onimus
tionem
gat pro
3. pars.
, vide
ctiones
enten
perni
Nolite
parti
ocietas
Nolite
operi
ypria
num

Verus
per
Oportet
Causa
E II
45

usurpari ad confirmandam falsam religionem quia per se in usu sunt & iustitia ad talem significationem quæ ab ipsis est inseparabilis sed idem est de illis actionibus de quibus agitur; sunt enim per se institutæ ad significandum illum religiosum cultum, qui à sectariis observatur, nec habent alium moralem usum: ergo sicut ille qui verbis affirmat se esse hæreticum aut Judæum, etiam si id faceret ficto animo, eundem tamen suam exterius negat, ita qui illas actiones exerceret, licet ficto animo. Nec refert si diceret se tantum facere illas actiones materialiter, & ut medium utile ad suum finem. Quia actiones illæ ex usu & primaria institutione inseparabiliter habent illam significationem, imo non sunt medium utile ad finem suum, scil. ad occultandam fidem suam, nisi in quantum significativæ sunt falsi cultûs: ergo tametsi sic operans nolit, ipso facto utitur illa actione tanquam signo cultûs falsæ Religionis.

Tandem Prob. Ab inconvenientibus: quia sequeretur ex primâ sententiâ licitum esse communicare in ritibus hæreticorum, quotiescumque aliqua causa subest, & sic posset filius, ut patri condescendat, aut ne perdat hereditatem, sumere coenam Calvinisticam, & similiter uxor ne displiceat marito, ipsam alioquin male tractanti. Imo pro habendo aut non perdendo officio, etiam cum specioso fine videl. ut per hoc secretò multa bona præstare possit Ecclesiæ. Quæ omnia nemo facile admiserit.

Ad

Ad
contro
circa o
bat leg
& mor
nullate
suâ vu
adhuc
lando
non d
tantur
Videa
ubi ut
adhæ
ferunt
enim
pecca
sed ta
luit ju
Ad
a. 1. 2
à pecc
ab ido
mend
à De
destr
adder
A
licen
sign
præst

Ad Argum. 1. Resp. Magnam olim fuisse
controversiam inter S. Hieronymum & S. Aug.
circa observantiam legalium. Ipse enim doce-
bat legalia à morte Christi statim fuisse mortua
& mortifera. August. verò quod tantum mortua,
nullatenus autem mortifera. In sententiâ autem
suâ vult Hieronymus excusare Apostolos, cur
adhuc interdum legalia observarent, v. g. simu-
lando tantum. Ipse autem postea fassus est se
non definiendo circa hoc quiddam dixisse, sed
tantum proposuisse aliorum interpretationes.
Videatur S. Th. super Epist. ad Gal. 2. lect. 3.
ubi utramque sententiam pulchrè describit,
adhærens S. Augustino. Verba autem quæ ad-
feruntur in argumento nihil premunt: Non
enim Christus Dominus assumpsit carnem
peccaminosam, nec voluit ut peccator agnosci,
sed tantum in similitudine carnis peccati, vo-
luit iustitiam nostram operari.

Ad 2. Breviter Resp. ex S. Th. 2. 2. q. 111.
a. 1. 2. *Simulationem Iehu non est necesse excusari
à peccato, vel mendacio, quia malus fuit, utpote
ab idololatria Hieroboam non recedens: com-
mendatur tamen, & temporaliter remuneratur
à Deo, non pro simulatione, sed pro zelo quo
destruxit cultum Baal.* Quibus verbis nihil
addendum.

Ad 3. Resp. Quod genuflexio illa pro quâ
licentiam petebat Naaman Syrus, non erat
signum adorationis idoli, sed obsequii Regi
præstandi, cujus manum de more sustinere
non

non poterat, si Rege flectente ipse non flecteret, ac proinde tantum erat cultus civilis erga Regem, non Religiosus erga idolum. Non refert quod petat ignosci si adoraverit in templo Remmon adorante Rege, non enim loquitur de vera adoratione, sed tantum de genuflexione, ut Rex ipsius manui posset inungere verbum quippe *adorandi* in Hebræo tantum significat incurvationem sui corporis, quod omnino indifferens est ad adorationem civilem & religiosam. Ex circumstantiis autem satis patebat quod tantum agebatur de adoratione seu incurvatione civili, Rex ipsi inniteretur.

Ad 4. Arg. à ratione satis patet ex 3. & probatione nostræ resolutionis.

ARTICULUS VIII.

*Utrum licitum sit audire conciones
Hæreticorum.*

TAmetsi audire illas conciones non sit una de illis actionibus, de quibus præcedenti articulo locuti sumus, si consideretur secundum se, ex circumstantiis tamen potest iisdem ad censeri.

Dicendum igitur 1. non licere Catholico hæreticorum concionibus interesse, eo modo

ut

III. DE FIDE EXTERNA. III

ut censeatur esse unus ex ipsis. Quod fieret si illas frequentaret ex hæreticorum mandato, aut per modum virtualis protestationis, aut causâ honoris.

Prob. quoad primam partem: quia Paulus V. consultus à Catholicis Angliæ tempore persecutionis inceptæ ab Elisabetha Reginâ, utrùm ipsis esset licitum parere mandato Reginæ, quo cogebantur ad hæreticorum templa accedere & conciones audire: & hoc sub multa 20. librarum Anglicarum, dummodo 16. annum ætatis excessissent. Respondit speciali Brevi suo dato 10. kal. Octob. 1606. his verbis: *Accepimus compelli vos gravissimis pœnis propositis templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse. Profectò credimus proculdubio eos qui tantâ constantiâ atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum misérias hætenus perpeffi sunt, ut immaculatè ambulant in lege Domini, nunquam commissuros esse, ut coinquantur communione desertorum divinæ legis. Nihilominus zelo Pastoralis officii nostri impulsî, & pro paterna nostra solitudine quâ de salute animarum vestrarum assiduè laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiat, vel cum ipse in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento divini cultûs, ac vestra salutis.*

Ita

Ita refert Suarez lib. 6. in Regem Angliæ in Proëmio. Ex quo Summi Pontificis decretis patet quantam hoc in se malitiam includat, ut ipse in hoc cum miseris illis Anglis noluerit indulgere, quia hoc fieri non poterat sine detrimento divini cultûs, ac salutis animarum.

Confirmari hoc potest ex S. Chrysost. aliquoties supra citato in hom. 25. in Matth. oper. imperf. cap. 10. ad illa verba: *Qui me confessus fuerit: Si quis tibi dicat, inquit, non induces idolothytum, sed aspice tantum ad idola quomodo speciosa sunt, si aspexeris provocatus oculis tuis negasti Christum, non quia aspicias idola aliquid sit, sed quia invitatus aspicias, peccas, &c. Si verò dixerit tibi, nolo ut aspicias idola, sed tantum ausculta, quomodo illa Gentilis blasphematur Christum, ut glorificet Deos, si auscultaveris auribus tuis, Christum negasti.*

Ac proinde non est licitum ex mandato, aut ex inductione concionibus hæreticorum interesse, ne sic magis obediatur hominibus, quam Deo.

2. Id illicitum est ratione scandali, primò quidem ex parte hæreticorum qui inde gloriantur quòd habeant tot auditores, & quòd Catholici tam inconstantes sint ut ex humano respectu, aut timore aut propter lucrum, aut officium ad ipsos accedant, & conciones suâ præsentia approbent & honore afficiant. Unde magis in suo errore obdurantur, & Catho-

licos

licos despiciunt. De quo Sanderus lib. 3. Histor. Anglic. hæc habet : *Interim Regina, scil. Elisebetha, & sui, ab initio præclare secum existimârunt, quod cum tot essent antiquæ fidei in regno cultores, plerosq; tamen scirent ritus à se præscriptos publicè vel amplexari, vel utcumque præsentia suâ exterius approbare, licet interius aliam fidem (de qua ipsi non adeo curabant, vel ad tempus dissimulandam censebant) colerent.* Ex quo patet quantum per hoc hæretici foveantur in suo malo.

Etiam propter scandalum aliorum Catholicorum, qui si infirmiores sint, & videant passim alios, qui doctiores & graviores sunt, hæreticorum conciones suâ præsentia honorare, ipsos faciliè imitantur, imo sæpè per hoc dubitare incipiunt, an non sit approbanda doctrina cui videntur etiam Catholici, qui intersunt, applaudere. Dato igitur quòd hoc ex se malum non esset, tamen propter hoc scandalum deberet vitari, uti Apost. docet Rom. 14 v. 21. *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.* Et 1. Cor. 8. propter scandalum vult abstinere à cibis licitis. Accedit etiam quòd ipsorum conciones sarricæ sint blasphemias, & calumniis contra Papam, & omnes Ecclesiasticos. Ideo S. Irenæus Epist. 4. ad Plebem de hæreticis sui temporis, dicebat : *Vitate lupos, qui oves à Pastore secernunt.*

3. Ratione periculi : Audire prædicantem est medium ordinatum ad sibi imprimendam prædicantis fidem, ergo semper periculosum est hæreticorum concionibus interesse & illud audire. Ans. Prob. Rom. 10. v. 17. *Fides ex auditu* & paulò ante dixerat v. 14. *Quomodo autem audient sine prædicante?* Et 2. Timoth. v. 16. *Profana autem & vaniloquia evitanda multum enim proficiunt ad impietatem, & sermone eorum ut Cancer serpit, ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui à veritate exciderunt, ubi S. T. Profana dicuntur, quasi procul à Fano, scilicet cultu divino, & hæc sunt documenta hæresum: & hæc vitanda.*

Si nullus audiisset Arrium, Nestorium, & idem est de Lutero & Calvino & ipsorum af-
fectis, nullus fuisset Arrianus, Nestorianus, Lutheranus aut Calvinista. Quod ipsi hæretici experti, omnibus modis conantur allicere ad se quoscunque, divites promissione officiorum & dignitatum, pauperes verò Eleëmofynis tantum ut ipsos ad suas conciones attrahant, qui licet prius illis promissis aut donis allecti frequentent, paulatim venenum imbibunt, præsertim ob libertatem quæ in hæresi promittitur, excusso iugo Ecclesiæ & præceptorum ipsius, & maximè confessionis. Et propter calumnias (ut supradixi) quas de Romano Pontifice pseudo-ministri in suis prædicationibus effutiunt.

Hinc facillè resolvi poterunt casus quidam circa

III. DE FIDE EXTERNA. 115

circumstantem circa hanc difficultatem nuper mihi propositi.
1. Erat de quodam Artifice Catholico optante incorporari cuidam civitati ad fruendum immunitate ac libertate civili, & aliis privilegiis; Quia tamen magistratus erat hæreticus monebatur, ut frequentaret tantum hæreticorum conciones, & ita se ostenderet non alienum ab ipsorum religione, licet internè servaret fidem Catholicam. Alius casus erat, de viro quodam nobili, & satis magnæ dignitatis, converso ad fidem Catholicam, qui ut hoc alios amicos suos posset latere, nihil aliud requirebat, quàm ut posset externè communicare cum hæreticis in ritibus non essentialibus, v.g. in audientiâ concionum, & cantu Psalmorum. Et hoc ipsi dicebatur indultum à viro quodam religioso, per litteras quas vidi ab ipsis hæreticis in Frisia impressas, cum aliis plurimis quas in turbatione cujusdam sacerdotis interceperant: cujus hæc erat ratio: Quia auditio concionum hæreticorum solum prohibita est lege humanâ scil. Ecclesiæ in quâ dispensari potest pro majori bono salutis v. g. conversionis talis viri.

Nihilominus tamen dico in neutro casu hoc esse permittendum propter fundamenta supraposita. Quia in illis circumstantiis illa frequentatio seu auditio concionum, est virtualis protestatio seu confessio Religionis hæreticæ, aut ad minus aliqua approbatio, & expositio sui periculo perversionis. Quæ latius se extendunt, quàm ad jus humanum.

F

Dicen-

Dicendum 2. Quod aliquando sine peccato mortali, imo sine ullo peccato, quis interesse possit concionibus hæreticorum, unâ aut alterâ vice: videl. si ex merâ curiositate, sine ulteriori fine semel aut iterum hoc faciat, ita tamen ut non se ponat inter ipsos quasi unus ex ipsis. Nisi fortè curiositas versaretur circa hæreticorum doctrinam, volens examinare an sit bona videatur, tunc enim esset peccatum mortale. Si vero id fiat bono fine ad illos confutandos aut irridendos, si ad hoc capax sit quod hoc faciat, non erit ullum peccatum; sed sufficienter illa sciri possunt ex ipsorum libris ab illis quibus licitum est illos legere. Superest solum inquirere, an licitum sit famulis & ancillis comitari dominos aut dominas suas hæreticas dum vadunt ad ipsorum templum. Resp. Quod si tantum debeant eò ferre sedem, aut pulvinar aut quid simile hoc licitum erit. Manere autem ibi, rarò debet permitti ob pericula, cum ordinariè tales personæ non polleant magno ingenio, & sic facilè perverti possint. Imo periculosum est ipsis, similibus Dominis cohabitare.

ARTICULUS IX.

*An licitum sit Catholico agere Organistam,
aut Ædituum, seu custodem
templi hæreticorum.*

Layman l. 2. tract. 3 c. 13. §. *simili ratione* tenet ædituum seu custodem templi hæreticorum, si convertatur ad fidem, in illa functione post conversionem posse aliquanto tempore perseverare, dummodo quantocius data oportunitate se inde expediat; supposito tamen quod interea absit scandalum. Et similiter §. *Deniq;* immediatè præcedenti, excusat pulsanter campanam quâ hæreticorum concio congregatur, dummodò gravis aliqua causa hoc ita requirat.

Dicendum tamen neutrū licere, uti nec Organistæ Catholico ludere sub ritibus hæreticorum. Ita Lessius in præl. posth tit. hæret. casu 11. Et Verricelli tract 1. de fide q. 34 n. 10 Et alii. Sed claritatis gratiâ præmittendum: in aliquibus civitatibus Hollandiæ Organistam adhiberi, non ut ludat tempore quo hæreticorum ritus exercentur, v. g. dum cantant Psalmos ante & post concionem, aut distributionem cœnæ, sic enim hoc illicitum est, uti postea probabitur. Sed à prandio, tempore quo cœna veniunt sive mercatores, sive alii causâ

obambulandi, prout ibi moris est. Si autem
solum ad hoc conducatur, non video cur dan-
nandum sit, quia hoc nullatenus est contra
externam professionem fidei. Et idem est
illo cui tantum incumbit pulsare campanam
ad dandum signum operariis, illis horis quibus
accedere, & abscedere debeant ad opera
sua, vel ad claudendam portam civitatis, vel
ad extinguendum incendium, vel pro sepultis
vel pro similibus quæ nullatenus tangunt
ritus religionis ipsorum.

Probat igitur non licere organistam agere
tempore quo aliqui ritus hæretici exercentur
vel ad illos disponuntur, nec campanas pulsare
ad convocandum ad illos ritus, & multo mi-
nus agere *Ædituum*, quæ omnia ad talia hæreti-
corum exercitia disponunt. Quia omnibus illis
modis sit cooperatio cum ritibus hæretico-
rum, sed hoc intrinsecè malum est, & conse-
quenter numquam est licitum, in quocumque
etiam casu necessitatis: Maj. autem per se patet
consideranti dictas functiones.

ARTICULUS X.

*Utrum Catholico liceat comitari funera
hæreticorum.*

Non loquimur hîc de hæreticis denun-
tiatis; sicut enim illicitum est cum illis
comitari.

III. DE FIDE EXTERNA. 119

Si autem communicare dum vivunt, ita etiam post mortem; quod solum fieri posset per sepulturam; licet autem non possit ipsorum corporibus negari sepultura, saltem profana; comitari tamen funus, quod est aliquem honorem præstare, non est licitum. In missione autem de qua agimus, denuntiatio numquam, aut vix unquam locum habet, videlicet in partibus Hollandiæ & aliis confœderatis Provinciis, in Angliæ & aliquibus Germaniæ & Galliæ locis, & alibi in similibus Regnis aut Provinciis, in quibus rarissima est personalis denuntiatio hæreticorum. Quibus præmissis; Dicendum, hoc planè esse licitum. Quia in tali concomitantia nihil est quod fidei adversetur, aut in quo aliquis ritus hæreticus foveatur. Sic enim comitari aut deducere funus hæretici, solum est actus humanitatis vel cognationis, vel alterius similis obligationis, unde nihil est in hoc contra fidem. Sic tenent Navarrus lib. 2. Conf. 12. de Hæret. & Sanchez in summa lib. 2. cap. 9. n. 7. Azor. tomo 1. lib. 8. c. 11. q. 4 & Verricelli tract. 4. q. 94. dub. 2. & sequent.

Merito tamen aliqui restringunt, dummodo non sepeliantur in loco sacro, sed tantum profano, quia sepulturâ sacrâ privantur hæretici notorii, licet etiam non sint denunciati, ac proinde comitari funus hæretici notorii in loco sacro, licet non inferret excommunicationem, esset tamen mortale peccatum.

Quod in missione nostra specialem habet
F 3 diffi-

difficultatem, quia ibi passim tam Catholicis quam hæretici sepeliuntur in Ecclesiis, quæ olim erant Catholicorum ac proinde loca sacra, quæ non amiserunt consecrationem suam per hoc quod ibi hæretici sepeliantur, & semper sepulti sint, uti alibi dicitur, dummodo non sint nominatim denunciati.

Resp. autem ad hanc difficultatem, quod licet in veritate loca consecrata maneant semper per Sacra, ita ut non indigeant denuò consecrari, sed tantum benedici aut reconciliari, si profanata sint; nihilominus illæ jam toties violatæ non amplius fruuntur prioribus suis privilegiis ac proinde licitè possit hæreticus in ipsis sepeliri. Imo dato quod hoc non liceret, redundaret tantum in illos qui propriè sepeliunt; sive per mandatum, sive per executionem; non verò in concomitantes, qui tantum cooperantur ad pompam, non ad sepulturam.

ARTICULUS XI.

Vtrum Catholico liceat uti vestibus Hæreticorum aut Infidelium.

Postquam egimus de actionibus quæ aliquam professionem infidelitatis, aut negationem fidei involvunt; superest aliqua dicere de vestibus falsam religionem significantibus.

sed quia hæc materia sæpius locum habet in missione contra Gentiles & Mahumetanos, quàm in missione contra hæreticos de qua hic præcipuè agitur, ideo breviter nos ab hac difficultate expediemus.

Quatuor autem sunt vestium genera quibus fideles ab infidelibus discernuntur. Primum est quo hoc materialiter tantum fit, non verò formaliter, quia potius sunt vestes propriæ nationis, quàm religionis, licet per accidens omnes qui illius nationis sunt, aut ferè omnes sunt infideles, ita ut si tota natio ad fidem converteretur, nihil propterea in vestibus immutarent. De quo genere vestium cerium est, quòd fideles ibi habitantes, aut illac transeuntes, illis uti licitè possint, dummodo per hoc non intenderent pro infidelibus haberi, licet per accidens aliqui inde scandalizarentur, & deciperentur, & tale genus vestium est quo Turcæ passim utuntur.

2. Genus est quod ex institutione aut consuetudine est discretivum infidelium à fidelibus, videlicet quando per legem prohibitum est fidelibus illis uti, & mandatum infidelibus ut utantur; qualiter in aliquibus locis, ubi permittuntur Judæi, statutum est ut gerant pileos flavi coloris. Talibus vestibus licitum est fidelibus uti ex gravi aliquâ causâ, dummodo non currat pro illo tempore obligatio fidei in confitendi. Uti enim quis potest simili veste, non pro signo falsæ Religionis, sed pro corporis

operimento, aut ornamento, qui est principalis finis usus vestium, ac proinde hoc non est simulare fidem, sed occultare. Sicut Religiosus aut Sacerdos, habitans in locis hæreticorum, aut illac transiens utitur laicali, non ut se simulet esse laicum seu secularem, alioquin mendacium esset; sed ut Religiosum statum occultet, permittendo interim ut aliqui in hoc decipiantur.

Dices: non est licitum uti verbis æquivocis in confessione fidei; licet enim verba illa multiplicem habeant sensum, cavendum est ne audientes illum intelligant, quo fides negaretur. Ergo similiter licet tales vestes multiplicem habeant usum, cavendum est ne videntes putent quod quis illis utatur pro signo infidelitatis.

Resp: in primis in hoc convenire verba æquivoca cum talibus vestibus, quod in neutro casu liceat intendere ut audientes vel videntes credant per illa signa tunc significari veræ fidei negationem. Disparitas autem est, quod alium modum significandi habeant verba, etiam æquivoca, quàm vestes de quibus loquimur. Verba enim ex institutione suâ nullum alium habent usum quàm explicare conceptus mentis: unde quando opus est fidem confiteri, verbis utendum est quibus audiens hoc intelligat, aut saltem non putet ipsum fidem negare, quod semper malum est, ut dictum est. Vestes autem habent alium diversissim.

ssimum usum, quàm discernere fideles ab infidelibus, imo hîc est minus principalis, vestibus enim homines uti solent ad tegendum corpus aut ipsum ornandum.

Dixi autem, quod tantum illis uti liceat ex *gravi causâ*. Quia alioquin cavendum est ne aliqui inde scandalizentur scandalo pusillo- rum. Quod aliquando ex causa non est cu- randum.

3. Genus vestimenti est quod propriè est protestativum Religionis; quibus utuntur in- fideles Sacerdotes, non tantum ut dignoscan- tur à fidelibus, sed ad professionem sui cultûs.

Sunt qui putant licitum esse fidei, etiam illis uti ex gravi causâ, pro quâ sententiâ citatur Coninck de fide disp. 15. dub. 3. n. 66. Lugo disp. 14. sect. 5. Wiggers 2.2. q. 3. a. 2. n. 56. Et saltem ut probabilem tenent Becanus cap. 9. q. 5. n. 28. Et bonac. in Decal. disp. 3. q. 2. p. 3. n. 27. Tandem etiam Verricelli tit. 1. de fide q. 14. sect. 3.

Contrarium tamen est certò tenendum, sci- licet, ex quâcumque etiam causâ, licitum esse fidei talibus vestibus uti. Et hoc est expressè definitum à S. Congr. S. Rom. Inquisitionis an. 1630 Kalendis Augusti: Quod decretum videre non poterant citati Auctores, nisi fortè Card. Lugo qui ipsius nullam facit mentio- nem, Et Verricelli qui vidit & explicat ut infra dicetur. Verba autem Decreti sunt: *Sacra Congregatio censuit reversos ad fidem intâ con-*

scientiâ omnem habitum indistinctè deferre possi-
nationis discretivum ; dummodo non sit prote-
stativus falsæ Religionis , donec nanciscantur
occasionem transfugiendi ad fideles. Nec proinde
arcendos à susceptione Sacramentorum, si proposi-
tum habeant profitendi fidem, quando juridicè de
illâ interrogantur. Ex quibus verbis imprimis
approbantur illa quæ diximus de 1 & 2. genere
vestium. Et etiam de hoc 3. quia expressè dici-
tur: *Dummodo non sit protestativus falsæ Reli-
gionis.*

Verricelli tamen dicit hoc tantum debere
intelligi, si levis causa sub sit, non autem si
causa gravis sit. Sed hoc facile patebit falsum
esse examinando verba dispositiva ipsius de-
creti, quæ sic se habent: *Circa habitum Apo-
statarum fuit quæsitum, an possent illum retinere
ad vitandum vitæ periculum, donec nanciscan-
tur idoneam occasionem transfugiendi ad terras
Christianorum, si non sit protestativus Religionis,
ejusmodi est vestis linea & talaris quâ soli
Sacerdotes infideles utuntur ; sed tantum discre-
tivus nationis quale est operimentum capitis quod
vulgò dicitur turbante.* Exprimit pro causa,
vitæ periculum, & explicat quid intelligatur
per vestem protestativam Religionis ; & decer-
nit quod non liceat istâ uti, ad vitandum vitæ
periculum. Magis adhuc mirum est quod sint,
qui sentiunt licitum esse usum quarti generis
vestium, ex gravi causâ quod non est tantum
falsæ Religionis protestativum, sed etiam
vene-

DE FIDE EXTERNA. 125

Venerationis & ipsius cultus falsæ sectæ. Pro quâ citantur Coninck ubi supra n. 72. Et Hurtado 2.2. disp. 48. §. 58.

Quæ sententia sufficienter improbatur per præfatum decretum, quod indubiè magis militat contra hoc 4. quàm contra 3. genus, de qua statim locuti sumus. Et ulterius Probatione: Quia significatio illa abstrahi non potest ab illis vestibus, cum non tantum ad hoc institutæ sint, sed quasi ex se significativæ falsi cultûs, v g. si in illis referantur imagines idolorum, character Mahumethi & similia. Et idem dicendum de vestibus quibus in Synagogis suis Judæi utuntur.

Dices cum Hurtado: Quod licet vestes illæ habeant illam significationem, propter signa idolorum quæ impressa sunt; habent tamen etiam aliam, & insuper alium usum, quia multi nobiles illis utuntur in signum nobilitatis, & consequenter in ornamentum.

Resp Hoc omnino esse per accidens: Sc enim Equites Christiani Ordinis Christi, aut S. Jacobi, & similia Ordinum, gerunt crucem in habitu suo, quæ utrumque significat, videlicet nobilitatem & protestationem fidei Catholicæ, imo ideo ista sunt conjuncta ut nobilitas tali protestatione honoretur, tali autem habitu nemo uti auderet in Turcia, ubi signum S. Crucis detestantur. Sic etiam Thurificatio habet duplicem significationem, videlicet cultûs Religionis & expulsionis mali odoris, ne-

mo tamen admittet quòd quis thurificare posset ante idolum.

ARTICULUS XII.

An liceat accipere fctas litteras testimoniales de hæresi, ut quis tutius possit proficisci in partibus hæreticis.

Hanc difficultatem specialiter movere volui ob ea quæ fieri vidi in Anglia, cum illac transirem tempore quo bellum erat inter Regem nostrum Catholicum, & Regem Franciæ, & Status Hollandiæ Aliqui transituri in Hispanias & alias partes, timentes ab alterutra parte apprehendi in mari, testimonium petebant à Magistratu Doverensi quod essent subditi Regis Angliæ, qui cum utrisque pacem habebat: Magistratus autem exigebat professionem quod essent religionis cuius erat Rex Angliæ. Qui passim sine scrupulo hoc faciebant. Sed hic non urgeo an talis professio licet ficta, licita sit, de hoc enim supra actum est: sed tantum utrùm etiam sine tali professione accipere possent testimonium, quòd sint alterius religionis, ut sic liberius proficisci possint in partibus hæreticorum, & ab ipsis protegi?

Similis casus olim versabatur circa Libellaticos de quibus tractat Baron, ad an. 253. n. 24.

Mal-

Malder
Conino
libellat
quam
negatio
quibus
de quib
Alii

& not
Magist
dem q
negab
profite
datâ p
libellu
fidem
Epist
Ego p
veran
servu
facere
fuisse
osten
alio
sacris
venit
quod
bus
accip
subd
latu

Malderus autem 2. 2. q. 3. a. 2. memb. 2. & Coninck disp. 15. n. 118. referunt fuisse tria libellaticorum genera. Aliqui fidem negabant, quam tamen interius retinebant, & titulo talis negationis accipiebant libellum securitatis, de quibus agit S. Cyprian. Epist. 68. & tales erant de quibus dixi in principio.

Alii autem (ut refert Plinius lib. 10. epist. 97. & notat Baron. ubi sup. n. 23) offerebant Magistratui libellum abnegatæ fidei. Alii tandem qui propriè libellatici dicebantur, non negabant fidem, imo illam palàm & apertè profitebantur coram Magistratu, & tantùm datâ pecunia accipiebant oblatum securitatis libellum, quo non cogebantur sacrificare quasi fidem negassent. De quibus agens S. Cyprian. Epist. 52. introducit libellaticum sic loquentem: *Ego prius legeram, & Episcopo tractante cognoveram, non sacrificandum idolis; nec simulacra servum Dei adorare debere, & idcirco ne hoc facerem, quod non licebat (cùm occasio libelli fuisset oblata, quem nec ipsum acciperem nisi ostensa fuisset occasio) ad Magistratum veni, vel alio eunte mandavi, Christianum me esse, sacrificare mihi non licere, ad aras Diaboli me venire non posse, dare me ob hoc præmium, ne quod non licet faciam. Et sic datis pecuniis quibus Magistratus inhiabat, libellum securitatis accipiebat. S. autem Cyprianus ad præmissa subdit: Nunc tamen etiam iste qui libello maculatus est, posteaquam nobis admonentibus didicit,*

nec hoc se facere debuisse ; et si manus pura sit, & os ejus feralis cibi contagia nulla polluerint, conscientiam tamen ejus esse pollutam.

Cum igitur grave crimen sit etiam sine negatione fidei tales libellos aut testimonia accipere, multò gravius est illud procurare, etiam cum sola simulatione falsæ religionis.

Baronius quidem dum refert, ubi supra, libellaticos fuisse ab Ecclesia condemnatos, hoc non putat de ipsis intelligi qui pecuniâ redimebant, ne deberent idolis sacrificare, quia injustam vexam redimere nullam continet malitiam. Sed hoc quidem verum esset quando non occurreret obligatio professionis fidei, et si merè sistatur sine ulteriori actu; sed libellum accipere pro tali exemptione, & illum ostendere, vix fieri poterat sine virtuali negatione fidei. Sed de his videantur Annales Ecclesiastici. Pro satisfactione propositæ difficultatis illa quæ sunt dicta, sufficiunt.

ARTICULUS XIII.

*Virum ad occultandam fidem liceat
omittere præcepta Ecclesiæ in
vitæ periculo.*

QUæstio hæc ex duplici capite moveri potest. 1. An præcepta Ecclesiæ obligent cum

cum per
cturæ b
virtuali
cepta E
aut occ
capite.

Citan
neat, q
clesiæ
Tamen
Ecclesi
esset ne
siæ, cu
pars, &
quod e
cujusq
Et de
menta
ponat
tiæ. Re
in hoc

Arg
clesia p
guinea
bitio c
nemo
inire,
aliis i
ab Ec

2. C
tur Sa

cum periculo vitæ, infamiæ, aut notabilis jacturæ bonorum temporalium. 2. An censeatur virtualiter fidem negare qui facit contra præcepta Ecclesiæ, ut hoc modo fidem dissimulet aut occultet. Agemus hic præcipuè de primo capite.

Citari solet Cajet. 1. 2. q. 96. a. 4. Quasi teneat, quod in quocumque casu præcepta Ecclesiæ, etiam cum periculo vitæ, obligent. Tamen hoc ibi non habet, sed tantum quod Ecclesia hanc potestatem habeat, quando ita esset necessarium ad bonum commune Ecclesiæ, cujus cum quilibet homo Christianus sit pars, & Ecclesia habeat potestatem super id quod est quilibet homo, & per hoc super vitam cujusq; ordinando illam ad commune bonum. Et de hoc agebat S. Th. illo art. quem commentatur, ubi inquit utrum lex humana imponat homini necessitatem in foro conscientie. Relicto ergo Caietano tamquam injustè in hoc culpato.

Arguitur pro parte affirmativa: Quia Ecclesia prohibet inire matrimoniū cum consanguineâ usque ad quartum gradum, quæ prohibitio obligat etiam cum periculo vitæ, ita ut nemo possit intra illos gradus matrimonium inire, etiam si alioquin mori deberet, & sic de aliis impedimentis dirimentibus introductis ab Ecclesiâ.

2. Quia ex solo præcepto Ecclesiæ obligantur Sacerdotes etiam cum dispendio vitæ in
sa-

sacrificio Missæ uti vestibus sacris & Calice consecrato. Et sic etiam mandari potest Episcopis & Pastoribus ne tempore persecutionis aut pestis oves suas deserant. Ergo videtur bene sequi quod fideles non possint omittere præcepta Ecclesiæ ut fidem suam occultent, quàm aliter occultare sine crimine possent.

Dicendum igitur. 1. Lex Ecclesiæ ordinariè non obligat subditos cum periculo vitæ, famæ, aut notabilis jacturæ bonorum temporalium.

Prob. 1. Ex Regulâ 6 juris in 6. *Nemo potest ad impossibile obligari.* Quod autem valde est difficile, moraliter est impossibile.

2. Lex divina in præceptis ceremonialibus non obligabat olim cum tanto rigore ut patet Matth 12. v 2. & 3. cùm Pharisei Christum reprehenderent, quòd discipuli ipsius esurientes vellerent spicas in Sabbatho. *Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbathis,* objecit & confutavit illos exemplo Davidis 1. Reg. 21. v. 4. *Non legistis quid fecerit David quando esuriit, & qui cum eo erant? quomodo intravit in domum Dei & panes propositionis comedit quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis Sacerdotibus.* Eâdem ratione S. Th. 1. 2. q. 100. a. 8. 4. excusat Machabæos qui in Sabbatho inierunt prælium, ut habetur 1. Machab. 2. v 41. *Non, inquit, intelligitur violare Sabbathum qui facit opus quod est necessarium.*

3. Etiam

3. Et
severè o
obligat
datur et
invasore
gabit p
mater &

Dice
siastica
norum

Prob
num co
respicit

quod p
Paroch

potest
station

crimin
Sacerd
aut hæ

Qu
non si
que ex
dum

Catho
talis p
quàm

fama
oblig
coger
conte

3. Etiam lex naturæ in aliquibus non tam severè obligat, v.g. lex de non occidendo non obligat cum periculo vitæ, tunc enim si invadatur est licitum pro defensione vitæ propriæ invasorem occidere. Multò igitur minus obligabit præceptum Ecclesiæ quæ est benigna mater & non noverca.

Dicendum 2. in multis casibus lex Ecclesiastica obligat cum periculo vitæ, famæ & bonorum temporalium.

Probat: Hoc enim sæpè conducit ad bonum commune Ecclesiæ quod lex Ecclesiastica respicit; ex quo desumi debet legis iustitia, quod patet in multis exemplis, videlicet, ne Parochus oves deserat tempore pestis; & sic potest Rex vel Respublica præcipere militi ne stationem suam deserat, etiam cum vitæ discrimine. Et summus Pontifex potest mandare Sacerdotibus, ut cum eodem periculo Paganis aut hæreticis fidem prædicent.

Quando autem talis sit obligatio, & quando non sit, hæc potest dari Regula: Quandocumque ex præcepti observatione majus commodum expectari potest pro gloriâ Dei, fide Catholicâ aut bono Ecclesiæ, aut ex omissione talis præcepti majus incommodum timetur quàm æstimari possit vita hominis privati, fama, aut bona temporalia, tunc lex Ecclesiæ obligat cum tali periculo, V.g. quando aliquis cogeretur transgredi Præceptum Ecclesiæ, in contemptum ipsius aut fidei, aut cum aliorum scan-

scandalo qui per hoc facile perverterentur, & in similibus casibus. Illâ ratione Eleazarus ut habetur 2. Machab. 6. vers. 17. noluit etiam fingere se comedere carnes suillas ut mortem evaderet. Et S. Augustin. lib. de bono conjug. cap. 16. *satiùs, inquit, est fame mori, quam idolothytis vesci*, puta cum scandalo vel Religionis contemptu, sicut insinuat Apstol. 1. Corinth. 10. vers. 28. Ex quo principio plurima dubia infra solventur.

Ad primum pro contraria parte. Resp. Quod matrimonium cum consanguineis usque ad quartum gradum, non solum sit ab Ecclesia prohibitum, sed irritatum per inhabilitatem illarum personarum ad sic contrahendum; ac proinde non esset matrimonialis contractus, sed fornicarius sive incestuosus.

Ad secundum Resp. Si Sacerdos cum periculo & comminatione mortis cogeretur celebrare sine sacris vestibus, & calice consecrato, & idem est de ara consecrata, in contemptum fidei aut illius tremendi sacrificii (quod vix aliter fieri contingeret) deberet potius mortem oppetere, uti infra dicitur. Si verò abesset omnis talis contemptus, non esset improbabile quòd sic celebrare posset ad evadendum mortis periculum. Ita tenet Medina q. 96. a. 4. Coninck dis. 13 dub 12. n. 103. Suarez disp. 6. de Cens. sect. 3. n. 4 & Layman lib 1. tract. 4. cap. 14. n. 9.

Ex quibus omnibus potest colligi, quàm malè

malè fa
etiam p
timent
parvam
cepta I
deanti
suis sta
ne con
næ Ca
aliqua
na Eco
& die
scrupu
hæreti
maxim
hæreti

And

H
mov
fiden
subje
abstu
licur

malè faciant tepidi Catholici, qui tam facile etiam propter parvum damnum suum quod timent, aut emolumentum quod sperant, aut parvam derisionem quam apprehendunt, præcepta Ecclesiæ negligunt: maximè cum videant ipsos hæreticos tam observantes esse in suis statutis & præceptis, v.g. in frequentatione concionum & suis diebus in sumptione cœnæ Calvinisticæ, & sic in aliis. Memini me aliquando audivisse quòd cum quædam persona Ecclesiastica esset in navi cum hæreticis, & die vetito apponerentur carnes, & illas sine scrupulo comederet, ut se ipsis conformaret, hæreticis toto itinere fuerit ludibrio, cum maximo aliorum Catholicorum scandalo, & hæreticorum gloriâ.

ARTICULUS XIV.

*An diebus prohibitis ab Ecclesiâ liceat vesci
carnibus apud hæreticos.*

HOc dubium ex parte resolutum est art. præcedenti, sed hîc idem potissimum moverur, an sit hoc licitum ad occultandam fidem, v.g. si quis transeat per loca hæreticis subjecta, tempore quadragesimæ, quem ex abstinentia à carnibus cognoscent esse Catholicum; an possit carnibus vesci, præcipuè in parti-

partibus, ubi est magna persecutio, & Catholici dum cognoscuntur, conjiciuntur in carcerem, aut graviter mulstantur, aut mittuntur in exilium, imo aliquando etiam occiduntur; uti sæpè factum fuit in Anglia.

Dicendum id licitum esse dummodo absit scandalum. nec currat obligatio professionis fidei

Prob. ex dictis: Quia illa abstinencia tantum cadit sub præcepto Ecclesiæ, quod regulariter non obligat cum tanto periculo, & in casu moralis impossibilitatis. Et sic non peccabitur contra præceptum Ecclesiæ, cujus proinde non fit per talem carnis comestionem transgressio. Nec dici potest, quod sit contra præceptum divinum de non neganda fide; Quia supponimus quod fiat in casu in quo professio fidei non est necessaria, nec comestio carnis ex se, est internotio Catholicorum ab hæreticis, alioquin talis comestio semper (licet fieret ex sola gulositate) esset contra præceptum divinum, tamquam fidei abnegatio & infidelitatis professio. Nec refert quod hæretici hoc videntes inde colligant quinam sint Catholici, parum enim facit quod inde decipiantur; talis enim deceptio, ut supra diximus, permitti potest dummodo absit scandalum, & veræ fidei contemptus

Dixi *dummodo absit scandalum & fidei contemptus*, fieri enim potest quod tales sint circumstantiæ personarum, temporis, loci, aut

aut verborum, ut talis comestio censatur
esse aut veræ fidei negatio, aut falsæ fidei pro-
fessio; tunc enim dicendum est id quod supra
de necessitate professionis fidei, & non ne-
gatione ipsius dictum fuit, quod tunc nullum
quantumvis grave vitæ periculum excuset.
Exemplum sit, si in aliquo consortio ubi plu-
rimi præsentibus sunt convivæ Catholici inter-
mixti hæreticis publicè ab his proponatur:
Quicumque præsentium est de religione (sic
enim se vocant Calvinistæ) *inimicus Papæ, &*
Romanæ Ecclesiæ, hic nobiscum carnes comedat.
Non erit in talibus circumstantiis licitum car-
nes comedere, licet inde timeatur persecutio,
infamia, bonorum jactura aut etiam ipsa
mors. Nisi quis protestetur se esse Catholi-
cum, & se carnes comedere aut ob infirmita-
tem, aut alias rationes.

Idem dicendum est: Si Tyrannus in odium
fidei homini sano mandet carnes comedere
tempore interdicto, qualis fuit casus Eleazari
cujus supra meminimus, mandante Antiocho
ut omnes vescerentur carnibus porcinis, qui-
bus vesci erat Judæis prohibitum; licet enim
milites ob viri venerationem alias carnes non
prohibitas porrigerent, ut tantum simulando
videretur Regis mandato satisfecisse; nullâ
ratione voluit acquiescere propter scandalum
ut habetur 2. Machab. 6. v. 24. *Non enim, inquit,*
etati nostræ dignum est fingere, ut multi ado-
lescentium arbitantes Eleazarum nonaginta

anno-

annorum, transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem & propter mendacium corruptibilis vite tempus, decipiantur, &c.
 Et similiter loquebatur Apostolus 1. Cor. 8. v. 13. *Si esca scandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.* Loquebatur autem de carne quam alioquin licite comedere poterat. Uti ad illum locum notat S. Thomas. Quod etiam verum est, licet Tyrannus omnem alium cibum prohibeat & impediat ne possit haberi, & sic aut fame pereundum erit, aut carnes comedendae. Si enim hoc faciat, ut dictum est, in odium fidei, potius fame moriendum erit, quam carnes comedendae, idem quippe est an gladio, an fame pereundum sit quando agitur de honore Dei & fidei

Ulterius inquiritur quæ causa requiratur ut semoto scandalo & aliis circumstantiis de quibus egimus, liceat vesci carnibus tempore vetito, solum ut fidem suam occultet.

Hurtado 2. 2. disp. 48. §. 99. ut refert Verricelli q. 15. n. 7. requirit extremum vitæ periculum: sed merito hoc ab aliis damnatur nimii rigoris; omnes tamen requirunt pro causa gravius damnum, quam aliàs requiritur, ut communiter præcepta Ecclesiæ obligent, v.g. periculum carceris, tormentorum, & valde gravis detrimenti, bonorum temporalium. Minus enim damnum requiritur ad omittendum Sacrum in die festo, vel ad esum car-

DE
 carni
 quàm
 stantiis
 deter
 proino
 vantia
 git ab
 quant
 tiæ. In
 ficiens
 occult
 positiv
 bitus
 præbe
 dament
 hæreti
 Ali
 humo
 aut Pr
 siæ, v
 peret
 ab Ec
 gravit
 in An
 secus
 tur in
 non a
 illafe
 ri pe
 tum
 enim

carnium ob infirmitatem inter Catholicos, quàm si sis inter hæreticos, quia in his circumstantiis est saltem aliquod (licet non omnino determinatum) signum falsæ religionis. Ac proinde propter fidem & religionis observantiam, quæ ab omni specie mali nos cogit abstinere, tantò gravior causa requiritur, quantò signum illud minus habet indifferentiæ. Imo nec eadem causa sufficit, quæ sufficiens est ad fidem occultandam; eò quòd occultatio fidei fieri possit absque ullo actu positivo, esus autem carniū quando prohibitus est, & nulla apparet urgens infirmitas, præbet in illis circumstantiis positivum fundamentum dubitandi, an qui sic comedit sit hæreticus,

Alium casum ponit Lessius in opere Posthumo tit. *Hæretic. cum Cathol.* si Magistratus aut Princeps hæreticus in contemptum Ecclesiæ, vel ad cognoscendos Catholicos, præciperet omnibus sibi subjectis, ut omnibus diebus ab Ecclesia vetitis carnibus vescerentur sub gravissima pœna, sicut aliquando factum fuit in Anglia. Resolvit autem quod tunc liceret, secus tamen si hoc in particulari alicui jubere-
tur in odium fidei. Quam tamen resolutionem non approbo; nihil enim refert utrum lex illa feratur in communi, an verò fiat particulari personæ, dummodo feratur in contemptum Ecclesiæ aut fidei Catholicæ; servando enim illam legem, etiam omnibus in communi
datam.

datam, obeditur secundum modum & intentionem quæ in lege exprimitur aut intenditur. Admitti tamen posset quando tantum fit ut Catholici cognoscantur, quia tunc actio illa ex se indifferens non censeretur fieri in contemptum fidei. Et idem dicendum si tantum prohiberetur vendi omnis alius cibus, quod bene ostendit Verricelli q. 16. n. 7. de Idolothytis.

ARTICULUS XV.

An famulus in gratiam Domini sui possit vesci carnibus diebus vetitis.

Hoc dubium movet Verricelli q. 15. n. 12. de Captivis Christianis apud Turcas, an teneantur ad jejunia & abstinentionem à carnibus, ne Dominorum suorum odium incurrant. Et bene respondet, quod teneantur, si illud odium quod timent sit in contemptum fidei, eo quod Dominis displiceat observari à servis Christi præcepta ipsius aut Ecclesiæ: quod sequitur ex sæpe ante dictis, præcipue art. præcedenti Aliud tamen esset si odium illud solum sit propter incommodum, quia Dominis onerosum est dare servis cibos quadragesimales, & inde tantum timeretur gravis vexatio à Dominis. Et idem dici debet de famulis

mulis
tamen
Domin
Religio
Ecclesia
Sacri di

A
An lice

HU
ca
sit famu
solvit a
ostenda
clesiæ,
negare:
cipitur f
nus inte
aut sen
cum gra
quod ho
signo o
scilicet
Et id
in locis
habitat

mulis liberis inservientibus hæreticis : Qui tamen occasionem debent quærere murandi Dominos , qui ipsis permittant observantiam Religionis suæ Catholicæ , & præceptorum Ecclesiæ. Quod etiam dicendum de auditione Sacri diebus festivis.

ARTICULUS XVI.

An liceat apponere carnes hæreticis diebus abstinentiæ.

Hunc casum proponit Lessius ubi sup. casu. 13. inquirens utrum hoc facere possit famulus pro Domino suo hæretico. Et resolvit affirmativè: dummodo Dominus non ostendat se petere carnes in contemptum Ecclesiæ , & sine gravi damno non possit hoc negare: sic enim appositio carniū quæ præcipitur famulo, non est illa quam fortè Dominus internè intendit , sed mera manducatio aut sensualitas , quam non tenetur famulus cum gravi suo damno impedire. Unde sequitur quòd hoc nullatenus liceat, si Dominus aliquo signo ostendat suam pravam intentionem, scilicet odium fidei.

Et idem dicendum de caupona habitante in locis hæreticorum ; non autem de illo qui habitat in partibus Catholicis , ibi enim non

G

potest

potest carnes etiam hæreticis apponere, quæcumque intentione petant, nisi causa infirmitatis, quæ etiam Catholicos eximeret. Ita Laman lib. 2. tract. 3. capite 13. n. 4.

ARTICULUS XVII.

*An liceat Catholicis in locis hæreticorum
aperire officinas diebus festis
Ecclesiæ.*

DE diebus dominicis nulla est difficultas quia hæretici illas exactissimè observant. Sed quoad dies festos; Respondetur: si Catholicus officinam aperiat propter uniformitatem cum aliis civibus, aut ne merces necessariae desint, hoc est licitum; maximè cum non sit intentio Ecclesiæ ut fideles sui in illis partibus hoc præceptum observent, ubi hoc moraliter loquendo est impossibile; quod etiam plusurbationis causaret, quàm utilitatis pro Ecclesiâ. Si tamen in aliquâ civitate Catholici passim hoc introduxerint, quòd officinas claudant diebus festis: Alii qui sunt in minori numero se debent illis conformare: per hoc enim observantia hujus præcepti redditur possibilis moraliter: ac proinde aliter faciens peccabit. Si tamen Princeps seu Magistratus hæreticus hoc fieri præcipiat in odium fidei & contemptum

tum Ecclesiam
nem Papam
suam prout
dat, tum
resolvit
Ecclesiæ
Et id
nis diebus
cos, ut
illis par
falsæ R
sunt fir
sine ull
qui esse

A

An sit
e.

P En
en
gravis
notabi
interven
tionem
non ob
ubi fin
tuntur

re, quæ infirmum Ita Latum Ecclesiæ; videlicet ut abroget superstitionem Papisticam (ut ipsi loquuntur) & talem suam pravam intentionem signo externo prodatur, tunc id nullatenus erit licitum. Ita etiam resolvit Less. in opere posthumo v. festa Ecclesiæ casu 8.

II. Et idem dicendum est de claudendis officiniis diebus dicatis orationibus apud Hæreticos, uti etiam habet Less. casu 9. Illa enim in illis partibus nullatenus sunt signa professionis falsæ Religionis, ac proinde ob causas fieri possunt sine transgressione præcepti Ecclesiæ, & sine ullâ coöperatione rituum hæreticorum qui essent signa suæ Religionis.

ARTICULUS XVIII.

An sit licitum Catholicis opera servilia exercere illis diebus in illis locis.

PER se loquendo id est illicitum; præcepta enim Ecclesiæ semper obligant, nisi aliqua gravis necessitas excuset, sive paupertatis, sive notabilis damni aut periculi; ubi autem illa interveniunt, non facit contra piam intentionem Ecclesiæ, qui tunc præcepta ipsius non observat. In illis igitur locis hæreticorum ubi sine ulla persecutione Catholici permittuntur, non licebit (nisi aliqua alia causa

interveniat) exercere illa opera quæ illis
 bus interdiciuntur. Operarii tamen qui ex
 aliqua opera, v g. ædificii acceptarunt, si
 hoc quod illis diebus nollent illa prosequi
 perficere, notabile damnum paterentur, v
 quod non amplius ab hæreticis impenderetur,
 tur, excusarentur. Similiter quoad causas judi
 ciales licebit in illis locis illas prosequi, ut
 aliis conforment, ne clientes per hoc patiantur
 damnum, quod inde sequeretur, dum pars
 versa litigans rem prosequitur, & Judex
 causis audiendis vacat. Tum etiam quia hoc
 conducit ad bonum commune, Tamen ab illis
 quæ domi facere solent, unde nullum damnum
 natum est sequi, debent abstinere.

ARTICULUS XIX.

*Utrum liceat diebus festivis operari
 hæreticos impendere.*

Suppono hæreticos non minus obligari
 præceptis Ecclesiæ (cui etiam subijciuntur)
 quam Catholicos, dummodo ipsis sufficienter
 proponantur (ignorantia enim invincibilis à
 præceptis humanis excusat) non est autem
 æquum ut ipsorum malitia ab obedientia Ec
 clesiæ eos eximat, ut bene notat Less, ubi su
 per, festa Ecclesiæ casu s. Unde sequitur quod
 Catho

DE

Catholicis non
 nisi talis
 operatio
 ret. Hoc
 opus sit
 ferri non
 mittere
 matione
 bono pu
 solet etia
 Nec ob
 illis dieb
 (si cons
 sine pec
 hoc hæ
 to facer
 supra ca

Qua ob

R E
 se
 bus fest
 aliis lo
 hoc det

III. DE FIDE EXTERNA. 143

illis
i exte
ut, si p
osequit
atur, v
endere
sas ju
ui, ut
patian
pars
dex
quia
n ab illa
damnum

Catholici hæreticos operarios diebus interdi-
ctis non possint impendere ad opera servilia,
nisi talis necessitas sit quæ etiam Catholicos
operarios in similibus circumstantiis excusa-
ret. Hoc autem sic intelligitur, nisi aliquod
opus sit operariis hæreticis elocatum, quod dis-
ferri non possit, tunc enim erit licitum per-
mittere ut operentur, usque ad operis consum-
mationem; maximè si opera talia sint quæ
bono publico sunt necessaria, quâ ratione
solet etiam in locis Catholicorum dispensari.
Nec obstat quod hæretici operarii equidem
illis diebus alibi essent operaturi, hoc enim
(si conscii sint præcepti) facere non possunt
sine peccato; non est autem licitum Catholicis
hoc hæreticis permittere quod ipsi sine pecca-
to facere non possunt. Sic etiam Lessius ubi
supra casu sexto.

X.

operarii

ARTICULUS XX.

*Qua obligatio sit audiendi Sacrum in lo-
cis missionis.*

obligati
iuntur
icienter
cibilis a
autem
tia Ec
ubi sup
ar quod
Catho

R Esp. Quod si nulla aut non gravis sit per-
secutio, præceptum audiendi Sacrum die-
bus festivis, non minus ibi obliget, quàm in
aliis locis Catholico regimini subjectis. Imo in
hoc debent Catholici maximè ostendere zelum
suum,

suum, ut ubi heretici tot blasphemias Sacrosanctum illud Sacrificium abominantur, tam magis satagant ipsum venerari, & non tantum ratione præcepti, sed ex fervore religionis tanti sacrificii per præsentiam suam contenti esse participes. Nihilominus, quando tanta persecutio ut id fieri non possit, nisi cum evidenti periculo, sub gravi mulcta, aut exilio deprehendantur, ab illa obligatione plerumque excusantur. Ubi autem mulctæ illæ tantum exiguntur à communitate, quando in ætate exercitio à Prætoribus turbantur, & soli divites pro illis mulctis solent respondere, qui in hoc debent zelum suum ostendere; nemo excusatur: pauperes enim per hoc nullum incurrunt periculum.

Excusari tamen poterunt ratione longæ distantiae, aut temporis incommodi, quando exercitia illa solent fieri summo mane: nihilominus minus debent illam excusationem admittere in illis partibus, ubi debent omnes pro religione Catholica certare, & raritatem Sacrificiorum suâ diligentiam compensare. Et verum ita sit ad confusionem Catholicorum in partibus ubi non viget Hæresis commorantium, ubi quotidie & quâlibet horâ, imo ferè momento sacrificia publicè celebrantur, & tamen negligunt. Qui & in hoc magis confunduntur, quòd tanta sit in locis missionis reverentia & devotio tempore Missæ, ut ne quidem retrò respicere, multò minus colloqui aut fabulari

fabulari
dalo.

Virum

LE R

Gregor
rum co

antiqu
Ecclesi

gare. I
lo ten

cundum
Nihil

se poss
hæreti

Quod
tiones

merci
illâ di

hoc ce
longa

contra

fabulari audeant : nec hoc fieret sine scandalō.

ARTICULUS XXI.

*Utrum liceat Catholicis uti stylo antiquo
ut se conforment hæreticis.*

L Essius ubi suprà tit. *festæ Ecclesiæ casu* 7. Respondet: ubi Kalendarium Romanum Gregorii XIII. est receptum, & lapsu annorum comprobatur, non licere sequi stylum antiquum, quia hæretici non possunt legem Ecclesiæ, maximè dum usu recepta est, abrogare. Et concludit quod cessante gravi periculo teneantur Catholici sua festa celebrare secundum stylum novum.

Nihilominus Respondeo modò conformare se posse stylo antiquo dum habitant in locis hæreticorum, ubi iste stylus jam observatur. Quod omnino conveniens est ob plurimas rationes, & præcipuè propter communia commercia, & ad vitandam confusionem quæ ex illâ difformitate oriretur in eadem civitate; nec hoc censetur esse contra mentem Ecclesiæ, ob longam consuetudinem cui hætenus non contradixit.

TRACTATUS IV.

De hæreticis.

ARTICULUS I.

*Quid sis hæresis, & quis formaliter
sit hæreticus.*

SI inspiciamus æthimologiam nominis, hæresis Græcè significat Electionem: & licet apud veteres tam Græcos quàm Latinos generaliter significaret quamcumque sectam, v. g. Platonicam, Stoicam, Peripatheticam &c. Christiani tamen scriptores in sensu contractioni, hæresim nuncupant sectam, seu divisionem quâ quis à communi Ecclesiæ fide se sejungit, privatamque opinionem eligens à Catholica institutione discedit. Et hoc conforme est Iuri Canonico q. hæresis 3. c. 24. ubi dicitur: *Hæresis græcè ab electione dicitur, quâ scilicet sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem.* Quem locum citat, & sequitur S. Thomas in 1. Cor. 11. lect. 4. ad illa verba. *Opertet hæreses esse.* Ex quo, inquit, duo accipi possunt: Primò quidem, quòd de ratione hæresis est, quòd aliquis privatam disciplinam sequatur quasi

quasi per electionem propriam, non autem disciplinam publicam, qua divinitus traditur.
 2. *Quod huic disciplina aliquis pertinaciter inhæreat, nam electio firmâ importat inhesionem.*
 Unde alii dicunt hæresim dictam ab hærendo in propriâ opinione; conformiter autem ad hanc ethimologiam & doctrinam tam SS. Patrum quam Angelici nostri Magistri colligi potest hæc definitio: *Error intellectûs voluntarius, cum pertinacia, contra aliquam veritatem fidei Catholicæ prius susceptæ.* Quæ definitio sic breviter explicatur: *Error intellectûs.* Quia sicut assensus fidei in intellectu consummatur, sic etiam assensus contrarius fidei in intellectu completur. Certum etiam est quod error sit actus intellectus *Voluntarius.* Sicut enim assensus fidei requirit piam affectionem voluntatis, ita hæresis elationem voluntatis *Cum pertinaciâ.* Quia hæreticus non est, qui pertinaciter non tenet aliquid contra fidem. De quo postea; *Contra aliquam veritatem fidei Catholicæ.* Error enim circa alia non est hæresis. Dicitur autem *contra aliquam,* ut distinguatur ab Apostasiâ quæ totaliter à fide recedit. *Prius susceptæ.* Ut distinguatur ab aliis speciebus infidelitatis, videlicet Paganismo & Judaismo. Disputant aliqui qualis susceptio fidei si necessaria. Ban. 2.2. q.11.a.2. Alphonsus à Castro & alij tenent non requiri Baptismi Sacramentum, sed sufficere susceptionem internæ fidei Christianæ, ac

proinde Cathecumenos ante baptismum susceptum fieri hæreticos si deficient Verum tamen Cajet. 2. 2. q. 11. a. 1. Et Sanchez lib. 2. sum cap. 7. n. 34 Toletus lib. 4. c. 3. tenent requiri Sacramentum Baptismi, & sic Cathecumeni deficientes erunt infideles, infidelitate reductivâ tantum ad hæresim. Quidquid tamen sit, omnes tenent illos tantum puniri posse ab Ecclesiâ, qui per Sacramentum Baptismi fidem susceperunt.

Movent autem aliqui difficultatem quoad pertinaciam, quia inde sequi videretur quod nunquam detur propositio hæretica, nisi ab aliquo hæretico cum pertinaciâ asseratur. Imo sequeretur quod eadem propositio simul erit hæretica, & non hæretica; hæretica quidem in ore hominis intelligentis & pertinacis, non hæretica in ore hominis idiotæ, in quo non est pertinacia.

Tandem etiam quia veritas fidei non dependet ab asserente: sive enim proferatur à Judæo, sive à Pagano, sive à Christiano v.g. quod Deus sit trinus & unus, erit veritas fidei, ergo à sensu contrario error hæreticus non dependet ab asserente, sive cum pertinaciâ, sive sine illâ.

Distinguendum ergo est: in propositionem hæreticam formaliter, quæ non invenitur sine pertinaciâ; & materialiter hæreticam quæ non includit pertinaciam. Eo modo quo distingui solent alia peccata, ut patet in fornicatione quæ

quæ for
scienter
accedit
cibili
rialiter
Liam
positio
ratur c
& illam
lata au
est hæ
requisi
ma ex
hæresi
distin

Quan

I N
hæ
tate t
stanti
cus in
litati
Arch
fund

quæ formaliter talis est, quando quis accedit scienter ad non suam. Materialiter verò si accedit ignoranter, saltem ignorantia invincibili; sic Jacob non formaliter, sed materialiter tantum fornicatus est accedendo ad Liam, quam putabat esse Rachelem. Propositio ergo quæ est erronea in fide si profertur cum pertinaciâ, erit formaliter hæretica, & illam sic tenens formaliter hæreticus. Pro-lata autem sine pertinaciâ tantum materialiter est hæretica, quia habet quidem in se omnia requisita ad hæresim, sed deest ipsi aliqua forma extrinseca, scilicet pertinacia, sine quâ hæresis formalis non constituitur Per quam distinctionem facile respondetur ad objecta.

ARTICULUS II.

Quanam pertinacia requiritur ut aliquis sit formaliter hæreticus.

IN primis est certum, quòd pertinacia ad hæresim requisita non consistat in diuturnitate temporis. Sicut enim fidelis in unico instanti elicere potest actum fidei, ita & hæreticus in unico instanti actum hæresis seu infidelitatis Licet Sylvester v. hæresis q. 1. n. 5 ex Archidiacono videatur tenere contrarium, hoc fundamento: quod ille tantum censeatur per-

tinax esse qui aliquando admonitus non vult
resipiscere, juxta illud Apostoli ad Titum 3.
v. 10. *Haereticum hominem post unam & se-*
eundam correptionem devita. Hoc autem diu-

turnitatem temporis requirit. Intelligendum
tamen est Sylvester secundum presumptionem
externam, seu in foro exteriori in ordine ad
pœnas.

2. Pertinacia hîc non sumitur perobdura-
tione seu obstinatione prout opponitur infir-
mitati seu fragilitati. Sive enim ex infirmitate,
sive ex passione oriatur contradictio contra
auctoritatem Ecclesiæ, sufficiens est ad hære-
sim, nec etiam requiritur quod sit inflexibilis.

Tertiò non requiritur ut quis contradicat
doctrinæ quam credit esse veram, sic enim
non daretur hæresis interna, impossibile est
enim quòd quis internè contradicat contra id
quod sentit, sic enim idem sentiret simul, &
non sentiret. Sic etiam non est necesse ut dis-
sensum præbeat doctrinæ, quam putat esse de
fide; hoc enim dementiæ esset.

Tandem etiam ad hanc pertinaciam non
requiritur ut quis directè velit se auctoritati
Ecclesiæ opponere, sicut ad formalem inobe-
dientiam requiritur, intentio contraveniendi
præcepto superioris. Econtra verò ab hac per-
tinacia non excusatur, qui sentiens contra Ec-
clesiam dicit se paratum corrigere, dummodo
argumentis convincatur; cùm hoc enim stat
quòd resistat auctoritati Ecclesiæ, cum non
fidsi

fidei & testimonio Ecclesie, sed solis argumen-
tis se velit submittere. Uti etiam si quis paratus
sit viro docto asserenti credere, non verò Ec-
clesiæ proponenti.

His præsuppositis, duo requiruntur ad per-
tinaciam inventam in formali hæresi. Unum
ex parte intellectûs, alterum ex parte volunta-
tis. Quod Cajet. 2. 2. q. 11. a. 2. & Cano de
locis lib. 12 c. 9. §. Ratio igitur, secutus Cajet.
sic demonstrat. Fides enim consistens in assen-
su intellectus, perficitur ex consensione vo-
luntatis, in eo qui rem quam credit cognos-
cit esse Catholicam veritatem. Ergo etiam,
infidelitas dissensu intellectus perficitur ex
consensione voluntatis in eo qui rem cui
assentitur, cognoscit esse contra Ecclesiæ
communē fidem; Contrariorum enim eadem
est ratio. Consistit ergo pertinacia inventa in
hæresi formali, in voluntate resistendi do-
ctrinæ, quam novit esse Ecclesiæ Catholicæ.
Quod confirmat Canus auctoritate S. Augu-
stini tom. 7. lib. 4. de Bapt. contra Donatist.
cap. 16. ubi sic inquit: *Constituamus aliquem
id sentire de Christo, quod Photinus opinatus est,
existimantem ipsam esse Catholicam fidem,
istum nondum hereticum dico, nisi manifestâ
sibi doctrinâ Catholica fidei resistere maluerit, &
illud quod tenebat elegerit.* Præterea qui sic
tenet errorem fidei contrarium, ut non sit
paratus ab Ecclesiâ corrigi, sine dubio est
hæreticus ut August. ad Glorium & Eleusium

affirmat. Et habetur c. *Dixit Apostolus*. Sed qui videt suam opinionem adversam esse Catholicæ fidei, & adhuc in ea permanet, hic non est paratus ab Ecclesiâ corrigi, cuius auctoritatem rejicit & contemnit, ac proinde verè est hæreticus. Pertinacia igitur quæ hæreticum facit, semper solumque invenitur in eo qui dogma aliquod tenere pergit, cui cognoscit Catholicam sententiam adversari.

Ex quibus inferitur 1. illum non habere pertinaciam hæreticam, qui assentiri non vult propositioni incertæ, licet plerique viri docti existiment esse de fide, quamvis per hoc peccare poterit contemnendo auctoritatem talium virorum.

2. Illum qui ignorat propositionem aliquam pertinere ad fidem Ecclesiæ Catholicæ, licet hoc asseratur ab Episcopo, Pastoribus aut viris doctis ac piis, non esse formaliter hæreticum si non assenserit, quia ejus pertinacia non pugnat cum veritate fidei Ecclesiæ Catholicæ, sed cum eorum sententiâ qui falli possunt & fallere: temerarium tamen esse & habendum de fide suspectum.

ARTI.

ARTICULUS III.

*Quanam ignorantia excuset à formali
hæresi.*

Primò distinguendum est inter ignorantiam Concomitantem & Antecedentem. Concomitans est quæ simul est cum peccato, vel alio actu voluntatis; non est tamen causa ipsius: consistit autem in hoc, quod licet sic operans sciat hoc quod agit peccatum esse, ita affectus est, quòd equidem illud faceret: talis ignorantia circa ea quæ sunt fidei, non excusat ab hæresi; quia taliter dispositus est, quòd licet sciret Ecclesiam aliter docere, nollet mutare sententiam suam quam elegit. Et hoc verum est tametsi ignorantia ista esset invincibilis, non enim ex illa ignorantia operatur, sed cum illa; ita enim constitutus est quòd nolit se auctoritati, seu testimonio Ecclesiæ Catholicæ submittere.

Alia est ignorantia antecedens quæ est causa operis; quia sine illa non faceret, quod sic ignorans facit: v.g. si sciret Ecclesiam aliter tenere quàm ipse credit, se illi conformaret. Et hæc ignorantia si sit invincibilis seu involuntaria, excusat à formali hæresi. Sic docet expresse S. Th. super Ep. ad Titum. 3. lect. 2. *Eligens, inquit, si non est pertinax, sed est paratus corrigi*
secun-

Secundum Ecclesie determinationem, & sic non ex malitia, sed ex ignorantia, non est hæreticus. Difficultas ergo potissima est de hac ignorantia antecedenti si sit vincibilis; & non quomodo-cumq; sed crassa & affectata, Crassa autem ignorantia est quæ facillè sine magna inquisitione vinci potest Affectata autem quæ expressè intenditur, vel quia piget laboris discendi, vel ut tantò liberius possit operari qui illâ laborat.

Prima Sententia est quod neutra ab hæresi formaliter excuset. Quam tenet Soto 4. dist. 22. q. 2. a. 3 §. *Primus casus*, ubi per transennam tantum loquitur de ignorantia crassâ, sed non probat. Citatur etiam S. Bonav. 4. dist. 13. dub. 4. Lopez in instruc pag. 2. c. 20. tit de excom. reserv. Et valentia 2. 2. disp. 1. q. 11. p. 1. diffic. 4.

Quæ sententia Probari potest 1. ex S. Th. 1. Corint. 11. lect 4. ubi agens de hæresi dicit: *Non possunt autem à tali errore propter simplicitatem aliquam excusari, præcipuè quantum ad ea de quibus Ecclesia solemnizat, & quæ communiter versantur in ore fidelium, sicut mysterium Trinitatis, Nativitatis Christi, & alia huiusmodi.* Et quod l. 3. art. 10. in corp. *In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri: in talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent qui secuti sunt opinionem Arii, Nestorii, & aliorum hæresiarcharum.*

nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus erroneam opinionem sequatur. Quod ad minus intelligi debet de ignorantia crassa & affectata.

2. Prob Ratione: Error ille contra fidem, licet procedat ex ignorantia; grave peccatum est, à quo numquam excusat ignorantia affectata, quin potius auget peccati malitiam, ergo est peccatum seu error hæreticus. Hæc consequentia Prob. peccatum istud pertinet ad infidelitatem, cum sit error in fide; & cum non sit Paganismus, nec Judaismus, nec Apostasia; erit Hæresis, quia non sunt aliæ species infidelitatis.

3. Si quis ex ignorantia crassa, vel affectata hominem occideret, verè & propriè esset homicida, & incurreret poenas homicidis debitæ, ergo similiter qui post susceptum Baptismum ex tali ignorantia habet errorem in fide, verè & propriè est hæreticus.

4. Aliàs sequeretur quod numquam, aut rarissimè quispiam esset formaliter hæreticus, quia nemo errat nisi ex aliquâ ignorantia. Tum etiam quia omnis hæreticus ignorat veritatem suo errori oppositam contineri in S. Scripturâ, & Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam; nam aliter intelligit S. Scripturam, & aliam putat esse veram Ecclesiam, ergo errat per ignorantiam, & tamen formaliter hæreticus est.

5. Qui vult ignorare quid Ecclesia Catholica sentiat, eo ipso non vult sentire cum Ecclesia,

156 TRACTATUS IV.

fiâ, quia hoc sequitur ex ignorantia crassâ, aut
faltem ex affectatâ, ergo talis est hæreticus.

Secunda. Tamen sententia, tenet quod etiam
ignorantia crassâ excusat à formali hæresi.
Cui in hoc assentior.

Prob. omnis ignorantia excludens pertina-
ciam excusat ab hæresi, sed ignorantia, etiam
crassâ, pertinaciam excludit, ergo ab hæresi
excusat. Maj. patet ex supradictis; Min. vero
Prob. Quia pertinacia requisita ad formalem
hæresim consistit in voluntate resistendi do-
ctrinæ, quam novit esse Ecclesiæ Catholicæ;
sed cum ignorantia crassâ talis doctrinæ, non
stat voluntas ei resistendi, ergo nec pertinacia,
& consequenter nec hæresis formalis. Imo
cum tali ignorantia optimè stat quod aliquis
paratus sit se doctrinæ Ecclesiæ (si illam cog-
nosceret) submittere, licet ob negligentiam
ipsam de facto ignoret: alioquin non esset tan-
tum ignorantia antecedens, sed consequens.

Major autem difficultas est de ignorantia
affectata. Canus de Locis lib. 12. c. 9. tamen si
idem sentiat de ignorantia crassâ, non tamen de
affectata, quia affectatus error fit ex electione,
nec paratus est corrigi qui datâ operâ instru-
ctionem, & doctrinam Ecclesiæ declinat.

Notandum tamen cum Sanchez in sum.
lib. 2. cap. 7. n. 23. ignorantiam dupliciter posse
affectari. Uno modo ex falsa opinione contra
Ecclesiam, contemnendo ejus auctoritatem, &
doctrinam, licet ipsam ignoret, Hæc ignoran-
tia

tia nullatenus excusat, quia sic ignorans non est paratus mutare errorem, aut ab Ecclesia corrigi. Similiter si quis affectet ignorantiam ut liberius erret in fide, est hæreticus, quia sic recedere ab Ecclesia est magis voluntarium, & sic non est sine pertinacia, cum nolit Ecclesiae subijci. Alio verò modo affectari potest hæc ignorantia ex negligentia, & tædio addiscendi eam quæ credenda sunt, ut liberius vivat vel ex alia simili causa. Quam distinctione præmissâ.

Dici potest quod ignorantia secundo modo affectata, etiam à formali hæresi excuset sicut crassa, licet non à peccato. Ratio est; quia tunc etiam abest pertinacia, cum non excludat promptum animum mutandi sententiam secundum doctrinam Ecclesiae, Imo ideo affectat nescire, ne dum deberet se Ecclesiae subijcere, impediretur à liberiori vita. Non ergo affectat nescire ut non credat, sed ut liberius vivat. Ita sentit ibidem Sanchez pro qua etiam citat Aragon 2. 2. q. 11 a. 2. col. 8. & Bannes 2. 2. q. 11. art. 2. §. *sed quæret quis* Azor. tomo 1. l. 1. Instit. c. 14 q. 9. & l. 8. c. 8. q. 4. & c. 9. q. 8. Ledesma tomo 2. sum. tract. 1. cap. 6. post 4. concl. diffic. 2.

Ad 1. Arg. Resp. S. Thom. ibi loqui quoad forum externum secundum præsumptionem Ecclesiae, quia non videtur fieri posse, quod ea quæ in omnium Catholicorum ore versantur, & ab Ecclesiâ solemnizantur, ab aliquo inter fideles habitante ignorentur. Vel intelligi potest de hæresi

hæresi imperfectâ, quæ pertinaciam non requirit, quia non facit absolute & simpliciter hæreticum, sic ipsum explicat Canus ubi supra, Licet ergo affectata ignorantia modo secundo, ab hæresi excuset, non tamen à peccato, quod satis est ad intentum S. Thom.

Ad 2. Resp. Illum errorem & peccatum reductivè tantum, pertinere ad hæresim formalem, non autem directè, sicut cætera peccata ex ignorantia commissa reducuntur ad speciem cuius essent si scientes committerentur. Et ideo dici potest hæresis imperfecta. Verum quidem est, quod ignorantia affectata potius augeat peccatum quàm minuatur, hoc tamen intelligendum est secundum affectum unde procedit; cum igitur talis solùm affectet liberiores vitam, in hoc genere peccatum augebit, non autem in genere infidelitatis quam non directè affectat.

Ad 3. neg. consequentia. Et disparitas est, quia ad homicidium & alia peccata non requiritur scientia tamquam circumstantia ex parte objecti, sed tantum ratione genericâ, ut sint voluntaria: ideo ex tali ignorantia hominem occidens est formalis homicida. Ad hæresim autem requiritur scientia, tamquam essentialis circumstantia tenens se ex parte objecti, quia sine illa non invenitur pertinacia ad hæresim requisita. Ac proinde sublatâ illâ scientiâ per quamcumque ignorantiam, licet maneat voluntarium sufficiens ad culpam, non tamen

tamen sufficiens ad hæresim perfectam seu formalem.

Ad 4. negatur sequela : licet enim hæresis possit esse cum ignorantia concomitante, non tamen cum ignorantia quæ notitiam auctoritatis & doctrinæ Ecclesiæ excludit, nisi sit affectata primo modo scil. ex contemptu Ecclesiæ.

Ad 5. Resp. Aliud esse non velle scire aut sentire id quod sentit Ecclesia ex contemptu ipsius, & sic esset hæresis; Aliud nō velle sentire quod sentit Ecclesia, propter alium finem, v.g. liberioris vitæ.

Ex dictis potest colligi quàm multi sint in partibus hæreticorum qui non sunt formaliter hæretici, sed tantum negativè, & quòd fides Catholica non sit ipsis sufficienter proposita; licet enim ab illis quorum curæ subsunt, scilicet parentibus & magistris hæreticis & pseudo-ministris de illis sæpè audiant & instruantur quid Papistæ, ut dicunt, teneant; tamen hoc non fit nisi cum derisionibus, calumniis, & mendaciis; dum describitur Summus Pontifex tamquam Antichristus, & bestia Apocalyptica, & Ecclesia Romana quasi idololatra, & sic de aliis, in quibus à pueritia imbuuntur, & consequenter absterrentur tamquam à doctrina carente omni credibilitate. Et sic pejus ipsis est quàm si de fide Catholica nihil unquā audivissent. Unde passim rudiores laborant invincibili ignorantia eorum quæ ad credendū, aut pertinaciter discredendum scire deberent.

Unde

Unde tales non incurrunt excommunicationem bullæ Cœnæ, quæ non tantum contumaciam, sicut quæcumque major excommunicatio, præsupponit, sed etiam pertinaciam, ad formalem hæresim requisitam. Imo inde etiam potest inferri tales rudiores laborantes ignorantiam invincibili, circa multa mysteria fidei, dummodo credant illa quæ sunt de necessitate mediæ, in illa fide posse salvari, supponimus tamen quod baptizati sint; & inde habeant habitum fidei, hic enim in ipsis non est amissus, cum fides infusa non perdatnr nisi per infidelitatem formaliter oppositam, sic etiam tenet Layman. lib. 2. tract. 1. c. 12. n. 3.

Hoc tamen dici non potest de illis qui non credunt illis quæ sunt de necessitate præcepti ex ignorantia crassa vel affectata; licet enim hæc excuset ab excommunicatione; dummodo talis sit de qua ante locuti fuimus, nullatenus tamen à peccato mortali, uti jam sæpius dictum fuit.

ARTICULUS IV.

An dubius in fide sit hæreticus.

Supponimus ante omnia, non sufficere ad hæresim dubium indeliberatum, seu motum subitaneum absque consensu voluntatis. Uti nec importunas vexationes, quibus sæpè

tor-

torquentur anxie & scrupulosæ conscientie.

Similiter etiam non agitur de dubio quo aliquis hæret, an aliquid sit de fide, eo quod ignoret utrùm Catholica Ecclesia ita teneat. Quæritur ergo de dubio, quo licet aliquis novit propositionem aliquam doceri ab Ecclesia Catholica, nihilominus dubitat an vera sit. Pro quo adhuc distinguendum est inter dubium positivum, & dubium negativum. *Negativum* est quando proposita aliquâ veritate, aliquis suspendit actum, nolens aut negligens examinare motivum veritatis, vel ad alia cogitanda se divertit. De hoc etiam dubio non agitur. *Positivum* autem est quando quis reflectit super propositionem quæ ab Ecclesia Catholica docetur, & tamen dubitat an vera sit. Et de hoc dubio in præsentia agitur, an stare possit sine formali hæresi.

Pro parte negativa arguitur 1. hæresis (ut patet ex diffinitione ipsius supra examinata) consistit in electione pertinaci contra doctrinam fidei Catholicæ, quibus autem non habet talem electionem, sed quasi pendulus hæret quidnam eligendum sit.

2. Hæresis est error contrarius fidei, error autem formalem assensum seu dissensum importat, qui non reperitur in dubitante.

3. Fides & Hæresis sunt habitus extremè oppositi, inter quos mediat dubium, quod nec assensum, nec dissensum includit, sed inter utrumque hæret.

Dicen-

Dicendum tamen quod deliberatè & positivè dubitans de articulis fidei an veri sint, formaliter sit hæreticus. Hæc conclusio est communis. Et Prob. 1. Ex cap. de hæreticis 1. *Dubius in fide infidelis est.* Quod quidem aliqui intelligunt non de infidelitate oppositâ fidei Catholicæ, sed de infidelitate morali veritati contrariâ. Sed contrarium patet ex titulo cum agatur ibi de hæreticis.

Prob. 2. Ex Clement. 1. de Summa Trinit. §. Porro ubi hæretici dicuntur, tam qui negant animam esse immortalem, quàm qui de illa veritate dubitant. Idem autem est de aliis veritatibus fidei.

Etiam S. Bern. lib. 5. de consid. c. 2. *Fides ambiguum non habet, & si habet, fides non est.* Item Hugo de S. Viçt. lib. 1. de Sacram. p. 10. cap. 2. *ubi dubitatio est, fides non est.*

3. Prob. Ratione: formale seu positivum dubium procedit ex cognitione, quâ judicatur motiva alicujus propositionis non esse sufficientia, ut intellectum convincant, vel ad assentiendum inducant; sed qui habet tale iudicium de insufficientia motivi ad assentiendum veritatibus fidei, est hæreticus, ergo sic dubitans hoc ipso est hæreticus. Maj. Prob. Dubium positivum non consistit in sola suspensione omnis actus, sed solum in suspensione actus assensus vel dissensus, circa ipsam veritatem propositam, non autem circa motiva suspensionis: verè enim & positivè judicat motiva esse

esse insufficientia ad assentiendum propositæ veritati. Min. verò Prob. Judicare divinam revelationem propositam per Ecclesiam non esse sufficientem, ad assentiendum iis quæ sic proposita sunt, est hæreticum, quia hoc est judicare, aut Deum non esse verum, aut Ecclesiam Catholicam non esse infallibilem.

Confirm. fides requirit certum & firmum assensum de omnibus credendis, dubium verò certum & firmum assensum excludit, ac proinde dubium stare non potest cum habitu fidei. Nec satis est quod reliquis articulis firmiter & certò adhæreat, licet quoad unum dubitando sit incertus; quia sicut discredens uni articulo omnibus discredit: sic dubitans de una veritate fidei, de omnibus dubitat, & de nullo est certus.

Ad 1. Argum Resp. Quod ad infidelitatem seu hæresim sufficiat pertinax adhæsiō seu electio motivi dubii, quo excluditur certitudo essentialiter ad fidem supernaturalem requisita.

Ad 2. & 3. Res non solum errari posse circa ipsam veritatem creditam, sed etiam circa motivum; qui autem dubitat, in hoc errat quòd judicet motivum Ecclesiæ non sufficere ad assensum fidei.

Ex dictis sequuntur hæc Corollaria.

1. Habens anxiam conscientiam per motus subitaneos & indeliberatos dubii positivi in materia fidei, non est hæreticus imo nec peccat contra fidem: ad peccandum enim, maximè

H

contra

contra fidem, matura requiritur deliberatio. Consulendum proinde ut tales motus negligenter & contemnat, nec se affligat quòd abjicere non possit, quia hoc est sæpè impossibile, maxime in laborantibus forti & turbatâ phantasiâ. Tale igitur dubium ex infirmitate procedit.

2. Dubitans de fide nondum sufficienter propositâ, non est hæreticus, imo sic regulariter disponuntur paulatim magis & magis qui ad fidem convertuntur. Et tale dubium provenit ex ignorantia.

3. Dubitans de aliqua propositione numquid de fide, seu ut talis ab Ecclesia proposita, non est hæreticus.

4. Audiens fundamenta hæreticorum, quæ tam fortia ipsi videntur, ut non possit illa solvere, per hoc non censetur dubius esse, aut inconflans, aut infirmus in fide, dummodo captivus imbecillitatem intellectûs sui, sub auctoritate Ecclesiæ Catholicæ.

ARTICULUS V.

An hæretici pœnam Excommunicationis incurrant ipso facto.

Certum est quòd illi qui tantum errant in fide ex mera ignorantia invincibili, & qui tantum materialiter dici possunt hæretici, pœnam

pœnam
sicut et
peccat
multò
natio
proind
nam no
Inqu
ternâ q
non est
cat de m
pter tal
Simil
ob hære
sura eni
tales au
non int
Redu
qui inte
actu ma
quo int
etiam ne
municat
tam in B
ribus, f
contra o
quod stat
tione inc
dum qua
nam hære
nemine p

pœnam Excommunicationis non incurrant: sicut enim defectu pertinaciæ excusantur à peccato hæresis, quæ pertinaciam requirit, multò magis excusabuntur à pœna Excommunicationis, quæ contumaciam requirit. Ac proinde rudes & simplices personæ hanc pœnam non faciliè incurrunt.

Inquiritur ergo de hæresi formali tam internâ quàm externâ Et quoad merè internam non est dubium, quia enim Ecclesia non iudicat de merè internis, ideo neminem punit propter tales actus.

Similiter non incurritur excommunicatio ob hæresim merè externam sine interna, censura enim illa fertur contra veros hæreticos, tales autem non sunt, qui externè tantùm, & non internè sunt hæretici.

Reducitur igitur tota quæstio ad hæreticum qui internam & formalem hæresim externo actu manifestat. Et dicimus talem ipso facto quo internam hæresim externè manifestat, etiam nemine præsente, incidere in excommunicationem majorem. Et ratio est, quia tam in Bulla Cœnæ, quàm in aliis bullis prioribus, sententia excommunicationis fertur contra omnes hæreticos, & clarè exprimitur quod statim ipso facto sine ulteriore fulminatione incurratur: ergo de hoc non est dubitandum quantum ad formales hereticos, qui internam hæresim externè manifestant. Dixi etiam nemine præsente, quia licet sine alicujus præsencia

sentia maneat hæresis occulta, non tamen interna tantum, sed etiam externa quæ jurisdictioni Ecclesiæ de exterioribus judicantis, per talem licet occultum actum subijcitur.

Notandum tamen est quòd illa signa externa debeant esse talia, quæ vel ex natura sua vel ex intentione operantis ad manifestationem dirigantur. Si autem signa illa indifferètia sint, nec ad hoc directæ, probabilius est quòd non sufficiant ad incurrendam excommunicationem.

Objicies illud Apostoli ad Tit. 3. v. 10. *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota.* Ergo antequam pœnitentia excommunicationis à quopiam incurratur, requiritur una aut duplex admonitio seu correptio. Per devotationem enim excommunicatio intelligitur, quia ipsius effectus est. Et S. Th. ad illum locum dicit quòd Ecclesia non statim condemnat, sed post primam aut secundam correptionem. Ex quibus videtur concludi hæreticum non esse excommunicatum ipso facto.

Resp. 1. Apostolum velle ut hæreticus semel aut iterum corripiatur, antequam ut incurabilis omnino ab Episcopo deferatur, ut non habeat excusationem.

2. Illam doctrinam Apostoli habere locum tantum de excommunicatione lata ab homine, quæ requirit præviā admonitionem, ut habetur c. *in presentia.* & c. *Sacro de sent. excommunicat.* Excommunicatio autem lata à jure ho-

non req
admoni

T A
re
fidelibu
catione
men ob
timorati
solos h
ctum fi
in Con
etiam p
cretum
dala,
conscien
deincep
rum ad
quibus
cumque
suspensi
jure ge
vel ali
sticum

non requirit. Ipsa enim lex dum fertur prævia admonitio est.

ARTICULUS VI.

*In quibus liceat cum hæreticis
communicare.*

TAmetsi olim vitandi essent omnes Hæretici, quomodocumque cogniti; nec à fidelibus admitti possent ad ullam communicationem sive civilem, sive Religiosam; Tamen ob inquietudinem fidelium habentium timoratam conscientiam, hoc reductum est ad solos hæreticos publicè denuntiatis, quod factum fuit à Martino V. in Conc. Constant. & in Conc. Basileens. sess. 20. confirmatum, uti etiam postea sub Leone X. sess. 10. Quod decretum Martini sic habet. *Ad evitanda scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiiis timoratis, statuitur quòd nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prætectu cujuscumque sententia aut Censura Ecclesiastica, seu suspensionis, aut prohibitionis, ab homine vel à jure generaliter promulgata teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibi-*

H 3

tio,

zio, suspensio vel censura hujusmodi fuerit contra personam, collegium, universitatem, Ecclesiam, aut locum certum à iudice publicata vel denunciata specialiter vel expresse.

Quo decreto licet permittatur fidelibus communicatio, tam in divinis, quàm civilibus, cum hæreticis & aliis excommunicatis non denunciatis, non tamen vicissim conceditur ipsis excommunicatis etiam non denunciatis, ut cum aliis fidelibus possint conversari, aut communicare, quia hoc solum concessum est in favorem fidelium.

Et hoc quidem est quod permittitur fidelibus, dummodo nihil aliud obstat, vitandi enim sunt, imo maximè hæretici occulti, propter periculum perversionis, & sæpe etiam scandali. Præcipuè autem cavendum est conversari cum illis qui in omnibus colloquiis aliqua effutunt contra fidem Catholicam, calumniando & detrahendo Ecclesiasticis, deridendo Sacramenta & Ecclesiæ cæremonias, quia per hoc inficiunt paulatim mentes pusillorum, imo sæpè etiam majorum, uti experientia satis hætenus ostendit.

Monendi autem sunt Catholici parentes ne facile tradant proles imbuendas hæreticis Magistris, etiam in primis rudimentis, nec collocent apud hæreticos Mercatores, seu amicos, secreto enim semina aliqua teneris animis pusillorum inferuntur, quæ sæpe post plurimos tandem annos pullulant; & inperceptibiliter inficiunt.

ARTI-

ARTICULUS VII.

*De communicatione cum hæreticis quoad
spiritualem potestatem Ordinis.*

Pro resolutione distinguenda est potestas
Spiritualis, prout distinguit S. Thom. 2.
2. q. 39. a. 3. his verbis. *Duplex est spiritualis
potestas; una quidem Sacramentalis, alia iuris-*
ditionis; Sacramentalis quidem potestas est quæ
per aliquam consecrationem confertur. Omnes
autem consecrationes Ecclesiæ sunt immobiles,
manente re quæ consecratur; sicut etiam patet in
rebus inanimatis; nam altare semel consecratum,
non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum.
Et ideo talis potestas secundum suam essentiam
remanet in homine, qui per consecrationem eam
est adeptus, quamdiu vivit, sive in scisma, sive in
heresim labatur. Quod patet ex hoc quod re-
diens ad Ecclesiam non iterum consecratur. Vali-
dè igitur Hæreticus utitur potestate Ordinis,
sed non licitè. Quod consequenter ibidem pro-
bat: sed quia potestas inferior non debet exire in
actum, nisi secundum quod movetur à potestate
superiori, ut etiam in rebus naturalibus patet,
inde est quod tales usum potestatis amittunt, ita
scilicet, quòd non liceat eis suâ potestate uti, si
tamè usi fuerint, eorum potestas effectum habebit
in Sacramentalibus, quia in his homo non opera-

tur, nisi sicut instrumentum Dei. Videatur etiam 3 p q. 82. a. 7. ubi sequentia argumenta objicit & solvit: 1. ex S. August. lib. sent. cap. 15. tomo 3. *Extra Ecclesiam Catholicam non est locus veri Sacrificij.* Et Leo Papa Epist. 38. & habetur 1. q. 1. cap. *In Ecclesia Dei* ubi dicit: *In Ecclesia Dei quæ corpus Christi est, aliter nec rata sunt Sacerdotia, nec vera Sacrificia, nisi in proprietate sua natura verus nos Pontifex reconciliet.* 2. Ille qui est extra Ecclesiam, non videtur aliquid posse agere in personâ totius Ecclesiæ; quia omnes orationes proponit in personâ Ecclesiæ. Ergo videtur quod heretici non possint consecrare Eucharistiam, quod tamen spectat ad potestatem Ordinis.

Respondet S. D. ad 1. *Quod auctoritates illæ & similes, intelligendæ sunt quantum ad hoc, quod non rectè extra Ecclesiam Sacrificium offertur, unde extra Ecclesiam non potest esse spirituale sacrificium, quod est verum veritate fructus, licet sit verum veritate Sacramenti.* Ad 2. Resp. *Quod Sacerdos in Missa in orationibus quidem loquitur in personâ Ecclesiæ in cuius unitate consistit; sed in consecratione Sacramenti, loquitur in personâ Christi cuius vicem in hoc gerit per Ordinis potestatem; & ideo si Sacerdos ab unitate Ecclesiæ praeclusus, missam celebret, quia potestatem Ordinis non amittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi, sed quia est ab Ecclesia unitate separatus, orationes ejus efficaciam non habent.*

Objici

D
Obj
Ordin
saltem
Sacerd
Ecclesi
bere: fid
dicit co
fit fides
tum, ne
ubi sup
Sacerde
Sacram
id quoa
effectum
lica int
tur, pra
fidelita
Ecclesi
sufficit
redibit

A

Vtr

H

Objici potest 3. ad valorem usus potestatis Ordinis v. g. circa Sacramenta, requiritur saltem intentio faciendi quod facit Ecclesia: Sacerdos autem hæreticus qui non credit in Ecclesiam, non potest talem intentionem habere: fides enim intentionem dirigit, ut August. dicit contra Iulian. ergo cum in hæretico deficit fides, nō poterit validè perficere Sacramentum, nec uti potestate Ordinis. Resp. S. Thom. ubi supra q. 64. a. 9. ad 1. si, videlicet hæreticus Sacerdos, patiatur fidei defectum circa ipsum Sacramentum quod exhibet; licet credat per id quod agit exterius nullum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia Catholica intendit per huiusmodi quæ exterius aguntur, præbet Sacramentum. Vnde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad Sacramentum. Sed de hac difficultate redibit sermo infra tract. de Baptis. art. 2.

ARTICULUS VIII.

*Utrum hæreticus retineat potestatem
jurisdictionis spiritualis.*

Hæretici nominatim excommunicati, & non tolerati ab Ecclesiâ, amittunt jurisdictionem

H. 5

dictionem

ditionem spiritualement, nec validè efficiunt illos actus qui jurisdictionem requirunt. Quod probat. S. Thom. ubi sup 2.2.q.39.a.3. *Potestas jurisdictionis est, quæ ex simplici injunctioe hominis confertur, & talis potestas non immobiliter adheret, unde in Schismaticis & hæreticis non manet, unde non possunt nec absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujusmodi. Quod si fecerint, nihil est actum.*

Dixi & non tolerati, quia licet excommunicati sint, ipso facto quo à fide deficiunt, quamdiu tamen non sunt nominatim excommunicati, seu ut tales denunciati, & consequenter tolerantur ab Ecclesia, non perdunt potestatem jurisdictionis, quam proinde validè exercent. Et hoc in bonum fidelium. Non tamen eandem licitè exercent, quia per excommunicationem omni communicatione, etiam spirituali, privantur; & utrumque conforme est decreto Martini V. cap. ad evitanda scandala uti supra art. 6. retulimus. Quod decretum dudum post mortem S. Thomæ emanavit, & ideo non potuit ejus mentionem facere, & conformiter ad illud resolvere.

Cùm autem hæretici tolerati validè utantur potestate jurisdictionis, licitè possunt alij fideles ab ipsis Sacramenta recipere, secluso tamen scandalo, & periculo perversionis. Et hoc expressè per dictum decretum seu extravag. permittitur his verbis: *Statuitur quòd nemo*
deinceps

deinceps à communione alicujus, in Sacramento-
rum administratione aut receptione, aut aliis qui-
buscumque divinis, prætectu cujuscumque sen-
tentia aut censura Ecclesiastica &c. teneatur
abstinere.

Dices: Alij fideles non possunt recipere ab
excommunicatis, quod ipsi non possunt licitè
conferre, ipsi autem non possunt licitè con-
ferre Sacramenta, cum non possint licitè com-
municare cum aliis fidelibus: quia extravag.
Martini V. nullatenus est in favorem Excom-
municatorum; sed tantum aliorum fidelium.
Ac proinde non est licitum ipsos inducere ad
conferendum Sacramentum v. g. Pœnitentiæ,
quia hoc esset ipsos inducere ad id quod sine
peccato facere non possunt.

Resp. quod licet excommunicatus seipsum
non posset ingerere administrationi Sacramen-
torum sine gravi peccato, rogatus tamen licitè
administrare possit quamdiu non est nomina-
tim denunciatus, uti cum aliis tenet noster Vi-
ctoria Sum. de Excom. 13. Et ratio videtur cla-
ra: quia alioquin frustra Martinus V. conces-
sisset fidelibus quòd possint in administratione
Sacramentorum communicare cum excom-
municatis toleratis, si hi rogati à fidelibus non
possent illa ipsis administrare; alioquin fideles
cooperarentur peccato ipsorum. Licet enim
decretum illud non sit in favorem Excommu-
nicatorum, quia tamen est in favorem aliorum
fidelium, permittitur indirectè ut uti possint

suâ jurisdictione, dum à fidelibus quibus per-
mittitur ab Excommunicatis Sacramenta re-
cipere, ad hoc faciendum inducuntur.

Dices 2. Qui est præcisus ab Ecclesia non
potest in Ecclesia habere rationem superioris
per jurisdictionem, sed hæretici etiam tolerati
præcisi sunt ab Ecclesia, ergo nō possunt in illa
exercere jurisdictionem, maximè spirituales.

Resp. Determinationem præcisionis quæ
est pœna Ecclesiastica, ab ipsa Ecclesia depen-
dere, ergo cū ipsa determinaverit per Marti-
num V. quòd fideles communicare possint cū
excommunicatis toleratis in administratione
Sacramentorum, non sunt ita præcisi ut perdi-
derint jurisdictionem.

Ex dictis sequitur, quòd circa scandalum &
perversionis periculum licitè possint fideles
confiteri Excommunicato tolerato, & quòd
ipse rogatus licitè possit hoc Sacramentum
(uri & alia) administrare. Et hoc intelligitur
etiam extra casum necessitatis, cum Pontifex
nullam circa hoc limitationem apposue-
rit.

Inquires quid ergo facere debeat excom-
municatus toleratus ut audiat confessionem,
cū in statu peccati mortalis in nullo casu
liceat Sacramenta conferre?

Resp. Conetur se ex statu peccati mortalis
liberare per contritionem de peccatis suis,
quod etiam facere potest hæreticus Sacerdos si
velit, si autem nolit, sibi imputet; fidelis au-
tem

tem petens utitur jure suo, cui potest alter licite satisfacere, si velit.

Nihilominus tamen quando nulla est vera necessitas, contra charitatem ageret qui hæreticum quem scit non administraturum Sacramentum v. g. Pœnitentiæ debitâ dispositione, ipsum ad hoc induceret. Secus tamen si adesset necessitas, aut gravis utilitas, nec ullus alius inveniretur.

Imo in casu necessitatis v. g. in articulo mortis cum nullus alius haberi potest; non tantum est licitum, sed obligantur fideles confiteri excommunicato, etiam denunciato & non tolerato, quia in illo casu nulla est reservatio uti colligitur ex Conc. Trid. sess. 14. c. 7. *in Ecclesiâ Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ita omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.* Et cum Conc. generaliter dicat *omnes Sacerdotes nullis exclusis*, inter illos etiam Excommunicati denunciati includuntur. Ac proinde in casu articuli mortis, dum alius haberi non poterit, nisi excommunicatus Sacerdos, & ipse tunc habeat potestatem absolvendi, non tantum poterit, sed etiam tenebitur moribundus, conscius sibi peccati mortalis, taliter Excommunicato confiteri.

ARTICULUS IX.

*An licitum sit sepelire hæreticos notorios
non tamen denunciatos, in
loco sacro.*

DIversa sunt decreta in jure Canonico prohibentia sepulturam hæreticorum in loco sacro, sive Ecclesiasticâ sepulturâ. Sic expressè habetur Clement. 1. de sepulturis, & c. *Sacris* de sepulturis, ubi sic dicitur: *Sacris est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui prius erant ab Ecclesiasticâ unitate præcisi.* Quibus si addatur extravag. Martini V. *ad evitanda*, clarè infertur quòd sepultura Ecclesiastica neganda non sit hæreticis etiam notoriis, dummodo non sint nominatim excommunicati seu denunciati; hoc in primis colligitur ex Clement. 1. & ex c. *Sacris* jam relatis; ubi ratio negandi sepulturam ponitur *ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis.* Ac proinde bene sequitur, quod illis communicare possimus defunctis, quibus communicare potuimus vivis: cum igitur hoc concedatur per Bullam *ad evitanda*, etiam primum erit licitum, sepeliendo hæreticos

hæreticos non denuntiatos in sepultura Ecclesiastica, seu in loco Sacro.

ARTICULUS X.

An locus Sacer violetur per sepulturam hæretici non denuntiati.

QUOD per sepulturam hæreticorum locus sacer violetur seu polluetur, colligitur ex c. *consulisti* de Consecr. ubi dicitur: *Cemiteria in quibus Excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt.* Quod tamen post decretum seu extravag. Martini V. non aliter intelligi debet quàm de denuntiatis. Et sic tenet Navar. lib. 5. de Hæret. consil. 10. ad 4 ubi ait: Ratio quare per Excommunicari sepulturam Ecclesia excretur, & Missa & alia officia divina publicè ibi non debeant fieri, est illa, quod cui non communicamus vivo, non debemus communicare mortuo, ut habet prædictum c. *Sacris*, quæ ratio cum non habeat locum hodie per extravag. *ad evitanda*, nisi in Excommunicatis denuntiatis, non habebit etiam locum in sepultura hæretici non denuntiati. Hæc Navar. Idem sentiunt Layman lib. 5. tract. 5. c. 5. n. v. ubi citat Victoria, Suarez, Coninck & alios.

ARTI-

ARTICULUS II.

*An Catholicus validè & licitè accipiat
beneficium à Patrono
hæretico.*

QUæstio ista dependet ab alia: scilicet
utrum Patronus hæreticus perdiderit per
hæresim, & excommunicationem, jus patrona-
tus, si enim perdiderit, nullus superest locus
quæstioni; invalidè enim confertur aliquid
à non habente jus conferendi.

Certum est autem quòd hæreticus seu Ex-
communicatus publicâ denuntiatione, non
possit validè beneficium conferre, quia jus pa-
tronatus eo ipso quo sic denuntiatus fuit, per-
didit. Ita Navar. lib. 3. Conf. 1. de jure Patron.
Et ex illo Sanchez Conf. mor. lib. 2. c. 3. dub. 51.
n. 10. ubi multos juristas citat.

Dubium ergo solum est de hæreticis tole-
ratis seu denuntiatis, an per extravag. *ad evi-
tanda scandala* hoc ipsis permittatur, ut si ha-
beant jus patronatus, istud retineant. Aliqui re-
solvunt negativè, & quod tantum ipsis conce-
datur ut exerceant ea quæ ipsis competunt ra-
tione publici officij, quod non invenitur in ju-
re patronatus. Sic tenet Covarr. c. *Alma Mater*
1. p. 6. 7. n. 9. & Henric. de Excom.

Tenen-

Tenendum tamen est quod post emanationem extravag. jam toties citatæ hæreticus notorius (non tamen denunciatus) non perdat jus patronatus. Sic tenet Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 22. n. 31. Qui se fundat in eo quod Ecclesia ibi permittat communicationem cum excommunicatis toleratis, propter bonum commune, ne plurima inde oriantur scandala, multiq̃ue detectâ postea excommunicatione de suo statu dubitent, & sic timoratis conscientis non satis consuleretur. v. g. si hæreticus occultus contulisset beneficium tamquam patronus, & post longam possessionem innotesceret quod tempore collationis fuisset hæreticus, & consequenter perdidisset jus patronatus, fieret turbatio, & damnum aliis fidelibus quibus malis voluit Martinus V. providere. Dices: Quod per hoc quod hæreticis relinqueretur jus patronatus, Martinus V. favisset ipsis, jus quippe illud magnum est beneficium. Resp. Quod Pontifex indirectè tantum faverit hæreticis, propter bonum aliorum fidelium, quod directè intendebat.

Quo præsupposito, dicendum, quod hæreticus quantumvis notorius, non tamen publicè denunciatus, non perdat jus patronatus, quod ante hæresim habuerat, ac per consequens valida sit collatio beneficij quod in illo statu fuit collatum; dummodo accesserit collatio sive approbatio legitimi Ordinarij. Ita Lessius in opere

opere posth. V. Beneficium casu 6. Et patet ex dictis; nec opus est ulteriori probatione.

Requiritur tamen collatio seu approbatio legitimi Ordinarij, quia hoc etiam requiritur licet Patronus sit Catholicus, Cujus ratio est quia Patronus, maximè laicus, non habet facultatem conferendi jus in re, sive Dominium; sed tantum jus ad rem: per collationem autem seu institutionem ordinarij confertur jus in re. Unde qui aliter, scilicet ex vi solius colloctionis Patroni laici, beneficium aliquod possederit, ejusque fructus perceperit aut velit percipere, censebitur intrusus, & sic inhabilis fiet ad idem beneficium, nisi in hoc dispensetur. Quod sæpe usui potest venire in locis ubi adhuc hæretici retinent sibi per hæreditatem jus patronatus aliquorum beneficiorum, quæ si ab ipsis alicui Catholico habili conferantur, ipse potest acceptare, si statim recurat pro institutione ad Ordinarium, si est, vel ad Nuncium Apostolicum in defectu Ordinarij.

ARTICULUS XII.

Utrum liceat dare pretium Patrono Hæretico pro beneficio sine simonia.

CAsus quæsitus potest esse: multa sunt beneficia Ecclesiastica in confederatis Provinciis,

vinciis, quorum collatio seu potius præsentatio pertinet ad certas familias, habentes ab antiquo tempore jus Patronatus: Vacante uno ex his beneficiis multi Hæretici pretium offerunt ut illud accipiant. Quod sciens Catholicus aliquis, beneficii capax, ut impediatur ne iterum hæretico conferatur, offert etiam notabile pretium ut id ipsum sibi acquirat. Quæritur utrum licitè? Lessius ubi supra, hanc difficultatem aliis verbis proponit, videlicet, an sit licitum emere ab hæreticis beneficium. Et meritò respondet negativè: emere enim aut vendere beneficia Ecclesiastica manifesta est Simonia. Consilium tamen suggerit, ut beneficii illius collatio petatur à Summo Pontifice, & una dispensatio ut cum patrono hæretico (licet injustè se pro patrono habeat, si sit denunciatus) possit transigere de fructibus beneficii annexis, sine involutione ipsius beneficii, Pontifex enim non facilè dispensabit ut pretium detur pro ipso beneficio propter scandalum, bene tamen in redemptione fructuum, qui injustè ab hæreticis obrinentur.

Sed hæc resolutio tantum prodest quando hæreticus propter denuntiationem à jure patronatus excidit. Non verò quando non est denunciatus, sic enim retinet istud jus, si propter alia non amiserit. Utrum tunc non liceat pretium offerre titulo redemptionis injustæ vexationis, ut impediatur ne beneficium hæretico conferatur?

Pro

Pro parte negativa facit, quòd redemptio vexationis locum non habeat, nisi pro illo cui jus acquisitum, quod non invenitur in casu nostro.

Pro resolutione notanda est doctrina Cajet. in Opusc. tomo. 2. tract. 6. de simonia. cap. 3. quâ distinguit redemptionem vexationis, unam quæ propriè dicitur talis, quæ tangit aliquem in particulari, & illud jus non læditur, nec aliquis in hoc dici potest vexari, nisi qui jus acquisivit saltem ad rem. Alia est quæ concernit Ecclesiam, cui semper est jus acquisitum ut habeat dignos ministros, Pastores, Canonicos & alios beneficiarios. Patroni autem obligantur ad hoc ut non nisi dignis illa cõferant; Quia tali intentione sunt à fundatoribus instituta, & cum hoc onere virtualiter successoribus est jus Patronatus relictum. Licitum est autem, imo opus magnæ charitatis, cooperari (etiam dato notabili pretio) ad redimendam injustam vexationem Ecclesiæ, & impediendum ne beneficia illa conferantur indignis, & præcipuè hæreticis.

Sed statim se offert nova difficultas, quam etiam consideravit ibidem Cajetanus: Quod ex dictis quidem bene sequatur, quòd sit licitum oblato etiam pretio redimere vexam Ecclesiæ, non autem suam; quia ipse nullum habet jus; si autem pecunias offerret heretico Patrono ut sibi illud beneficium acquireret, nõ tam Ecclesiæ quàm suam causam ageret: Propterea Cajet.

COR-

concludit hoc non licere, sed tantum procurare per pecunias ut conferatur digno, per quod injusta vexa Ecclesiæ redimeretur.

Nihilominus tamen censeo licitè fieri posse sine simoniâ, ut quis sic redimat vexationem Ecclesiæ, impediendo ne beneficium hæretico conferatur, aut alteri indigno, ita ut simul procuret ut sibi detur. Sic in simili casu tenet Soto lib. 9. de just. q. 6. a. 1. Pontius de Matrim. lib. 5. cap. 18. §. 6. a. 42. Et Lessius & Castro Palaus citati à Verricelli tit. 15. q. 295.

Ratio est: Quia primaria intentio offerentis pretium est redimere vexam Ecclesiæ, impediendo incapaces & indignos; per accidens autem & indirectè petit beneficium sibi conferri; *Actus enim agentium nō operantur ultra eorum intentionem*, uti in jure dicitur. Tum quia vix separabile est, petere ab hæretico patrono ut beneficium non conferat indigno, scilicet hæretico, & non nominare se, aut alium idoneum Catholicum cui conferatur. Aliud tamen esset si intentio primario ferretur in hoc secundum, quia respectu sui non habet locum redemptio vexæ, uti dictum est.

Eandem ratione posset quis transigere cum beneficiario, pro resignatione talis beneficii oblato pretio.

Dices: Ex hoc fundamento posset aliquis etiâ in partibus Catholicorum palliare suam Simoniam titulo redemptionis vexationis Ecclesiæ

fiæ, timendo quod nisi ipse prætenderet, etiam pretio oblato, conferretur indigno: Et quia unusquisque se præ aliis dignum existimat, passim Simonia per hoc palliaretur.

Resp. Hoc non sequi; in partibus enim Catholicorum Ecclesia sic non vexatur, ipsa enim potest remedium adhibere non admit- tendo indignos, sed repellendo, maximè cum Patronus non propriè conferat, sed solum præ- sentet, & vera collatio fiat ab Ecclesiâ.

ARTICULUS XIII.

*An Catholici emere possint bona fidelium
injusto bello ab hæreticis capta.*

PRO resolutione huius dubii adducit Pey- rinus tom. 3. Privil. in addit. c. 4. num. 30. & 31. Aliqua decreta S. Congreg. uni- vers. Inquisit. data ad instantiam R. P. Fran- cisci Longobardi Ord. Minimorum, Missio- narii Tuneti in Africâ, ratione quorundam casuum ab ipso propositorum; quorum quin- tus erat: utrum Christiani Tuneti & in illis locis commorantes, possint emere à Piratis in- fidelibus bona à fidelibus rapta, & venum ex- posita, vel eadem dono accipere, ut in suos usus expendant.

2. Utrum

DE HÆRETICIS. 185

2. Utrum mercatores illorum bonorum peccent & teneantur ad restitutionem, non solum ratione rei acceptæ, sed ratione injustæ acceptionis, tanquam rapientium receptatores, & consequenter teneantur in solidum ad restitutionem, non solum mercium emptarum, sed omnium præterea damnorum Christianis illatorum.

Decretum autem fuit ad 1. casum: *Bona Christianorum à Piratis capta, posse fideles absque noxâ mortali, & onere restitutionis, emptione, donatione, venditione aut alio quocumque legitimo titulo sibi accipere, ac in proprios usus convertere, non obstante quod sint in bello injusto capta.*

Ad 2. autem casum sic fuit responsum: *non teneri talem mercatorem aut e mentem ad restitutionem bonorum raptorum per Piratas &c. Quæ resolutiones approbatæ fuerunt ab Urbano VIII. anno 1630. in congregatione habitâ coram ipso 25. Julii. Merito tamen aliqui in Congregatione addebant; requiri animum restituendi sic empta, recepto pretio dato, si Dominus rerum emptarum compareret.*

Prob. Etiam ratione: quia supponendum est, quòd non sit voluntas Dominorum talium bonorum, ut soli infideles illis bonis fruantur sine ullo fructu suo; ac proinde credendū est quòd supposito quod illis carere debeant, malint quòd cedant in commodū fidelium, quam infide-

fideliū. Imo per hoc quòd fideles sic ementes obligantur restituere suo Domino si compareat, aliquod bonum ipsis sperandum est, quod sperari non posset ab infidelibus eadem bona ementibus.

Sic etiam resolvit Lessius ubi supra in opere posthumo V. *Beneficium* casu 6. n. 14. ubi etiam dicit non licere Catholicis aliter emergere bona Ecclesiarum, vel Monasteriorum ab hæreticis occupata seu confiscata, nisi cum animo restituendi ea suo tempore legitimis Dominis, cum omnibus emolumentis & fructibus: omne enim quod vero Domino est injustè ablatum, restitutioni obnoxium est.

Nec refert quòd si Catholici illa non emerent, hæretici emerent aut retinerent & fructus acciperent; Quia etiam ipsi ad restitutionem tenerentur. Consultit tamen ibi Lessius, quoad bona Ecclesiastica in Provinciis confœderatis, ut Catholici illa possidentes agant cum superioribus sive Capitulorum, sive Ordinum, sive quomodocumque dominium prætendentium, & cum illis conveniant, v.g. si sint domus seu conventus, seu proventus aliqujus Religionis, agatur cum Generali eorum, si alii superiores immediati non sint.

Nihilominus tamen probabiliter judico sine tali nova conventionē, seu contractu, posse Catholicos bonâ fide possidentes monasteria, domos, templa vel similia bona immobilia, illa tantisper pacificè sibi retinere, quam-

diu à pro
nec inte
quam so
quippe
lem volu
terioru
Pontific
quorum
tur à Ca
tantò tu
Quod
positis
cia destr
tionem
derant,
Supe
ut sunt
similia.
Resp
to tam
sint)
aliqua
ignoret
cui Eccl
mino si
opusc. t
rat casu
sacroru
aut Ecc
v. g. qu
sterii in
dia

diu à propriis Dominis occupari non possunt; nec interea obligantur ad interesse, aut quidquam solvendum pro fructibus. Judicandum quippe est hanc esse implicitam & rationabilem voluntatem Generalium, aut aliorum superiorum Dominorum, aut saltem Summi Pontificis, ut illa bona tamdiu quàm ab ipsis quorum sunt, possideri non possunt, possideantur à Catholicis, & ab ipsis conserventur, ut tantò tutius suo tempore Ecclesie restituantur. Quod etiam videtur magis conforme suprapositis decretis. Non poterunt tamen ædificia destruere; quia hoc non deserviret ad intentionem Dominorum, qui illa conservari desiderant, nisi aliter conservari non possint.

Superest aliquid dicere de bonis mobilibus; ut sunt calices, & alia ornamenta altarium, & similia.

Resp. Illa statim restituenda esse (recepto tamen pretio dato si bonâ fide empta sint) Ecclesie seu Monasterio proprio, si aliqua ipsius communitas supersit. Si autem ignoretur cujus fuerint, sufficit restituere alicui Ecclesie, cum conditione dandi vero Domino si inveniatur. Sic resolvit Cajet. tom. 1. opusc. tract. 31. resp. 17. ubi expressè posuerat casum de emptione calicum, & hujusmodi sacrorum vasorum, quorum certus Dominus, aut Ecclesia ignoratur, nisi fortè in communi. v. g. quòd sit alicujus Ecclesie, seu monasterii in Hungaria, Belgio, &c. & respondet: Quòd

Quòd in tali casu, illa vasa sacra & ornamenta restituenda sint Ecclesiæ Christi si ignoretur propria, videlicet alicui alteri ejusdem ordinis, si nec ordo cognoscatur, alicui Ecclesiæ quælibet, dummodo Catholica sit, Bona autem Religiosorum dum proprium monasterium non subsistit, danda sunt Missionariis ejusdem Ordinis si in illis partibus inveniantur, aut si non sint, proximiori conventui, aut cui ipsorum Provincialis tradi ordinaverit.

Dixi supra, quòd non sint restituendi omnes fructus: quod non intelligitur nisi de Catholicis, aut aliis qui bonâ fide incepterunt possidere, aut bonâ intentione in utilitatem verorum Dominorum. Hæretici autem, & malâ fide illam possessionem accipientes, omnimodam debent facere restitutionem.

ARTICULUS XIV.

An liceat cum Hæreticis publicè disputare.

S. Thom. 2. 2. q. 10. a. 7. de hac quæstione expressè agit. Et conformiter ad ejus doctrinam distinguenda sunt duo quæ consideranda sunt in disputationibus de materia fidei. Unum ex parte disputantis, & alterum ex parte audientis.

audientium ; ex parte quidem disputantis est consideranda intentio seu finis, capacitas & modus. Et ex parte audientium, utrū sint instructi & firmi in fide : An verò simplices, & in fide titubantes.

Quoad 1. intentio seu finis debet esse in disputante, veritatem demonstrare, hæreses confutare, & fideles confirmare. Peccaret autem si disputaret ex dubio quod habet de fide ; dubius quippe in fide est hæreticus, & taliter est dispositus, qui eā intentione disputationem aggreditur, ut paratus sit fidem relinquere, si contrariæ rationes magis placeant. Quod tamē sic est intelligendum, si semel fuerit sufficienter instructus in fide ; aliud quippe est de illo qui nondum bene instructus, ulterius suam ignorantiam per disputationem, aut ulteriorem inquisitionem intendit superare.

Secunda conditio disputantis est capacitas per doctrinam, seu modum persuadendi : sæpè enim mediocriter doctus aptior est ad fructuosè disputandum, quàm profundè doctus, dummodo in controversiis bene sit versatus, & facilem modum habeat res fidei pro captu audientium proponendi. Si tamen adversarius homo sagax sit, & in suis principiis multum imbutus ; opus est majori capacitate, ut cum illo disputetur. Ideo anno 1630. die 25. Julij cum propositum fuisset in S. Congreg. S. R. E. & universalis Inquisitionis, coram Urbano VIII. an disputandum sit cum infidelibus

delibus, ad hoc provocantibus, sic responsum
& resolutum fuit: *Disputatio de rebus fidei
laicis est prohibita: Sacerdotes nisi valde periti
ex consilio debent ab ea se abstinere, excusando
se bonis verbis & pretextibus.* Cum igitur re-
quirat non solum peritos, sed valde peritos,
non debet aliquis facile præsumere de suffi-
cienti sua doctrina, ut publicè aut in magno
consortio disputare, audeat cum hæreticis.

Quod confirmari potest ex resolutione S.
Congreg. de propaganda fide data anno 1644.
cùm enim in Turonia indictus esset congressus
inter hæreticos & Catholicos pro stabilienda
una religione in Polonia, & mitterentur litteræ
ipsius congressus ad dictam S. Cong. Referente
Eminentiss. Cardinale Matheo: *Censuit* (scil.
S. Cong.) *scribi eidem Missionario* (P. D. Joan-
ni Judischo qui litteras Romam miserat) *& re-
prehendi quòd suscepit onus convocandi dictum
conventum, cùm materia de fide Catholica non
possint sine Sedis Apostolicæ speciali mandato tra-
ctari*, sic refert P. Verricelli quest. 58. Et ejusdem
videtur mentionem facere Card. Lugo de fide
disp. 22. sect. 5. n. 143. Qui ibi agit de quibus-
dam conditionibus & modo quo tales conven-
tus seu publicæ disputationes fieri debeant
habito tamen prius consensu suæ Sanctitatis.
Ac proinde quantumvis quis doctus sit, & pe-
ritus, non potest publicam disputationem ag-
gredi, sine tali consensu. Nisi fortè periculū
mora esset, & fides Catholica interea pateretur

D
Per pub
ligitur i
sed qu
uti erat

Laic
coram
provoc
Alexan
inhibem
hibemus
publicè
putare:
nis laqu
commu
five an
dicatur
men m
pœna
ter pec
est grav
aut ne
Lim
2.2.q.1
eos ind
conting
in cont
mortal
ticulari
certa f
pe est
confun

Per publicam autem disputationem non intelligitur illa quæ fit coram multis præsentibus, sed quæ fit per congressum ad hoc indictum, uti erat casus propositus.

Laicis autem personis etiam hoc non licet coram multis facere, sine tali indictione seu provocatione: hoc expressè cautum fuit ab Alexandro IV. & habetur in cap. *quicumque* §. *inhibemus* de hæreticis in 6. ubi sic dicitur: *Inhibemus quoq; ne cuiuspiam laica persona liceat publicè, vel privatim, de fide Catholica disputare: qui verò contra fecerit excommunicationis laqueo innodetur* Notandum verò hanc excommunicationem non incurri ipso facto, sive ante sententiam; quod patet ex eo quod dicatur in imperativo *innodetur*. Peccabit tamen mortaliter qui contra fecerit; tum quia pœna excommunicationis non fertur, nisi propter peccatum mortale, tum etiam quia finis est gravis, nempe bonum fidei, ne irrideatur, aut ne rudes scandalizentur & à fide recedant.

Limitant tamen dictum decretum Cajet. 2.2.q. 10. a 7. Bannez, Sylvius & alii, ad laicos indoctos, prout regulariter sunt; si autem contingat aliquem inter ipsos esse doctum, & in controversiis bene versatum, non peccabit mortaliter, si non quidem publicè, sed in particularibus consortiis, (quando inde speratur certa fidei utilitas, uti per experientiam sæpe est visum) imo per hoc interdum magis confunduntur hæretici, dum vident homines

alioquin rudes, adeo firmos in suâ fide, ut ipso-
rum argumenta tam facile eludant.

Similiter notat Cajet. ibidem ; prohibi-
tionem illam tantum intelligi de disputa-
tione formali & cum hæreticis, non autem
de materiali quæ fit gratiâ exercitii, & hono-
ris, ut sæpè fit in consortio Catholicorum inter
se, quod tamen semper fieri debet cum mag-
nâ cautelâ, ne inde aliquando occasio accipia-
tur in fide dubitandi.

Circa modum autem disputandi quando
ita requiritur, prudenter est procedendum, ne
id fiat clamorosè, & verbis duris & contem-
ptiosis, monente ita Apostolo 2. Timoth. 2. 14.
*Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est,
nisi ad subversionem audientium.* Et 1. Cor. 11.
16. *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem
consuetudinem non habemus, neque Ecclesia
Dei.*

Considerandum est præterea quibuscum dis-
putetur, an sint hæretici valde obstinati, cum
quibus non facilè congreduendum est; quia
semper id fit inutiliter; uti pulchrè ostendit
Tertul. lib. de Præscript. c. 5. *Scripturas, inquit,
tales hæretici obtendunt, & hanc suâ audaciâ
statim quosdam movent, in ipso verò congressu
firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medicos
cum scrupulo dimittunt.* Ac proinde inutile,
imo damnosum est, cum hæreticis obstinatis
disputare Unde post pauca subjungit: *Fi-
des nostra obsequium Apostolo debeat, pro-*
hibenti

hibenti
accomo
conveni
dixit
causam
nihil pr
nè ut a
cerebri

Tar
tibus t
bene i
lis null
plices
reticis
inquit
dum
& ido
enim
infidel
tas eo
fidei r
Grego
tio in
lentiu
dereli
Al
licita
In 2
de fid
est fir
quod

hibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accomodare, hæreticum post unicam correptionem convenire, non post disputationem. Adeo interdixit disputationem, correptionem designans causam hæretici conveniendi. Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi plane ut aut stomachi, quis ineat eversionem, aut cerebri.

Tandem Doctor Angelicus agit de audientibus tales disputationes: Et distinguit inter bene instructos & firmos in fide, & coram illis nullum est periculum. Et inter rudes & simplices, quorum aliqui sollicitati sunt ab hæreticis nitentibus corrumpere in eis fidem. Tunc, inquit, necessarium est publicè disputare de fide, dummodò inveniantur aliqui ad hoc sufficientes & idonei, qui errores confutare possint. Per hoc enim simplices in fide firmabuntur, & tolletur infidelibus decipiendi facultas, & ipsa taciturnitas eorum, qui resistere deberent pervertentibus fidei veritatem, esset erroris confirmatio. Vnde Gregorius in 2. Pastoralis c. 4. sicut incanta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit.

Alii autem sunt simplices qui non sunt sollicitati ab hæreticis de quibus sic prosequitur: In 2. verò casu periculosum est publicè disputare de fide coram simplicibus: Quorum fides ex hoc est firmior, quia nihil diversum audierunt, ab eo quod credunt. Et ideo non expedit eis, ut

194 TRACTATUS IV.

verba infidelium audiant disputantium contra fidem. Vide Tertull. ubi supra. Ubi etiam ostendit quod non sit disputandum cum hæreticis ex SS. Scripturis, quia quasdam non recipiunt, & quas recipiunt falsificant, aut in falsum sensum retorquent. Quid promovebis, inquit, exercitatissime Scripturarum, cum si quid defenderis, negetur ex adverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione; nihil consequeris, nisi bilem de blasphemia.

TRAC-

TRACTATUS V.

De Libris prohibitis.

ARTICULUS I.

*Utrum bene ab Ecclesia libri Hæreticorum
prohibeantur.*

Icet dubitari non debeat, num rectè fiat id quod fit ab Ecclesia, Quia tamen multi sunt tepidi Catholici qui quoad hoc auctoritatem Ecclesiæ videntur parvi facere, dum sine anxietate aut scrupulo libros prohibitos passim legunt, ideo necesse fuit hanc materiam quoad aliqua dubia attingere.

Quàm antiqua autem sit cautela vitandi lectionem pravorum librorum, patet inprimis à temporibus Apostolorum Act. 19. v. 19. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros & combusserunt coram omnibus. Communiter autem tenetur, libros illos fuisse qui de magia agebant, cui erant Ephesij valdè addicti, ut refert S. Hieron. in præfat. Epist. ad Ephesios.

Præterea in diversis Conciliis combusti sunt

sunt libri illis temporibus magis nociui. In
1. Conc. Niceno mandatum erat ut combu-
rerentur libri Arii. Quod tam efficaciter ex-
equi mandavit Constantinus Imperator, ut pœ-
nam capitis tulerit contra illos qui aliquem
ex libris Arii occultassent, ut refert Niceph.
lib. 8. hist. Eccles. cap. 25. vel 18. ut dicit
noster Loth. Similiter ex mandato Theodosii
& Valentiniani combusti sunt libri Nestorii,
in Conc. Ephesino damnati, ut refertur *l. dam-
nato c. de hæreticis*. Similiter Valentinianus
& Marcianus iusserunt comburi libros Eu-
tichetis, damnatos in Conc. Chalced. ut habe-
tur *l. Quicumque*.

Probatur idem ratione : Quia evidens est
periculum in lectione librorum hæreticorum,
Qui autem amat periculum in illo peribit.
Eccles. 3. v. 27. nihil autem periculosius po-
test esse in fide, quàm lectio talium librorum,
quia scripta magis disposita sunt, & polita,
quàm verba non præmeditata, & sic libri faci-
lius possunt incautos seducere, & mordere
sicut serpens in silentio.

Objicies 1. Licet multa falsa sint in libris
hæreticorum, tamen interdum sunt in illis
multa vera & docta; ergo nō bene propter pau-
ca quæ mala sunt, integri libri prohibentur.

2. Ex illo 1. Thess. 5. v. 20. *Omnia pro-
bate, & quod bonum est tenete*. Ac proinde
omnes libri legi possunt ut probentur, & si quæ
bona continent, retineantur.

Ad 1.

Ad 1. Resp. Tantò periculosiorem esse lectionem librorum hæreticorum, quantò meliora & plausibilia admiscuntur, sic enim faciliè incauti, & indocti dicipiuntur, qui compâtâ latinitate alliciuntur, & sensim seducuntur. Nihil autem tam doctum & eruditum est, quod non abundanter in Catholicorum, maxime antiquorum Patrum, libris inveniatur. Unde bene Cyprianus Epist. 52. *Scias nos nec curiosos esse debere, quid illi doceant, cum foris doceant.*

Ad 2. Resp. Apostolum non debere intelligi de illis quæ manifestè mala sunt, & improbata; sed tantum de dubiis in quibus solis potest esse electio. Priora enim non examinanda amplius sunt, sed rejicienda, postquam semel iudicata sunt.

Dices: Ecclesia admittit lectionem librorum Origenis & Tertulliani, qui tamen multa continent hæretica. Imo S. August. lib. 1. de doct. Christiana cap. 3. vult à studiosis legi librum Ticonii hæretici Donatistæ. Cur ergo libri aliorum hæreticorum non permittuntur? Resp. Libros Origenis & Tertulliani permitti propter antiquitatem, & quia de ipsorum erroribus nullum superest periculum, eò quòd illi satis confutati essent, ita ut postea vix ullus amplius ipsis adhæserit. Et quantum ad librum Ticonii monet quidē August. ut studiosè legatur, quia in illo multa utilia, pauca autē noxia reperiuntur, quæ tamen ipse monet cavere.

Nec refert quod non prohibeantur libri Gentilium, & Judæorum, illi enim non amplius multum nocivi sunt, cum passim omnes ipsorum errores abominentur.

ARTICULUS II.

An libri hæreticorum sint prohibiti sub pænâ excommunicationis.

PRima prohibitio lectionis librorum hæreticorum facta fuit à Julio III. Quia licet plures prohibitiones ipsam præcefferint tam in Conciliis quàm ab aliquibus Pontificibus, numquam tamen generaliter, sed tantùm quoad libros aliquorum hæreticorum. Julius autem III. generali lege lectionem librorum quorumcumque hæreticorum prohibuit, quod idem fecerunt post ipsum Paulus IV. Pius IV. & alij subsequentes. Præcipuè à tempore quo dari coepit Bulla Cœnæ.

Duplex autem hoc tempore est prohibitio; una quæ est in dictâ Bullâ Cœnæ; quæ sic appellatur quia quotannis in die Cœnæ Domini renovatur, & hæc habet Excommunicationem reservatam Pontifici. Altera quæ habetur in indice librorum prohibitorum; quæ quidem imponit Excommunicationem ipsam transgredientibus,

dientibus, non tamen reservatam Pontifici. Ac proinde qui legit libros hæreticos sine licentiâ, in duplicem incidit Excommunicationem, & ab unâ absolvi potest à quolibet confessario; non tamen ab alterâ. Absolutus tamen ab illâ quæ est reservata Pontifici, est consequenter absolutus ab alterâ, non tamen è contra. Fieri etiam potest quod quis incidat in Excommunicationem indicis, quia non tantum prohibet libros hæreticos, sed etiam alios; & quod non incidat in Excommunicationem Bullæ Cœnæ, quæ non nisi libros hæreticos prohibet.

Ut autem sciatur quomodo Bulla Cœnæ incurratur, præmittenda sunt verba Bullæ quoad hanc prohibitionem: *Ac eorundem, scilicet hæreticorum, libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostrâ & sedis Apostolica scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quâvis causâ, publicè vel occultè quovis ingenio & colore.* Supple, Excommunicamus; quod præmissum erat.

In quibus involvuntur quatuor quæ requiruntur ut quis Excommunicationem illam incurrat. 1. Ut sint libri hæreticorum. 2. Ut contineant hæresim, aut de Religione tractent. 3. Ut scienter legantur, retineantur, imprimantur aut defendantur. 4. Sine auctoritate, seu licentiâ summi Pontificis.

Defectu 1. Conditionis non incurrunt illam Excommunicationem legentes libros Ethni-

corum, aut Judæorum, aut etiam Catholicorum continentes errores; quia illi non sunt libri hæreticorum. Debet etiam constare Auctorem libri esse hæreticum, non tamen ad hunc finem necesse est quod sit nominatim denunciatus.

Defectu 2. Non sunt prohibiti sub eadem poenâ libri hæreticorum qui non continent hæresim, aut qui de Religione non tractant; alterutrum enim requiritur. Sed hoc posset durum videri, quia si nihil mali contineat liber, quid refert quod scribat de Religione? Aut si in odium hæresis prohibeatur, quia Auctor est hæreticus; cur non similiter prohibentur libri qui non tractant de Religione, nec continent hæreses, Auctores tamen sunt hæretici? Resp. odium hæresis seu Auctoris hæretici maximè locum habere quando scribit de Religione, in qua erravit & à fide defecit, licet in aliquo suo opere, errorem non expresse, est tamen semper suspectus in illa materia.

Defectu 3. non includuntur qui laborant ignorantia juris aut facti, etiam crassâ, imo & affectatâ, nisi fortè adeo sit temeraria ut moraliter scientia reputetur. Ita Sanchez l. 2. mor. c. 10. n. 38. Lugo de fide disp. 21. n. 104. Pelizar. tom. 2. tract. 6. c. 5. n. 15. Ratio autem est, quia quotiescumque poena legis imponitur sub his vel similibus verbis. *Qui scienter, temerè, malitiosè, consultò id fecerit, præsumpserit, &c.* omnis ignoran-

tia

tia excusat, quia sub talibus verbis lex non solum requirit culpabilem transgressionem, qualis fit per quamcumque ignorantiam vincibilem, sed etiam quemdam contemptum seu contumaciam, quæ non invenitur in eo qui operatur ex aliquâ ignorantia etiam vincibili, imo affectatâ, nisi affectatio omnino temeraria sit modo supra dicto. Videatur Bonac. de Censuris in communi disp. 1. q. 2. p. 1. num 10. Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 32. n. 33. & in Decal. lib. 6. c. 8. n. 43. Castro Palaus tom. 1. tract. 2. disp. 1. p. 18. quos citat & sequitur Diana p. 3. tract. 5. resol. 13.

Tunc autem censebitur ignorantia affectata esse temeraria, ita ut sic ignorans moraliter scire præsumatur, quando quis verè dubitat, aut inquisivit à viro fide digno, cui tamen non vult credere aut ulterius inquirere; aut si sit fama publica de prohibitione libri; aut quid simile ratione cujus prudenter tenebatur credere, ipse autem ut liberius legat, non vult credere, & de facto legit.

Quia, ut notat Suarez & Lugo, ad hanc poenam incurrendam non requiritur evidentia scientiæ, sed satis est testimonium hominis fide digni, publica fama, aut quid simile.

Præterea si quis sciret quidem librum esse prohibitum, non tamen sub Excommunicatione, ipsam non incurreret. Sic Portel. V. *Ignorantia* n. 21. Suarez de Cens. disp. 4. sect. 9. n. 19. Curiel. 1. 2. q. 76. art. 4. dub. 5. licet

licet etiam illa ignorantia esset mortaliter culpabilis. Ita Sanchez ubi sup. de Matrim n. 31. & Portel. ubi sup. Et hoc quod diximus de Legentibus libros prohibitos, dicendum est de Retinentibus, Imprimantibus & Defendentibus, quia eadem est, & ejusdem tenoris prohibitio.

Circa 4. nihil dicendum est; cum per se pateat, quod habitâ legitimâ licentiâ nulla supersit prohibitio.

Quia tamen circa dictas condiciones nonnullæ supersunt difficultates, hæ decidentur per sequentes articulos.

ARTICULUS III.

Utrum parvitas materia excuset in lectione libri hæretici ab Excommunicatione.

R Esp. Affirmativè: si enim in aliis præceptis Ecclesiasticis excusat materiæ parvitas, nihil est quare non similiter excuset in hoc præcepto: Et consequenter à pœna lata contra transgressores ipsius: Tamen variæ sunt Doctorum sententiæ pro assignandâ hac parvitate, quæ sic excuset; Difficile autem est circa hoc aliquid certi determinare. Sed prudenter examinanda est imprimis persona, & præterea materia quæ in illo libro hæretico tractatur: potest

potest enim fieri quòd præcipuum venenum hæreseos lateat in una pagina, aut folio, & similiter una materia quæ scandalosa seu periculosa est uni personæ parvi ingenij, non erit periculosa homini docto. Ac proinde illæ circumstantiæ considerandæ sunt, antequam aliquid certi statuatur. Sicut etiam Theologi in materiâ furti aliquā gravitatē constituunt respectu pauperis, quæ non esset gravis, sed levis, respectu divitis, cui ablatio illa per furtum parum noceret.

Inquirunt aliqui utrum etiam illa prohibitio intelligatur de brevibus scriptis: ut sunt orationes, conciones, quæstiones, aut etiam Epistolæ.

Suarez sentit esse sufficientem materiam, disp. 20. sect. 2. n. 10. 1. Ratione finis seu motivi. Quia ratio legis etiam in brevibus illis scripturis locum habet propter periculum perversionis, quod etiam inde potest provenire.

2. Quia lex illa lata est in favorem Ecclesiæ, & defensionem fidei Catholicæ, ac proinde censenda est tamquam odiosa, & consequenter strictè intelligenda.

3. Quia orationes seu conciones scriptæ, & similia, non minus habent rationē libri, quàm si impressæ essent, tunc autem indubiè essent prohibitæ & contentæ in Bullâ prohibitionis.

Pro resolutione fateor quidem quod libri hæreticorum, licet sint tantum manuscripti & non impressi, in Bullâ Cœnæ comprehendantur, ac proinde legi non possint, tum quia est eadem ratio periculi perversionis; tū quia aliàs facile

facile illuderentur Bullæ Ecclesiæ, passim enim hæretici libros suos non impressos, sed manuscriptos traderent Catholicis ad illos pervertendum. Et tandem etiam, quia in rigore non tantum dicitur liber id quod impressum est, sed etiam id quod scriptum est.

Nihilominus tamen probabiliter teneri potest brevia scripta, v.g. unius orationis latinæ, aut concionis, aut etiam Epistolæ, non comprehendi sub Bullâ Cœnæ. Sic tenet Sanchez lib. 2. Decal. cap. 10. n. 29. Bonac. disp. 2. de cens. q. 5. p. 4. & Souza cap. 2. disp. 13. & alij. Et ratio est, quia Bulla non loquitur nisi de libris hæreticorum; scripta autem talia non possunt in rigore vocari libri.

Ad 1. Arg. Suarez neg. assumptum, quia libri impressi magis divulgantur, & ad plurium manus deveniunt, quàm tales breves tractatus scripti, & diutius permanent quàm isti; præterquam quòd potius judicandum sit secundum verba legis quando clara sunt, quàm secundum finem legis, maximè quando in ipsâ lege non exprimitur.

Ad 2. Esto, quòd lex illa lata sit in favorem fidei Catholicæ, non tamen inde sequitur quod censeretur odiosa, alioquin lex pœnalis lata contra latrones, esset etiam odiosa, quia lata est in favorem Reipub. & boni communis, & pro defensione innocentium. Ad dignoscendam ergo legem odiosam à favorabili, consideranda est materia proxima; si enim hæc

gra-

gravamen contineat, censenda est lex odiosa, quod hîc fit, quia satis magnum gravamen est quòd nemo, etiamsi sit vir doctus, libros hæreticos possit legere.

Ad 3. Resp. Quod talia scripta prohibita sint quæ per se librum aut magnam partem libri conficiunt: non verò quando non possunt haberi pro vero libro. Si dicas quod pars libri impressi divisa à libro maneat prohibita, licet non conficiat librum. Resp. Quod maneat semper pars libri; cum igitur liber sit prohibitus, etiam prohibita erit notabilis pars ipsius, licet sit ab ipso libro divisa. alia verò scripta neque in ratione totius, neque in ratione partis libri nomine possunt appellari. Addendum tamē, quod licet non ratione bullæ, ratione tamen naturali aliquando prohibita sunt breviora scripta v. g. concio hæretica propter periculum.

ARTICULUS IV.

An censeantur prohibiti libri unam tantum hæresim per transennam continentes.

R Esp. Affirmativè. Illi enim libri sunt hæreticorum, hæresim continentes; qui expressis verbis in bullâ sub pœna Excommunicationis

206 TRACTATUS V.

nicationis prohibentur; nec refert quod reliqua materia, & quæ per se intenditur, sit profana: non enim requiritur quod ex professo de hæresi tractent, (sicut hoc dicitur de religione) sed satis est quod habeant Auctorem hæreticum, & hæresim contineant. Imo hoc aliquando est periculosius, si reliqua materia sit docta & utilis, aut saltem placens lectoribus; sic enim etiam facilius placent reliqua quæ simul inferuntur, & sic mordet sicut coluber in occulto; & quantò latentius, tantò periculosius venenum imbibitur. Sic etiam tenent Suarez de cens. disp. 21. sect. 2. n. 10. Sanchez lib 2. c. 10. n. 34. Layman lib 2. cap 15. tract. 1. n. 4. & alii. Contra Sayrum.

ARTICULUS V.

Quinam Libri censeantur ex professo tractare de Religione.

Quia Bulla Coenæ exprimit etiam Libros, ex professo scriptos de Religione, necesse est explicare quid ad hoc requiratur.

Tractare de Religione est agere de doctrinâ Sacrâ, exponendo S. Scripturam, aut Scholasticam Theologiam aut Moralem, hoc est agere de rebus & mysteriis fidei, de cultu Dei

&

& Sanctorum, de recta morum institutione, sive de iis quæ ad salutem animarum pertinent; aut de illis quæ sunt his contraria. Sic passim tenent Doctores; Sanchez ubi supra, etiam adjungit tractatum de Clericis & Monachis, quia contra ipsos scribi solet ab hæreticis in odium fidei seu Ecclesiæ. Adde etiam libros agentes de ritibus Ecclesiæ, & de interpretatione Epistolarum Pontificiarum. Et Juris Canonici, non tamen Juris civilis, licet illam materiam etiam annumeret Hurtado; non video tamen quo fundamento.

Non sufficit autem quod de religione, modo jam dicto, tractavit; sed requiritur quod hoc fiat *ex professo*. Quod tamen non ita intelligitur, quasi totus liber de religione agat, sufficit enim quod sic tractet in aliqua sui parte notabili, allatis fundamentis, auctoritatibus & similibus; ut moraliter judicari possit, quod non obiter tantum, sed ex professo de religione agatur.

Et hæc est differentia inter libros continentes hæresim, quod sufficiat, licet hoc tantum obiter fiat, uti supra dictum fuit. Et tractantes de Religione, ubi non sufficit quod tantum obiter fiat, sed ex professo.

ARTI-

ARTICULUS VI.

*Virum bulla non tantum comprehendat
legentes, sed etiam audientes legi.*

Multi sunt qui resolvunt negativè, ita Sanchez lib. 2. sum. c. 10. n. 48. & Loth tract. 13. q. 2. a. 3. In tantum etiam, ut licet aliquis sibi petierit aut mandaverit prælegi librum hæreticum, ab excommunicatione sit immunis, eò quòd audire non sit legere; cum igitur tantum exprimat lectio & non auditio, videtur quòd audientes non involvantur; in pœnalibus enim lex non admittit extensionem, sed in stricto sensu intelligenda est.

Sylvius sententiæ Sanchez, ut probabiliori subscribit quoad unam partem, non autem quoad secundam, scil. si quis voluerit sibi talem librum legi. Ita etiam Suarez de fide disp. 22. sect. 2. num. 19 Et Layman lib. 2. tract. 2. c. 15. n. 6. Qui hoc probat: qui mandat v. g. famulo ut sibi librum hæreticum prælegat, moraliter æstimando, ipsemet legit; quod enim quis per alium facit, perinde est ac si ipsemet faciat, juxta regulam 2. in 6. *Qui facit per alium est perinde ac si faciat per seipsum.*

Et si objicias cum Sanchez: Censura lata contra facientes, non comprehendit mandantes;

tes, nisi exprimantur, cum lex pœnalis strictè interpretanda sit. Resp. Quòd non sit recurrendum ad strictam interpretationem, cum de mente legislatoris rationabiliter dubitari non potest; non potest autem dubitari quin Summi Pontifices intenderint etiam sic audientes comprehendere, alioquin quilibet in fraudem legis facere posset, & sic facillimè excommunicationem effugere si hæreticos auctores sibi faceret prælegi; quod esset legem hanc inutilem reddere.

P. Suarez (qui non tantum vult comprehendere hanc censuram audientes, quia sibi tales libros prælegi faciunt, sed etiam simpliciter ad lectionem auscultantes, licet non fuerint causa lectionis) aliam rationem adducit quâ contrarium fundamentum omnino eludit: Fatetur enim quod verba Bullæ de legentibus strictè sint interpretanda, sed dicit audientem ab alio legi aliquem librum, simpliciter & rigore legere, non tantum moraliter, sed physicè; quod sic probat: lectio partim consistit in prolatione verborum, partim in perceptione eorū quæ scripta sunt; & revera actio legendi consummatur in perceptione; audiens autem legi librum hæreticum percipit ea quæ leguntur, & sic quasi in se consummat illam actionem, ac proinde non tantum legit per alium, sed per seipsum. Quo fundamento convincitur, quod etiam simpliciter sine mandato aut aliqua cooperatione, auscultans ad lectionem

nem libri hæretici excommunicationem incurrat. Sed hoc satis durum apparet, ac proinde tenendum non cum prima sententia quæ est Sanchez, nec cum hac ultimâ, sed cum mediâ, videl. quod is qui alterum inducit ad legendum librum hæreticum ut ipse audiat, incidat in præfatam censuram, non verò qui non induxit.

ARTICULUS VII.

Virum facultatem habens legendi libros hæreticos, possit illos ex solâ curiositate legere.

TOta difficultas procedit ex formâ talis facultatis, in quâ semper inseritur quod detur ad salutem animarum, & ad effectum hereses & errores redarguendi & confutandi. Quæ verba videntur inferre hanc restrictionem, videl. quòd illa facultas ad hoc solùm detur. Ex quo videtur sequi, quòd si quis aliter utatur dictâ facultate, illâ abutatur; & consequenter non poterit ullum patrocinium habere ex illa facultate. Sicut si quis famulo suo concederet licentiam administrandi aliqua bona sua, ad effectum tamen succurrendi pauperibus, si iste famulus non sequeretur intentionem Domini

Domini sui, sed bona illa dilapidaret, & tantum impenderet gulositati suæ; ad restitutionem sine dubio teneretur, aut faciendam suo Domino, aut saltem pauperibus, Idem videtur esse in casu quæsitæ nostræ, si quis uteretur facultate legendi libros hæreticos, non ad effectum confutandi hæreses qui à Pontifice intenditur, & in Bullâ exprimitur, sed pro suâ curiositate, aut ob elegantiam styli aut historiarum quæ illis libris inferuntur

Dico tamen 1. peccaret graviter qui uteretur passim facultate legendi libros hæreticos; ex solâ curiositate. Et illam solam intenderet.

Prob. 1. Subditus debet quantum potest conformare se intentioni seu fini intento à legislatore, ergo multò magis habens dispensationem intentioni dispensantis. Ant. Prob. quia vita legis est finis ejus: lex enim quodammodo medium est ad illum finem habendum, quem legislator debet intendere; unde sicut perversè ageret qui medium ad aliquem bonum finem directum, inde averteret ad alium finem, qui non habet veram aliquam bonitatem, ita qui usum legis avertit à bono communi quod à lege respicitur: Primâ autem consequentia probatur, tum quia nomen dispensandi hoc videtur significare, tum etiam quia dispensatio in hoc consistit, quod sit exemptio à lege communi, propter aliquod speciale bonum. Peccat igitur non utens facultate

K

tate

tate suâ ad intentionem dispensantis. Quod tamen non sic debet intelligi quod in omni usu talis facultatis, sic debeat intendere, sed quod præcipuus scopus sit confutatio errorum, licet interdum solâ curiositate feratur, sic enim erit veniale tantum, sicut omnis vana curiositas est.

Dico 2. Non incurreret censuram, qui tantum intenderet curiositatem in legendis libris hæreticis.

Prob. Quando legislator aut dispensator fit includit in sua dispensatione finem à se intentum, ut sine tali intentione totum irritum esset, hoc in Bulla ipsa exprimitur, hac vel simili limitatione, *Aliàs non. Secus totum erit irritum & inane.* Hoc autem non fit in forma quâ datur facultas legendi libros prohibitos.

2. Ille finis qui exprimitur, videlicet ad effectum confutationis hæresis; non est finis intrinsecus dispensationis seu bullæ dispensative, sed tantum extrinsecus, defectu cuius actio non redditur nulla seu irrita, finis autem proximus, sive finis operis est eximere personam à communi lege, quæ intentio requiritur, & in Bulla exprimitur: alius autem finis extrinsecus potius est ad rectum usum facultatis seu dispensationis quàm ad ipsam facultatem seu dispensationem; ac proinde licet peccet qui male utitur hac facultate sibi traditâ, quia tamen valide utitur non incurrit censuram Bullæ.

Genæ.

Et sic patet ad 1. quòd illa verba cum exprimant finem extrinsecum, non restringunt facultatem, sed dirigunt usum facultatis.

Ad exemplum de famulo, Resp. disparitatem esse in ipso opere: eleēmosyna enim per se respicit pauperes, pro quorum necessitate levanda expressè datur, ac proinde invalidè aliis rebus impenditur, Facultas autem legendi libros prohibitos non involvit intrinsecè conversionem, aut confutationem errorum hæreticorum.

ARTICULUS VIII.

Qualis retentio librorum hæreticorum prohibeatur in Bulla Cœna Domini.

Certum est incurri censuram Bullæ Cœnæ, si quis hæreticorum libros retineat, sive apud se sive apud alios; sive nomine suo, sive alieno; sive ut ipse legat, sive ut bibliothecam suam exornet. Licet etiam ut hæreticorum errores confutet, quando non habet licentiam. Tametsi retinens non intelligat idioma, quo tales libri conscripti sunt, quia finis prohibitionis est odium hæresis, ut facilius ipsorum libri exterminentur, præterquam quod facile venire possent ad manus

nus intelligentium linguam, quando sic retinentur, & sic aliqui perverti.

Igitur solum inquirendum restat de tempore retentionis, ut hæc censura incurratur; an pauci dies sufficiant.

Resp. Quod hoc fieri possit vel animo tradendi primâ occasione Episcopo, vel cui tradendi sunt; vel animo absolutè retinendi. Primo modo non peccatur quidem nisi permittat præterire tempus quo commodè posset tradere; & ita si virtualiter censeatur, quod verè non intendat tradere, censura incurritur. Si autem habuerit animum absolutè retinendi, & non tradendi, sed tamen ita ut statim postea resipiscat & animum mutet, censet Suarez disp. 20. sect. 1. n. 22. quod etiam sic incurretur, tamen si post horam pœniteat, quia, inquit, peccatum non in mora, sed in voluntate consistit, & in unico momento committitur. Contrarium tamen dicendum quantum ad censuram, gravitas enim exterioris retentionis non à sola voluntate, sed etiam à mora temporis dependet. Unde levis iudicabitur ad effectum inducendæ Excommunicationis. Licet enim in ratione peccati gravitatem maximè habeat à voluntate, in ordine tamen ad censuram requiritur executio externa voluntatis, & cum hæc levis sit, si statim inchoatæ retentionis pœniteat, non erit sufficiens ad censuram.

Dices: Per unicum actum brevissimum hæresis incurritur excommunicatio; ergo

non requiritur mora temporis ad illam incur-
rendam.

Resp. Unicum actum hæresis externè ma-
nifestatum, ideo sufficere ad Excommunica-
tionem, quia in illo unico actu tota malitia
hæresis completur. Retentio autem hoc non
habet, quia in ordine ad finem intentum à Bul-
lâ, valde parum facit brevissima retentio, etiam
cum voluntate diu retinendi, dummodo statim
displiceat. Ita nobiscum sentit Sanchez ubi
sup. n. 55 Bonac. disp. 2. de Cens. q. 5. p. 4. nu-
mero. 15. Loth & alij.

Qui expectat licentiam legendi tales libros
eò quod prior licentia expiravit, potest penes se
libros hæreticos quos habebat, tantisper reti-
nere, donec novam licentiam acceperit aut ne-
gata sit, si quamprimum responsum expectetur.

2. Qui paratus est tradere, expectare potest
occasionem ut tradat, dummodo non interve-
niat longum tempus.

3. Tradi possunt tales libri quando retineri
non possunt, alicui habenti licentiam illos le-
gendi, non tantum per venditionem aut do-
nationem, sed pro conservatione donec licen-
tiam legendi impetret. Religiosi postquam ex-
piravit licentia quam habebant pro legen-
dis libris hæreticis, satisfaciunt si illos repo-
nant in loco sequestrato quem habere solent
in sua communi Bibliotheca, quia ab ipsis Infer-
nus vocatur, in quo concluduntur omnes libri
prohibiti. Nec tunc opus est tradere Ordinario.

K 3

Per

Per hoc enim sufficienter satisficit fini & intentioni Pontificis, ne libri illi veniant ad manus illorum quibus non est licitum ipsos legere, & si permittatur monasteriis (uti in omnibus fit) conservare in isto loco, qui Infernus dicitur, alios libros hæreticos, non est ratio cur non reponantur etiam illi quos aliquis Religiosus ad usum habuit. Imo non video quid obstat cur non satisfaciat etiam persona non Religiosa, si libros hæreticos & alios prohibitos quos habet ibi reponat.

ARTICULUS IX.

Quinam sint defendentes, qui in Bullæ Cænæ exprimuntur.

Certum est illos censuris Bullæ involvi, quomolibet, ex quavis causa, publice vel occultè, & quovis colore libros hæreticos hæreses continentes, aut de Religione tractantes defendunt, quia hoc satis in ipsa Bullâ exprimitur. Comprehenduntur ergo illi qui dicunt illos malè prohiberi, & qui impediunt ne ad manus Inquisitorum, aut Ordinariorum reponantur, aut saltem ne tradantur locis sequestratis in Bibliothecis Religiosorum. Et multò magis qui talium librorum fundamenta approbant.

probant, ac si verè convincant in materia hæ-
resis. Et qui componunt apologias pro illo-
rum librorum defensione, licet etiam secretò
nemini ostendendo, Non tamen illi qui ipsum
auctorem laudarent de ingenio, stylo aut elo-
quentiâ: dummodo non laudarent in quantum
est hæreticus.

Inquires: Quid dicendum sit si quis tantum
disputationis, aut majoris inquisitionis gratiâ
aliqua argumenta proponat. Resp. Quod hoc
ex intentione & circumstantiis pensandum sit.
Si enim hoc faciat dum est in dispositione ut
ad fidem Catholicam se convertat, nulla est
difficultas, cum laudabile sit, ut omnia bene
discutiat, ut tanto firmitus se convertat. Si au-
tem Catholicus sit & pravo animo, vel ex res-
pectu Auctoris id faciat, verè inter defenden-
tes erit computandus.

ARTICULUS X.

*Virum in locis missionis, liceat quibus-
cumque legere Biblia in linguâ
vulgari.*

IN indice librorum prohibitorum edito ius-
su pij IV. regulâ 4. hoc est expressè prohi-
bitum; & committitur Inquisitori aut Episcopo

K 4

copo

copo (ubi non sunt Inquisitores) ut cum consilio Parochi, vel confessorii concedatur hoc aliquibus quibus id utile judicaverint. Licet autem hæretici hanc prohibitionem graviter improbent, quasi Ecclesia injustè privet populum, Latinæ & Græcæ linguæ ignarum, lectione S. Scripturæ, quæ tamen deberet omnibus commendari. Meritò tamen hoc prohibetur præcipuè rudioribus, quibus illa lectio non utilis sed nociva esse solet. Nihilominus illis permittitur ex Parochorum consilio, quibus illa lectio judicatur utilis futura. Prohibetur autem non propter ipsam S. Scripturam, cujus lectio ex se bona est, sed propter infirmitatem malè intelligentium, aut ex malitiâ abutentium; & hoc exprimit Pontifex præfatus, quia experimento manifestum est promiscuam lectionem in vulgari linguâ ob hominum rudium temeritatem plus detrimenti, quàm utilitatis adferre. Et hoc conforme est Epistolæ 2. Petri 3. v. 16 ubi dicit de Epistolis Apostoli Pauli: *In quibus sunt quedam difficilia intellectu quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Ideo etiam Apostolus 1. Cor. 12. distinguit gratias gratis datas, & quod uni quidem detur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii interpretatio sermonum. Ac proinde non omnibus credenda est illa interpretatio, aut S. Scripturæ intellectio, sed quibus hoc per Ecclesiam conceditur, videlicet doctioribus.

S. Au-

S. August. lib. i. de morib. Ecclesiæ cap. i. vult intelligentiam S. Scripturæ peti à Doctoribus: *Quis*, inquit, *mediocriter sanus non intelligat Scripturarum expositionem ab iis petendam esse, qui earum Doctores se esse profitentur?* Refert etiam Rufinus de SS. Doctoribus Basilio & Nazianzeno: *In monasterio per annos tredecim, omnibus Græcorum secularium libris remotis, solis Scripturæ Divinæ voluminibus operam dederunt, eorumque sensum non ex suo cerebro, sed ex majorum scriptis & auctoritate hauserunt, quos & ipsos ex Apostolica successione intelligendi regulam accepisse constabat.*

Quis igitur non improbet, S. Scripturæ lectionem omnibus rudibus & indoctis hominibus concedere, pro cuius intellectu tanti Doctores tot annos insudârunt, ut verum sensum non ex proprio cerebro sed majorum scriptis & auctoritate eruerent? Apté huc faciet S. Hieronymus in Epist. ad Paulinum, ubi etiam suo tempore promiscuam hanc lectionem S. Scripturæ improbat his verbis: *Sola Scripturarum arsest quam sibi passim omnes vendicant, hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent antequam discant.* Quàm hoc verum sit inter hæreticos satis est manifestum. Ubi omnes cujuscumque conditionis, pueri, mulierculæ, ancillæ, & quæcumque rudes personæ,

pro suo captu Biblia Sacra legunt & pervolvunt, ipsos etiam pseudoministros interdum confundentes. Et inde tot non tantum diversarum hæresum, sed intra eandem familiam tanta opinionum diversitas.

Nec ideo privantur utilitate Sacrae doctrinae Scripturarum, quia sufficienter à Pastoribus & Concionatoribus illa proponuntur, quæ ipsis necessaria sunt, imo utilia tam ad fidem, quam ad mores, qui ideo dentes dicuntur Ecclesiae, ut Sacras Scripturas quodammodo mastificent, & rudi populo pro sua capacitate in sermonibus suis ingerant.

Notat verò Marchantius Tomo 2. tract. 2. tit. 2. sect. 4. q. 3. dub. 6. & ex ipso Loth tract. 13. q. 2. art. 8. sub finem, quod in multis locis Belgij consuetudo jam invaluit, quod honestis, ac prudentibus personis sæcularibus Bibliorum lectio permittatur, dissimulatione potius quam concessâ licentiâ, nec in hoc ab Ordinariis contradicitur. Quod magis adhuc est in usu in locis missionum. Advigilandum tamen ne quis hæc consuetudine abutatur. Iudico verò id non facile fieri debere sine consensu Pastorum aut Missionariorum, qui in illis partibus utuntur facultatibus Pastoralibus. Examinanda autem ab ipsis sunt Biblia, quibus utuntur ne corrupta sint. Nec illa facultas facile concedenda, nisi iis de quibus præsumi non potest, quod venenum inde haurient, unde salutem haurire deberent. Nec Sacri illi libri legendi sunt

sunt ex vanâ curiositate, sed ad instructionem.

Præterea accuratè advertenda est prohibitio Conc. Trid. ne quis verbis S. Scripturæ ad profanos sensus detorqueat. Ita prohibet severissimè sess 4, sub finem.

ARTICULUS II.

An passim permitti possit lectio controversiarum in vulgari idiomate.

E Videns est quòd talis lectio multis sit perniciofa, maximè illis qui simplicioris sunt ingenij, aut qui non satis firmi sunt in fide; Aut etiam qui feruntur periculosâ curiositate attendentes potius quid hæreticus proponat, quàm quid scriptor Catholicus resolvat aut respondeat.

Nihilominus in locis vicinioribus hæreticis & præcipuè inter ipsos hæreticos sæpè utiliter conceditur talis lectio, ut Catholici inde armentur contra venenosas versutias hæreticorum, qui passim in quibuscumque conversationibus clamorosis verbis, multa contra Catholicam fidem effutiunt; non ut inde accipiant occasionem cum ipsis disputandi de quo supra tract. 4. art. 15. Sed ut auferatur ab hæ-

reticis occasio nimis insultandi & suâ verbo-
sitate decipiendi, dum ipsorum falsitas ab in-
telligentibus manifestatur.

Tandem etiam videant talium controver-
siarum scriptores præcipuè lingua vulgari, ut
cautè hæreticorum argumenta proponant, ne
simplices homines illorum solutiones non sa-
tis capientes, pervertantur potius, quàm in fide
instruantur, ac proinde omnium captui se
conforment.

TRAC-

TRACTATUS VI.

De Baptismo.

ARTICULUS I.

*Virum baptizati ab hæreticis sine
rebaptizandi.*

Ntigua circa hanc quæstionem olim fuit in Ecclesiâ controversia, quæ incepit circa annum Domini 217. teste Spondano ibi num. 1. Quando quidam Agripinus Carthagenensis Episcopus prætextu quodam pietatis, judicabat quòd Ecclesia abominari deberet omnia quæ erant hæreticorum; Et collecto Concilio Episcoporum quorundam ex Asiâ & Numidiâ, cum ipsis Canonem ordinavit de iterando hæreticorum Baptismate cum ad Ecclesiam redirent. Eandem postea sententiam secutus est Tertullianus de Bapt. cap. 14. qui putatur eodem tempore vixisse.

Maximas tamen error iste vires cœpit tempore S. Cypriani circa an. 258. occasione Novatianorum & Cataphrygum, qui eos quos ab Ecclesiâ Catholica divellebant, tamquam

immundos rebaptizabant. Unde provocati quidam Episcopi Catholici, censuerunt eos qui ab hæresi ad fidem Catholicam reverterentur denuò esse baptizandos, ratì non nisi in Ecclesiâ Catholicâ verum baptisma inveniri.

Inde cœpit idem error proripere in Africanam Ecclesiam, in quâ ipse S. Cyprianus vehementissimo hæreticorum odio secutus est sententiam Agripini Episcopi & Tertulliani quem suum solebat vocare magistrum. Episcopi igitur Africani unâ cum Sancto Cypriano Synodum coëgerunt Carthagine, in quâ rursus determinatum fuit non nisi in Ecclesiâ Catholicâ esse verum baptismum, ideoque eos qui ab hæreticis & scismaticis convertebantur rebaptizari debere. Quod ut magis roboraretur, Cyprianns copiosorem Conventum coëgit, nempe 71. Episcoporum, tam ex Africa; quàm ex Numidia, in quo idem unanimiter fuit conclusum. Sed quia deerat Auctoritas sedis Apostolicæ, in quâ tunc sedebat Stephanus Papa, placuit omnibus per Synodicam Epistolam totum ad ipsum deferre. Qui re bene examinatâ contrarium diffinivit; videlicet quod hæretici validè possint baptizare, manus imponere, & ordinare: Et tametsi adhuc videretur Cyprianus reluctari, tandem tam ipse, quàm Firmilianus ejusdem erroris maximus propugnator, se S. Sedis definitioni submitit, & cum ipsis omnes ferè Africani Episcopi, qui, teste Hieronymo con-

tra Luciferianos, contrarium illi quod antea secuti fuerant decretum ediderunt, rescissâ priori suâ determinatione.

S. Cyprianum excusat etiam S. August. Epist. 41. ad Vincent, & de Bapt. contra Donatistas lib. 2. c. 4. : & certò constat ipsum in eadem cum Ecclesia Romana unitate usque ad martyrium perstitisse, & semper mirificis præconiis post mortem ab omnibus Patribus fuisse celebratum.

Inde autem in Ecclesia constantissimè perseveravit sententia quòd Baptismus ab hæreticis collatus (nisi aliud obstat) ratus sit & omnino validus. Soli verò Donatistæ pertinaciter priori errori adhæserunt, & propter hoc acriter à S. Augustino ubi supra, impugnati fuerunt.

Pro majori propositæ quæstionis resolutione, pluribus titulis de illa posset dubitari 1. Utrum fides ministri sit de necessitate Sacramenti; quod si esset, citra omne dubium Baptismus ab hæreticis collatus esset invalidus. 2. Utrum hæretici habeant debitam intentionem. 3. Utrum utantur modo sufficienti & non contrario institutioni Sacramenti Baptismi. De 2. & 3. agetur infra. Tantum hîc agimus de primo, secundum quem modum processit decretum seu definitio Stephani Pontificis.

S. Thomas 3. p. q. 64. a. 9. Expressè hoc inquit, & sic resolvit: *Quia minister in Sa-*

cramentis instrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi, sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis, charitas, ita & fides. Vnde sicut non requiritur ad perfectionem Sacramenti quod minister sit in charitate, sed possunt etiam peccatores Sacramenta conferre, ita non requiritur ad perfectionem Sacramenti, fides eius. Sed infidelis potest verum Sacramentum præbere, dummodo cetera adsint, quæ sunt de necessitate Sacramenti.

Objicies tamen 1. Extra Ecclesiam non est salus, sed hæretici sunt extra Ecclesiam, ergo ab ipsis non potest conferri Baptismus, qui est Sacramentum salutis.

Resp. Licet hæreticus minister sit extra Ecclesiam, non tamen is qui ab ipso suscipit Sacramentum consequitur salutem extra Ecclesiam, eo quod suscipiat Sacramentum Ecclesiæ, licet collatum ab eo qui est extra Ecclesiam.

Objicies 2. verba S. Ambros. lib. de iis qui mysteriis initiantur c. 4. circa med. *Est enim in aliquibus aqua mendax, non sanat baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit.* Resp. Ex illis verbis tantum colligi non licere adulto suscipere baptismum ab hæretico propter Excommunicationem, & ideo, inquit S. Th. ubi supra ad 3. *Sacramentum quidem confert, scil. hæreticus, sed peccat conferendo; & similiter ille qui ab eo accipit Sacramentum; & sic non percipit rem Sacramenti, scil. gratiam mundantem,*

tem nisi fortè per ignorantiam excusetur.

ARTICULUS II.

An Baptismus collatus ab hæreticis sit invalidus defectu debite intentionis.

QUOD intentio ministri requiratur in collatione cujuscumque Sacramenti, est certum. De quo agit S. Thom. 3. p. q. 64. a 8. Quia, inquit, ea quæ in Sacramentis aguntur possunt diversimodè agi, sicut ablutio aqua, quæ fit in baptismo, potest ordinari & ad munditiam corporalem & ad sanitatem corporalem, & ad ludû, & ad multa alia hujusmodi, & ideo oportet quod determinetur ad unum. Et ne dicatur, quod actio instrumenti non perficitur secundum intentionem instrumenti, sed secundum intentionem principalis agentis, qui in Sacramentis est Christus Dominus, quâ ratione præcedenti articulo ex eodem S. Doctore probavimus fidem ministri non requiri ad validitatem baptismi. Ipse respondet ad 1. dando differentiam inter instrumenta inanimata & animata, videl. Quod instrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem respectu effectus, sed

sed loco intentionis est motus, quo movetur à principali agente. Sed instrumentum animatum (sicut est minister) non solum movetur, sed etiam quodammodo movet seipsum, in quantum suâ voluntate movet membra ad operandum Et ideo requiritur ejus intentio, quâ se subjiciat principali agenti

Inquirendum ergo est qualis intentio ad valorem Baptismi, & aliorum Sacramentorum requiratur. Quod S. Doctor resolvit verbis immediatè sequētibus, ut scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia. Quod etiam exprimitur clarè in Concilio Florentino, quod decernit Sacramenta perfici personâ Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Baptizans enim cum sit Minister Christi, per Ecclesiam operari debet & secundum intentionem Ecclesiæ.

Sed hinc alia & præcipua difficultas exurgit, quidnam sit intendere facere quod facit Ecclesia. Si enim hoc intelligi debeat de vera Ecclesia Catholica, quæ est Romana, nullus hæreticus habebit debitam intentionem, cum hoc ipso quod hæreticus sit, non credat Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam, quam proinde abominatur. Tum etiam, quia moderni hæretici non credunt per baptismum tolli peccatum originale, sed vel illud non admittunt, vel saltem sustinent hoc Sacramentum tantum esse signum ablationis peccati originalis.

Resp.

Resp. Quòd non sit alia intentio Ecclesiæ Catholicæ, quàm intentio Christi, in conferendo aut conficiendo Sacramenta. Licet igitur hæreticus non agnoscat Ecclesiam Catholicam ut veram, imò ipsam abominetur, & consequenter nolit suam intentionem illi Ecclesiæ ut tali conformare; per hoc tamen quod intendat facere quod Christus instituit, virtualiter habet eandem intentionem, quam habet etiam vera Ecclesia Catholica, quæ est Romana. Multò minus obest alius error, quod per Baptismum non tollatur peccatum originale; quia enim minister in Sacramentis instrumentaliter tantum operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi, qui est causa principalis. Ideo quidquid credat baptizans de effectu huius Sacramenti, ipsum validè confert, si adsint cætera. Quod declarat S. Thomas ubi supra art. 9. ad. 1. *Non obstante infidelitate potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse, & talis intentio sufficit ad Sacramentum, quia sicut dictum est, minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, ex cuius fide suppletur id quod deest fidei ministri. Et sic etiam sufficit intendere baptizare secundum intentionem & institutionem Christi.*

ARTI-

Resp.

ARTICULUS III.

*Utrum aliquando iterandus sit baptismus,
sub conditione.*

DE hoc agit S. Thomas 3. p. q. 66. a. 9. ubi docet numquam baptizatum esse rebaptizandum absolute. 1. Quia Baptismus est spiritualis regeneratio, unius autem non est nisi una generatio. 2. Quia per Baptismum in morte Christi baptizamur, secundum illud Rom. 6. 3. *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus*, per quam mortem morimur peccato, & resurgimus in novitate vitæ; Christus autem semel tantum mortuus est. 3. Quia Baptismus imprimit characterem, qui est indelebilis, & cum quadam consecratione datur: unde sicut aliæ consecrationes non iterantur in Ecclesiâ ita nec Baptismus. 4. Quia Baptismus principaliter datur contra originale peccatum, unde sicut ipsum non iteratur, ita etiam nec Baptismus.

In solutione tamen ad 3. admittit hæreticos Paulianistas & Cataphrygas, si ad fidem Catholicam convertantur, esse rebaptizandos; conformiter ad Conc. Nicenum 1. Can. 19. eo quod non Baptizent in nomine SS. Trinitatis.

Quo-

Quotiescumque igitur nullum omnino est dubium de validitate grave esset peccatum sacrilegij Baptismum iterare, nullum autem censeretur debet esse dubium de eo quod moraliter certum est. Et tunc ne quidem sub conditione potest iterari, quia sic moraliter censetur rebaptizari. Moralis autem certitudo haberi potest ex testimonio saltem unius fide digni, ut colligi potest ex c. *Parvulos* de Consec. ubi dicitur: *Parvulos qui à parentibus substracti sunt, & an baptizati sint, an non, ignoratur; ut hos baptizare debeas secundum Patrum traditiones, si non fuerit qui testificetur, ratio poscit.* Et c. placuit immediate subsequenti ex Conc. Carthag. v. placuit de infantibus: *Quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos sine dubitatione esse testentur, neque ipsi sunt per aetatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari.* Tunc ergo poterit baptismus absolute conferri; sicut etiam quando moraliter est certum baptismum fuisse invalidum, sive ratione materiae, ut si collatus fuerit per aquam rosaceam, aut aliquem alium liquorem distinctum ab aqua naturali, sive ratione formae non debite prolatae.

Sub conditione autem iterari debet quando est iusta ratio dubitandi de valida collatione. Quod innuitur in cap. *veniens* de Presbytero non baptizato, ubi dicitur non
intelli-

232. TRACTATUS VI.

intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum. Iusta autem ratio dubitandi est, quando parentes aut tutores, aut quorum intererat, & qui rem scire potuerant non recordantur, aut prudenter dubitant de Baptismo validè collato. Aut licet constet de actu externo, cum fundamento dubitant, an certa aut tuta forma sit adhibita. Videl. si baptizans usus sit hac forma: Ego te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab utroque, vel simili aliâ dubiâ.

Quando autem sub conditione iteratur, ordinavit Alexander III ut habetur c. de quibus, hunc modum: *De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis: si baptizatus es, ego non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo.* Ubi tamen abest scandalum, non opus est illa verba exterius proferre, sed sufficit ea interius intendere. Quando tamen publicè hoc fieret, conditio ista exterius exprimenda esset, ut omnibus pateat quòd non absolutè, sed sub conditione tantùm baptismus iteretur.

Difficultas ista magis urgeri potest circa baptismum modernorū hæreticorum. Eo quod Synodus 2. Mechlinientis 1608 tit. 3. de Baptismo cap. 6. sic decernit: *Quia frequens experientia docet, modernos hæreticos, sæpe contra receptam Ecclesie consuetudinem, & antiquissimam traditionem baptizare, uno aquam fundente, alio formam ipsam pronuntiante,*

ab

*ab hæreticis (qui non sunt ad baptizandum
admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est)
baptizati, similiter sub conditione baptizentur.
Et idem mandatur in Pastoralis ejusdem
Diœcesis.*

Licet igitur superius art. 1. dixerimus
baptizatos ab hæreticis non esse denuo bapti-
zandos, tamen expressè addidimus, nisi aliquid
aliud obstet, sicut in prædictâ Synodo oppo-
nitur id quod verè obstat, videlicet si uno
aquam fundente, alius formam proferat; in
quo casu forma falsa est, quia Minister formam
proferens falso dicit se baptizare cum non
ipse, sed aquam infundens verè abluat seu bap-
tizet. Sic etiam resolvit S. Thomas 3. p. q.
66. art. 5. 4. Si duo convenirent, quorum
unus esset mutus, qui non posset proferre ver-
ba, & alius carens manibus, qui non posset
exercere actum, non possent ambo simul bap-
tizare, uno dicente verba, & alio exercente
actum. In illis autem casibus non tantum
sub conditione, sicut quando dubium est, sed
absolutè ita baptizatus baptizandus esset, quia
certum est talem baptismum invalidum esse.
Quia verò jam non amplius solet apud hære-
ticos, aut rarissimè talis modus observari, non
debet facilè baptismus reiterari sub conditio-
ne, nisi aliquid aliud simile obstiterit.

ARTICULUS IV.

Qualis ablutio requiratur.

DIversi fuerunt in Ecclesia modi observa-
ti in ablutione Baptismi, aliquando enim
totum corpus abluebatur, ita ut positi in Sacro
Fonte aut mergerentur, aut toto corpore per-
funderentur qui baptizandi erant, uti refertur
c. *Prima* de consecr. ex S. August. ad Neophy-
tos: *In hoc ergo Fonte antequam vos toto corpore
tingeremus, interrogavimus, Credis? &c.* & hoc
modo creditur baptizatus Constantinus Mag-
nus à S. Sylvestro Papa. Et iste modus adhuc in
multis locis observatur.

Aliquando autem fiebat ablutio per trinam
immerfionem, ut habetur c. *si quis* de con-
secr. ubi mandatur Presbyter aut Episcopus
deponi, qui non trinam merfionem unius my-
sterij celebrabat, sed semel mergebat in Baptis-
mate Et similiter decernitur ibidem in sequen-
tibus c. *de Trina* & c. *eodem modo*.

Interdum verò in usu erat unica mersio, uti
habetur c. *propter vitandum*, ubi ex Zachar.
Pap. sic dicitur: *Propter vitandum Schismatis
scandalum, vel heretici dogmatis usum, simpli-
cem teneamus Baptismatis merfionem.*

Rationem autem hujus diversitatis affig-
nat S. Thomas 3. p. q. 66. a. 8. in corp. In
prin-

principio nascentis Ecclesie quidam de Trinitate malé sentiebant, Christum purum hominem esse aestimantes, nec dici filium Dei, & Deum, nisi propter meritum ejus quod præcipue fuit in morte, ideo non baptizabant in nomine Trinitatis, sed in commemoratione mortis Christi, & una immersione; quod reprobatur fuit in primitivâ Ecclesiâ &c. Postmodum verò inolevit quorundam Scismaticorum & hereticorum error, homines rebaptizantium, sicut de Donatistis Augustinus Narrat super Ioannem tract. 11. Ideo in detestationem erroris eorum fuit statutum in Concilio Toletano. 4. Can. 3 quod fieret una immersio. Et statim infra: Sed cessante tali causâ communiter observatur in baptismo trina immersio.

Quandoque autem non per immersionem, sed per aspersionem vel effusionem: De quâ S. Thomas ibid. art. 7. Quamvis, inquit, tutius sit baptizare per modum immersionis, quia hoc habet communior usus (scil. tempore ipsius) potest tamen fieri baptismus per modum aspersionis, vel etiam per modum effusionis, secundum illud Ezech. 36 effundam super vos aquam mundam: sicut S. Laurentius legitur baptizasse. Et præcipue propter necessitatem, vel quia est magna multitudo baptizandorum, ut patet Act. 2. & 4. ubi dicitur quod crediderunt unâ die tria millia, & aliâ die quinque millia. Quandoque autem potest imminere necessitas propter paucitatem aquæ, vel propter debilitatem ministri qui non potest sustentare baptizandum, vel propter

L

debi-

debilitatem baptizandi cui posset imminere periculum mortis ex immersione. Et ideo dicendum est quod immersio non est de necessitate Baptismi. Servanda tamen in hoc praxis Ecclesiæ in qua Baptismus confertur.

Supereſt jam difficultas de asperſione, quantum illa eſſe debeat, ut ſufficiat; motus autem ſui hoc ſpecialiter tangere propter aliquos hæreticos miniſtros, qui tam leviter caput baptizandi aſpergunt, ut aliquando unica ſola gutta ipſum tingat.

Certum autem debet eſſe quòd tanta requiratur aſperſio, ut vera ablutio cenſeri poſſit, alioquin non verificaretur forma; Baptizo enim latinè idem eſt quod abluto. Et ideo omnes Theologi aſſerunt proximam materiam huius Sacramenti eſſe abluſionem, remotam verò aquam naturalem. Quod autem poſſit Baptismus conferri per infuſionem imò ſolam aſperſionem clarè docet S. Thomas ubi ſup. art. 7 ubi dicit: *Aqua aſſumitur in Sacramento Baptismi ad uſum corporalis abluſionis, per quam ſignificatur interior ablutio peccatorum, ablutio autem fieri poteſt per aquam non ſolum per modum immerſionis ſed etiam per modum aſperſionis vel effuſionis.*

Sed quia jam ſpecialiter loquimur de aſperſione, quæritur utrùm quæcumque etiam minima aquæ aſperſio ſufficiat, etià unius guttæ.

Vasquez aſſerit ad q. 66. a. 3. c. 4. n. 32. & ſe fundat 1. in cap. *Debitum* de Baptismo (quod

(quod dicit esse Innocentij IV cū tamen sit Innocentij III.) In isto autem capite nihil planè de hoc tangitur, sed tantū agitur de Judæo qui seipsum baptizaverat, imo in toto illo titulo de Baptismo, nihil habetur quod pro illa sententia possit conferre. 2. Dicit Innoc. hâc uti ratione: Quia licet in verbis sit præscripta forma certa, in aqua non est præscripta, nec definita aliqua quantitas pro materia hujus Sacramenti, ac proinde minima, etiam sola unica gutta sufficit. 3. Probat ex modo loquendi Tertulliani lib. de Baptismo, ubi hoc Sacramentum vocat tinctionem: minimâ autem guttâ aquæ homo dici potest tingi, tinctio enim significat tantū tactum madidum.

Dicendum tamen, quod sicut ad validum Baptismum requiritur vera ablutio, ita ad veram abluionem plus requiritur quàm tactus parvæ guttæ aquæ. Sic tenet Sylvius ad articulum 7. q. 66. Layman lib 5. de Sacram. tract. 1. c. 3. n. 1. corol. 3. Præpositus, Suarez & alij passim. Suarez autem 3. p. q. 66. a. 4. disp. 20. sect. 2. describit bene abluionem, quod fieri debeat per contactum aquæ cum quadam successione, seu successiva effusione partium aquæ, per partes corporis. Hoc enim colligitur ex significatione vocis *abluo* in communi modo concipiendi omnium; non enim sufficit solus contactus, quia aqua consistens in vase, aut jacens super terram, licet illam

contingat, non dicitur abluere. Et similiter potest contingere, quod aliqua gutta aquæ facta ablutione corpori seu capiti adhæreant, quæ tamen per hoc non dicentur ipsum abluere, requiritur proinde contactus aquæ successivus, ut sit vera ablutio. Ac proinde si aliter fieret per solam levem asperersionem digito factam, ut aliqui solent facere, sic baptizatus, saltem sub conditione esset rebaptizandus, quia dubium esset de validitate istius Sacramenti.

Ad 1. fundamentum Vasquez, ex dictis patet quod malè pro se adducat decretum Innocentii Papæ qui de hoc nihil habet.

Ad 2. verò etiam patet quod licet explicitè non sit determinata quantitas aquæ requisita, implicitè tamen & virtualiter, hoc est determinatum per hoc quod requiratur ablutio prout ipsum nomen sonat. Et in S. Scriptura vocatur *Lavacrum*.

Ad 3. Quod Tertullianus debeat intelligi de illa tinctione quæ est ablutio, non autem de illa tinctione quæ dicit solum contactum materialium: omnis autem ablutio est tinctio, non tamen omnis tinctio est ablutio.

Duo alia supersunt argumenta, quorum primum est: Si sola tinctio unius guttæ non sufficeret ad validum Baptismum, impossibile fuisset id quod habetur Act. 2. v. 41. quod Apostoli baptizaverint simul circiter tria millia, & Act. 4. v. 4. quod crediderint virorum

virorum quinque millia, qui indubiè statim baptizabantur, quod aliter fieri non poterat nisi per asperionem, ita ut ad aliquos fortè vix una gutta potuerit perungere. Ad hoc argumentum optimè satisfacit Soto in 4. dist. 3. quæst. unic. ad articulum 7. sub finem: videlicet quod nullatenus sit credendum illos noviter conversos, ita temerè & in confuso fuisse aquâ baptismali respersos; alioquin multos non attigisset, nisi fortè tantum super vestes. Censendum ergo est, quod transibant coram singulis ministros, qui indubiè plures erant, ita ut tres vel quatuor simul aspergerent, aut ipsis aquam infunderent, quod congruè satis fieri poterat.

2. Arg. est: Quia unica sola gutta aquæ benedictæ aspersa super frontem aut faciem sufficit ad effectum, propter quem sumitur: ergo similiter unica gutta aquæ aspersa sufficiet ad baptismum.

Resp. Magnam esse disparitatem; quia Baptismus causat effectum suum scil. gratiam ex opere operato, Aqua benedicta tantùm ex opere operantis. Præterea quia sumptio aquæ benedictæ non vocatur ablutio, sicut baptismus qui inde nomen sumpsit.

ARTICULUS V.

*Utrum aqua rosacea sit materia Batismi:
saltem in casu necessitatis.*

IN aliquibus locis hæreticorum aliquando contigit, & fortè adhuc de facto contingit, quòd pueri Magnatum baptizentur in aqua rosaceâ. Ac proinde meritò inquiritur utrum valide, & an sic baptizatis tantum sub conditione baptismus iterandus sit. Loquimur autem de aqua rosaceâ quæ merè expressa est ex succo rosarum, non autem quæ est naturalis cum admixtione aquæ rosaceæ in parva abundantia: S. Thomas 3. p. q. 66. a. 4. 5 sic resolvit: *Aqua rosacea est liquor rose resolutus, unde in eâ non potest fieri baptismus, & eadem ratione nec in aquis Alchymicis, sicut nec in vino. Nec est eadem ratio de aquis pluvialibus quæ generantur ex majori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis, minimum autem est ibi de liquoribus corporum mistorum, qui tamen per huiusmodi sublimationem virtute nature, quæ est fortior arte, resolvuntur in veram aquam, quod ars facere non potest, unde aqua pluvialis nullam proprietatem retinet alicujus corporis mixti, quod de aquis rosaceis & aquis Alchymicis dici non potest.*

Dicen-

Dicendum ergo numquam licitè, imo nec validè conferri Baptismum in aqua rosacea; unde in illa baptizatus, denuò absolutè est baptizandus. Pro qua sententia Diana p. 5. tract. 3. Resol. 2. adfert ultra 50. Auctores, qui præcipuè fundantur in Conc. Florent. sub Eugenio IV. ubi expressè declaratur materiam Baptismi esse aquam naturalem: *Materia hujus Sacramenti est aqua vera & naturalis*. Et idem definitur in Conc. Trid. sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, &c. Anathema sit.*

Non desunt tamen aliqui auctores, qui putant probabile esse quòd aqua rosacea sit vera aqua, ac proinde, saltem in necessitate adhibendam esse, tanquam materiam dubiam. Quam sententiam nullatenus approbamus, quidquid tamen de hoc sit, taliter baptizatus rebaptizandus est, saltem sub conditione.

ARTICULUS VI.

Utrum liceat tradere infantem hæretico Ministro Baptizandum,

DE Ministro baptismi sic loquitur Conc. Florent. *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare:*

242 TRACTATUS VI.

in causâ autem necessitatis non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam laicus & mulier, imo & paganus & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesia, & facere intendat quod facit Ecclesia. Ex quibus verbis habemus quod solus Sacerdos ex officio sit minister, ita ut extra casum necessitatis à nullo alio possit Baptismus cõferri. In absentia Sacerdotis adhibendus primò Diaconus, si adsit. Post ipsum vir laicus, & in ipsius defectu mulier Catholica, quæ etiam debet viris infidelibus præferri. Infideles autem etiam adhiberi possunt in illo casu, dum nullus fidelis haberi potest.

Hic autem agimus de Baptismo solemnî, extra casum necessitatis: Et dico quod non liceat ministro hæretico tradere infantem publicè baptizandum, & hoc etiam in casu quo sub gravi poenâ sive pecuniariâ sive etiam exilij, imo etiam mortis ad hoc parentes adigerentur. Quoad multam pecuniariam in multis locis hæreticorum est expressum mandatum, quòd pauperes præcipuè, cogunt ne proles suas aliter quam è suis pseudo-ministris in suis Ecclesiis, permittant baptizari.

Hanc nostram resolutionem probat Lessius in suo opere Posthumo v. *Baptismus* casu i. Quia Baptismus est actus Religionis, maximè quando fit publicè, ac proinde hoc esset tacitè profiteri hæreticum talis Religionis esse verum ministrum. Ac proinde hoc

num-

numquam erit licitum, sicut non est licitum parere, dum aliquid præcipitur in odium fidei, seu veræ religionis. Unde infert, hoc nefas esse saltem suis manibus offerre infantem hæretico ministro baptizandum.

Quæ ratio magis roborari potest, si consideretur bene formularium seu cæremonia quâ in solemnî Baptismo uti solent, quod videri poterit retrò in ipsorum Bibliis in quo sic habetur flandricè:

Vermaninghe aen de Ouders
ende die mede ten Doop
komen

G Heliefde in den Heer Christo, ghy hebt ghehoort dat den Doop een Ordeninghe Godts is, om ons ende onse zade sijn verbondt te versiegelen, daerom moeten wy hem tot dien eynde, ende niet uyt ghewoonte oft superstitie ghebruyken. Op dat het dan openbaer worde, dat ghy also ghesint zijt, sult ghy van uwen t'weghen, hier op ongeveynsdelijck antwoorden.

Eerstelijck, hoe wel onse kinderen in sonden ontfanghen ende gheboren zijn.

L S

ende

ende daerom alderhande ellendigheydt,
ja de verdoemenisse selfs onderworpen,
Oft ghy niet en bekent datse in Christo
gheheylight zijn, ende daerom als lit-ma-
ten syner ghemeeynte behooren ghedoopt
te zijn?

Quibus verbis profitentur pueros sanctifi-
catos esse, ac membra Ecclesiae ante baptis-
mum, ac proinde non sanctificari per hoc Sa-
cramentum: & statim sequitur:

*Ten anderen oft ghy de leeringe die inde
oude ende niuwe Testament, ende in de Ar-
tickelen des Christelücks geloofs begrepē is,
ende in de Christelijcke Kercke alhier
gheleert wordt, niet en bekent de waer-
achtighe Leere der saligheydt te wesen.
Quæ est formalis professio religionis hæ-
reticæ.*

*Ten derden oft ghy niet en belooft, en-
de voor u neemt dese kinderen, als sy
tot haer verstandt sullen ghelcomen zijn,
een jeghelijk de sijne, waer van hy vader
oft ghetuyghe is, in de voorseyde Leere
nau vermoghen te onder-wysen, ofte te
doen, ende te helpen onder-wysen?
Est promissio perversionis puerorum per hæ-
reticam instructionem. Et statim sequitur
promissio ad singula, his verbis. Antwoorde.
Jae wy. Et postea sequitur forma Baptismi.*

Ex

Ex quibus satis colligitur potius quasvis poenas sive multas, sive exilium, imo quasvis tormenta, etiam mortem subeundam esse, quàm cum tali professione sectæ hæreticæ tradere pueros suos baptizandos hæretico ministro. Imo non licebit tali Baptismo assistere: quia omnes præsentibus censentur talibus interrogationibus annuere, quæ est manifesta abnegatio externa fidei Catholicæ, & hoc in occasione quando maximè urget necessitas fidem profitendi, & hæresi resistendi. Et melius esset non baptizari pueros quàm tali modo.

Quid si sine talibus interrogationibus paratus sit hæreticus minister pueros baptizare? Resp. Quod sic etiam non licebit, extra casum necessitatis. Publicè autem talis necessitas non habet locum. Et sicut supra ex Lessio ostendimus, hoc esset communicare hæreticis in divinis, & tacitè ipso facto ipsorum falsam Religionem approbare.

Unde in primitivâ Ecclesiâ Catholici potius mori elegerunt, quàm ab hæreticis Sacramenta recipere. Uti inter alios fecit S. Martyr Hermenegildus, qui eò quòd noller ab Episcopo Ariano, ab hæretico patre ad hoc missio, Communionem accipere, ipso Patre mandante gloriosum subiit martyrium. Quod autem à quibusdam tepidis Catholicis ista fiant, inde contingit, quòd vel

L. 6.

nulla.

246 TRACTATUS VI.

nulla, aut valdè mortua fides in ipsis sit res-
dua Et timeant magis illos qui bona tempo-
ralia requirunt, aut etiam corpus occidunt,
quàm illum qui animam simul, & corpus per-
dere potest in gehennam.

ARTICULUS VII.

*Virum Mater Catholica curare possit pue-
rum à Catholico Sacerdote baptizari
quem Pater hæreticus vult baptizari ab
hæretico ministro.*

HOC dubium movet Lessius ubi supra v.
Baptismus casu 2. Et respondet affirma-
tivè, dicens expedire ut talis infans à Catho-
lico ministro ritu Ecclesiæ baptizetur ante-
quam hoc fiat ritu hæretico ab hæretico mi-
nistro, & quòd mater Catholica jus habeat
ut ipsum sic curet baptizari, nec referre quòd
secundò baptizatur jussu patris hæretici quia
ad hoc mater tantum permissivè se habet.

Sed ista resolutio non caret difficultatè.
Unde judico quòd mater tunc monere debe-
ret patrem, quòd infans baptizatus sit, ne Bap-
tismus reiteretur.

Quid si Sacerdos haberi non possit, nec vir
Catholicus. An baptizari potius debeat à
muliere

muliere Catholica quàm à ministro hæretico ?

Resp. Affirmativè, tum quia, ut supra diximus, in Concil. Florentino mulier præfertur hæreticis & paganis in hoc ministerio. Tum quia censeri debet, tunc esse casum necessitatis in quo licitum est mulieri baptizare.

ARTICULUS VIII.

Virum Catholicus ut patrinus suscipere possit puerum ab hæretico ministro baptizandum.

Layman lib. 3. tract. 2. c. 9. n. 6. respondet affirmativè & hoc censet maximè licere in Germania, & aliis partibus, ubi est communicatio & pax hæreticorum cum Catholicis, ubi etiam passim inter ipsos matrimonia celebrantur.

Probat autem hoc 1. Quia officium Patrini nihil aliud est quàm externâ susceptione profiteri, quod puerum spiritualiter genitum, Sacrà undâ Baptismatis, suscipiat in curam suam, tamquam ejus nutritius spiritualis & pædagogus, quod non impeditur per hoc quod puer ab hæretico Ministro baptizetur.

2. Quia Patrinus Catholicus suscipiendo

ex sacro fonte baptizatum à Ministro hæretico, neque activè neque passivè concurrit, aut ullo alio modo cooperatur ad indebitam ministrationem Baptismi. Interim verò impedit, ut baptismus qui indebitè, seu non servatis accidentalibus cæremoniis Ecclesiæ à prædicante ministrandus erat, minus malè & incongruè administretur. Cùm enim alioquin patrinus hæreticus adhibendus fuisset, qui tacitè profiteretur se prolem Ecclesiæ genitam, & ab eâdem receptam, in hæresi instructuram esse, hoc nefas impedit Catholicus.

3. Quod si Catholicus infantem suscipere renuat, quia ab hæretico Prædicante baptizatur, causam scandali præbere poterit, existimantibus hæreticis, ideo eum refugere, quod ipsorum Baptismum tanquam invalidum contemnat & abhorreat.

Nihilominus negativè respondendum est Quæsito, cum Navarro lib. 1. Consil. lit. de constit. consil. 1. num. 66. Et Thomâ à Jesu Maria de convers. lib. 3. p. 2. §. 4. Et Verricelli de Apostol. Mission. q. 124. qui dicit sic censuisse S. Congregationem 1642. 17. Septembris. Idem etiam tenent Lessius ubi supra casu 1. Castro Palaus tom. 4. tract. 19. Et Franc. Lugo de Sacram. lib. 2. cap. 7. num. 39.

Prob. eisdem rationibus quibus supra probatum fuit, quod non liceat tradere infantes baptiz-

baptizandos hæreticis Ministris Tum propter interrogationes & promissiones quæ in Baptismo ab ipsis exiguntur, prout retuli ex ipsorum formulario. Tum quia est tacita approbatio ritus ipsorum, & quasi legitimi ministerij Sacramenti. Tum etiam quia Patrinus, licet non expressè, implicite tamen promittere censetur se instructurum infantem in ipsorum religione, in quem finem ab ipsis adhibetur, & hoc licet non exigeretur expressa de hoc promissio.

Et per hoc patet solutio primi & secundi fundamenti Patris Layman, quia suscipiendo puerum activè concurret ad id ad quod assumitur. Nec puto quod ipse illam sententiam tenuisset, si vidisset illud formularium.

Nihil autem refert quod alioquin adhiberetur patrinus hæreticus; non enim facienda sunt mala, ut eveniant bona, aut ut majus malum impediatur.

Nec tertium ipsius fundamentum urget, tale enim scandalum esset acceptum non datum; existimare enim deberent id quod verum est, quod vir Catholicus ideo hoc recusaret, non quia ipsorum baptismus habeatur pro invalido, sed quia illicite confertur ab ipsis, & quia contemnunt ritus & cæremonias Ecclesiæ, in cujus odium illam promissionem conformiter ad ipsorum formularium exigunt.

Notant

Notant tamen Castro Paulus & Franc. Lugo excusari posse Patrinum Catholicum si hoc faciat ex gravi metu periculi, quod sibi aut familiæ suæ immineret. Sed talis metus non potest excusare virtualem abnegationem fidei Catholicæ & implicitam saltem professionem seu approbationem Religionis hæreticæ. Licet etiam expressè protestetur se infantem velle instruere in fide Catholica. Præterquam quòd sic non evaderet periculum quod sibi timeret, sed majus odium incurreret. Nec etiam sic protestanti concederetur instructio pueri, & sic suæ obligationi satisfacere non posset.

ARTICULUS IX.

An parentes Catholici adhibere, aut admittere possint Patrinum hæreticum pro suis prolibus.

Respondeo negativè. Sic omnes Doctores unanimiter tenent. Suarez 3. p. q. 97. a. 7. Præpositus ibidem. Candidus tomo 1. disp. 16. a. 4. dub. 12. Et Verricelli ubi sup. Et Alij.

Prob. 1. hæretici sunt incapaces muneris Patrini, cujus est in defectu aliorum puerum in Baptismo susceptum in fide instruere, quod rectè

rectè fieri non potest ab eo qui à verâ fide aberrat. Et tamen si hoc se facturum promittat, non est ipsi credendum, cum moraliter hoc bene fieri nequeat ab eo qui ab illâ fide, in quâ puer susceptus instruendus est, defecit.

Nec etiam refert quòd rarò hoc fieri debeat à Patrinis, cum parentes Catholici sufficientem curam sint adhibaturi, aut per seiplos, aut per magistros Catholicos, aut per suos Pastores, aut alios quibus proles suas instruendas committent. Hoc enim per accidens est, semper enim Patrinus ratione muneris sui ad hoc teneretur.

2. Ob periculum perversionis, quod ex hoc natum est sequi, si enim ante sufficientem ætatem, aut instructionem, parentes Catholici moriantur, Patrinus, jus habebit ut à se suscepta proles in fide instruatur, & cum per hoc contraxerit cognationem spiritualem cum ipsa, & quandam superioritatem patris spiritualis, omnino urgebitur puer ipsi adhærere, ut ab ipso instruatur in fide. Et sic potius corruptor erit, quàm instructor. Ob quam rationem non licet parentibus Catholicis relinquere proles suas tutoribus hæreticis.

Layman tamen lib. 5. tract. 2. c. 9 n. 7. censet id aliquando licitè fieri posse, quando id gravis causa seu necessitas exigit, & dicit hanc esse praxim tam in inferiori quàm superiori Germania, quando non potest haberi ullus Catholicus: quia parentibus, inquit, numquam per-

persuadebitur in Germania ut ipsi jus patrinum designandi adimatur. Cujus fundamenta apud ipsum videri poterunt: quæ tamen sufficienter nostris probationibus excluduntur.

Ob has & similes rationes in Rituali Romano Pauli V. tit. de Patrinis §. penult. expressè ab hoc munere hæretici arcentur. Ulterius inquires quid fieri debeat si commodè haberi non possit Patrinus Catholicus?

Respondeo quòd in tali casu potius non itti debeat patrinus, quàm hæreticus admitti. Sic plerique Doctores tenent contra Layman ubi sup. cap. 9. n. 7. Ratio est, licet enim ex præcepto Ecclesiastico mandetur ut adhibeatur Patrinus in Baptismo, hoc solùm intelligitur si haberi possit, qui ad hoc capax est, videlicet ad instruendum in fide, ubi autem talis haberi non potest, præceptum non obligat. Quod confirmari potest; quia cessante fine legis non tantùm negativè, sed etiam contrariè, secundùm omnes cessat obligatio legis; imo sic potius peccaretur contra legem, quàm observaretur. Sed in casu nostro quando haberi non posset Patrinus, nisi hæreticus, finis istius legis Ecclesiæ cessaret, etiam contrariè ob periculum perversionis infantis suscipiendæ, ergo lex illa Ecclesiastica cessaret nec, ullatenus obligaret. Imo sic potius peccaretur contra legem, aut consuetudinem Ecclesiæ intendentis rectam instructionem, quàm observaretur. Nec dici potest quòd tunc solùm adhiberetur

Patri-

Patrinus tanquam testis Baptismi puero collati; hoc enim falsum est, longè enim differt officium Patrini, ab officio solius testis.

ARTICULUS X.

Quanam instructio requiratur in adulto Baptizando.

HÆc quæstio sæpe potest occurrere, non solum quando primò conversus ad fidem sive à Paganismo, sive Judaismo, sive etiam hæresi Baptizandus est, sed quando ob dubium validi Baptismi in infantia collati, sub conditione debet iterari.

Requiritur autem ut adultus Baptizandus sit sufficienter instructus, tam in credendis, quàm in faciendis, hoc est tam in fide; quàm in moribus. Quantum ad fidem loquitur S. Thom. 3. p. q. 71. a. 1. ubi sic ait in corp. Baptismus est fidei Christianæ Sacramentum, cum sit quedam professio fidei Christianæ, ad hoc autem ut aliquis fidem accipiat, requiritur quòd de fide instruatur, &c. Et ideo ante baptismum convenienter præcedit Catechismus, unde & Dominus præceptum baptizandi tradens discipulis, præmittit doctrinam Baptismo, dicens. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.

Et

Et sic etiam Act. 8. Philippus prius catechizavit Eunuchum, & deinde ipsum baptizavit. Quantum ad instructionem in faciendis, sic loquitur S. Basilius hom. 1. de Baptismo: *Et ne quis existimaret (quod aliqui etiam heretici opinati sunt) esse tantum necessariam doctrinam de credendis, non autem de agendis, addit Christus: Docentes servate omnia quaecumque mandavi vobis.*

Praxis autem primitive Ecclesiae erat sedulo curare, ut baptizandi praevidè bene exercerentur in Catechismo. Talis autem erat consuetudo: Primò, desiderantes se ad fidem convertere, admittebantur ad res fidei audiendas, antequam formaliter baptismum peterent, & hi vocabantur *Catechumeni*, sive audientes, seu initiandi.

2. Illi qui auditis articulis fidei omnino decreverant se convertere, Baptismum petebant, & nomen suum dabant, ut constat ex S. Dionys. cap. 2. de Eccl. Hierarch. Unde & Clemens Papa Epist. 3. describens ritus Ecclesiae, refert quomodo vocabatur Catechumenus ad Baptismum: *Accedat qui baptismum vult, ad Sacerdotem, & nomen suum det.* Et tunc appellabantur *Competentes*, ut testatur S. Augustin. de fide & oper. cap. 6. Et de seipso lib. 9. confess. cap. 6. loquens de se jam Catechumeno facto, dicit: *Inde ubi tempus advenit, quo me nomen dare oporteret, &c.* In Concil. Constantin. 1. cap. 7. in ordine quem

ser-

servandum præscribit, dicitur: *Primo die Christianos facimus. Secundo Catechumenos. Tertio exorcisamus. Et tunc eos baptizamus.* Christianos autem facere ante baptismum nihil aliud erat, quàm quòd dabant nomen suum, quo declarabant se velle annumerari, & adscribi inter Christianos: nomina autem sua quæ tunc dabant, non erant illa quæ antea habebant, quando erant in paganismo; sed nova quæ ipsimet eligebant, sicut jam Patrini loco infantium baptizandorum nomina imponant.

3. Postquam nomen dederant inchoabatur Catechismus, ut ex prædictis SS. Patribus colligitur, præsertim ex S. Dionys. cap. 2. de Eccl. Hierarch. Clemente Epist. 3. Ambros. lib. de iis qui initiantur. Cyrillo Hierosol. in Catechesibus August. lib. de fide & oper. cap. 9. & sequent. Et Tertul. lib. de Baptismo Qui omnes docent Catechumenos illo tempore non solum de fide, sed etiam de moribus & præceptis fuisse instructos. Et insuper jeuniis, orationibus, aliisque piis operibus toto illo tempore fuisse exercitos. Et tunc tandem Baptizabantur. Vide Suarez 3. p. quæst. 71. ad artic. 1. ubi latè describit has & alias cæremonias & exercitia baptizandorum; ubi agit etiam de tempore quo illa instructio & exercitia durabant.

Hæc incidenter tangere volui ut Missionarii inde colligant, non facile ad baptismum esse

256 TRACTATUS VI.

esse admittendos illos, qui in adultâ ætate ad baptismum accedunt, nisi bene instructos etiam in moribus. Ad principale ergo quæsitum, Respondeo: non prius esse baptizandum adultum, quàm sufficienter sit instructus de illis quæ sunt credenda, & quoad præcepta tam Decalogi, quàm Ecclesiæ & quoad usum Sacramentorum, saltem eorum quæ necessaria sunt, videlicet Baptismi, Pœnitentiæ & Eucharistiæ, de aliis postea possunt informari. Maximè verò instruendi sunt in illis articulis in quibus errabant ante suam conversionem conformiter ad Rituale Romanum Pauli V. supra relati tract. 2. de fide artic. 7.

Si tamen adeo rudis est baptizandus, & tempus seu occasio tam brevis ut de omnibus illis instrui non posset; sufficiet quod sit instructus in eis quæ sunt de necessitate mediæ, cum promissione Patrini, quod ipsum quam primum sufficienter edocebit.

Uterius inquiri potest, quid agendum sit, si tempus & occasio non permittant ut etiam in illis quæ sunt de necessitate mediæ instruat, nec spes sit similis occasionis habendæ, an tunc non sufficiet similiter sponsio Patrini, cum tanta sit Baptismi necessitas? Quod etiam quæri posset si sit baptizandus in periculo mortis.

Respondeo negativè: Quia illa quæ sunt de necessitate mediæ ad salutem, etiam sunt de
neces-

necessitate ad justificationem. Cum igitur Baptismus conferat gratiam justificantem non potest licite conferri nisi habenti sufficientem dispositionem ad gratiam, quæ sit primò per fidem. Quod etiam colligi potest ex illo Marci ult. v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Præmittitur fides Baptismo, tanquam necessaria dispositio, tam ad ipsum Baptismum, quàm ad salutem.

Imò invalidè conferretur adulto, sic nec etiam notitiam haberet ipsius Baptismi, cum enim requiratur intentio in recipiente Baptismum, talis intentio esse non potest de re ignorata. Multò magis invalidè conferretur invito ut habetur in cap. *Majores* videatur etiam S. Thomas 3. p. q. 68. a. 7. & 8.

Quantum ad illos qui sunt in periculo mortis, si sufficienter instrui possint de Sacramento Baptismi, etiam facile doceri poterunt de iis quæ necessaria sunt necessitate medii, non quidem ut diu retineant, si adeo rudes sunt, quod in illo statu non est necessarium, sed ut sufficienter capere possint ad unum actum fidei, qui & pro Baptismo & salute sufficiet. Si ne quidem hoc possint & tales semper fuerint, aliquando judicari poterit quòd non sint adulti, hoc enim non habent per ætatem, sed per usum rationis, in quo Missionarii prudenter debent procedere. Et sic tanquam parvulos non adultos ipsos baptizare.

ART I-

ARTICULUS XI.

De Ceremoniis quibus modò Ecclesia utitur in Baptismo.

Non sum intentionis ut exactè discurram de hac materia, nisi solùm quantum ad hoc ut Pastores & Missionarii sufficientem habeant notitiam ceremoniarum, quibus ritu Ecclesiæ utuntur, ne quasi cæco modo illas adhibeant, & ut fideles instruant de illis quæ hæretici irrident, & contemnunt sicut enim Sacramenta signa sacra sunt à Christo Domino instituta, sic etiam Ecclesia ceremoniis utitur, antiquâ traditione stabilitis, quæ etiam sacrâ aliquâ significatione mentes fidelium, ad Sacramenta dignius administranda aut recipienda disponunt.

Utar igitur in hoc sicut in similibus doctrinâ Angelici Doctoris qui pro more suo accuratè quantum ad propositum opus est, dilucidat. Ipse igitur 3.p.q.71.a.2 agit de Exorcismo & simul de aliis ritibus in Baptismo solitis adhiberi.

In primis circa antiquitatem Exorcismi qui fit ante Baptismum adducit auctoritatem Cælestini Papæ I. in Epist. ad Episcopos Galiliæ c.12. in princip. tom. 1. Conciliorum ubi sic dicit: *Sive parvuli, sive juvenes ad regenera-*

tionis r
vita a
bus Cl
jiciat
S. Tho
facere
operis
bis no
autem
Bapti
aliqui
origin
venier
nes p
pedia
cat e
loqui
Cæle
dogm
spirit
quân
dicit
dos
Prop
ad sig
tio c
verb
zanc
abre
S. D
zanc
tionis

tionis veniant Sacramentum, non prius fontem
vite adeant, quàm Exorcismis & exsufflationi-
bus Clericorum, spiritus immundus ab eis ab-
jiciatur. In corp. verò articuli sic prosequitur
S. Thomas: Quicumque sapienter aliquod opus
facere proponit; prius removet impedimenta sui
operis: unde dicitur Hierem. 4. v. 3. novate vo-
bis novale, & nolite serere super spinas. Diabolus
autem hostis est humane salutis, quæ homini per
Baptismum acquiritur; & habet potestatem
aliquam in hominem ex hoc ipso, quod subditur
originali peccato, vel etiam actuali. Vnde con-
venienter ante Baptismum expelluntur demo-
nes per Exorcismos, ne salutem hominis im-
pediant: Quam quidem expulsionem signifi-
cat exsufflatio. De hac exsufflatione expressè
loquitur Dionys. c. 2. de Ecclesia Hierar. uti
Cælestinus Papa supra: Et S. August. de Eccl.
dogm. c. 31. dicit Exsufflationibus Clericorum
spiritum immundum abigi, tam à parvulis
quàm ab adultis. Dionys. autem loco jam citato
dicit ipsos adultos Catechumenos baptizan-
dos, solitos esse ter exsufflare dæmonem.
Propriè tamen id convenit ministris Ecclesiæ
ad significandam efficaciam; unde & increpa-
tio cum imperio adjungitur, his aut similibus
verbis: *Maledicte exi foras.* nisi fortè ipsi bap-
tizandi etiam ter exsufflabant, significando
abrenuntiationem dæmonis, quod tempore
S. Dionysij apparenter fiebat, quando bap-
tizandus collocabatur versùs occidentem, cum

M

por-

porrectione manûs, tunc enim jubebatur tertio Satanam exsufflare, & quæ abrenuntiationis sunt profiteri.

Pergit S. Thomas ad secundam ceremoniam, quæ est manûs impositio cum benedictione: *Benedictio autem*, inquit, *cum manûs impositione præcludit expulso viam ne redire possit*. Hujus ceremoniæ meminit Clemens Papa l. 7. constit. Apost. cap. 30. & 40. & August. lib. 2, de peccatorum meritis & remiss. c. 26. ubi docet catechumenos secundum quemdam modum suum, per signum Christi, & orationem manûs impositione sanctificari: quo significatur hanc manûs impositionem habere conjunctam orationem Sacerdotis cum signo Crucis.

Uterius prosequitur S. Th. *Sal autem in os missum, & narium & aurium sputo linitio significat receptionem doctrinæ, fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad narium & confessionem quantum ad os*. Cujus ceremoniæ antiquitas constat ex S. August. lib. 1. confess. cap. 11. ubi dicit: *Signabar jam signum eius, & condiebar ejus sale* Et c. *Sal cælestis Sapientiæ de consecr. dicitur. Sal cælestis Sapientiæ quo initiantur catechumeni, in cunctis operum nostrorum sacrificiis jubemur offerre*. Et ibid c. *Postea: Postea tanguntur ei nares & aures de Saliva, & dicitur ei verbum Evangelicum quod dixit Iesus, quando surdum & mutum sanavit.*

Dein

Deinde S. Thomas : Olei verò inunctio significat aptitudinem hominis ad pugnandum contra daemones. Quod latius deduxerat q. 66. a 10. ad 2. Primò baptizandus inungitur Oleo Sancto , & in pectore & in scapulis , quasi athleta Dei ut Ambros. dicit in lib. de Sacramentis lib. 1. cap. 2. & lib. 3. c. 1. sicut Pugiles inungi consueverunt , unde sicut Innoc. dicit in quodam decreto cap. Cùm venisset de S. Unctione : Baptizandus in pectore inungitur ut per S. Spiritus donum abjiciat errorem & ignorantiam , & fidem rectam suscipiat , quia justus ex fide vivit. Inter scapulas autem inungitur ut per Spiritus S. gratiam excuiat negligentiam & torporem , & bonam operationem exerceat , quia fides sine operibus mortua est , ut per fidei Sacramentum sit munditia cogitationum in pectore , & per operis exercitium fortitudo laborum in scapulis. Post Baptismum verò ut Rabanus dicit c. Deinde , statim signatur in cerebro à Presbytero cum Sacro Chrismate , sequente simul & occasione , ut Christi regni particeps fiat , & à Christo Christianus possit vocari , vel sicut Ambros. dicit unguentum super caput effunditur , quia sensus Sapientis in capite ejus , ut scilicet sit paratus omni petenti de fide reddere rationem.

ARTICULUS XII.

Virum pueri Iudaorum, & aliorum infidelium non Baptizatorum invitis parentibus sint baptizandi.

Agitur tantum hinc de pueris infidelium non baptizatorum, quia quoad pueros hæreticorum, alia est difficultas, de qua agemus sequenti articulo.

Supponimus autem tamquam indubitatum, quod talis Baptismus sit validus; quidquid dicat Durandus in 4. dist. 4. q. 7. & Palud. dist. 4. q. 4. citatus à Sylvestro v. Baptismus 4. q. 6. Ratio autem est quia pueri non baptizantur in fide parentum aut particulariter offerentium, sed in fide totius Ecclesiæ; & sic non requiritur ipsorum consensus vel voluntas, quod colligitur ex S. August. Epist. 23. ad Bonifac. cujus verba habet S. Thomas 3. p. q. 68. a 9. Offeruntur, inquit, parvuli ad percipiendam spirituales gratiam, non tam ab eis quorum gestantur manibus (quamvis & ab ipsis, si ipsi boni fideles sunt) quam ab universâ societate Sanctorum & fidelium.

Inquiritur igitur solum utrum hoc sit licitum. Quam difficultatem tractat S. Thomas ibi.

ibid. a. 11. Et præcipuè 2. 2. q. 10. a. 12. ubi expressè resolvit in fidelium pueros non esse invitis Parentibus baptizandos, quod primò fundat in auctoritate Ecclesiæ, quæ nunquam usum habuit. Quod Iudaorum filij invitis parentibus baptizarentur, quamvis fuerint retroactis temporibus multi Catholici Principes potentissimi, ut Constantinus & Theodosius, quibus familiares fuerunt sanctissimi Episcopi, ut Sylvester Constantino, & Ambrosius Theodosio; qui nullo modo prætermisissent ab eis impetrare si hoc consonum esset rationi; Et ideo periculosum videtur hanc assertionem de novo inducere, ut præter consuetudinem in Ecclesiâ hætenus conservatam, Iudaorum invitis parentibus Filij baptizantur. Deinde verò id ipsum prosequitur duplici ratione: Vnâ quidem propter periculum fidei: si enim pueri nondum usum rationis habentes Baptismum susciperent postmodum cum ad perfectam ætatem pervenirent, de facili possent à parentibus induci, ut relinquerent quod ignorantes susceperunt; quod vergeret in fidei detrimentum. Alia verò ratio est: quia repugnat iustitiæ naturali. Filius enim naturaliter est aliquid patris Et primò quidem à parentibus non distinguitur secundum corpus, quamdiu in matris utero continetur. Postmodum verò postquam ab utero egreditur, antequam usum liberi arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, sicut sub quodam spiritali utero: Quamdiu enim usum rationis non habet puer, non differt ab animali

irrationali. Vnde sicut bos vel equus est alicujus, ut utatur eo cum voluerit secundum jus civile, sicut proprio instrumento; ita de jure naturali est, quod filius antequam habeat usum rationis, sit sub cura patris. Vnde contra justitiam naturalem esset, si puer antequam habeat usum rationis, à cura parentum subtrahatur, vel de eo aliquid ordinetur in vitis parentibus.

Tres igitur rationes adfert S. Thomas quibus suam, & communem resolutionem confirmat Videlicet propter usum seu praxim antiquæ Ecclesiæ. 2. Propter periculum perversiōis. 3. Propter jus naturæ quo pueri ante usum rationis directioni & curæ parentum subduntur. Hanc tertiam rationem impugnat Scotus in 4. dist. 4. q. ult. ut refert Cajet. Et quidem his rationibus.

1. Quia Deus habet jus dominii supra puerum, magis quàm parentes, ergo vinculum potestatis paternæ non obligat in his quæ sunt contra præceptum Dei.

2. Quia Princeps debet cogere servum plurium subordinatorum dominorum, ad servitium superioris, si inferior Dominus vult eo uti contra superiorem, ergo Princeps maxime debet zelare pro dominio servando supremi Domini, scilicet Dei: licet igitur sit contra voluntatem inferioris Domini scilicet Patris, quod puer Baptizetur, quia tamen hoc est secundum voluntatem supremi Domini, huius est parendum.

3. Paren

3. Parentes nolentes pueros suos baptizari, abutuntur jure suo, quia agunt contra jus quod Deus habet super pueros ut ad ipsius cultum enutrientur; ideo Princeps per Ecclesiam illos debet privare tali jure, quia faciendum est ut conservetur jus Dei contra jus parentum, abutentium illo jure cum contumeliâ Dei, qui ordo perversus est.

4. Magis debet subveniri homini circa periculum mortis æternæ, quàm circa periculum mortis temporalis, sed si aliquis videret puerum in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret licet invitis parentibus illi esset subveniendum, ergò multò magis peccaret, qui non succurreret puero per Baptismum, sine quo est in periculo mortis æternæ, licet parentes sint inviti.

Ad 1. conceditur antecedens, sed videndum est quomodo Deus jus suum instituerit: considerandum enim est quod Deus & sit institutor naturæ, & etiam est institutor gratiæ & fidei utriusque autem jus vult observari. Nec unum jus est alteri contrarium, gratia enim non destruit naturam, sed perficit, Dominium autem parentum supra filios, non est tam ipsorum quàm naturæ ac Dei, qui illum instituit, ac proinde comparatio non est facienda inter parentes & Deum, sed inter Deum institutorem naturæ, & seipsum Deum institutorem fidei & gratiæ, & uterque ordo ab ipso, & ipsius est. Non autem sic instituit legem fidei ut voluerit

pro eâ servandâ legem naturæ solvi, quâ-
vis hoc posset, sed instituit ut per media
secundum naturæ ordinem instituta, lex fidei
impleatur, quia Divina Sapiencia disponens
omnia suaviter, infima per media reducit ad
summum. Et sic statuit ut adultus propriâ ra-
tionē ac voluntate legem fidei impleat, quia sue
curæ naturaliter commissus est; Puer autem
mediâ ratione & voluntate parentum, quorum
curæ naturaliter commissus est. Unde cum in
parentibus infidelibus duo concurrant, scilicet
jus naturæ, respectu filiorum curæ, & admix-
ta infidelitas quâ nutriunt eos ad suum ritum,
licet hoc secundum sit malum & in eo peccent
mortaliter, & propter hoc non solum filiis, sed
& vitâ & se ipsis privari possint, ita quod pos-
sent justè annihilari: primum tamen justum est
naturaliter, & propterea Deus statuens ordi-
nem gratiæ ad perfectionem ordinis naturæ,
illud justum naturale violari non vult, quamvis
ipsi abutentes hoc promereantur. Videatur
Cajet. cujus tota hæc doctrina est.

Ex quibus etiam ad 2 Respondetur: hoc ar-
gumentum Scoti convincere, quando supre-
mus Dominus vult observari legem suam,
contra ordinem legis inferioris Domini, quod
hic locum non habet, ut ex dictis patet,
quia Deus instituit utrumque ordinem, natu-
ræ scilicet & fidei, & statuit ordinem fidei im-
plendum, ministrante sibi ordine naturæ. Et sic
etiam patet ad 3.

Ad 4.

Ad 4. Respondet sibi ipsemet Sanctus Th. ad 2. Quia à morte naturali non est aliquis eripiendus contra ordinem juris civilis, puta si quis à Judice condemnatur ad mortem temporalem, nullus debet eum violenter eripere. Unde nec aliquis debet rumpere ordinem juris naturalis, quo filius est sub cura patris, ut eum liberet à periculo mortis æternæ. Accedit quòd Pater non habeat jus in vitam filiorum, nec est quoad hoc ipsum Dominus, sicut est quoad instructionem, unde sicut non potest illos occidere, ita nec impedire ne à morte corporali liberentur.

Dico 2. Non requiritur consensus utriusque parentis, sed sufficit alterutrius. Unde si mater sit Christiana, & pater infidelis, aut è contra si pater Christianus, & mater infidelis, puer baptizandus est.

Colligitur hoc primò ex capite 2. extra de conversi. infidelium ubi Gregor. IX. statuit patre converso ad fidem, illi assignandum esse puerum quadriennem, ut ab eo possit in Fide Christiana educari & institui. Et ex Conc Tolet IV. c. 62. prout habetur in c. Judæi, ubi dicitur, quòd filii matris Christianæ & patris Judæi, matris conditionem sequi debeant, & similiter illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus & fidelibus viris Christianam sequantur Religionem, non judaicam superstitionem. Ac proinde poterunt, imo debebunt baptizari.

M 5

a. Prob.

Ad 4.

2. Prob. Ratione inprimis ex parte Patris fidelis, quia ille est caput, & proinde maxime ad ipsum spectat cura & gubernatio. Quoad matrem verò, si tempore partûs erat fidelis, Ecclesia accipit jus, quia parvus sequitur ventrem. Et licet non sit tam evidens ratio, si tempore partûs infidelis erat, tamen satis probabile est quòd quoad hoc sint æquales. Aliundè verò aliquid dandum est parenti fidei in favorem Christianæ Religionis, ut insinuat Greg. IX. ubi sup. Et in favorem etiam innocentiae, & salutis ipsius parvuli.

Imo si uterque parens maneat infidelis, alteruter tamen permittat filium baptizari, hoc licebit; quia cum talis consensus sit in favorem Religionis, & bonum ac salutem filii, est præferendus. Nam etiam juxta commune jus si filius alicui ex parentibus subtrahendus est, adjudicatur parti innocenti. Videatur Suarez 3. p. q. 69. n. 6. sect. 3. dub. 1. ubi etiam bene notat, hoc sic intelligendum esse, dummodo absit periculum apostasiæ vel alicujus sacrilegii. Et ideo in illo casu puer à curâ & consortio parentis infidelis subtrahendus esset, ut tutò baptizari possit; juxta doctrinam Conc. Tolet. ubi sup.

Dico 3. Si puer quomodocumque sive justè, sive injustè, de facto sit extra potestatem parentum, & tutorum, ita ut nulla sit spes, aut obligatio ipsum parentibus restituendi, vel quia ignoratur cujus filius sit, vel quia tam longe

longè distat ut moraliter non possit restitui, poterit sine consensu parentum baptizari, licet etiam constaret aut præsumeretur quod essent inviti. Et ratio est quia licet tunc parentes retineant quasi radicalejus, actualem tamen usum istius juris amiserunt, imo morale potestatem illo utendi; & ideo ne puer ille sit omni auxilio destitutus, opus est ut alius in illo jure succedat, qui possit & debeat ipsius curam habere. Dixi: *Et Tutorum*, quia ipsi succedunt in jus parentum. Ita tenet Cajet. Soto, & Suarez.

Dico 4. Si puer sit omnino morti proximus, ut nulla sit spes quòd superveniat, probabile est quòd invitis parentibus possit baptizari.

Sic tenet noster Soto 4. dist. 5. q. unic. art. 10. sub finem, & cum ipso passim alii. Ratio est: Quia tunc cessat in primis periculum perversionis seu Apostasię, & sic nulla timenda est injuria fidei: Nec etiam Patri fit injuria (ut sic etiam fiat satis fundamento S. Thomę) quia non subtrahitur puer à parentum cura per Baptismum aut baptizantem, sed per imminuentem mortem, puero autem maximum fit beneficium. Accedit etiam maxima necessitas; quia in tali casu nulla superest spes, ut puer veniens, ad adultam ætatem possit se propriâ voluntate ad salutem disponere. Rationabile autem videtur ut ad succurrendum extremæ necessitati spirituali, modicum quid

Domino invito auferatur, si adhuc dici possit patrem in simili casu moraliter loquendo, dominium habere, quod jam quodammodo imminens mors auferre incepit. Notandum tamen nihil per vim etiam in tali casu attendendum propter scandalum quod inde natum esset sequi.

Dico 5. Pueri infidelium qui non tantum politicè, sed etiam serviliter subiecti sunt Principibus Christianis, possunt auctoritate Dominorum separari à parentibus, ipsisque invitè baptizari.

Hæc conclusio colligitur ex S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 12. ad. 3 in quo sic opposuerat filii servorum sunt servi Regum & Principum, ergo & filii eorum, Reges ergo & Principes habent potestatem de filiis Judæorum facere quod voluerint, nulla ergo erit injuria si eos baptizent invitè parentibus Respondet: *Quòd Judæi sint servi Principum servitute civili quæ non excludit ordinem juris naturalis vel divini.* Ex quo bene sequitur quòd si infideles etiam Judæi sunt servi servitute mancipiali, & non tantum politicâ seu civili, sine injuria eorum pueri baptizari possint.

Prob. ratione: Dominus pro suo arbitrio potest separare filium servum à patre servo, sine ulla injustitia, ergo potest sic separatim curare baptizari. Antecedens est certum: quia servitus jure gentium sic introducta est, ut Dominus possit servum vendere, donare,

aut m
facere
Est en
servus
suo D
separa
paren
nand
non r
cessa
exem
qui p
circu
rique
D
sente
dit a
prol
tizan
net &
2.
pro i
pia,
natu
les su
ros à
3
tales
fuisse
fide
fidel

aut

aut mittere quò vult, ergo sicut hoc potest
facere circa parentum, ita quoque circa filium.
Est enim par ratio, cum uterque sit æqualiter
servus, & per consequens æqualiter subjectus
suo Domino. Prob. prima consequentia: filio
separato à Domino succedit Dominus loco
parentis, & ad eum pertinet jus, & cura guber-
nandi servum suum etiam quoad spiritualia,
non minus quàm cura providendi illi de ne-
cessariis ad vitam corporalem. Quod patet
exemplo Mathatæ ut habetur 1. Machab. 2.
qui parvulos incircumcisos in bello captos,
circumcidi fecit, inter quos procul dubio ple-
rique erant filii infidelium.

Dices 1. cum Cajet. qui tenet contrariam
sententiam: Potestas herilis solùm se exten-
dit ad officia politica, unde quantumcumque
proles separetur, non potest invito patre bap-
tizari; baptismus enim ad jus divinum perti-
net & non ad politicum.

2. Quia ratio primæ conclusionis etiam
pro illis parentibus militat, qui sunt manci-
pia, per servitutem enim non perdiderunt jus
naturale quod habent ad gubernandum pro-
les suas. Cum nec jus divinum permittat pue-
ros à curâ parentū abstrahi ante adultâ ætatē.

3. Ab inconvenienti: fieri enim potest ut
tales pueri, si postea intelligant se abstractos
fuisse à parentibus paganis, facile recedant à
fide per baptismum susceptâ, & redeant ad in-
fidelitatem parentum.

M 7

Resp.

Resp. Ad 1. negando assumptum, uti probatum est per rationem conclusionis nostræ. Licet enim per servitutem prolis, non adimatur facultas patri procurandi ipsi spiritualia, uti patet de servis Catholicis, eadem tamen facultas conceditur Domino ut mancipium humano & Christiano modo gubernet.

Ad 2. Negatur similiter assumptum, si enim sine injuriâ parentum servorum pueri possunt ab ipsis separari, quod conceditur jure gentium, ex eodem jure sequitur quod Dominus sic separatis providere possit de iis quæ jam pater separatus facere debuisset. Jus autem gentium non est contra jus divinum, aut naturale, sed inde derivatur.

Ad 3. Resp. Idem inconveniens posse sequi ex Baptismo collato filiis hæreticorum, quo tamen non obstante baptizandi sunt invitis etiam parentibus. Caveri autem potest ut nunquam resciant, se habuisse parentes infideles. Ac proinde non videtur adesse morale periculum majus, quàm in aliis pueris in infantia baptizatis.

Id autem quod diximus de mancipiis, non intelligitur de Judæis, qui licet aliquâ servitute politicâ Principibus subdantur, non tamen perdunt Dominium sui, & filiorum.

ARTI.

ARTICULUS XIII.

Utrum pueri hæreticorum invitis parentibus sint Baptizandi.

Responderetur Affirmativè. Quod satis colligitur ex Conc. Toletano præcedenti articulo pro 2. concl. relato.

Prob. Ratione: Quia hæretici ratione baptismi, jurisdictioni Ecclesiæ planè subduntur; ac proinde sine injuriâ compelli possunt, ut pueros suos ad Baptismum Catholicorum deferri faciant, & in Religione Catholica instruant. Si autem hoc facere recusent, eorum infantes ab eorum cura abstrahi & baptizari possunt, imo & debent.

Contra tamen objici potest. 1. Quia non minus periculum imminet illis infantibus, si baptizati relinquuntur sub cura parentum, quam infantibus aliorum infidelium, ne postquam ad adultam ætatem devenerint, à fide deficiant, & parentum suorum erroribus inhæreant.

2. Jus naturæ quod relinquit parentibus curam & directionem liberorum suorum, usque ad adultam ætatem non perditur per hæresim, magis quàm per aliam infidelitatem, ac proinde

de salvo illo jure baptizari non possunt in vitia
parentibus etiam hæreticis.

Resp. Periculum perversionis non esse adeo
propinquum in liberis hæreticorum, sicut in
pueris aliorum infidelium, tum quia sine suo-
rum parentum injuria ab ipsis abstrahi pos-
sunt, tum etiam quia hæretici Christi nomen
& Sacramenta Christiana non adeo detestan-
tur, cum & ipsi baptizare soleant. Addi etiam
potest, quod licet à parentibus & aliis mini-
stris suis hæreticis falsa dogmata doceantur, ta-
men sæpè laborent difficulter vincibili igno-
rantia, cum ad adultam ætatem perveniunt, &
sic non laborent hæreticâ, pertinaciâ ita ut
salvari possint, si de peccatis post Baptismum
commisissis verâ contritione doleant, & saltem
sciant quæ de necessitate salutis sciri debent.

Ad 2 Resp. Parentes per baptismum non
perdere quidem jus alendi & instruendi proles
suas, usque ad adultam ætatem, sed illud con-
stringi ad instructionem in fide, quam per
Baptismum susceperunt, ratione cujus per
suam aut aliorum susceptorum voluntatem, se,
& consequenter suos liberos, jurisdictioni Ec-
clesiæ subdiderunt, quantum ad res fidei, &
fidei Sacramentum.

TRAC-

TRACTATUS VII.

De Confirmatione

*Utrum omnes fideles baptizati teneantur
hoc Sacramentum suscipere.*

DE hoc dubio agit S. Thomas 3. p. q. 72. a. 1. ad 3. & dicit: Omnia Sacramenta sunt aliquo modo necessaria ad salutem, sed quaedam sunt sine quibus non est salus, quaedam vero sunt quae cooperantur ad perfectionem salutis. Et hoc modo Confirmatio est de necessitate salutis, quamvis sine ea possit esse salus, dum tamen non praetermittatur ex contemptu Sacramenti. Et ibidem art. 8. ad 4. Hugo de Sancto Victore lib. 2. de Sacramentis p. 7. c. 3. dicit: Omnino periculosum esset, si ab hac vita sine Confirmatione migrare contingeret, non quia damnaretur (nisi forte propter contemptum) sed quia detrimentum perfectionis pateretur. Unde etiam pueri confirmati decedentes maiorem gloriam consequuntur, sicut & hic maiorem obtinent gratiam.

Ex quibus infertur 1. contra Durandum dist. 7. q. 1. a. 2. & Palud. ibidem quaest. 4. hoc Sacramentum non esse de necessitate salutis, sed

sed tantum cooperari ad perfectionem tam gratiæ, quam salutis æternæ.

2. Quod valdè grave sit hoc Sacramentum omittere ex contemptu.

3. Quod pueri morientes postquam confirmati sunt, per hoc maiorem gloriam consequantur, ac proinde magnum detrimentum patiantur qui sine Confirmatione decedunt.

Quoad 1. Est communis sensus Ecclesiæ quod haberi possit salus sine Sacramento Confirmationis. Non enim potest ullum adferri præceptum aut Divinum, aut Ecclesiasticum, quo Sacramenti huius susceptio absolute mandetur. Imo nec ulla traditio, alioquin hoc deberet fidelibus intimari, uti alia Ecclesiæ præcepta & traditiones.

Objicitur tamen 1. Quod Apostoli maximâ semper sollicitudine curârunt ut fideles recenter conversi baptizarentur, unde colligipotest hoc esse de præcepto, & quodammodo esse quandam traditionem Apostolicam. Inprimis act. 8. n. 14. statim ac Samaritæ susceperunt fidem, Apostoli miserunt Petrum & Ioannem, qui cum venissent oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Omnes autem Sancti Patres intellexerunt per illam manuum impositionem.

sitionem Sacramentum Confirmationis. Imo Act. 1. v. 4. insinuatur præceptum quod Apostoli habebant ad expectandum adventum Spiritus sancti, ut per ipsum Confirmarentur: *Et convalescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris. &c.*

Resp. Ex duobus illis locis nullum inferri posse præceptum; non quidem ex primo. Quia ex illa sollicitudine Apostolorum solum colligitur utilitas huius Sacramenti, imo quædam necessitas pro illo statu Ecclesiæ, propter imminentes persecutiones, quas Christus Dominus prædixerat. Ex 2. loco solum habemus quod præceptum fuerit à Domino Apostolis ut simul manerent, donec modo illo extraordinario acciperent Spiritum Sanctum, qui illos in gratiâ confirmaret ad arduum opus Apostolicum. Vel prout respondet Lessius in opere posth. 3. part. quæst. 72. art. 8 dub. 2. ut acciperent gratias gratis datas, quibus indigebant ad prædicandum per mundum universum, ut sic magis idonei redderentur ad munus suum exequendum.

2. Objicitur illud Urbani Papæ Epist. 1. decretali ubi dicit: *Omnes fideles per manuum impositionem Episcoporum Spiritum sanctum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur.* Magna autem est obligatio facere illa quæ requiruntur ut fideles pleni Christiani fiant. Accedit etiam præclara auctoritas Melchias

dis

dis Papæ ad Episcopos Hispaniæ, ubi sic scribit: *In Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum verò confirmamur ad pugnam; in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur; Et quamvis transitis sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia.* Ex quibus verbis manifestè constat Confirmationis Sacramentum esse necessarium illis qui post Baptismum superviunt. Nec refert impudens calumnia Calvinii, qui lib. 4. instit. c. 19 §. 10. quâ illum S. Pontificem vocat os sacrilegum. Magis enim credendum est S. Augustino qui Epist. 162. egregiè ipsum laudat, & Ecclesiæ quæ scripta ipsius maximi facit & ipsum tamquam præclarum Martyrem colit.

Respondetur. Verba Urbani non sic debere intelligi quasi sine confirmatione fideles non sint veri & perfecti Christiani, per gratiam habitualement acceptam in Baptismo; sed quia per Confirmationem abundantior gratiam accipiant; sicut etiam intelligi debet S. Cyprianus lib. 1. Epist. 12. ubi dicit; *Vngi quoque necesse est eum qui baptizatus est, ut accepto Chrismate, id est unctione, esse unctus Dei & habere in se gratiam Christi possit.* Alludit enim tam ipse quàm Urbanus Papa ad Chrisma unde derivatur nomen Christianum.

Ad auctoritatem verò Melchiadis respondeo ipsum alludere ad antiquum morem Ecclesiæ, quæ solebat hoc Sacramentum statim post

post Baptismum conferre. Quâ consuetudine
vigente non erat conveniens unum sine altero
dari, & uno recepto non statim alterum sibi
procurare, nisi fortè mors interveniret. Dicit
autem victuris hoc Sacramentum esse necessa-
rium, non necessitate absolutâ, sed ad melius
esse. Et maximè propter Ecclesiæ pro illo tem-
pore consuetudinem. Semper tamen lethale
peccatum est hoc Sacramentum ex contemptu
omittere. Quamobrem graviter culpatur No-
vatus hæreticus, quod cum in lecto decumbens
baptizatus fuisset, non receptâ Confirmatione
ipsam postea negligeret. Et ut negligentiam
suam excusaret, negavit homines post Baptis-
mum inungendos esse Chrismate, ut refert Eu-
sebius lib. 6. cap. 35. ex Epistolâ Cornelij Pa-
pæ. Et sic suo facto Novatus hoc Sacramentum
censebatur contemnere.

ARTICULUS II.

*Virum mortale peccatum sit hoc Sacra-
mentum negligere tempore
persecutionis.*

Certum est quòd regulariter sit pec-
catum veniale hoc Sacramentum ne-
gligere, dum haberi potest. Tum prop-
ter

ter detrimentum abundantioris gratiæ, tum quia homo se exponit sine illo multis tentationibus, & illusionibus diaboli: unde rectè monet Sylvius 3. pag. quæst. 72. ad art. 8. quod si sollicitiores essent fideles ad susceptionem Confirmationis, non tot sortilegas, aut veneficas & magas sæculum nostrum experiretur, qui enim, inquit, hujus Sacramenti effectum non perceperunt, Diabolo faciliè subjiciuntur, non habentes hoc robur, quo facilius ipsi resistent: ordinatur enim principaliter quidem contra hostes visibiles, tamen secundariò contra invincibiles.

Ad propositum verò nostrum dico satis probabile esse illam negligentiam esse mortalem tempore persecutionis, & præcipuè illis qui versantur inter hæreticos, ubi quotidiana sunt pericula perversionis, cùm ad hoc per se primò hoc Sacramentum sit institutum.

Sic tenet Sylvius ubi supra, & est sententia multorum Antiquorum, præsertim Durandi in 4. dist. 7. quæst. 1. Turrecremata c. 1. de consecrat. dist. 5. Et Waldensis & Paludani quæst. 2. Et Petri de Soto in aureo suo tractatu de institutione Sacerdotum.

Ratio autem est. Quia magna est temeritas, & præsumptio de suis viribus, negligere hoc tam exquisitum munimen tempore, & loco persecutionis, quo periculum esset aut fidem abnegandi, aut erubescendi confiteri quando opus esset.

Imo

Imo cenferi deberet talis negligentia virtua-
lis contemptus illius Sacramenti, ad illum
finem singulariter instituti. Unde Sanctus
Cyprianus Epist. 54. ait: *Contra rationem est
sine armis ad pugnam accedere.*

Hoc etiam videntur convincere argu-
menta præcedenti articulo objecta, maxi-
mè illa tanta sollicitudo Apostolorum, pro
Confirmatione fidelium recenter conver-
sorum. Et expectatio adventus Spiritûs an-
tequam Apostoli se persecutionibus auderent
exponere. Per hoc autem Sacramentum gra-
tia Sancti Spiritûs ad eundem finem confer-
tur. Ac proinde hoc planè videtur necessa-
rium esse illis qui continuò versantur inter
hæreticos, aut illorum persecutionibus ex-
ponuntur.

ARTICULUS III.

*Virum conveniens sit, pueros confirmari
ante usum rationis, in locis missionis.*

IN primitivâ Ecclesiâ pueri statim post
Baptismum confirmabantur, uti testatur
Tertull. de Baptismo cap. 7. & 8. Et Rabanus
lib. 1. instit. Cleric. cap. 10. Alcuinus de Ec-
clesiast. Officiis c. de Sabbatho sancto. Et
omnes

Imo

omnes Ecclesiastici Historici illius temporis, præcipuè Baron. ad an. 371.

Hujus consuetudinis potissima ratio erat, quia magnæ tam pueris, quàm adultis imminabant persecutiones. Tum etiam quia extra mortis periculum tam parvulis, quàm adultis bis tantum in anno, videlicet in Paschate & Pentecoste conferri solebat Baptismus, quibus temporibus adesse solebant Episcopi (qui tunc pauci erant) & hâc occasione statim post Baptismum offerebantur pueri confirmandi. Postmodum verò aucto numero fidelium, & cessante persecutione, introductum fuit baptizare omni anni tempore, quia tunc non semper aderant Episcopi. Et sic cœptum est differre Confirmationem ad tempus magis commodum Episcopis. Tandem etiam mos invaluit expectare usque ad plenum usum rationis, qui cùm regulariter incipiat haberi circa septimum annum, eo usque differebatur, tum ut majori cum fructu, scilicet per proprios actus disponderentur, cum cognitione tantî Sacramenti: Tum ut melius susceptæ Confirmationis recordarentur, ne per oblivionem contingeret bis confirmari, quod est illicitum, propter impressionem characteris.

Nihilominus tamen prudenter potest illud tempus præveniri, maximè si usus rationis illos annos præveniat.

2. Ut accipiatur occasio dum adest Episcopus, quæ alioquin non tam citò offerretur, &

& ideo consuevit hoc fieri tempore, quo Episcopus diocesim suam personaliter visitat.

3. Si pueri sint valetudinarii, ac proinde timetur quod ad dictam ætatem non sint victuri, ne sic priventur illo gratiæ augmento, & consequenter etiam gloriæ.

4. Ubi talis est mos Ecclesiæ ut nullâ consideratâ ætate confirmentur; melius tamen quando nihil obstat, differtur, ut sicut dictum est majori cum fructu per propriam dispositionem, & actualem devotionem suscipiatur.

In locis autem missionis inter infideles & hæreticos convenienter in quacumque ætate, habitâ occasione conferendum est hoc Sacramentum, tum quia unicuique tantum Episcopus non potest multoties circuire omnes pagos, nec pueri possunt in magno numero convenire propter pericula, & persecutiones. Tum vel maximè quia in illis locis, uti supra dictum est, major est necessitas, ut præveniantur hoc spirituali robore; quia etiam ante plenum usum rationis facilè pueris instillantur errores, qui dum ad annos discretionis perveniunt, fortiter inhærent; ac proinde bonum est ut tempestivè confirmentur pueri augmento gratiæ huic Sacramento propriæ, quod ad robur animi præcipuè in fide est institutum. In hoc sunt quodammodo in statu primitivæ Ecclesiæ, in quo statim post Baptismum conferebatur. Utinam autem fideles in missione eundem etiam haberent fervorem, qui in illo

N

primo

primo statu, in quo tot fuerunt martyres, in qualibet ætate vigeat. Nec refert quòd majori cum fructu suscipiatur per propriam dispositionem, melius est enim illud gratia augmentum certò habere, licet in minori intentione, quàm per periculosam dilationem sæpè illo carere, aut exponi discrimini perversionis. Parentum autem est & Patrum norum pueros post usum rationis memores reddere hujus Sacramenti suscepti, ne per ignorantiam iteretur.

Advigilent igitur tam Pastores quàm Missionarij ut bene inculcent parentibus, quàm magnæ utilitatis sit, imo necessitatis in illis partibus, pueros tempestivè tradere confirmandos.

ARTICULUS IV.

Utrum Sacramentum Confirmationis præcedere debeat alia Sacramenta.

DE Baptismo nulla est difficultas, cum ipse sit janua omnium Sacramentorum, ac proinde præcedere debet tam hoc Sacramentum, quàm reliqua.

De Eucharistia verò idem videtur tenetur Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 6. art. 2. ad 3.

licet

licet non clarè hoc habeat, ab aliquibus tamē pro illa sententia citatur. Fundamentum autem illius sententiæ sibi objicit S. Thomas 3.p.q.65.a.2. Eucharistia est spirituale nutrimentum, Confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo Eucharistia præcedere debet Confirmationem. Respondet S. Doctor. *Ad tertium dicendum, quod nutrimentum & præcedit augmentum sicut causa ejus, & subsequitur augmentum sicut conservans hominem in perfecta quantitate & virtute, & ideo potest Eucharistia præmitti Confirmationi, ut Dionys. facit in lib. Celest. Hierarch. c. 3. & 4. Et potest postponi sicut Magister facit in 4. sententiarum dist. 7. & 8.*

Alij autem se fundant in ritu primitivæ Ecclesiæ, quando etiam pueris statim post Baptismum dabatur S. Eucharistia, etiam longo tempore, quando Confirmatio differebatur. Sed nec ex hoc aliquid convincitur, quia sicut dictum est, etiam solebat Confirmatio dari simul cum Baptismo, & post illā S. Eucharistia, ut magis credibile est, utrumque autem jam abolevit, nec enim amplius Confirmatio, nec Eucharistia datur statim post Baptismum. Et regulariter Confirmatio confertur diu ante S. Eucharistiam, quæ propter dignitatem differri solet non tantum ad annos usûs rationis, sed ad annos perfectæ discretionis. Absolutè tamen potest aliter fieri; Sacramentum enim

enim Confirmationis non est omnino necessarium, sicut est Eucharistia, ac proinde hæc sumi potest, non susceptâ Confirmatione.

Major difficultas est de Sacramento Ordinis propter decretum Conc. Tridentini sess. 23. c. 4. de Reform. ubi dicitur : *Primâ Tonsurâ non initientur qui Sacramentum Confirmationis non susceperint*, Sed passim omnes Doctores negant in illis verbis contineri præceptum aliquod, nisi fortè directum ad Episcopos ordinantes qui eâ in re debent ad vigilare, quos puto graviter peccare si aliter fecerint.

Objicies : Per susceptionem Ordinis saltem Diaconatûs & Sacerdotij ordinatus fit quodammodo dux militiæ Christianæ, cum autem per characterem Confirmationis fideles fiant milites Christiani, videtur incongruum alium quem fieri ducem militiæ, antequam miles sit. Resp. Hinc tantum sequi incongruentiam aliquam, quam libenter admittimus,

ARTICULUS V.

Vtrum amentes Confirmandi sint.

Distingendum est de amentibus perpetuis, qui numquam ad usum rationis pervenerunt.

pervenerunt, nec regulariter unquam perven-
turi sunt. Et de amentibus qui post habitum
usum rationis in amentiam inciderunt.

Quoad primos tenet Soto 4. dist. 7. q. 1.
a. 8. §. *Enascitur* ex Marsilio, tales non esse con-
firmandos, licet, si confirmentur, sit validum
Sacramentum; & in hoc fundatur quod num-
quam possint gratiâ Confirmationis in fidei
confessione fungi. Præterquam quod magna
videatur esse irreverentia.

Aliter tamen tenendum est; videlicet quod
etiam illi confirmari possint; Tum quia nullum
ius extat quo hoc prohibeatur. Tum quia sal-
tem capaces sunt illius augmenti gratiæ habi-
tualis cui major gloria in cœlis corresponde-
bit. Tametsi numquam illo augmento per ali-
quem actum confessionis fidei uti poterunt.
Nec est major irreverentia in ipsis ad hoc Sa-
cramentum, quàm in pueris erat quando olim
statim post baptismum confirmabantur.

Quoad alios amentes qui usum rationis
habuerunt, etiam dicendum est, quod conferri
possit, licet etiam ante amentiam hoc non
petierint, dummodo non fuerint infideles ante
amentiam. Quia quicumque fidelis censetur
velle interpretativè omnia ordinaria salutis
subsidia, licet dum possent, illa non expressè
petierint. Sicut sæpè contingit in extrema un-
ctione, quæ datur infirmis in phrenesim lapsis,
licet etiam nullatenus petierint, aut de illâ
cogitaverint.

ARTICULUS VI.

*Virum requiratur Patrinus qui confir-
mandum suscipiat.*

R Esp. Affirmativè. Quod probatur ex an-
tiquissimâ Ecclesiæ consuetudine & præ-
cepto, ut patet ex c. *in Catechismo* per Hig-
num Papam. Et sequenti c. *non plures* per
Leonem Papam. Et S. Thomas 3. p. q. 72.
art. 10. in arg. sed contra citat Innoc. Papam
c. *si quis ex uno* ubi dicitur: *si quis ex uno
conjugio filium, aut filiam alterius de sacro
fonte suscepit, aut ad Chrisma tenuerit &c.*
Unde infert: ergo sicut requiritur quod aliquis
baptizatum de sacro fonte levet, ita debet
aliquis teneri ad Sacramentum Confirmatio-
nis accipiendum.

Ratione etiam probat in corp. Hoc Sacra-
mentum exhibetur homini ad robur, pugna
spiritualis, sicut autem aliquis de novo natus,
indiget instructore in his quæ pertinent ad conser-
vationem vite, secundum illud Heb 12. *Patres
quidem carnales carnis nostra habuimus erudito-
res, & reverebamur eos; Ita illi qui assumuntur
ad pugnam, indigent eruditoribus à quibus in-
struantur de his quæ pertinent ad modum certa-
minis. Et ideo in bellis materialibus constituentur*

Duces

Duces &
Et propt
mentum
nâ spiri
per hoc S
spiritual
hoc Sacr
hoc spiri

Pecca
non ad
quam &
Ecclesia
de Bapt
tericus
pax. N
fidei,
pravita

Requ
matus,
dicitur
test ali
baptiza
dinatur
confir
firmati
non er
militia
miles
contra

Tec
fide in

Duces & Centuriones per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accepit hoc Sacramentum ab alio tenetur, quasi per alium in pugnam spirituali erudiendus, similiter etiam qui per hoc Sacramentum confertur homini perfectio spiritualis ætatis (sicut dictum est) ideo ille qui ad hoc Sacramentum accedit, sustentatur, quasi ad hoc spiritualiter imbecillis & puer.

Peccaret proinde mortaliter, qui Patrinum non adhiberet: eò quod ageret contra antiquam & semper observatam consuetudinem Ecclesiæ Nisi fortè (conformiter ad supradicta de Baptismo) non inveniretur alius quàm hæreticus, qui ad istud munus omnino est incapax. Non enim aptus est esse instructor veræ fidei, qui ab illâ transfuga est per hæreticam pravitatem.

Requiritur præterea ut Patrinus sit confirmatus, prout habetur c. *In Baptismate*. Ubi dicitur *in Baptismate vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum ipse qui non est baptizatus vel confirmatus*. Et expressè sic ordinatum est in Pontificali Romano, quòd non confirmatus non possit esse Patrinus in Confirmatione. Quod etiam ratio videtur suadere, non enim instructor potest congruè esse in militiâ Christianâ, qui in eadem ipse non est miles ascitus. Ac proinde graviter peccaret, qui contrarium faceret.

Tenetur autem Patrinus confirmatum in fide instruere, cum ad illum finem specialiter

assumatur. Nisi hoc à parentibus, aut tutoribus, aut aliis suppleretur.

Contrahitur spiritualis cognatio eo modo quo in Baptismo, conformiter ad Conc. Trid. sess. 24. c. 2. videlicet inter Patrum & Confirmatum, ejusque Patrem & Matrem. Et hoc licet Patrinus non fuerit confirmatus, dummodo sit baptizatus, quia per solum Baptismum factus est capax spiritualis cognationis.

Tametsi autem non conveniat eundem esse Patrum Baptismi & Confirmationis, fieri tamen id potest si necessitas urgeat, ut habetur c. *In Catechismo* supra citato *In Catechismo, & in Baptismo, & confirmatione, unus Patrinus fieri potest si necessitas cogit, non est tamen consuetudo Romana.*

Unum autem & non plures adhibendos esse colligitur ex Conc. Trident. ubi sup. cap. 2. dicens *Tenentem* in singulari, postquam pluraliter de Patrinis Baptismi fuisset locutum.

ARTICULUS VII.

De Cæremoniis quibus Ecclesia nititur in collatione Confirmationis.

NOlo hîc agere de illis Cæremoniis quæ adhibentur in consecratione Chrismatis,

tis, quæ
licet ab
sunt my
a. 12.
to Conf
ribus la
de illis q
Pastores
tempus
lum inst
omnia e

Solum
ris 3. p
Sacram
robore sp
versario
conveni
fronte, p
signo cr
debet es
autem l
nifesta
linitur
manife
& Apo
manife
Secund
fessiona
ter tim
tem s
propter

tis, quæ ab Episcopis fit in cænâ Domini, quæ licet ab hæreticis derideantur, plenæ tamen sunt mysteriis quæ tam à Suarez 3. p. q. 72. a. 12. Et à Bellarmino tomo 3. de Sacramento Confirmationis c. 13. quàm ab aliis Doctoribus latè describuntur. Solum autem agam de illis quæ in ipsâ Confirmatione adhibentur. Pastores autem & Missionarii præviè ante tempus quo ab Episcopo conferenda est, populum instruant, ut majori utilitate & devotione omnia exerceantur.

Solum autem utar verbis Angelici Doctoris 3. p. q. 72. a. 9. ubi sic discurrit: *In hoc Sacramento homo accipit spiritum sanctum, ad robur spiritualis pugne, ut fortiter etiâ inter adversarios fidei, Christi fidem confiteatur. Vnde convenienter signatur Chrismate signo crucis in fronte, propter duo. Primò quidem, quia insignitur signo crucis, sicut miles signo ducis. Quod quidem debet esse evidens & manifestum: Inter omnia autem loca corporis humani, maximè frons manifesta est, quæ quasi numquam obtegitur, & ideo linitur confirmatus chrismate in fronte, ut in manifesto demonstret se esse Christianum, sicut & Apostoli post acceptum spiritum sanctum, se manifestaverunt, qui prius in canaculo latebant. Secundò quia aliquis impeditur à liberâ confessione nominis Christi propter duo, scilicet propter timorem & verecundiam. Vtriusque autem signum maximè manifestatur in fronte propter duo; scilicet propter propinquitatem*

N 3

imagina-

imaginationis, & propter hoc quod Spiritus à corde directè ad frontem ascendunt. Vnde vercundati erubescunt, timentes autem palleſcunt, ut dicitur Ethic 4. Et ideo in fronte ſignatur Chriſmate, ut neque propter timorem, neque propter erubeſcentiam nomen Chriſti conſiteri prætermittat.

Sequuntur deinde preces. Et datur confirmato pax, in ſignum acceptæ gratiæ Spiritus ſancti, cujus effectus eſt pax.

Ulterius Episcopus leviter cædit Confirmatum in maxillâ, & dicit ipſi: *Pax tecum* quo ſignificatur quod armare ſe debeat confirmatus, ad injurias pro Chriſti fide fortiter perferendas.

Vitta autem linea quâ frons confirmati obligatur, ad alium nullum finem deſervit, quàm ad reverentiam S. Chriſmatis, ut non temerè abſtergatur aut abluatur, ſed exſiccetur. Quæ Cæremonia omninò ſervanda eſt, ut inſinuat S. Thomas 4 diſt. 7. q. ult. art. ult. Circa tempus autem illam ſic geſtandi, nihil determinatum eſt. Ac proinde ſervanda ſingularum Eccleſiarum conſuetudo.

Omnes prædicti ritus ſeu Cæremoniæ non ſunt quidem de neceſſitate Sacramenti, ſervandæ tamen ſub peccato mortali, propter antiquam & ſemper ſervatam conſuetudinem Eccleſiæ,

ARTI.

ARTICULUS VIII.

*Virum Chrisma debeat singulis annis
renovari.*

HÆc quæstio potest intelligi vel de necessitate præcepti tantum, vel de necessitate essentiae, ita ut invalidè conferretur Sacramentum Confirmationis Chrismate veteri

Pro quo opus est examinare quidnam de innovatione Chrsinatis ab Ecclesia decretum inveniatur. Citatur ab aliquibus c. *Presbyteri* de Consecr. & sequens c. *omni tempore*, sed in illis decretis nihil aliud habetur, quam quod Presbyteri sive Pastores debeant ante Paschæ solemnitatem Chrisma petere, nullâ factâ mentione quòd hoc facere debeant singulis annis: nisi in Conc. Carthag 4. c. 36. ubi sic habetur: *Presbyteri qui per Diœceses Ecclesias regunt, non à quibuscumque Episcopis, sed à suis, nec per juniorem Clericum, sed omni anno, aut per seipsos, aut per illum qui sacrarium tenet, ante Paschæ solemnitatem Chrisma petant.*

Clarissimè autem hoc expressit Fabianus Papa in 2. Epistola ad Episcopos Orientales quæ videri potest apud Carrança in Summa

Conciliorum pag. 18. & refertur c. *litteris vestris* dist. 3. de consecr. *Litteris vestris inter cetera insertum invenimus, quosdam religionis vestra Episcopos, à vestro nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in Coena Domini Chrisma conficere. Errant verò qui talia excogitant, & mente vesanâ potius quam rectâ sentientes, hoc facere audent, sicut enim ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius S. Chrismatis confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renovanda, & fidelibus est tradenda, quia novum Sacramentum est, & per singulos annos in jam dicta die innovandum, & vetus in Sanctis Ecclesiis est cremandum: ista à Sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, & vobis tenenda mandamus. Ex quibus ut certum habemus, illam innovationem esse saltem de præcepto; ac proinde mortaliter peccaret, qui extra casum necessitatis veteri Chrismate uteretur.*

Nihilominus non est de necessitate essentiae huius Sacramenti. Tum quia hoc valde accidentale & extrinsecum est Chrismati, quod sit vetus plurium annorum, aut unius tantum anni: cum per hoc non perdat suam benedictionem seu consecrationem; res enim semel consecrata, manet sacra, quamdiu non corrumpitur.

Tum etiam quia Concil. Florentinum assignans materiam Confirmationis, tantum
dicit

dicit quod n
fectum

Ex v
tur, d
Nec di
libus p
esse den
si novu
ti. Rep
quod a
discrep
cessitas
sine pe

Vide
tum: i
non po
Sed
Epistol
ubi su
quod n
perire.
erraren
sentire

Nih
in quib
vel pe
tur in
beri po
Episco
solum

dicat quod sit Chrisma, nihil determinando quod novum debeat esse, eodem anno confectum.

Ex verbis etiam Fabiani Papæ hoc colligitur, dum dicit: *Et vobis tenenda mandamus.* Nec dicit illos qui ab illis Episcopis Orientalibus per vetus Chrisma erant confirmati, esse denuò confirmandos, quod fieri debuisset, si novum Chrisma esset de essentiâ Sacramenti. Reprehendit autem solum illos Episcopos, quod ab ordine seu consuetudine Ecclesiæ discrepant. Superest videre quænam sit necessitas, in quâ licitum sit uti veteri Chrismate sine peccato.

Videtur autem quod hoc numquam sit licitum: si enim aliqua esset necessitas, esset quia non posset singulis annis balsamum haberi.

Sed hoc non sufficere colligi potest ex illâ Epistolâ Fabiani, quia (ut refert Carranza ubi sup.) illi Episcopi per hoc se excusabant quod non possent singulis annis balsamum reperire. Et nihilominus Papa illos arguit quod errarent, & vesanâ mente potius quàm rectâ sentirent.

Nihilominus judico illis locis remotissimis in quibus vel deficit Chrisma consecratum, vel per infideles ablatum est, aut non invenitur in aliquo casu balsamum, nec aliunde haberi potest longo tempore: licitè posse uti Episcopum veteri Chrismate, ratio est: quia solum obstat præceptum Ecclesiæ, quod in

casu gravissimæ necessitatis non obligat, uti nec alia ejus præcepta. Nec refert quod Sacramentum Confirmationis non sit de necessitate mediæ ad salutem: Quia ut supra diximus in locis ubi degunt Catholici inter hæreticos aut alios infideles, est valde necessarium pro firmitate in fide. Qui casus fortè non erat in illis partibus Orientalibus de quibus Fabianus Papa agebat. Aut erat negligentia illorum Episcoporum, quod suo tempore balsamum non procurarent.

Utrùm autem balsamum pertineat ad essentiam materiæ hujus Sacramenti, multi negant, videlicet Cajet. 3. p. q. 72. a. 2. Et Soto in 4. dist. 7. q. 1. a. 2. Victoria de Confirmatione n. 41. Estius in 4. dist. 7. §. 8. Et multi alii quos citat & sequitur Verricelli de Apost. Miss. q. 127. a. 8. ubi latè hoc tractat, unde tam propter tot Doctorum auctoritatem, quàm propter rationes quas afferunt, hoc est probabile. Probabilior tamen & tutior est contraria, quæ conformis est S. Th. 4. contra gent. cap. 60. & in 4. dist. 7. q. 1. a. 2. quæst. 2. Et 3. p. q. 72. a. 2. Et est Paludani in 4. dist. 7. q. 1. a. 2. Bellarmini, Suarez, Petri Soto lect. 2 de Confirm. Silvii 3. p. q. 72. a. 2. Nugnus ibid. a. 3. Et Ledesma. Quorum potissimum fundamentum est in Conc. Florent ubi expressè pro materiâ Confirmationis ponitur Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, &

bal.

DE

balsam
Sic eti
confect
miter a

Quis

Sup
stru
teriæ hu
Quæ est
a. 3. u
aliquæ
secratic
Extrem
Baptism
Et ad h
ab ipso
clesiâ p
constat
hoc uno
Ager
lationis
quod or
dubitar
mas 3.

balsamo quod odorem significat bonæ famæ. Sic etiam habetur in Catechismo Romano confecto ex ordinatione Pontificis, conformiter ad Conc. Tridentinum.

ARTICULUS IX.

Quis sit Minister Sacramenti Confirmationis.

Supponimus contra Cajetanum, Ministrum consecrationis Chrismatis seu materiæ hujus Sacramenti, solum Episcopum esse. Quæ est expressa sententia S. Thomæ 3. p. q. 72. a. 3. ubi postquam pulchrè docuerat, cur aliquæ materiæ Sacramentorum requirant consecrationem, videlicet Confirmationis & Extremæ Unctionis & non aliorum videlicet Baptismi & Eucharistiæ; Ad 3. expressè dicit. *Et ad hoc materia Sacramenti consecratur, vel ab ipso Christo, vel ab Episcopo qui gerit in Ecclesiâ personam Christi.* Et ulterius inde hoc constat, quod non legatur quod Ecclesia in hoc unquam dispensaverit.

Agendum est igitur solum de Ministro collationis hujus Sacramenti. Certum autem est, quod ordinarius Minister sit Episcopus de quo dubitari non potest. Quod ostendit S. Thomas 3. p. q. 72. a. 11. ex Eusebio Papa c.

manus

manus dist. 5. de consecr. ubi dicitur : Manus quoque impositionis Sacramentum, magnâ veneratione est tenendum, quod ab aliis perfici non potest, nisi à summis Sacerdotibus : nec tempore Apostolorum ab aliis quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur peractum esse, nec ab aliis quàm qui eorum tenent locum unquam perfici potest, aut fieri debet ; nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, & inter Ecclesiastica numquam reputabitur Sacramenta. Hac habet S. Thomas in arg. sed contra.

In corpore autem pulchram dat convenientiam; quam in ipso lector videre potest.

Nihilominus ex summi Pontificis commissione, à simplici Sacerdote conferri potest; quod ibidem docet S. Thomas ad 1. ubi dicit: Papa in Ecclesiâ habet plenitudinem potestatis, ex quâ potest quadam quæ sunt Superiorum ordinum committere quibusdam inferioribus, sicut quibusdam Presbyteris concedit conferre Minores Ordines; quod pertinet ad potestatem Episcopalem, & ex hac plenitudine potestatis concessit B. Gregorius Papa quod simplices Sacerdotes hoc Sacramentum conferrent, quamdiu scandalum tolleretur. Verba autem Gregorij adducit in 1. argum. Et habentur c. Pervenit quoque, ubi dicitur : Pervenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quod Presbyteros tangere Chrismate eos qui baptizati sunt, prohibuimus : & nos quidē secundum veterem usum Ecclesiæ nostræ fecimus; sed si de hac re aliqui contristantur; ubi Episcopi
desunt,

desunt, 1. tos Chri storiam Sæpius fuit con

Expr rentinu ordinari Episcop per Apo nabili Sacerdo admini Idem sess 7. c. ordina copum alius r legatio

An I 1

C r

desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant, concedimus. Historiam autem describit Baronius ad an. 594. Sæpius autem idipsum pro partibus Indiarum fuit concessum.

Expressè etiam hoc confirmat Concil. Florentinum, in quo postquam decretum erat ordinarium ministrum hujus Sacramenti esse Episcopum, dicitur: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admodum causâ simplicem Sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto administrasse confirmationis Sacramentum.* Idem etiam colligitur ex Conc. Trident. sess. 7. de Confirm. can. 3 ubi dicit Ministrum ordinarium Confirmationis esse solum Episcopum. Non autem dixisset *Ordinarium*, si alius nullus posset extraordinarius esse ex delegatione Pontificis.

ARTICULUS X.

An Episcopus in partibus Missionis interdum etiam cum periculo vitæ Confirmationem conferre debeat.

Certum est quod sit obligatio Episcoporum sæpius Sacramentum Confirmationis

nis conferendi in suis diœcesibus, cum ad hoc teneantur ratione officii sui, ac proinde graviter peccarent hoc negligendo Ita Suarez 3. p. q. 72. disp. 38. sect. 2. Et Sylvester v. Confirmatio, & alii. Quia cum sit Pastor, tenetur oves pascere non tantum in eis quæ absolute sunt necessaria ad salutem, sed etiam in his quæ notabiliter conducunt ad subditorum spiritualem utilitatem, & quæ ad hoc à Christo Domino sunt instituta; quæ proinde ab ipsis ovibus justè possunt desiderari, & à suo Pastore exigì, maximè cum ipse solus hoc Sacramentum conferre possit & hoc semel tantum, cum non possit iterari.

Tantò autem hæc obligatio major est, quantò major est hujus Sacramenti suscipiendi necessitas, nunquam autem major esse potest, quàm in partibus infidelium seu hæreticorum cum quibus conversantur, & propter illorum persecutiones & graviores tentationes; Quapropter supra docuimus, in illis locis non tantum hoc Sacramentum esse utile, sed planè necessarium.

Sæpè etiam contingit aliquos ad fidem converti, qui robore Spiritus S. indigent ut in fide perseverent. Imo hanc necessitatem vocat Verricelli quæst. 128. num. 7. quodammodo extremam, quia, inquit, quando tota aliqua communitas, regnum, aut Provincia versatur in magnâ necessitate, ista necessitas est extrema, respectu aliquorum. In extrema autem,

autem, imo gravi necessitate incumbit Pa-
stori succurrere ovibus, ponendo etiam ani-
mam pro ipsis, si ita opus fuerit, ne tan-
quam mercenarius fugiat, dum videt lupum
venientem, quasi non pertineat ad ipsum de
ovibus. Hinc facile colligi potest non esse
timenda pericula saltem bonorum tempora-
lium, aut exilii aut similium.

Quærere proinde debet occasionem ut to-
ties quoties commodè potest hoc Sacramen-
tum administret, ut sic etiam pueri ad usum
rationis pervenientes, hoc spirituali robo-
re præmuniantur, contra falsas doctrinas &
perversionem; Et adulti recenter conversi sta-
bilitantur in fide.

Advertere etiam debent ut hoc Sacra-
mentum debitâ cum reverentiâ conferatur,
nec aliquid, quod usus Ecclesiæ quoad ritus
& ceremonias exigit, omittatur. Monere
etiam debet Episcopus Pastores & alios Mis-
sionarios ut tempestivè confirmandos instru-
ant, ut hoc Sacramentum cum fructu perci-
pian.

TRAC-

TRACTATUS VIII.

De Sacrificio Missæ.

ARTICULUS I.

Qua necessitas requiratur ad celebrandum sæpius eodem die.

Uod extra casum necessitatis id non sic licitum, certum est, quia est contra usum & prohibitionem Ecclesiæ. S. Thomas 3. p. q. 83. a. 2. 5. adducit decretum Alexandri Papæ & habetur c. sufficit, ubi dicitur: *Sufficit Sacerdoti unam missam in die unâ celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit, & valde felix est qui unam dignè celebrare potest: quidam tamen pro defunctis unam faciunt, alteram de die si necesse sit. Qui verò pro pecunia aut adulationibus secularium unâ die presumunt plures celebrare missas, non existimo evadere damnationem.* Hæc ultima verba bene notentur, ut videatur nullam esse necessitatem excusantem, quando ex solo humano respectu aut pecuniarum cupiditate binatur.

Alium

I. Alium etiam textum citat S. D. extra de celebr. miss. c. *Consulisti* ubi dicit Innoc. III. Quod excepto die Nativitatis dominicæ, (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit Sacerdoti unam Missam solummodo celebrare. Cur autem hoc permittatur die Nativitatis videatur ibi S. Thomas.

Verum quidem est quod non tantum excipiat festum Nativitatis Domini, sed prosequitur: Sicut etiam & in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures Missæ celebrantur in die, puta pro festo, & alia pro jejuniis, vel pro mortuis. Tamen hoc jam obsoletum est, ut bene notat Nugno.

Inquirendum ergo est quæ necessitas requiratur. Et licet diversi diversos casus designent, præcipuus tamen necessitatis casus est raritas Sacerdotum, ut quando unus Parochus duplici communitati, aut duabus parochiis præficatur, quarum singulæ non sunt sufficientes ad unum Parochum alendum.

In partibus autem Missionis, hoc magis urget ob multitudinem fidelium, quam angusta illa loca in quibus celebrant, simul capere non possunt, tum etiam quia periculosum esset, tot simul convenire propter persecutionem Prætorum. Refert Verricelli tit. 4. q. 98. dub. 19. quod audiverit ex ore Excellentissimi D. Aloysij Contareni legati Veneri apud Regem Angliæ, quod Sacellanus
suus

suus ex indulto Pontificio, soleret sæpius sexies de die celebrare, ad satisfaciendum Catholicis in illis locis.

Petes an adhuc censebitur locum habere ista necessitas, quando tanta est multitudo domorum in quibus secretò celebratur, & tanta copia Sacerdotum ut posset omnibus satisfieri, si populus divideretur, licet singuli tantum semel de die celebrarent Resp. Talem divisionem non posse congruè fieri, tum propter confusionem, tum propter satisfactionem populi qui uni potius loco afficitur quàm alteri.

Iterum petes an non sufficeret si illud privilegium binandi solùm datum esset Pastoribus seu propriis parochis quibus magis incumbit ex obligatione officii populo satisfacere?

Resp. Quod non: Durum enim esset illis afflictis fidelibus, quod cogerentur illa potius loca frequentare, quàm alia, & cum possint eligere quemcumque confessarium & non tantùm illum qui specialiter ibi dicitur Parochus, incongruum esset si deberent in unâ domo vel facello audire sacrum, & alibi habere confessarium cui assueti sunt. Ideo indiscriminatim sua Sanctitas omnibus Missionariis etiam Regularibus dedit facultatem binandi, dummodo sit necessitas, quæ non debet esse tanta, quanta requiritur in aliis partibus ubi nulla est persecutio.

vera

Vera
& quid
per con
fide Re
cario A
rum Pr
Junii
verò ne
brandi
causis,
conscien
Sacerdo
commu
à S. Se
visum f
paucis
zeli, &
libet loc
breve te
causas
tas pro
conced
lares M
tate bin
Id q
unâ die
tanta e
non re
tifex M
cessitat
dulto,

Vera tamen etiam ibi debet esse necessitas, & quidem gravis, uti patet ex facultatibus nuper concessis à S. Congreg. de Propagandâ fide Reverendissimo Episcopo Castoriensi Vicario Apostolico in missionibus confœderatarum Provinciarum, per litteras datas 28. Junii 1663. §. 16. ubi sic habetur: *Caveat verò ne prædictâ facultate, seu dispensatione celebrandis in die, aliter, quàm ex gravissimis causis, & rarissimè utatur; in quo graviter ipsius conscientia oneratur. Quòd si hanc eandem alteri Sacerdoti juxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas eâ utendi, alicui qui à S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, seriò ipsius conscientia injungitur, ut paucis dumtaxat, iiisque maturioris prudentia, ac zeli, & qui absolutè necessarij sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut respectivè causas approbet. Si adeò restringatur hæc facultas pro ipsomet vicario, cui solent ampliores concedi facultates, Cavere sibi debent particulares Missionarii ne facilè concessâ sibi facultate binandi, sine gravi necessitate abutantur.*

Id quod dictum est de duplici celebratione unâ die, aliquando dici posset de pluribus, si tanta esset necessitas; quia jus commune hoc non restringit ad duplicem. Quia tamen Pontifex Missionariis tantùm concedit ut in necessitate bis celebrare possint, sine speciali indulto, non est hoc ulterius extendendum; nisi
per

per consuetudinem hoc alibi esset in praxi. Uti enim supra dixi de Sacellano Legati Veneti in Anglia, qui aliquando sexies celebrabat tempore maximè persecutionis, ad hoc specialem habebat S. Sedis permissionem.

Supereft jam inquirere, an illa facultas binandi, se etiam extendat ad dies profestos; quando populus non obligatur ad auditionem Sacri.

Quam quæstionem expressè movet Eminent. Cardinalis Lugo in suis Responsis moral. lib. 1. dub. 12

Ratio autem dubitandi est, quia necessitas quæ esse poterat, est ut populus audiat Sacrum ad quod ex præcepto tenetur, profestis autem diebus non obligat ullum præceptum, ac proinde nullus est titulus necessitatis, quem tamen exigunt jura præsertim c. *Consuluisi* uti supra ostendimus.

Noster Nagnus 3. p. q. 83. a. 2. tener partem negativam, referens se ad contrariam consuetudinem Ecclesiæ.

Lugo tamen loco jam citato resolvit affirmativè citans pro se plurimos Doctores: videlicet: Suarez tomo 3. in 3. part. disp. 80. sect. 3. Philarchum de Offic. Sacerd. tom. 1. Ioannem de la Cruz in direct. p. 2. de Sacrific. Missæ diff. 3. Idem tenent Leander de Sacram. tom. 2. tract. 8. disp. 5. q. 38. Dicastillus de Sacr. tomo 1. tract. 5. disp. 4. dub. 3. Castus Palaus, Amicus, & alij. Ratio autem

tem est
sed suffi
necessar
crificio
in illis l
ibi tante

Ego l
no prob
tibus lin
rez (hu
sult, ut
magnam
multitud
pauci fir
quorum
quod no
licet eni
non po
audire, a
gatio, r
nem hab
mul con
est magn
sum est,
omnia b
nariis pra
& necess

tem

tem est, quia non requiritur mera necessitas, sed sufficit gravis causa, quæ est quasi quædam necessitas, videlicet ne populus quotidiano Sacrificio Missæ privetur, quod maximè urget in illis locis, in quibus tanta est persecutio, ne ibi tanto solatio destituatur.

Ego hanc sententiam admitterem ut omnino probabilem, tamen non nisi cum sequentibus limitationibus. 1. Prout etiam ipse Suarez (hujus sententiæ quasi antesignanus) consulit, ut servetur consuetudo quæ in similibus magnam habet vim. 2. Ut satis magna sit multitudo populi hoc requirens: non verò si pauci sint, fortè tres vel quatuor divites, ob quorum respectum hoc fieret. 3. Ut sit casus, quòd non possint omnes primo sacro interesse licet enim diebus festivis quandoque hoc fieri non possit quando omnes tenentur Sacrum audire, aliis tamen diebus quando non est obligatio, rarò est tanta devotio, ut qui devotionem habent, non possint commodè omnes simul convenire. 4. Ut tantùm fiat in locis ubi est magna persecutio, ratione cujus periculosum est, multos simul convenire. 5. Ut hæc omnia bene examinentur ab illis qui Missionariis præsunt, perpensâ bene gravitate causæ, & necessitatis.

ARTICULUS II.

Virum aliquando liceat celebrare Sacerdoti non jejuno.

Sicut non est licitum communicare non jejuno, ita nec celebrare, eò quòd S. Missæ Sacrificium, communionem involvat

Aliqui tamen casus sunt in quibus id licebit, quando ita exigit reverentia tanti sacrificii, aut Sacramenti.

1. Casus est: Ad integrandum & perficiendum hoc Sacrificium. Ut si Sacerdos aliquis in missâ deficiat, & non sit alius ad manum quam non jejunus, ipse poterit & tenebitur prosequi, & Sacramentum sumere. Quia magis obligat præceptum de integritate Sacrificii, quàm de non communicando nisi jejuno, nec debet reverentia hujus Sacramenti & Sacrificii obesse, quod pro ejusdem reverentia est institutum; certum autem est quòd jejunium non ob alium finem sit institutum, quàm propter hujus Sacramenti reverentiam. Quod autem inceptum Sacrificium perfici debeat a alio Sacerdote, si prior deficiat, mandat Concilium Tolet. 7. c. *Nihil*. Idem omnino dicendum est, si Sacerdos deprehendat in sumptione quod loco vini aquam habuerit in calice: ad perficiendum quippe Sacrificium, licet per illud

aquæ sunt
hilomin
consecra
eratione
aliquid
bet perf
tum; ita

2. 6. 2. S
tam con
si id sine

2. Ca
stia con
vel later

ablution
sumi à
possit

reliquia
persunt
commu

lutum S
esse qua

ejusdem
ad quod
hoc ad i

ne illæ r
vitatem
Sic passi

tomo 2
3. Ca
irrevere

posset in
a

aque sumptionem non sit amplius jejunos, nihilominus debet vinum calici infundere & consecrare & sumere. Similiter si post consecrationem inceptam recordetur Sacerdos se aliquid comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere Sacrificium & sumere Sacramentum; ita his ipsis verbis habet S. Th. q. 83. a. 6. 2. Si autem illius recordetur ante inceptam consecrationem, debet ab altari recedere, si id sine notabili scandalo fieri possit.

2. Casus est: Si contingat particulam Hostiæ consecratæ calici infusam, ita in fundo vel lateri calicis adhærere, ut non nisi iteratis ablutionibus, vel alio reverenti modo tolli & sumi à Sacerdote non jam amplius jejuno possit. Uti etiam à non jejuno sumi possunt reliquæ, sive parvæ sive majusculæ quæ supersunt, etiam post longam multi populi communionem datam immediatè post absolutum Sacrum: tum quia illa sumptio censetur esse quasi morale aliquod complementum ejusdem spiritualis seu Sacramentalis convivii, ad quod jejunos accesserat; tum etiam quia hoc ad ipsius Sacramenti reverentiam spectat, ne illæ reliquæ corrumpantur, quando ob parvitatem suam non possunt decenter conservari. Sic passim tenent Doctores, & specialiter Cajet. tomo 2 Opusc. tract. 33. de celebr. Miss. q. 1.

3. Casus est ad vitandam gravem aliquam irreverentiam extrinsecam, quæ contingere posset in occasione incendii, Aut (quod sæ-

pe natum est accidere in locis Missionis) si periculum esset quod nisi Hostiæ consecratæ statim sumerentur, devenirent in manus hæreticorum, aut aliorum infidelium à quibus irreverenter tractarentur.

Præter hos casus inquiritur, an non liceret Sacerdoti non jejuno celebrare, ad consecrandam hostiam dandam in articulo mortis constituto. Sotus Major citatur pro sententia affirmativâ dist. 9. q. 3. ubi multa alia habet nunquam ab Ecclesia recepta, v.g. quod posset licitè in illo casu Sacerdos consecrare unam speciem sine alterâ, & absque eo quod ipse Sacerdos sumeret Christi corpus, imo quod celebrare posset, sine altari; quæ omnia tantumquam omnino absurda reputanda sunt.

Respondetur igitur negativè; ita Sotus dist. 12. q. 1. a. 8. Palud. dist. 8. q. 2. a. 1. Victoriana n. 83. Et alii. Licet enim solum sit præceptum Ecclesiasticum, ut celebrantes jejuni sint jejunio naturali, multum tamen conducit ad reverentiam tanti Sacramenti.

Dices: Obligatio suscipiendi hoc Sacramentum in periculo vitæ per modum viatici est juris divini, cum igitur aliud præceptum de jejunio sit tantum juris humani, scilicet Ecclesiastici, illud debet huic præferri. Respondetur: Jus divinum de sumendo viatico non obligat quando non adest materia, quæ est Hostia consecrata, ergo cum supponatur in hoc casu nullam esse conservatam Hostiam, & aliundè præ-

hibitum f
beratur æ
commun
viaticum

Dices :
ticum æg
licebit par
ut viaticu
ritatem et
licere, no

Tum q
vantur Ho
infirmoru
do nulla e
tingit, im
las confer
pè autem
ingravesca
differre, &
ut non jeju
cerdos no

Tanden
licebit ad
magnâ sol
festo in qu
maxima p
Sacerdos a
tur, aut ex
sumpsit, n
Magna au
pro dimittit
hib

DE SACRIFIC. MISSÆ. 311

hibitum sit Sacerdoti non jejuno celebrare, liberatur æger ab obligatione in illo articulo communicandi, & Pastor uti & Missionarius viaticum administrandi.

Dices: 2. Potest in articulo mortis dari viaticum ægro, licet non jejuno; cur igitur non licebit pariter Sacerdoti non jejuno celebrare, ut viaticum possit administrare? Resp. dispensationem esse quia Ecclesia declaravit primum licere, non verò hoc secundum.

Tum quia regulariter in Ecclesiis conservantur Hostiæ consecratæ pro communione infirmorum, ac proinde per accidens est, quando nulla extat conservata, quod rarissimè contingit, imo graviter peccarent Parochi, nullas conservando pro occurrentibus casibus. Sæpe autem contingit quòd infirmitas subito ita ingravescat, ut non sit tutum in alterum diem differre, & ideo major est ratio dispensandi, ut non jejunus viaticum sumat, quam ut Sacerdos non jejunus celebret.

Tandem inquiritur utrum hoc saltem non licebit ad vitandum scandalum, videlicet in magnâ solemnitate, aut etiam in quocumque festo in quo est obligatio audire sacrum, & est maxima populi frequentia sacrum expectans. Sacerdos autem qui celebraturus erat infirmatur, aut ex inadvertentiâ aliquid cibi vel porûs. consumpsit, nec aliud haberi potest qui sit jejunus. Magna autem turbatio erit in populo si sine sacramento dimittatur?

O 3

Resp.

Resp. Negativè : Ita Sylvester v. *Euchari-*
stia 3. n. 8. q. 6. ubi dicit non licere celebra-
 re non jejuno propter quodcumque scanda-
 lum. Et Navarr. cap. 21. n. 53. dicens : Sa-
 cerdotem non posse celebrare non jejunum ,
 etiam ad ministrandum infirmo, nec ad vitan-
 dum scandalum, etiam jussu Prælati inferioris
 Papæ. Et hanc sententiam esse communem.

Præterquam quòd istud scandalum possit
 vitari, publicè declarando populo id quod eve-
 nit, & quod turbari non debeat, quia in tali
 casu ab obligatione audiendi sacri liberatur.

Objici pòtest contra omnia quæ in hoc ar-
 ticulo sunt dicta, quod etiam sibi objicit, &
 solvit S. Thomas 3. p. q. 80. a. 8. Christus
 Dominus hoc Sacramentum instituit post cœ-
 nam Paschalem, quando Apostoli quibus hoc
 distribuebat non erant jejuni, sed fideles
 debent primæ institutioni factæ per Christum
 conformare, ergo & Sacerdotes poterunt non
 jejuni celebrare, & fideles communicare.

Ad hoc Argumentum respondet S. Tho-
 mas ad 1. ex S. August. tomo. 2. Epist. 111.
 ad Januarium c. 6. *Neque quia post cibos Do-*
minus dedit, propterea pransi aut cenati fra-
tres ad hoc Sacramentum accipiendum acci-
dere debent, aut mensis suis miscere, sicut facie-
bant, quos Apostolus arguit & emendat. Namque
Salvator quò vehementius commendaret my-
sterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit
arctius infigere cordibus, & memoria discipulo-

rum. Et
 ordine su-
 dispositum
 eodem c
 auctorita
 ordinave
 ut in hom
 siani Co
 cibi. Qua
 contra.

Virum

Hoc
 tin
 dira effe
 bum aut
 aliquam
 reliquias
 tes, an
 pro cura
 Saccharu
 quid illi
 transmis
 quidqua
 est resol
 situm ar

rum. Et ideo non præcepit quod deinceps tali ordine sumeretur, ut Apostolis per quos Ecclesias dispositorus erat, servaret hunc modum. Et in eodem capite ante med. ad ostendendum quâ auctoritate id postea Ecclesia per Apostolos sic ordinaverit, dicit: *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, prius in os Christiani Corpus dominicum intraret quàm ceteri tibi.* Quæ verba adducit S. Thomas in arg. sed contra.

ARTICULUS III.

Utrum dubius, an sit jejunus celebrare possit, aut communicare.

HOc dubium multis modis potest contingere. 1. Dum dubitat aliquis an audiret hora duodecima noctis, quando cibum aut potum sumpsit. 2. An lavando os aliquam guttam aquæ absorberit. 3. Utrum reliquias dentibus à præcedenti die inhærentes, ante communionem deglutiverit. 4. Si pro curandâ raucedine aut simili causâ vesperi Saccharum ori imposuerit. & dubitat an aliquid illius post mediam noctem in stomachum transmiserit. Antequam ad hos & similes casus quidquam resolvatur specialiter, præmittenda est resolutio in communi ad propositum questum articuli.

Joannes Sanchez in suis selectis disput. 42 latissimè agit de hac quæstione, & respondet affirmativè quòd dubitans an sit jejunus, possit securè communicare Quem sequitur Diana p. 3. tract. 4. resol. 29. & Layman lib. 1. tract. 1. cap. 5. n. 36.

Fundamentum aut. Sanchez est: *Quia in dubiis melior est conditio possidentis*, in casu autem nostri quæsitæ possessio est pro libertate celebrandi seu communicandi. Ac proinde propter solum dubium de suo jejunio, non est quis privandus suâ possessione, & consequenter poterit communicare.

Respondetur tamen negativè; dummodo verè dubium sit, & non solum scrupulus, & malè fundata inquietudo: non enim sumenda dubietas ex subjecto seu persona dubitante, sed ex fundamento dubii. Hanc sententiam plurimi tenent Doctores, præcipuè Thomas, Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 41. n. 40. Fagundez, Villalobos & alii.

Ratio autem defumitur ex alia regula juris: *In dubiis tutior pars est eligenda*. Quod principium optimè explicat Julius Mercorus Ord. Præd. in nuperrimo libello suo dicto Basis totius Theologiæ moralis, sive Praxis opinionum limitata. parte. 2. a. 9. ubi docet, illud esse tutius quod minus habet periculi Deum offendendi, & quod magis conducit ad perfectiorem finem. Atqui in nostro casu minus est periculi offendendi Deum, si commu-

nio

nio tunc
nem com
tutius e
omitte
tendo c
pericul
magnu
contra p
Pr. præ
jejunè d
menti,
usui libe
tanquam

Dices
culum o
sententi
gari qui
tem Do
que fun
de prob
licitum
Julius M
quandi
fit certu
tudine,
quòd no
Deum,
lis trans
fit mens
vera, T
terialis

no tunc omittatur, & hoc ad perfectiorem finem conducit, ergo illa pars est eligenda, & tutius erit celebrationem & communionem omittere. Min. prob. quoad 1. partem, omit- tendo communionem in tali casu, nullum est periculum offendendi Deum, periculum autem magnum est si communicet illicitè, videlicet contra præceptum Ecclesiæ. Et quoad 2. part. Pr. præceptum de non communicando nisi jejune datum est in reverentiam tanti Sacra- menti, quod est magnum bonum prævalens usui libertatis communicandi, ergo est hoc tanquam tutius eligendum.

Dices contra 1. partem quòd non sit peri- culum offendendi Deum in eo qui probabilem sententiam sequitur, sed non videtur posse ne- gari quin hoc sit probabile propter auctori- tatem Doctorum contrariæ sententiæ, eorum- que fundamentum. Respondetur, Quidquid sit de probabilitate sententiæ, utrum semper sit licitum illam sequi, de quo videatur præfatus Julius Mercorus. Saltem non potest dici quòd quamdiu aliquid est tantum probabile, quòd sit certum, & sic manet dubium de certi- tudine, & sic reditur ad prius. Dato etiam quòd non sit periculum formaliter offendendi Deum, semper tamen est periculum materia- lis transgressionis præcepti Ecclesiæ si illa non sit mens Ecclesiæ, aut illa sententia non sit vera, Transgressio autem etiam tantum ma- terialis præcepti aut legis, non potest Deo placere,

placere. Ergo non id quod probabile est, sed id quod tutius est sequi oportet.

Dices etiam contra 2. partem: fieri potest quòd major sit reverentia Dei, in aliquibus casibus dubii jejunii celebrare, quàm non celebrare, v. g. in casu suprà posito, si celebrandum sit in die festo coram frequenti populo Sacrum expetente, si non sit alius ad manum qui sit jejunus.

Resp. Si verum esset quòd tunc major esset reverentia sic celebrare, quàm non, & ideo hoc permitti deberet; idem dicendum esset in casu præcedentis articuli, quando quis certus est quòd non sit jejunus: quod tamen non admitteret opposita sententia. Dicimus ergo quòd major sit reverentia non communicare aut celebrare cum tali dubio, quam cum illo celebrare propter devotionem populi, qui tunc ad audiendum sacrum non obligatur, quia hæc reverentia est quodammodo extrinseca, & eadem esset in die feriali quando nulla est obligatio audiendi sacrum; quia sicut dixi, etiam in die festo non est obligatio, quando non est sacerdos certus de jejuniis. Reverentia autem prima quæ consistit in non celebrando cum tali dubio, est quodammodo intrinseca respiciens ipsum Sacramentum.

Ad fundamentum Joannis Sanchez Resp. illam Regulam juris: *In dubiis potior est conditio possidentis*, solum habere locum in materia justitiæ, uti tenent plerique Doctores, quos

quos seq
in Sum.

n. 112.

Julius

etiam q

uti mult

virtutes

di, quòd

majorer

tum de r

junus?

tum reco

His p

ad casus

Ad 1. qu

cum fun

mâ noct

si post il

Ad 2.

8. ad 4.

ore, si cas

tionem h

per modu

est ratio

abluitur

quantita

potest.

Ad 4.

ratio est

resolutio

sed per r

quos sequuntur Vasquez 1.2. disp. 65. Corduba in Sum. q. 147. Montefmo 1.2. disp. 29. q. 4. n. 112. Et tandem hoc clarissimè ostendit Iulius Mercorus ubi sup. p. 2. art. 29 Dato etiam quòd ita esset quod istud principium, uti multi tenent, se extenderet etiam ad alias virtutes; quòdnam est fundamentum dicendi, quòd libertas communicandi, in nostro casu maiorem habeat possessionem, quàm præceptum de non communicando, nisi quis sit jejunus? Ac proinde facilè ipsorum fundamentum retorquebitur.

His præsuppositis facilè responderi poterit ad casus in principio hujus articuli propositos. Ad 1. quippe patet ex dictis, quòd quamdiu cum fundamento dubitatur de horâ duodecimâ nocturnâ, non possit eodem die celebrare, si post illam dubiam horam aliquid sumpserit.

Ad 2. & 3. respondet S. Th. 3. p. q. 80. a. 8. ad 4. *Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter trajiciantur, non impediunt summptionem hujus Sacramenti, quia non trajiciuntur per modum cibi, sed per modum salivæ; Et eadem est ratio de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non trajiciantur in magnâ quantitate, sed permixta salivæ, quod vitari non potest.*

Ad 4. Respondetur sicut ad 1. Nec eadem ratio est in 2. & 3. casu; Quia distillatio seu resolutio sachari non est per modum salivæ, sed per modum successivæ manducationis, ac

proinde dum quis dubitat an totum sacharum ante mediam noctem transmiserit in stomachum, debet à communione abstinere. Sitamen consumptâ substantiâ ante illud tempus remaneat aliqua dulcedo in ore, non nocebit, quia sic confunderetur cum salivâ.

ARTICULUS IV.

Verum infirmus sæpius communicare possit non jejunos?

QUod infirmis in periculo mortis dari possit viaticum non jejunis, continuus usus est & praxis Ecclesiæ, de quo nulla potest esse dubitatio. Sed inquiritur utrùm hoc sæpius fieri possit in eâdem infirmitate.

Aliqui hoc quidem admittunt, sed requirunt certum spatium temporis intermedium, quod alii limitant ad octo, alii ad sex, quidam etiam ad tres dies: sed illa limitatio caret fundamento.

Respondetur igitur propositæ quæstioni: omnino esse probabile quòd sæpius dari possit communio infirmo non jejuno, in eâdem infirmitate, si interveniat notabilis aliqua variatio, & iterum reincidat in novum mortis periculum, & hoc toties quoties talis variatio contingit; quia tunc censetur adesse quasi nova ægri-

ægritud
primâ
potest
infirm
in illo
quæ tur
istam n
peccato
auxilio
difficile
retur, ut
sent sub
13. dici
stiam da
ad unic
tum lim
persever
Maju
ter con
n. 20. C
pore san
ter dev
Sacra co
ut alter
iterum
mortis a
quarc.

ægritudo, & nova necessitas, ratione cuius id primâ vice licitum fuerat. Nec enim credi potest quòd pia Mater Ecclesia destituere velit infirmos tali solatio, & spiritali subsidio, quo in illo statu maximè indigent, propter multa quæ tunc possunt occurrere, quæ necessitatem istam notabiliter augent; v.g. tentationes, & peccatorum pericula, ad quæ superanda hoc auxilio maximè indigent. In tali autem statu difficile esset, si præter unicam vicem require- retur, ut non nisi jejuni hoc Sacramentum pos- sent suscipere. Deinde in Conc. Constant. sess. 13. dicitur in casu infirmitatis posse Eucharis- tiam dari non jejuno, ergo cum non limitet ad unicam tantum vicem, non est fundamen- tum limitandi dummodo notabile periculum perseveret.

Majus adhuc aliquid & non improbabili- ter concedit Layman lib. 5. tract. 4. c. 6. n. 20. Quod si talis infirmus assuetus sit tem- pore sanitatis reuenter communicare prop- ter devotionem, ac multum ipsi sit sensibile Sacramentum communionem diu privari, permitti possit ut altero statim die post sumptum viaticum, iterum communicet non jejunos; dummodo mortis articulus omnino videatur appropin- quare.

ARTICULUS V.

*Vtrum aliquando possit Sacerdos celebrare
sine ministro.*

Fuerunt aliquando aliqui qui non unum tantum, sed plures etiam ministros requirebant: fundantes se in decreto Soteri Papæ qui c. hoc quoque de Consecr. dist. 1. sic habet: *Hoc quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum missarum solemnia celebrare presumat, nisi duobus presentibus, sibi que respondentibus, & ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur Dominus vobiscum, & illud in secretis, Orate fratres, aptissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.*

Sed hoc decretum, & si quæ alia olim fuerint de pluralitate ministrantium, aut intelligi debent de solemnii celebratione, & publicâ cum cantu; aut si intelligenda sint de Missis privatis, jam per contrariam consuetudinem & praxim totius Ecclesiæ abrogata sunt.

Quod tamen unus saltem minister sit necessarius, satis constat, tum ex ratione dicti decreti; tum ex cap. *Proposuit nobis in fine: non enim solus Presbyter Missarum solemnia, vel alia divina officia potest sine ministri suffragio celebrare.*

Etiam S. Thomas 3. p. q. 83. a. 5. ad 12.
Post.

DE

Postqua
illa etia
tandem
sufficit
nam to
Sacerdo.

Quib

utrum
rium, ut
privatar

Bona

n 33. a.

posse. E

p. 3. cap

Alii t

sum m

necessit

tamen

peccato

Suarez

vius 3.

Sacrif.

83. a. 3

q. 83. d

Quin

omnes

nas sole

sacro;

imagin

frequen

reperir

Postquam attulisset verba relata Soteris Papæ, illa etiam interpretando de missis solemnibus; tandem concludit: *In Missis tamen privatis sufficit unum habere ministrum. qui gerit personam totius populi Catholici, ex cujus personâ Sacerdos pluraliter respondet.*

Quibus præmissis; in præsentî inquiritur utrûm hoc ita indispensabiliter sit necessarium, ut in nullo casu celebrare liceat missam privatam sine ministro?

Bonacina de Sacram. disp. 4. q. ult. p. 9. n. 33. asserit id sine peccato mortali fieri non posse. Et similiter Fernandez in exam. Theol. p. 3. cap. 5. §. 4. n. 8.

Alii tamen Doctores admittunt quidem ipsum mortaliter peccare, qui citra casum necessitatis sine ministro celebraret; in casu tamen gravis necessitatis, hoc fieri posse sine peccato Ita Soto 4. dist. 13. q. 2. a. 5. & Suarez disp. 87. sect. 1. §. *sed dubitari* Sylvius 3. par. q. 83. n. 5. Marchinus tract. de Sacrif. Missæ p. 3. c. 15. Præpositus. 3. p. q. 83. a. 3. dub. 7. n. 177. Lessius in opere Posth. q. 83. dub. 10. n. 66. & alii.

Quinam autem casus necessitatis sint non omnes conveniunt. Aliqui extendunt ad magnas solemnitates, ne in illis populus sit sine sacro; sed moraliter loquendo talis casus vix imaginabilis est. Si enim magna sit populi frequentia, mirum esset quòd nullus omnino reperiretur ad sacro inserviendum.

Hoc

Hoc etiam extendit Verricelli q. 98. dub. 20. ad dies profestos, si alioquin populus in missione longo tempore carere deberet solatio quotidie audiendi Sacrum. Sed in hoc ipse est singularis.

Necessitas verò quæ passim ab omnibus quoad præsentem quæstionem assignatur, est, ad communicandum viaticum in mortis articulo existenti, si nullæ adsint consecratæ Hostiæ, nec haberi possit qui sacro inserviat. Item probabiliter teneri potest cum Præposito, ubi supra, sufficientem necessitatem esse, si Sacerdos captus ab hæreticis, non possit tutò habere ministrum qui inserviat, & alioquin deberet dudum à Sacrificio abstinere. Hoc enim non videtur ab Ecclesiâ, tam piâ Matre negandum Confessori fidei pro suâ spirituali consolatione.

Ratio autem hujus nostræ sententiæ est, quia cum præceptum hoc solum fundetur in Ecclesiastica institutione & consuetudine, meritò possumus ab illo eximere prædictos casus necessitatis.

Utrùm autem in defectu ministri masculi adhiberi possit, aut debeat fœmina, à multis acriter controvertitur; Et pro Negativâ sententiâ facit cap. *Inhibendum* de cohabitatione Cleric. ubi dicitur: *Inhibendum quoque est, ut nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut inter cancellos stare, siue sedere.* Adeo etiam ut aliqui cen-

seant

DE

seant po
quàm m

Con
est in lo

imprude

hactenu

quæ tar

Mission

tamen d

retur eff

Sylvius

altare ac

solum in

jure Ca

trarium

passim e

non exc

nec mi

quoad p

tenseat

Malè

potius c

quia ho

quia sal

pondet

ad verb

DE SACRIFIC. MISSÆ. 323

seant potius celebrandum esse sine ministro ,
quàm ministrante fæminâ.

Contraria tamen praxis adeo communis
est in locis missionis , ut illam condemnare
imprudentiæ esset , quia praxim illam nullum
hactenus condemnavit decretum Ecclesiæ ,
quæ tamen omnibus Ecclesiæ Ministris , &
Missionis Rectoribus notissima est. Caveri
tamen debent scandala propter quæ hoc vide-
retur esse detestabile. Imo (prout rectè monet
Sylvius) permitti non deberet ut fœmina ad
altare accedat , sed solum respondeat , quod
solum inhiberi videtur per allatum locum ex
jure Canonico ; præterquam quòd per con-
trarium usum illa inhibitiõ abrogata sit , cùm
passim etiam in locis Catholicorum fœminæ
non excludantur à cancellis prope altare : unde
nec mirum est quod in partibus missionis
quoad primam partem ministrationis fœminæ
tenseatur abrogata.

Malè autem judicatur ab aliquibus quòd
potius celebrandum esset sine ministro , tum
quia hoc in illis locis scandalosum esset , tum
quia saltem per fœminam ministrantem res-
ponderetur nomine Ecclesiæ , & omnis populi
ad verba Sacerdotis.

ART I-

ARTICULUS VI.

*Vtrum aliquando licitum sit celebrare sine
Sacris vestibus ?*

Usus Sacrarum vestium in celebratione missæ mandatur c. *vestimenta* de Consecr. dist. 1. ubi dicitur : *Vestimenta Ecclesiæ quibus Dominó ministratur , & Sacra debent esse & honesta , quibus aliis usibus non debent frui , quàm Ecclesiasticis , & Deo dignis officiis.* Ac proinde mortaliter peccaret qui sine sacris vestibus celebraret, in quocumque etiam casu. Tum ob præfatum decretum, tum propter tanto Sacrificio debitam reverentiam, & propter Ecclesiæ antiquissimam consuetudinem. Vestes autem sacræ sunt sex : Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Casula seu planeta.

Aliqui à peccato mortali excusant, si quis careret unâ ex Minoribus vestibus, v. g. cingulo consecrato, aut manipulo, imo etiam stolâ dummodo absit scandalum, judicantes sic excusari ob parvitatem materiæ, quæ in omnibus præceptis, saltem humanis, excusat. Sic multi graves Auctores tenent, saltem de cingulo & amictu, ut refert Suarez disp. 82. sect. 3. dub. 1. qui tamen tenent contrarium, sicut tenendum est. Non enim facilè est cen-

sendum

sendum parvam esse materiam, quæ ad reverentiam tanti Sacramenti conducit, tum ratione decentiæ, tum ratione significationis, quâ persona Christi Domini in altari repræsentatur per sacerdotem sacris vestibus indutū.

Alii excusant à peccato propter periculum vitæ, ut si Tyrannus cogeret sacerdotem cum comminatione mortis sine sacris vestibus celebrare. Sed casus iste est planè metaphysicus: si enim Tyrannus sic minatur & cogit in contemptum fidei & Ecclesiæ, nullatenus parendum est; nec video quomodo hoc aliter accipi possit, ut talis contemptus ab illo mandato tyranni separetur.

Superest casus necessitatis communicandi infirmo in mortis articulo, si tunc contingat aliquam ex supradictis vestibus saltem minoribus deesse. Aliqui hoc putant in tali casu licere, & talem necessitatem ab illo decreto Ecclesiæ excusare.

Respondeo tamen negativè: sic tenent Sotus 4. dist. 12. q. 1. a. 8. & Navarrus cap. 21. n. 53. Victoria, Sylvius, & alii. Quæ sententia est quasi communis; Ratio autem est, quia non est necessitas absoluta infirmo tunc communicare, licet sit spiritualis utilitas; reverentia tamen hujus Sacrificii præferenda est tali utilitati infirmi, qui in tali casu non censetur habere copiam sacre Communionis, ac proinde ad illam non obligatur.

Dices: sicut est præceptum Ecclesiæ utendi

di sacris vestibus, ita ut sumens S. Eucharistiam sit jejunus: sed propter grave periculum mortis excusatur infirmus ut possit non jejunus communicare, cur igitur non excusabitur Sacerdos ut propter eandem necessitatem infirmi possit celebrare sine aliqua ex sacris vestibus?

Resp. disparitatem esse, quia sacra vestes conducunt quodammodo ad reverentiam intrinsecam Sacrificio, ratione significationis suae: Jejunium autem ad illam solum quasi extrinsecè ordinatur. Uti in simili casu supra dictum est. Nulla verò incurritur irregularitas.

Vestimenta semel benedicta seu consecrata manent sacra quamdiu sunt integra; si autem ita frangantur, aut conterantur, aut mutantur ut perdant formam suam, nec amplius apta sint ad usum ad quem erant benedicta, desinunt esse sacra seu benedicta. Ita colligitur ex c. *Ecclesiis* & c. *Altaris* de Consecr. dist. 1. Unde si ab Alba præscindatur manica, quamvis ipsa postea reassuatur, perdit benedictionem, quia sic perdidit formam suam, & aptitudinem ad usum suum. Similiter si anterior pars casulae à posteriori separetur. Item si cingulum ita frangatur, ut neutra pars sufficiat ad cingendum; nec satis est utramque partem simul colligare si semel sint ab invicem separatae. Secus tamen si ante fractionem & separationem filo vel nodo obligantur.

Licitum autem est loco cinguli in defectu
uti

uti stolâ, & loco stolæ manipulo, aut è contra: quia habent eandem benedictionem.

Quod si aliquis ex ignorantia vel inadvertentia usus fuerit illis vestimentis necdum benedictis, inquiritur an hoc ipso usu censeantur benedicta, ita ut non sit opus ulteriori Consecratione? Castro. lib. 2. de leg. penult. c. ult. prout ipsum citat & sequitur Diana pag. 2. tract. 14. resol. 69. & Avila de cens. p. 5 disp. 7. dub. 3. concl. 4. asserunt non esse opus novâ consecratione. Nec etiam Ecclesiam pollutam indigere novâ reconciliatione, si bonâ fide ab aliquo Sacerdote in ea celebratum fuerit. Eò quòd hæc censeatur sufficiens reconciliatio.

Respondetur tamen negativè cum Navarro c. 27. n. 256. ad legem *nimirum si cœmeterium* Azor. l. 10. c. 26. q. 13. Layman lib. 5. tract. 5. c. 5. n. 13. Et ratio est: quia contraria sententia in nullo jure fundatur, neque ullâ apparenti ratione: si enim celebratio sit instar reconciliationis, idem erit dicendum, tametsi Sacerdos malâ fide in Ecclesia polluta celebret, quod tamen alii non admittent.

Multi tamen tenent, & est satis commune, quòd pyxides & ciboria in quibus sacrum Chrisma & Hostiæ consecratæ conservantur, non debeant benedici aut consecrari, condescens tamen est ut hoc fiat, & idem dicendum est de lunula cui sacra Eucharistia immediatè imponitur.

Si

Si tanta sit adhibenda cura ad hoc ut vestes & vasa sacra benedicta sint, non minor cura adhibenda est, ut munda sint, nec vestes laceræ sint, & tanto sacrificio indecentes. Videri potest circa hoc Cajet. v. *Missæ celebratio* ubi dicit immunditiam illarum vestium damnatam esse, non solum à Jure Canonico extra de *Custodiâ Eucharistiæ*, sed etiam à Jure naturali, quàm dedeceat immunditia illa, etiam in profanis usibus, imo sæpè ipsimet qui in hoc tā negligentes sunt, nollent tam sordidis uti sudariis, aut mappis seu mantilibus in mensis suis. Ac proinde non sunt à gravi peccato immunes, qui tantæ indecentiæ causa sunt.

ARTICULUS VII.

De aliis requisitis ad Sacrificium Missæ.

IN primis requiritur altare lapideum, aut saltem ara seu altare portatile, cujus regulariter usus est in Missione, debet autem etiam esse hæc ara lapidea uti habetur c. *Altaria* de Consecr. dist. 1. & consecrata ab Episcopo. Tandiu autem manet consecrata, quamdiu tanta ejus pars manet integra quæ sufficiens sit ut super ipsam commodè collocari possit Calix & Hostia: includuntur autem reliquiæ Sanctorum.

DE SACRIFIC. MISSÆ. 329

In Missionibus verò habetur speciale privilegium, expressum in facultatibus ipsis dari solitis, quòd celebrare possint super altari portatili fracto, aut læso, etiam sine reliquiis Sanctorum. Sed circa hoc occurrit dubium, utrùm possint celebrare super ara seu altari ita fracto, ut in nulla sui parte contineri possit Calix & Hostia. Et ratio dubitandi est, quia nisi hoc concedatur, nullum datur privilegium: in aliis enim locis etiam licitum est celebrare super altari fracto, dummodo sufficiens sit ad continendum Calicem & Hostiam.

Nihilominus Resp. Negativè. Non enim credi potest, quòd Papa facultatem concederet Missionariis, ut celebrare possint super arâ non sacrâ, seu quæ perdidit consecrationem suam per nimiam fracturam; quod fieret si talis facultas concederetur. Ac proinde hæc non debet censi facultas specialis, sed pro majori securitate quædam declaratio. Posse autem celebrare super arâ seu altari portatili solebat olim esse speciale privilegium, jam verò hoc passim utrobique invaluit.

2. Necessè est ut altare cooperiatur triplici pallâ seu Tobaliâ, uti habetur, c. *Si per negligentiam*. Modò verò sufficit una palla duplicata super aram, & pro tertiâ pallâ deservire potest Corporale. Ita Sylvester v. *Missæ* 1. q. 1.

3. Requiritur Corporale lineum, ut habetur, c. *Consulto* de consecrat. dist. 1. ubi dicitur: *Consulto omnium statuimus, ut*
Sacrifici-

*Sacrificium altaris non in serico panno, aut tin-
cto, quisquam celebrare præsumat, sed in puro
linteo ab Episcopo consecrato, terreno scilicet
lino procreato atque contexto, sicut corpus Domi-
ni nostri in Syndone lineâ mundâ sepultum fuit.
Nihilominus Verricelli q. 262. v. Missa: iudicat
sufficere si sit ex gossipio, licet enim videatur
specie distingui, linum tamen est nomen gene-
ricum ad diversa lina, ut sic loquamur claritatis
causâ. In Indiis autem talis usus est commu-
nior.*

4. Requiritur candelæ cereæ: utrûm verò
unica sufficiat, controvertitur; saltem ex ri-
gore præcepti non potest colligi quòd non
sufficiat. Quod sufficiat etiam lucerna olei,
multi tenent, sed contraria est praxis seu con-
suetudo Ecclesiæ. Uti etiam adhibere tantum
candelam cevaceam, seu ex adipe confectam.

5. Crux debet esse in altari; non tamen
lethalis est omissio ejus, cum nullum de hoc
extet præceptum; præscribitur tamen in rubri-
cis Missalis, quæ dirigunt tantum, non præci-
piunt. Ita tenent Suarez ubi sup. & Marchinus.

6 Uti oportet Missali; propter periculum in
re tanti momenti aliquid omittendi; si tamen
contingeret quòd Missale haberi non posset,
& Sacerdos esset tam tenacis memoriæ ut mo-
raliter loquendo istud periculum abesset, pos-
set in tali casu sine Missali celebrare,

Præcipuè requiritur Calix cum Patena ex
auro, vel argento, aut saltem stanno. De
quo

quo S. Th. 3. p. q. 83. a. 3. 6. ubi ex c. *vasa de*
Consecr. dist. 1. habet sequentia: Quondam
Sacerdotes, non aureis, sed ligneis Calicibus
utebantur. Zepherinus autem Papa Patenis
vitreis celebrari constituit. Deinde Urbanus
omnia fecit argentea, postmodum autem statu-
tum est, ut Calix Domini cum Patena sive ex
auro omnino, sive ex argento fiat: vel saltem
stanneus calix habeatur; de are autem, aut ex
aurichalco non fiat, quia hoc vini virtute ruginem
parit, pariterque vomitum provocat. Nullus
autem in ligneo seu vitreo Calice presumat Mis-
sam cantare, quia scilicet lignum porosum est,
& Sanguis consecratus in eo remaneret; vitrum
autem fragile est, & posset fractionis periculum
imminere, & eadem ratio est de lapide. Videatur
etiam c. ut Calix.

Consecrari autem debet ab Episcopo, quia
 intervenit Sacra Unctio. Hæc autem Con-
 secratio amittitur, si sit deauratus, & aurum
 sit usu consumptum, rursusque de novo in-
 terius deauretur, non autem si nova deauratio
 fiat exterius tantum. 2. Si habeat pedem fixum
 non amovibilem, & casu aliquo cupa à pede
 suo separetur, quia tunc amittitur figura
 illius vasis, quod per modum unius simul fuit
 consecratum. Non tamen perditur consecra-
 tio si calix sit tornatilis, & cupa à pede sit ex
 se separata.

ARTICULUS VIII.

Virum grave peccatum sit celebrare capite cooperto.

Respondetur Affirmativè, si id fiat sine causâ, etiam cum capillitio fictitio. Hoc autem colligitur ex c. *nullus Episcopus de consecr. dist. i.* ubi dicitur: *nullus Episcopus aut Presbyter seu Diaconus ad Missarum solemniam celebranda presumat cum baculo introire, aut velato capite altari Dei assistere, quoniam Apostolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesiâ, & si temerè præsumpserint, communione priventur.*

Nihilominus non desunt Auctores qui secluso scandalo & contèptu id excusant peccato mortali. Non tamen puto aliquem hoc admissurum, nisi legitima causa adsit quæ excuset, sine quâ semper erit peccatum mortale, cum hoc tam graviter sit prohibitum, etiam sub poena excommunicationis, statim vidimus. Et licet aliqui teneant quòd excommunicatione, quæ est tantum comminatoria, non præsupponat semper peccatum mortale, quando tamen Ecclesia illam cõminatur, satis ostendit prohibitionem suam gravem esse, & consequenter transgredientes lethaliter peccare.

Uterius verò inquiritur, utrum habitus

III. DE SACRIFIC. MISSÆ. 333

I. gitimâ causâ id licitum sit absque dispensatione. Certum est quòd ne quidem Pontifex in hoc dispensare soleat, ut hoc fiat à Consecratione usque post Communionem, quia hoc cederet in gravem irreverentiam tanti Domini, quòd servus coram ipso cooperto capite astaret, & tantum mysterium pertractaret. Ideo Greg. XIII. in hoc dispensans cum Episcopo Niciæ excipiebat Canonem, ita testatur Miranda in Manual. Prælat. tom. 2. q. 8. art. 4. cõcl. 5. Et similiter S. Congreg. sup. negot. Episc. eandem exceptionem fecit, quando cum Episcopo Faventino dispensavit; Ita Gavant. Comment. in Rubr. Missalis p. 2. tit. 2. v. *verum Sedi Apostolicæ.*

Dispensare autem spectat ad summum Pontificem, ita expressè statuit Urbanus VIII. In Missali per ipsum reformato, his verbis: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missæ, sine expressâ licentiâ Sedis Apostolicæ, non obstante quâcumque contrariâ consuetudine.* Idem etiam antea declaraverat S. Congreg. Rituum 13. Julii 1626. uti Gavantus refert ubi supra. Causæ autem dispensandi, sunt: nimia regionis frigiditas, capitis debilitas, & decrepita senectus.

Quando verò causa est omnino certa & necessitas manifesta, & recurri non posset ad summum Pontificem, aut saltem ad Episcopum, probabiliter id fieri posset sine dispensatione, dummodo absit contemptus & scandalum;

dalum : necessitas enim non habet legem ; dispensatio autem non requiritur , quando lex non obligat , uti docet S. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. de lege jejuniij , quia enim non obligat evidenter infirmum , non est opus dispensatione ; ergo idem dicendum in hac materiâ. Tum etiam quia in illo Decreto supra relato *c. nullus Episcopus* , dicitur , *Si temerè præsumserit*. Qui verò aliquid facit in casu evidētis necessitatis , & ex legitimâ causâ , non potest dici temerè præsumere : tutius tamen est & securius dispensationem etiam in illo casu petere , saltem ab Episcopo , aut à Prælato si sit regularis.

In aliquibus autem partibus (sicut specialiter refertur de Polonia) tempore hyemali Sacerdotes celebrare solent cooperto capite quod ibi fit sine ullo scandalo , secundum morem patriæ hætenus ab Ecclesiâ toleratum.

Illi qui agunt de Missione Orientali , tractant hanc quæstionem de Chinensibus , quod ibi nullum signum honoris sit discooperire caput , imo planè indecorum. Utrum proinde ibi celebrandum sit nudo , an verò cooperto capite ? Propter illam rationem dubitatur , tollendum omnem scrupulum Paulus V. per Breve speciale cujus initium est *Roma Summi Pontificis* datum 1615. 27 Junij , cuidam Patri Societatis ibidem Missionario concessit , in illis partibus possit cooperto capite celebrare : ut refert P. Præpositus q. 83. a. 3. dubium.

Unde colligi potest, quòd non facilè quis debeat contrarium attentare, præcipuè in his partibus.

ARTICULUS IX.

Utrum liceat celebrare in Ecclesiis hæreticorum, aut ubi ipsi sepeliuntur?

HOc unum supererat postquam egimus de vestibulis & vasis Sacris, an etiam locus sacer esse debeat, in quo hoc Sacrificium offertur?

Spektato autem jure communi de hoc non est dubitandum, quod expressè requirit ut locus sit sacer, id est consecratus ab Episcopo per unctionem Chrismatis in parietibus, aut saltem benedictus sine Chrismate, quæ benedictio fieri potest ex commissione à simplici Sacerdote. Peccaret proinde mortaliter Sacerdos qui sine dispensatione, privilegio, aut gravi necessitate in loco non sacro celebraret.

Sed quia Missionarii, tam ex necessitate (cum in partibus Missionis non permittatur ipsis Ecclesias habere) quàm ex Pontificiâ concessione, & speciali facultate, celebrare possunt in quocumque loco decenti, ab illo jure communi eximuntur; nec hoc ulterius indagandum; admonendi tamen sunt ut talia eligant

gant loca , ubi id decenter possit fieri ; ne
facile celebrent in cubiculis , ubi solent aliqui
dormire , aut ubi aliqua peraguntur quæ
reverentiæ tanti Sacrificij non conveniunt.

Difficultas igitur quam movemus est , circa
aliquas partes , ubi Catholici permixtim habi-
tant cum hæreticis , penes quos est civile sive
politicum regimen , & non permittitur Ca-
tholicis alius locus quàm communis Ecclesia ;
inquâ etiam hæretici , distinctis tamen horis
ritus suos peragunt , & ibidem passim sepeliun-
tur An etiam possint Catholici Sacerdotes
ibi Missæ Sacrificium peragere ?

Quòd hoc non sit licitum in Ecclesiis viola-
tis seu pollutis præter omne dubium est. Vio-
latur autem Ecclesia 1. voluntariâ hominis oc-
cisione ibi factâ. 2. Effusione sanguinis huma-
ni per gravem percussione. 3. Ex voluntaria
& illicita humani seminis effusione: dummodo
isti casus sint publici, aut per evidentiam facti,
aut per juridicam rei confessionem. Sed de
illis casibus jam non agimus. 4. Verò quòd ad
rem nostram facit, si excommunicatus , aut in-
fidelis , Judæus, Paganus, Turca, aut puer non
baptizatus ibi fuerit sepultus. Quæritur an non
liceat tunc in illis Ecclesiis celebrare ?

Respondeo Affirmativè , urgente necessita-
te, præcipuè si illæ Ecclesiæ antequam in po-
testatem hæreticorum venirent, fuerint conse-
cratæ , aut benedictæ ; non obstante quòd ibi
fiant ritus hæreticorum , & ipsi sepeliantur

dum

dummodò non permittantur Catholicis alia loca. Regulariter tamen hoc non est licitum propter irreverentiam, & sic intelligi debet declaratio S. Cong. data. 7. Maii 1631. ut refert Verricelli q. 135. imò regulariter tam Missionariis quàm aliis est prohibitum hæreticorum Ecclesias adire, tempore quo ibi ipsorum ritus peraguntur.

Quia tamen in aliquibus locis Germaniæ superioris hoc aliter fieri non potest, dicimus Ecclesias nequaquam violari, aut pollui per hæreticorum ritus, quia hoc nusquam reperitur expressum. Quod confirmari potest declaratione S. Congreg. Conc. Trid. interp. datâ 19. Decemb. 1602. uti habetur apud Barbosam in Collec. Bull. v. *Ecclesia*, ubi dicitur: *Quod Ecclesia consecrata ritu Græco, si ad Romanam Ecclesiam redierit, non sit iterum consecranda, si fidem Trinitatis tenuerit quæ prius consecravit.* Indubiè autem quamdiu tales Ecclesiæ manēt sub schismaticis ab Ecclesia Catholica alienis ipsorum ritus ibi peraguntur. Præterea Ecclesiæ non polluuntur per sepulturam hæreticorum, qui non sunt denunciati, cùm tales non sint vitandi, uti supra latè diximus de pœnis hæreticorum: in illis autem locis hæretici non sunt particulariter, seu nominatim excommunicati. Imò dato etiam quòd Ecclesia esset polluta, fieri potest quòd gravis necessitas permetteret inibi celebrari. Exemplum adfert Verricelli ubi supra in regno

Turciæ; ubi aliquando sub pœnâ capitis vetitum fuit ne Catholici alibi quàm in Ecclesiis publicis celebrarent. In quo casu & similibus licitum id esset.

ARTICULUS X.

An aliquando Sacerdos conscius sibi peccati mortalis celebrare possit sine præviâ Confessione ?

Potissima Sanctitas requiritur in ipso Sacerdote, magis quàm in vestibus, vasis, aut loco : cum ipse Sacramentum conficiat, consecret, & propriis manibus sumat, & personam ipsius Christi Domini in se repræsentet. Hæc autem sanctitas præcipuè consistit in puritate conscientiæ, & hoc est quod specialiter monet Apostolus 1. Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat.* Quid autem per illam probationem exigatur declarat Conc. Trid. sess. 13. cap. 7. quod hic de verbo ad verbum volui referre, ut tantæ rei gravitas magis ponderetur. Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere nisi sanctè, certè quò magis sanctitas & divinitas celestis hujus Sacramenti, viro Christiano comperta est, eò diligentius cavere ille debet, ne absque magnâ reverentiâ & sanctitate ad id percipiendum

dum accedat, præsertim cum illa plena formidinis verba, apud Apostolum legamus, Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hac sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit; modò non desit illis copia Confessoris. Quod si necessitate urgente, Sacerdos absque præviâ confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

Et Can. II. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur: statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ Confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Ex quibus locis evidenter constat ad Sacram Communionem & consequenter ad Conferendum

dum tremendum Missæ Sacrificium, non sufficere contritionem ei qui sibi conscius est peccati mortalis; sed requiri Sacramentalem confessionem, & sic intelligenda esse verba Apostoli. Et ne quis puret Sacerdotes indies ex officio celebrantes illo præcepto non alligari, quia hoc durum videri posset, quòd quotiescumque in mortale peccatum labuntur, quærere debeant confessarium: expressè illorū fit mentio, *Quòd à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare &c.*

Excipit tamen Concilium casum defectus Confessarii, *modò non desit illis copia confessoris.* Quæ verba non sic rigidè accipienda sunt, quòd debeat omnino deesse copia, ita ut nullo modo haberi possit, sed sufficit quòd moraliter loquendo desit copia, unde si haberi non possit nec facilè adiri ob loci distantiam, & tempus celebrandi urgeat, sufficiet elicere actum contritionis, & proximâ habitâ occasione confiteri.

2. Excipit Concilium urgentem necessitatem celebrandi: *Quod si urgente necessitate &c.* Unde bene sequitur quòd si nulla necessitas celebrandi urgeat, non possit Sacerdos in tali statu celebrare. Examinanda est igitur necessitas quæ sufficiat.

1. Necessitas est ratione infirmitatis proximi, cui administrandum est viaticum. Quod sæpius occurrere potest in missionibus, ubi

tanta est
Hostias
facilè ac
secratâ

2. Ne
reat Mi
Parochi
vis cele
sacrum
Mission
bent ad
gatione
runt. E
tam Par
sæ Sacr
sacrum
in simp
cramen
simplic
praxi h
tenet B
24. Et I

3. Ne
dali, aut
quendo
& scan
jure na
charisti

Huc
delicet
& tunc

tanta

tanta est persecutio, ut non sit tutum Sacratas Hostias dudum in sacrario conservare, & sic facile accidere potest, quod pro habendâ consecratâ Hostiâ necessitas sit celebrandi.

2. Necessitas est ne in die festo populus careat Missâ, quæ necessitas præcipuè incumbit Parochis, qui ex officio tenentur diebus festis celebrare, ut populus præcepto audiendi sacrum possit satisfacere. Et idem ferè est in Missionariis qui sicut in aliis facultatem habent administrandi pastoralia, sic etiam obligationem istam quodammodo in se susceperunt. Et ideo populus jus habet petendi, ut tam Parochi, quàm Missionarii celebrent Missæ Sacrificium, diebus quibus obligatur ad sacrum audiendum. Quod non habet locum in simplici sacerdote, licet enim Suarez de Sacramentis disp. 67. sect. 4. idem dicat de simplici sacerdote, postea tamen consulit in praxi hanc nostram sententiam. Sic etiam tenet Bonacina de Sacr. disp. 4. q. 6. p. 1. n. 24. Et Layman lib. 5. tract. 4 c. 6. n. 6.

3. Necessitas est periculum infamiæ, scandalum, aut gravis admirationis, quæ moraliter loquendo semper habet adjunctam infamiam, & scandalum. Vitare enim scandalum est de jure naturæ & divino. Ita Sylvester v. Eucharistia 1. §. 7. n. 9.

Huc etiam reducitur integritas Sacrificii, videlicet, si Sacerdos consecrationem incæperit, & tunc recordetur alicujus peccati mortalis. Si

verò recorderetur ante consecrationem, interrumpere potius deberet Missam & confiteri, sed hoc difficulter fieret sine scandalo, maxime in illis locis.

Uterius jam examinandum est quid intelligat Conc. Trident. dum dicit ubi supra: *Quamprimum confiteatur*. Utrum si Sacerdos in tali statu licite propter necessitatem celebraverit, absoluto Sacrificio statim habitâ copiâ Confessarii debeat confiteri, ita ut hoc non possit licite differre?

Aliqui sunt in hoc, uti & in multis aliis, sequentes laxiores sententias, qui putant præcepto Concilii satisfieri, si Sacerdos confiteatur quamprimum ipsi fuerit iterum celebrandum. Et idem dicunt de sæcularibus qui ex necessitate communicant, præmissâ solâ contritione, quòd confessionem differre possint usque ad sequentem annum seu tempus in quo ex præcepto Ecclesiæ debent communicare. Sed tamen hoc clarè militat contra intentum Concilii, cujus circa hoc decretum planè esset frustraneum, quia satis declaraverat quòd sacerdos conscius sibi mortalis peccati confiteri debeat, antequam de novo celebret, & sæcularis ante annuam communionem. Ad quid ergo Ecclesia hanc novam determinationem apponeret, ut sacerdos peccati mortalis sibi conscius, si urgente necessitate, solâ contritione præviâ, sine sacramentali confessione celebraverit, quamprimum confiteatur?

Dico

DE

Dico
quando
seu cop
obstan
quia si
decerni

Utrum
do

NO
ef
etiam ce
lutione
Corpus
matur.
q. 80. a
lutione
1. Ex ne
sic com
peccet,
supposi
1. Co
lurio se
ex neces
ne.

Dico ergo quòd statim ac (moraliter loquendo) habet commodam opportunitatem seu copiam confessarii, debeat confiteri, non obstante quòd prius contritionem elicuerit, quia sic manifestis verbis Concilium Trid. decernit.

ARTICULUS XI.

Utrum nocturna pollutio impediatur Sacerdotem, aut sacularem à S. Communionem?

Non tantum immunditia spiritualis quæ est in animâ per mortale peccatum, sed etiam corporalis quæ est in corpore per pollutionem, impedit ne dignè immaculatum Corpus Christi Domini in S. Eucharistia sumatur. De qua exactissimè tractat S. Th. 3. p. q. 80. a. 7. ubi in primis dicit dupliciter pollutionem sacram Communionem impedire. 1. Ex necessitate, ita ut peccet mortaliter qui sic communicat. 2. Ex congruitate, ita ut non peccet, aut saltem non nisi venialiter. Quo suppositio.

1. Conclusio S. Thomæ est: nocturna pollutio secundum se considerata non impedit ex necessitate quemquam à sacra Communionem.

P 7

Pro-

Probat : nihil impedit ex necessitate à sacra Communione nisi solum peccatum mortale ; sed nocturna pollutio secundum se non est peccatum mortale , ergo non impedit quemquam à sacra Communione , quia non impedit à fructu seu effectu ipsius , qui est gratia , cui solum peccatum mortale opponitur. Min. verò probatur : quia nocturna pollutio non est libera in se , ac proinde non potest esse in se mortaliter peccaminosa , ubi enim nulla est libertas nullum est peccatum ut dicit Sanctus Augustinus lib. de libero Arbitrio.

2. Conclusio : Pollutio nocturna considerata secundum suam causam quandoque impedit de necessitate à sumptione huius Sacramenti, quandoque non. Quia quandoque causa est peccatum mortale, & quandoque non est. Pro cuius evidentia discurret S. Thomas per singulas causas. *Quandoque*, inquit, *provenit ex causa extrinseca spirituali, scilicet ex Demonum illusionem, qui phantasmata movere possunt; ex quorum apparitione pollutio interdum subsequitur. Quandoque verò provenit pollutio ex causa intrinseca spirituali, scilicet ex precedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex causa intrinseca corporali, vel ex superfluitate, siue debilitate naturæ, siue etiam ex superfluitate cibi vel potus, quælibet autem harum trium causarum potest & sine peccato & cum peccato veniali vel mortali existere; & si quidem sit sine peccato, vel cum peccato veniali, non ex necessitate impedit* *sump-*

*sumptionem
sumendo
verò sit ca
tate.*

3. Co
quandoq
tia præpa
esse & m

Licet
pati solet
se non c
qui illis
aliis rem
re & aliq
diabolus

4. Co
ex solâ
dire hon
lutio aut
tum, ne
dit sump
inquit S
cum qu
semper i
dum, se
ipso præ
hoc à co
vit illu
quidem
imo pot
lutione

sumptionem Eucharistiæ, ita scilicet quòd homo sumendo sit reus corporis & sanguinis Domini. Si verò sit cum peccato mortali, impedit ex necessitate.

3. Conclusio : Illusio etiam Dæmonum quandoque provenit ex præcedenti negligentia præparationis ad devotionem, quæ potest esse & mortale & veniale peccatum.

Licet enim ei qui numquam tales illusiones pati solet, non imputetur ad culpam, quòd se non communierit adversus illas, tamen qui illis solet divexari, tenetur se præcibus & aliis remediis spiritualibus adversus illas armare & aliquando corpus domare: unde sumit diabolus materiam illusionum.

4. Conclusio : Aliquando illusio illa accidit ex solâ nequitia dæmonum volentium impedire hominem à sumptione Eucharistiæ. Pollutio autem inde consecuta, uti non est peccatum, ne quidem veniale, ita nullatenus impedit sumptionem S. Eucharistiæ Unde legitur, inquit S. Th. in collationibus Patrum quòd cum quidam frater pateretur pollutionem semper in festis, in quibus erat communicandum, seniores comperto quod nulla causa ab ipso præcesserat, decreverunt quod propter hoc à communione non cessaret, & ita cessavit illusio dæmonum. Ac proinde tunc ne quidem est impedimentum ex congruitate, imo potius congruum est propter talem pollutionem à communione non cessare.

5. Con-

5. Conclusio. Nocturna pollutio etiam si facta fuerit sine peccato, ex congruentia impedit à sumptione Communionis. Quod Prob. 1. Ex S. Hieron. 33. de Pœnitentiâ q. 4. c. *Sciatis fratres, ubi dicitur: Sciatis fratres charissimi quoniam quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus Agni comedere debet. Item si Panes Propositionis ab his qui uxores suas tetigerant comedi non poterant, quanto magis ille Panis, qui de cœlo descendit, non potest ab his qui conjugalibus paulo ante hædere complexibus violari, atque contingi, non quod nuptias condemnemus, sed quod eo tempore quo carnes Agni manducaturi sumus, vacare à carnalibus operibus debeamus. Imo in Concil. Elibertino decretum fuit ut aliquot diebus à copula carnali abstinerent his verbis: Omnis homo ante Sacram Communionem à propria uxore abstinere debet tres, aut quatuor aut septem dies. Sed hoc decretum per dissuetudinem abrogatum est. Aut solùm mansit in ratione consilii non præcepti.*

2. Probat S. Thom. Ratione: Tum propter fæditatem corporalem quæ semper accedit per pollutionem, cum illâ autem propter reverentiam Sacramenti non decet ad altare accedere, unde & volentes tangere aliquid sacrum, manus lavant, nisi fortè talis immunditia sit perpetua, vel diuturna sicut lepra, vel fluxus sanguinis, vel huiusmodi. Tum etiam propter evagationem mentis quæ sequitur

quitur
quando

Sexta
ex solâ
bet pro
Gregor
rum Ep
tasse aut
sterium
necessita
id quod
sit devo
brare,
obligati
quibus
abstiner
congrui

Super
quando
liter cul
impedia
mentale
pedime
tione ve
per adu
confessi
ampliu
ex cong
pabilis.

Veru
necessit

quitur pollutionem nocturnam, præcipue quando cum turpi imaginatione contingit.

Sexta Conclusio: Impedimentum quod ex solâ congruitate provenit, postponi debet propter aliquam necessitatem, puta ut Gregorius dicit (Epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum, ad interrog. 11.) cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo quod Sacerdos alius deest ipsa necessitas compellit. Cui etiam adjungi debet id quod diximus in 4. concl. Aut etiam si tanta sit devotio sacerdotis qui quotidie oprat celebrare, aut sit dies specialis devotionis, aut obligationis pro populo ut sacrum audiat. In quibus casibus potius celebrandum est, quam abstinendum, extra autem illos casus omnino congruum est abstinere.

Supereft hîc resolvere quid dicendum sit quando pollutio nocturna in causâ suâ mortaliter culpabilis est, an tunc adeo ex necessitate impediatur, ut etiam per confessionem Sacramentalem ablata culpâ adhuc maneat hoc impedimentum? Et idem inquiri potest de pollutione voluntariè habitâ in vigiliâ, aut etiam per adulterium aut fornicationem. An ita per confessionem tota malitia deleatur, ut non amplius impediatur ex necessitate, sed solum ex congruitate, sicut pollutio nocturna inculpabilis.

Verum quidem est quod impedimentum necessitatis sit sola culpa mortalis, ac proinde illâ

illâ per confessionem deletâ solum maneat impedimentum incongruentiæ, quod pensari debet ex evagatione mentis, quia quoad fœditatem corporalem, nulla est differentia. Regulariter autem major manet mentis evagatio circa illam turpitudinem ex pollutione ex se voluntariâ, quàm in non voluntaria aut non culpabili, cum illud peccatum ex ardentiori motu concupiscentiæ committatur; ex quo solet magna mentis evagatio remanere quæ aliquando tanta potest esse ut gravis omnino sit irreverentia, cum tali indispositione ad illud Sanctum Sanctorum sumendum accedere. Unde non facilè post culpabilem pollutionem accedendum est. Nisi fortè, quod rarum esset, tanrus præteritæ culpæ esset horror & pœnitentia, ut evagationem mentis, & corporis commotionem tolleret.

Quantò verò minor censetur evagatio, tantò facilius potest Communio permitti. Uti fit post actum conjugalem ad reddendum debitum, aut qui fit non ex libidine, sed solius generationis prolis desiderio. Uti S. Gregor. consultus ab August. Anglorum Episcopo resolvebat.

ARTICULUS XII.

Utrum dari possit in communione particula Hostiæ majoris.

Suppono pro hoc casu quod non adsint aliquæ parvæ Hostiæ consecratæ, aut non sit tempus ut consecrentur, alioquin hoc non liceret ob aliquam saltem irreverentiam quæ per hoc committeretur.

Quando igitur non potest aliter fieri, nihil video quid obstat quare non esset licitum. Nullum enim præceptum est Sacerdoti, ut integram Hostiam sumat; sicut non tenetur sumere totam quantitatem specierum, quas consecrat, & interdum v.g. in die cænæ duas magnas Hostias consecrat, quarum una tunc tantum sumitur à Sacerdote.

Sic etiam S. Thomas 4. dist. 12 q. 3. a 2. q. 2. 1. ubi dicit: *In tali casu videl. infirmantis ad mortem. Non oportet quòd Sacerdos communionem intermittat, sed potest dare infirmo potenti partem Hostiæ consecratæ.* Sylvester autem v. *Eucharistia* 2. n. 15. §. sextum. Hoc extendit etiam ad casum quo aliquis communicare vult ex solâ devotione. Bonacina etiam de Sacram. 4. q. 5. p. 1. n. 13 qui requirit rationabilem causam, quæ etiam potest esse sola ardens devotio petentis. Et Suarez disp. 85. sect. 2.

sect. 2. Joannes Sanchius q. 22. n. 21. dicit ita statutum haberi in Rubric. Missalis jussu Pii V. de defect. Miss. v. *si Sacerdos.*

ARTICULUS XIII.

An Regulares habentes speciales ritus in celebrando, conformare se debeant in Missione ritui Romano.

Certum est quòd in suis Monasteriis, sive extra Missionem, observare debeant proprios ritus ipsis concessos, sive per privilegium, sive per antiquam consuetudinem: debet enim Religiosus sequi statuta Ordinis sui, ut sit in toto Ordine uniformitas; nec enim frustra aut sine causa proprii illi ritus ab Ecclesia permittuntur, aut per privilegium conceduntur; imo in hoc videtur relucere pulchritudo quædam Ecclesiæ, uti relucet in diversitate religionum, regularum & vestium.

Nihilominus in Missionibus conformare se debent communi ritui Romano, ad vitandum scandalum: multi enim simplices percipere non possent illius difformitatis rationem. Et sicut non est ibi diversitas vestium, quibus diversi Religiosi ab invicem & à sæcularibus Sacerdotibus distinguuntur, ita non est conveniens ut diversos ritus observent, maxime

in

in illo ta
licet Or
cundum
versa in
celebran
illas par
communi
dignosci

An qui
inc
i

Qu
ce
batur
gularit
semel c
sumpti
Sed
mentu
ritur
obligat
difficu
4. Ref

in illo tam tremendo Sacrificio. Ac proinde licet Ordo noster Fratrum Prædicatorum secundum statuta sua multa habeat ab aliis diversa in celebrando, tamen dum ibi publice celebrant (licet etiam solum transeuntes per illas partes) conveniens est ut se conforment communibus ritibus saltem præcipuis & magis dignoscibilibus, uti in Confiteor & similibus.

ARTICULUS XIV.

An qui mane communicavit, si eodem die incidat in periculum mortis, possit iterum communicare per modum viatici?

QUod regulariter semel tantum in die liceat sumere S. Eucharistiam supra probatum est ex c. *sufficit*: ex quo ostendimus regulariter non posse Sacerdotem, plus quam semel celebrare: idem autem est dicendum de sumptione ejusdem Sacramenti.

Sed quia specialis obligatio est idem Sacramentum sumendi in articulo mortis, inquitur, an saltem in tali casu id liceat, ut huic obligationi satisfiat. Paucos inveni qui hanc difficultatem pertractant; Diana p. 4. tract. 4. Resol. 192. cum Homo-bono resolvit affirmative.

firmativè, & dicit hoc esse probabilissimum. Et ratio ipsorum est quia sumere viaticum est præceptum divinum, communicare autem semel tantum de die est præceptum tantum Ecclesiasticum, majoris autem ponderis est præceptum divinum quàm Ecclesiasticum.

Circa etiam P. Hurtado quòd dicat P. Vasquez sic tenuisse in manuscriptis, & quòd ei subscripserint plures PP. Societatis, & alii viri gravissimi Academiae Salmanticensis, & Complutensis.

Sed mirarer, quòd, si hoc ita esset, nulli Auctores graves post Vasquez eandem sententiam tenuissent in suis impressis libris.

Tenenda est igitur sententia negativa, quæ est communis, & dicendum quòd in illo casu moribundus nec debeat, nec possit secundò communicare etiam per modum viatici.

Prob. Per illam Communionem manè factam satisficit utrique obligationi, tam divinæ, quàm Ecclesiasticæ, ergo non potest secundò communicare. Ant. Prob. Quia præceptum divinum nihil aliud exigit quàm communionem circa finem vitæ, quæ facta est in proposito casu. Dices: Talis in maturinâ communionem non intendit satisfacere præcepto divino, non enim potuit intendere communionem accipere per modum viatici, qui non potuit prævidere propinquitatem periculi. Resp. Talem intentionem non requiri, sed

suf-

sufficere, quòd in re fiat id quod faciendum erat, videl. quòd non diu ante mortem S. Eucharistiam sumat, quæ habet vim roborandi hominem in mortis articulo, non ab intentione sumendi vel non sumendi per modum viatici, sed ex re quæ continetur & sumitur, scilicet corpore & sanguine Christi habente virtutem causandi hanc gratiam Confirm. Qui audit sacrum ex solâ devotione ignorans esse diem festum, licet id postea sciat, non tenetur aliud Sacrum audire, quia præceptum Ecclesiæ tantum est audire Sacrum diebus festis, non quòd intendere debeat audire ut satisfaciat obligationi.

Ad fundamentum oppositæ sententiæ Resp. Quando duo præcepta occurrunt, licet unum fortius obliget quàm alterum, si tamen utrumque simul observari possit, utrumque obligat: sic verò fit in nostro casu, simul enim sumi potest S. Communio in fine vitæ, & non communicari bis eodem die.

Sed iterum: non conveniunt Doctores de spatio temporis quod intervenire potest, ut quis post Sacram Communionem non teneatur, interveniente mortis periculo, iterum semere S. Eucharistiam per modum viatici.

Cajetanus in Sum. v. *Communio §. utrùm autem*, habet valde singularem sententiam videl. quòd sufficiat quòd in Paschate communicaverit: *utrùm autem*, inquit, *in mortis articulo teneatur fidelis quisquam communicare,*
in

in dubium non est vertendum: quoniam consuetudo Ecclesie hoc mandat, & proculdubio peccat qui sine rationabili causâ absque viatico recedit. Si tamen contemptus desit, non video rationem peccati mortalis in huiusmodi omissione, ex quo Paschalem communionem implevit. Merito tamen ab omnibus hæc tam laxa opinio improbat. Quia si unquam obligatur homo ad S. Communionem, certè tunc maximè quando se debet immediatè ad mortem, & æternitatem disponere. Unde alii assignant spatium sex vel octo dierum, si intra illud spatium ante mortis periculum communicaverit. Hoc tamen determinandum est secundum diversitatem dispositionis: si quis enim interea graviter peccasset, non satisfaceret tantisper differendo usque ad mortem, sed deberet de novo communionem per modum viatici accipere in illo statu mortis instantis.

ARTICULUS XV.

Utrum danda sit communio parvulis, amentibus, & surdis in mortis articulo?

Quoniam in quibusdam Ecclesiis consueverat statim post Baptismum, & Confirmationem dare infantibus S. Eucharistiam

ut patet ex S. Dionys. de Eccl. Hierarch. c. 7. p. 3. sub finem, ubi dicit: *Illud verò quod pueri quoque qui necdum possunt intelligere, divini Sacramenti Baptismatis, & altissimo- rum Communionis Sacrosancta signorum fiant participes, videtur profanis ridiculum, &c.* Idem colligitur ex S. Cypriano sermone de Baptizatis. Et ex Auctore Eccles. Dogm. cap. 52.

Illata tamen consuetudo ob gravissimas causas fuit abolita. 1. Ne susceptum Sacramentum expuant. 2. Ob defectum debitæ reverentiæ, & devotionis. Et licet etiam parvulis collatum gratiam auget, non tamen est ipsis necessarium, neque pro ipsis institutum. Habet enim rationem spiritualis alimonie restaurantis vires animæ, quæ tum per internum concupiscentiæ fomitem, tum per externas spiritualium hostium insidias debilitantur, quod locum non habet in parvulis.

Unde sic resolvit Concil. Trident. sess. 21. cap. 4. *Denique eadem S. Synodus docet parvulos usurationis carentes nullâ obligari necessitate, ad Sacramentalem Eucharistiæ Communionem; si quidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam, in illâ etate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servaverit; ut enim Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam, pro illius temporis ratione habue-*

Q

*habuerunt, ita certè eos nulla salutis necessitas
id fecisse sine controversiâ credendum est.*

Ac proinde ulterius inquirendum est, an sit
danda statim ac pervenerint ad usum rationis,
qui regulariter censetur incipere circa septi-
mum aut octavum annum?

Quia S. Communio non tantum differtur
ante usum rationis quia necdum est necessa-
ria, sed etiam ob defectum debitæ dispo-
sitionis, quæ perfectam cognitionem requi-
rit, per quam à corporali cibo discernitur;
ideo praxis est Ecclesiæ ut non statim detur
in principio usûs rationis. Nec refert quod
tunc admittantur ad Sacramentum Pœnitent-
iæ; hoc enim ipsis necessarium est, statim
ac capaces sunt ad peccandum non autem Sa-
cramentum Eucharistiæ. Tum quia non est
tantum periculum irreverentiæ: Confessarius
enim facilè potest in confessione dignoscere
an sufficienter doli capaces sint, ut apti cen-
seantur ad absolutionem Sacramentalem; de
quo infra aliqua dicentur. Tum quia plu-
rimùm refert ut prima communio fiat cum
magnâ devotione, melius est ut differa-
tur donec ad illam sint apti, per debitam
cognitionem, ne à principio vilescat. Unde
de non existimaverim facilè admittendo
esse pueros ante decimum annum; nec fa-
cilè differendum ultrâ annum duodecimum
aut decimum tertium. Prudenter tamen
Confessariis capacitas est examinanda, &

cundum
nienda S
parentes
re puer
etum Sa
corum ta
in illo c
lent, &
stem cibu
vitate acc
non parv
gentes fu
gentiâ fia
venerint
pant.
Notan
tis non si
decimum
cramentu
tum per n
sine hâc f
dant, &
(quod illi
do capaci
pant.
Quantu
mas 3. p.
dicuntur
modo, q
sicut dicitu
ales possun
cu

II. DE SACRIFIC. MISSÆ. 357

cundum illam aut differenda est aut præveni-
nienda S. Communio. Monendi autem sunt
parentes & quorum interest, ut tempesti-
vè pueros curent instrui circa hoc Sacrosan-
ctum Sacramentum, ut non more Psitta-
corum tantum sciant respondere, quidnam
in illo contineatur; sed ut paulatim anhe-
lent, & quodammodo esuriant hunc cæle-
stem cibum, ut sic non tantum puerili no-
vitate accedant, sed verâ devotione. Et sciant
non parvi reos esse criminis, si in hoc negli-
gentes fuerint. Et præcipuè si ipsorum negli-
gentiâ fiat, quòd ubi ad debitam ætatem per-
venerint, Sacram communionem non perci-
piant.

Notandum verò quòd in casu periculi mor-
tis non sit expectandum ad decimum aut duo-
decimum annum. Sed si capaces sint ad Sa-
cramentum pœnitentiæ, etiam hoc Sacramen-
tum per modum viatici debeat ipsis dari, ne
sine hac spiritali alimoniâ ex hac vitâ disce-
dant, & sic tanto augmento gratiæ & gloriæ,
(quod illi correspondet) frustrentur. Dummo-
do capaces inveniantur, ut reverenter reci-
piant.

Quantum ad amentes videatur S. Tho-
mas 3. p. q. 80. a. 9. ubi sic discurre: *Aliqui
dicuntur habere usum rationis dupliciter: uno
modo, quia habent debilem usum rationis,
sicut dicitur non videns, qui malè videt: & quia
ales possunt aliquam devotionem hujus Sacra-
menti*

menti concipere, non est eis hoc Sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter usum rationis. Aut igitur nunquam habuerunt usum rationis, sed sic à nativitate permanserunt; & sic talibus non est hoc Sacramentum exhibendum, quia in eis nullo modo precessit huius Sacramenti devotio. Aut non semper caruerunt usu rationis; & tunc si prius quando erant compotes sue mentis, apparuit eis devotio huius Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis.

Ut autem sciatur an habeant sufficientem usum, resolvi debet eo modo quo supra de pueris dictum est, scilicet quod S. Communionem poterunt accipere, saltem pro viatico, si apti judicentur ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Tandem etiam inquitur de mutis, & surdis; non de illis qui post præhabitu usum rationis muti aut surdi fiunt, sed qui tales fuerunt à Nativitate; ita ut nunquam loqui potuerint, vel audire, sic enim nunquam paces fuerunt ut instruerentur. Ac proinde nullam huius Sacramenti notitiam habent, hoc Sacramentum à corporali pane distinguant; hoc enim non est perceptibile interiori intellectu, nisi exteriori disciplinantur.

Resp. Quod interdum illis Sacra Communionis dari possit, præcipue in periculo mortis.

appareat quòd aliquam saltem habeant cogni-
tionem illius, quòd aliquando fieri poterit per
nutus aut similia signa, quibus multa perci-
piunt quæ ad bonum corporale, & bonos mo-
res conducunt. Similiter ex aliorum imitatio-
ne excitari possunt ad aliquam reverentiam
& devotionem, per hoc quòd videant, quòd
hoc Sacramentum ab aliis adoretur, & reve-
renter tractetur per elevationem manuum,
unctionem pectoris & similia. Et cum non
sint sine usu rationis sicut pueri, sed sæpè acu-
tissimi sint ingenii, facillè sufficientes judicandi
sunt, ut saltem in mortis periculo viaticum ac-
cipiant. Imò aliquando ad satisfaciendum præ-
cepto Ecclesiæ circa Pascha. Quin etiam hæc
signa talia esse possunt ut id sæpius ipsis per-
mittatur ex devotione.

ARTICULUS XVI.

*Utrum liceat moribundo accipere Eu-
charistiam ab Excommunicato
denunciato?*

Aliqua circa hoc dicta sunt supra tract. de
hæreticis; Et sequenti art. aliquid dice-
tur: Utrum cum illis communicare liceat in
spirituali potestate. Quia tamen in locis Mis-
sionis potest occurrere ille casus circa S. Com-
munio-

munionem, specialiter aliquid hîc dicendum est.

Respondetur autem affirmativè. Sic tenet Sotus in 4. dist. 13. q. 1. a. 9. Bonacina de Cens. disp. 2. q. 2. p. 2. §. 4. n. 8. Candidus tom. 3. de Euchar. disp. 2. a. 21. dub. 22. Et alii plurimi.

Prob. 1. Ecclesia cum sit pia mater nemini vult denegare ea quæ ad fidelium salutem aliquo modo sunt necessaria, maximè in mortis articulo; licet igitur S. Eucharistiæ Sacramentum non sit omninò & absolutè moribundis necessarium, tamen est necessarium secundùm quid, ad ingentes & validissimas tentationes in illo extremo conflictu superandas, & ad notabile divinæ gratiæ augmentum, cui post mortem æterna gloria correspondet; non videtur esse intentio tam piæ matri fraudare filios suos hoc tanto bono, si illud non nisi ab Excommunicato, etiam non tolerato, recipere possint; sed sicut ob minores causas permittit ut cum excommunicatis non toleratis communicent, censendum est quòd etiam hoc toleret in illo casu necessitatis.

2. Permittit Ecclesia ob gravem utilitatem temporalem fidelibus communicare cum Excommunicatis, v. g. si non nisi ab ipsis accipere possint necessarium cibum, aut medicinam in gravi infirmitate. Ergo similiter judicandum est majori ratione ob necessitatem spiritualem spiritualis cibi, scilicet

et S. Communionis, quæ tunc etiam defer-
vit pro spiritali medicinâ, quæ est necessitas
satis gravis in mortis articulo. Tum etiam
quia sumptio S. Eucharistiæ aliquando per
accidens confert primam gratiam; Si quis
ipsam per Sacramentum Pœnitentiæ non ac-
ceperit; quod sæpè fieri potest in mortis arti-
culo; ac proinde tunc quodammodo est abso-
lutè necessaria, non solum per modum cibi
spiritalis, sed etiam medicinæ.

3. Cap. *Quod in te* de Pœnit. & Remiss.
Permittitur moribundo accipere viaticum
tempore interdicti: sed hoc facit interdictum
in loco, quid excommunicatio in excommu-
nicato. Imò interdictum potuit positum
fuisse ob delictum proprium communicaturi,
excommunicatio autem ministri est ob deli-
ctum ipsius ministri. Ergo si hoc liceat tem-
pore interdicti, etiam licebit in casu quo via-
ticum accipi non potest, nisi à nominatim ex-
communicato.

Objicies 1. S. Th. 3. p. q. 82. a. 9. absolutè
negat Sacram Communionem licitè recipi ab
excommunicato, non excipiendo casum hujus
articuli. Ergo videtur secundum ipsum non
esse excipiendum.

2. Ecclesia pro mortis articulo tantum
permittit ab excommunicato accipere Baptis-
mum & Pœnitentiam; & quoad Pœniten-
tiam hoc declarat Conc. Trid. sess. 14. c. 7.
ut supra ostendimus tract. de Hæreticis a. 9.

Q 4

Unde

362 TRACTATUS VIII.

Unde colligitur hoc extendi non posse ad S. Eucharistiam, alioquin hanc exceptionem etiam expressisset.

3. Præceptum accipiendi viaticum non debet intelligi nisi sub conditione, quod congruè & decenter possit accipi; quâ ratione supradictum est, non posse Sacerdotem celebrare sine sacris vestibus ut communionem dare possit infirmo in mortis articulo. Sed viaticum non potest congruè & decenter administrari à Sacerdote nominatim excommunicato: Ergo tunc præceptum non obligat.

Ad 1. Resp. Argumentum illud esse merè negativum, ac proinde nihil probare.

Ad 2. Quòd licet viaticum non sit absolute necessarium in illo articulo sicut Baptismus & Pœnitentia, sufficit quòd sit necessarium secundùm quid. Imò aliquando defectu Pœnitentiæ est quasi omnino necessarium, uti dictum est.

Ad 3. Nullam adesse indecentiam quando hoc Ecclesia permittit, uti hîc sustinemus ipsam permittere. Celebrare autem sine vestibus sacris semper est indecens ob irreverentiam tenentem se ex parte tanti Sacrificii.

ARTI.

ARTICULUS XVII.

Vtrum in necessitate liceat viaticum accipere ab hæretico denunciato?

Resolutio hujus difficultatis eadem est cum resolutione præcedentis articuli, quia tamen specialia sunt argumenta, specialiter est proponenda, ut illa solvantur.

1. Argumentum est quia c. *si quis dederit* expressè prohibetur communionem accipere ab hæretico.

2. Ex Decreto Victoris III. in Conc. Capuano, ut habetur tomo 3. p. 2. Conc. Generalium fol. 407. Et refert Baron. ad an. 1087. §. 14. ubi dicitur: *Pœnitentia verò & Communio, à nemine nisi à Catholico suscipiatur; Quod si nullus adsit Catholicus Presbyter, rectius est sine visibili communione persistere, & invisibiliter Domino communicare, quàm eam ab hæretico sumendo à Deo separari: nulla enim (ait Apostolus) conventio Christi cum Belial, neque pars aliqua fidei cum infidei, omnis autem hæreticus infidelis est. Eadem ad eundem annum habet Spondanus.*

3. Ex argumento *sed contra* S. Thomæ 3. p. 82. a. 9. ubi ex S. Gregor. lib 3. Dialog. c. 31. de S. Hermenegildo refert, *Quod Pater perfidus Arianum Episcopum misit ad filium, ut*

Q

de

364 TRACTATUS VIII.

de ejus manu sacrilega consecrationis communionem perciperet, sed vir Deo deditus Ariano Episcopo venienti exprobravit ut debuit.

Resp. Ad 1. Quod ille textus & alii similes tantum loquantur extra mortis articulum; vel in illis circumstantiis in quibus id fieri non posset sine scandalo: aut quando hoc opus erat omittere in occasione in qua talis detestatio hæreticorum necessaria erat pro fidelium confirmatione & hæreticorum confusione. Et idem respondetur ad 2.

Ad 3. Quod ille Episcopus Arianus mitteretur à perfido Patre, ut per communionem illam filius quodammodo confiteretur se Arianæ hæresi consentire. In similibus ergo casibus in quibus sequeretur apparens confessio hæresis, aut gloriatio hæreticorum, non posset moribundus ab hæretico Sacerdote viaticum accipere.

TRAC.

TRACTATUS IX.

De Pœnitentia.

ARTICULUS I.

Virum aliqui casus reservati sint Missionariis?

Resp. Negativè. Quod clarissimè pater in facultatibus concedi solitis à S. Sede Missionariis Regularibus. Videl. *Absolvendi ab heresi, & Apostasiâ à fide, & à Scismate, quoscunque etiam Ecclesiasticos, tam seculares, quam Regulares in foro Conscientiæ tantùm. Item, Absolvendi à casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Bulla Cœna contentis.*

Nullos autem casus novi quos sibi unquam in illis partibus Episcopi aut Vicarii Generales reservârunt. Nec jam ibi amplius locum habet reservatio præcedentium Episcoporum, antequam illa loca ab obedientiâ Sedis Apostolicæ deficerent.

Quod notandum est pro multis civitatibus & pagis qui à paucis annis propriis suis Episcopis suberant. Uti factum est in Diœcesi Sylva Ducensi & in totâ Majoriâ. Cujus ratio est, quia

Q 6

quia

quia facultates suprapositæ Sedis Apostolicæ ad illa etiam loca jam se extendunt, cum eadem ibi sit ratio. Tum etiam, quia summus Pontifex concedens facultatem absolvendi ab omnibus sibi reservatis etiam in Bulla Cænæ, censetur etiam facultatem dare absolvendi à reservatis quondam Episcopis, qui enim concedit id quod majus est, censetur etiam concedere id quod minus est.

Advertendum tamen quòd Missionarii non debeant esse adeò faciles ad absolvendum à casibus reservari solitis: Quando enim Ecclesia reservat gravissimos aliquos casus, id facit in bonum Pœnitentium, ut magis à similibus peccatis reservatis absterreantur, & efficaciori proposito emendationis conterantur, & cognoscant verè gravia esse quæ Ecclesia solet reservare. Licet igitur ob urgentes rationes in illis partibus illa reservatio sit ablata, per facultatem ab illis casibus absolvendi; cavere tamen debent Missionarii ne facilè nimis manus imponant; sed talia peccata pro gravitate suâ ponderent, & dum opus judicaverint, differant absolutionem.

ARTICULUS II.

*Utrum recens conversus explicare debeat
peccata ipsi hæresi involuta?*

Sensus quæsitum est, an ille qui ab hæresi convertitur, in primâ suâ confessione specialiter exprimere debeat peccata quæ commisit contra præcepta Ecclesiæ, v.g. quòd non sit annuè confessus tempore heresis, quòd non communicaverit circa Pascha, quòd non audiverit Sacrum diebus festis, quòd non jejunaverit, & similia.

Resp. Negativè. Quia eo ipso quo confitetur se eòusque vixisse in hæresi, virtualiter dicit se nulla præcepta Ecclesiæ toto illo tempore observasse. Eo modo quo is qui per aliquot annos vixit in continuâ fornicatione, non debet exprimere tactus & oscula, & alia quæ fornicationem regulariter comitantur, aut potius in ipsâ involvuntur.

Satisfit igitur per confessionem aliorum peccatorum, Nisi specialem aliquem contemptum Ecclesiæ, aut blasphemias, aut calumnias contra Ecclesiasticos plus quàm regulariter ab hæreticis fit, effutiverit, aut scandalum dederit, aut alios perverterit; quod Confessariorum prudentiæ committitur.

Q 7

ARTI-

R TI-

ARTICULUS III.

Vtrum ob multitudinem Pœnitentium absolutio dari possit non integrè confessis?

QUòd aliquando dari possit absolutio non integrè confessis, est certum, si hoc necessitas requirat, Videl. si pœnitens dicto uno alterovè peccato perdat loquelam, aut in naufragio aut simili mortis periculo, quando multi audiendi sunt, qui singuli non possint in tam brevi tempore omnia sua peccata confiteri, imò tunc sufficeret unum solum exprimere peccatum etiam veniale, si non possit non nisi publicè aliis audientibus confessio fieri.

Alios casus omitto qui se tenent ex parte pœnitentis, videl. periculum infamiæ aut gravissimi damni.

Solum hic moveo casum quando in die valde solemnì v. g. Paschatis aut Natalis Domini, aut similibus, tantus est populi concursus, ut omnes integrè audiri non possint, eò quòd Confessarius solus sit, & (uti fit passim in Missione) debeat prædicare & Sacrum cantare seu dicere, an tunc liceat absolute non integrè confessos, post confessionem unius aut alterius peccati, sicut in naufragio. Eò quòd censerì possit quædam moralis

neces.

DE PÆNITENTIA. 369

necessitas, aut impossibilitas omnes audiendi.

Resp. Nullatenus hoc licere, nec per talem confessionem satisfieri. Nulla enim tunc est necessitas; qui enim illo die audiri non possunt, altero die poterunt confiteri. Nec obstat quòd solemnitas aliqua sit cui annexa est indulgentia plenaria, quam non nisi confessus & communicans illâ die lucrari potest. Illa enim non est etiam necessitas ratione cuius fieri possit non integra confessio. Nec etiam refert quòd sit fortè ultima dies, quâ impleri possit præceptum de annuâ confessione aut communione; non enim faciet contra illud præceptum confessionem differendo, donec ipsam integrè possit facere. Nisi fortè ex præviâ negligentia, quando prævidit illud impedimentum superventurum.

Maximum etiam sequitur inconveniens ex contrariâ sententiâ, & intolerabilis abusus; quia graviores peccatores non solent nisi in gravioribus solemnitatibus confiteri, imò sæpè non nisi semel in anno circa Pascha; & cum tunc præcipuè soleat esse tantus populi concursus, si satisfacere possint unum vel alterum peccatum confitendo, fiet ut nunquam integrè confiteantur, subticendo graviora peccata.

Imo qui in casu naufragii aut aliâ simili necessitate non possunt integrè confiteri, tenentur quàm primum habitâ opportunitate reliqua peccata clavibus Ecclesiæ submittere, quod in casu nostro non est ab illis peccatoribus

ribus

ribus expectandum, qui gaudent quòd sic possint evadere.

Reprobanda est igitur talis praxis (si apud aliquos exerceatur) ne dum necessitas urgetur, Sacrilegium committatur.

ARTICULUS IV.

Quid agendum sit cum pueris venientibus ad confessionem?

MUltoties anguntur confessarii quid agere debeant cum pueris, in quibus invenitur sæpè parva capacitas, & tamen apparet obligatio saltem ad annuam confessionem; & quid si sæpius ultra obligationem veniant ad confitendum? Pro cuius resolutione, in primis certum est, quod quando capaces sunt ad peccandum mortaliter, præcepto annuæ confessionis obligentur. In c. enim *omnis utriusque* ex Lateran. Concil. sub Innoc. III. & in Trid. sess. 14. c. 5. Omnes Christi fideles postquam ad annos discretionis pervenerint, obligantur semel saltem in anno, proprio Sacerdoti confiteri, aut alteri ex ipsius permissione, aut S. Sedis privilegio. A quo præcepto nulla ætas excipitur eorum qui in peccatum mortale lapsi fuerint, nam ex hoc ipso satis apparet illos sufficienter rationis discretionē esse affecturos.

Hujus

DE PÆNITENTIA. 371

Hujus autem discretionis probatio spectat ad prudentiam Confessariorum, non solum ex ætate septem annorum, quando regulariter talis discretio inchoatur, & præsumitur adesse; sed multo magis ex ingenii & educationis qualitate, quia multi post eam ætatem, alii etiam antea, illam discretionem attingunt, ut non tantum venialiter, sed etiam mortaliter peccent, prout exemplum adfert S. Greg. lib. 4. Dial. c. 18. de puero quinquennali in blasphemiiis moriente ac damnato.

Postquam autem Confessarius consideratis circumstantiis reperit puerum verè & deliberatè commisisse peccatum mortale quod confitetur, ulterius examinare debet, utrum verè de illo doleat, non ex motivo verè humano videl. ex timore punitionis paternæ, sed supernaturali per fidem cognito, & utrum sufficienter cognoscat per Sacramentum Pœnitentiæ illud peccatum esse remittendum. Sunt enim passim aliqui adeò naturâ vagi, & malè educati, & instructi, ut licet satis dispositi sint ad mortaliter peccandum, non tamen ad verè dolendum, aut credendum virtutem hujus Sacramenti: nec tales sunt ut tam brevi tempore à Confessario ad debitam Pœnitentiam possint disponi. Et ibi est maxima Confessariorum anxietas, dum ab una parte necessitatem vident ut absolvantur, & ab alterâ parte incapacitatem veri doloris: sine quo absolutio Sacramentalis ipsis non potest prodesse.

Si

Si igitur videant quasi moraliter certò, quod non sint sufficientes pro habendo dolore requisito remittendi sunt sine absolutione cum admonitione, ut procurent ut aut in Catechismo, aut alio modo instruantur; aut si fieri possit sæpius redeant ut ab ipso Confessario instruantur. Si autem talia signa præbeant quibus occasionem præbent dubitandi, sub conditione sunt absolvendi, maximè in mortis articulo, quia in casu necessitatis in dubio inclinandum est in favorem animæ.

Si verò sæpius ad confessionem veniant sine peccatis mortalibus, non facile Sacramentalis absolutio, sed benedictio est danda: aut saltem non nisi sub conditione debitæ dispositionis, ne sine causâ fructu hujus Sacramenti frustrentur. In nulla autem re magis debent Catechistæ, aut alii instructores esse solliciti, quàm ut pueros instruant ad bene confitendum, & salutariter dolendum de peccatis, ne illius defectu æternaliter damnentur, & interea defectu gratiæ de uno peccato in alia incidant.

Caveant autem ne pueros perterrefaciant minis humanæ pœnæ, ne assuescant potius ex illius metu, quàm ex supernaturali motivo dolere.

ARTICULUS V.

Utrum validè absolvat Confessarius complicem suam in carnali copula?

REs illa maximè cavenda, & periculosa est in partibus missionis. Hanc difficultatem sic breviter resolvit S. Th. in 4. dist. 19. q. 1. art. 3. q. 2. ad. 1. Et habetur in suppl. q. 20. a. 2. 1. *Dicendum quod in tali casu nec Sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum quâ peccavit, de illo peccato, sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, &c. Tum propter periculum, tum quia est minor verecundia: si tamen absolveret, absoluta esset.*

Quæ ultima verba sunt intelligenda in occasione, ubi abest periculum reincidendi, v.g. si semel tantum ex merâ fragilitate lapsi sint, & ad mentem redeuntes veram faciant pœnitentiam. At si sæpius reincidant, vix est possibile quod talis confessio non sit sacrilega, vel defectu doloris, vel præcipuè ratione periculi novæ complacentiæ; vel ex parte fœminæ confitentis, vel ex parte Sacerdotis, Adest etiam periculum diutius in eodem peccato perseverandi. Ideo Fagundez præc. 2. lib. 4. c. 3. n. 15. dicit esse peccatum mortale talem confessionem audire. Idem tenet Pontius de Matrim. lib. 7. cap. 38. n. 3. ubi gravissimè hoc malum meritò exaggerat.

Et

Et in Conc. Mediolan. VII. tit. de Sacram. Pœnit. expressè sub pœnâ excommunicatio-
nis latæ sententię prohibetur, nequis complicitis
criminis confessionem excipiat. Ut refert
Bonac. de Pœnit. q. 7. p. 5. §. 5. n. 10.

Nec refert quod dicatur, quod flammæ libi-
dinis censeantur extinctæ, quando veniunt ad
confessionem. Ut enim inquit S. Hieron.
Epist. ad Amand. *Sola libido, etiam in ipso
tempore pœnitendi, præteritos stimulos patitur,
& titillationem carnis, & incentiva peccati.*

Referam hîc verba Pontii ubi supra, Res
est periculis plena, & occasio committendi non
pauca sacrilegia. Quem enim animum esse
cogitas & Confessario & Pœnitenti, qui libi-
dine inardescunt, amicitia & familiaritate te-
nentur; cum & pœnitens animum suum illi
aperit, quem tenerè diligit, & ea repetit, in
quibus pariter delectati fuerunt; & Confessarius
in cotribunali, in quo nullum mendacium
dici potest, nudum videt amicæ pectus? Itaque,
inquit ratione periculi novi consensûs, & com-
mittendi sacrilegii, istud illicitum assevero.
Hæc Pontius.

Neque excusat necessitas, ne magnam ve-
recundiam subire cogatur apud alium Con-
fessarium: nam hoc sequitur ex quâcumque
confessione, nemo enim gravia confitetur pec-
cata, quin debeat subire pudorem & verecun-
diam apud Confessarium. Imò si verè pœni-
teat, malle debet hanc verecundiam subire
apud

apud alium Sacerdotem, quàm cum minor pudore apud suum complicem se exponere periculo invaliditatis pœnitentiæ & sacrilegii.

Tandem etiam longâ experienciâ comper-
tum est ferè omnes similes confessiones tan-
dem factas esse sacrilegas, novis carnis titilla-
tionibus & pollutionibus fuisse fœdatis in ipso
actu confessionis: & sic plurimis annis aliquos
in sacrilegæ libidinis cæno se volutasse, ex
malitiâ Confessariorum & pœnitentium sim-
plicitate aut simili libidine, quod quàm sit
abominandum, non est qui facilè non perpen-
dat.

ARTICULUS VI.

*De satisfactione in confessione pro gravi-
bus peccatis injungendâ.*

Concil. Trident. sess. 14. de Pœnit. c. 8.
graviter circa satisfactionem injungen-
dam monet Confessarios his verbis: *Debent
Sacerdotes Domini quantum spiritus & pru-
dentia suggererit, pro qualitate criminum, &
pœnitentium facultate salutare & convenientes
satisfactiones injungere, ne si fortè peccatis conni-
veant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant,
levissima quædam opera pro gravissimis delictis
injungendo, alienorum peccatorum participes
effi-*

efficiantur. Habeant autem prae oculis ut satisfactio quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad praeceptorum peccatorum vindictam & castigationem, &c. Ad quae verba bene attendant, & cum timore perpendant omnes Confessarii, ne alienorum peccatorum participes efficiantur. Et ne saepius cum Propheta clamare debeant: *Ab alienis parce servo tuo.* Quod omnes animarum curam habentes debet detertere.

Quales autem olim in Ecclesiâ impositae fuerint peccantibus penitentiae, videri potest in jure Canonico: c. *Qui pejerat* Et c. *Qui compulsus*, ubi per juro statuitur ut quadraginta diebus in pane & aquâ poeniteat, praeter similes abstinencias & alias poenitencias per septem sequentes annos. Et in Conc. Ancyrano celebrato anno 308. c. 16. Aliquibus statuitur tempus poenitentiae ad 15. annos, aliis ad 20. aliis etiam ad 25. imò aliquibus usque ad finem vitae. Item cap. 20. imponitur adulteris poenitentia septem annorum. Et cap. 22. homicidis voluntariis usque ad finem vitae Vide Caranza in sum. Concil. pag. 26. & sequent.

Concil. Elibert. quod erat Provinciale circa tempora Sylvestri primi, similes statuit poenitencias c. 7. *Si quis fidelis post lapsum mœchia, post tempora constituta, actâ penitentiâ denuò fuerit fornicatus, placuit eum nec in fine habere Communionem.* Videatur etiam cap. 12. de mulie-

DE PÆNITENTIA. 377

mulieribus quæ lenocinium fecerint. Et c. 13. de Virginibus Deo Sacratiss. Et cap. 14. de Virginibus sæcularibus si mœchatæ fuerint. Carança ubi sup. p. 39.

In Conc. Niceno. 1. Sub Sylvestro Can. 11. Negantibus fidē imponuntur decem anni pœnitentiæ, aut pauciores, prout levius vel gravius delinquerent. Ita similiter in aliis Conciliis.

Modus autem quo hæc pœnitentia fiebat regulariter septem annis, hic erat: Toto illo tempore sequestrabantur pœnitentes à communione. Insuper & jejuniis & abstinentiis in cinere & cilicio vacabant, & publicè in Ecclesiâ lamentabiliter comparebant. Moderatio tamen relinquebatur Episcopis facienda secundum signa doloris & humilitatis. Quorum pœnitentiarum ab omni antiquitate in Ecclesiâ plurima sunt exempla & testimonia.

Fateor quod publicæ illæ pœnitentiæ correspondebant publicis peccatis, inde tamen colligi potest, quales pro foro secreto Sacramenti statui deberent, si rigori primitivæ Ecclesiæ Confessarii se conformarent. Sed partim ex nimia ipsorum indulgentiâ, & partim ex infirmitate temporum nostrorum factum est, ut nimis remittatur antiqua illa severitas satisfactionum. Uti bene notat noster Petrus à Soto tractatu utilissimo de Institut. Sacerdot. tit. de Sacramentali satisfactione lect. 2. Olim enim dum ferveret charitas fidelium, etiam illi qui ex fragilitate labebantur in peccatum,

catum, ferventiori dolore convertebantur, & nullam satis gravem poenitentiam existimabant, ut pro gravitate peccati satisfacerent; satis benignè secum agi arbitrantur, quod vel sic multò graviores purgatorii poenas, (omnes præsentis vitæ poenitentias longè excedentes) possent evadere, aut saltem diminuere. Modò verò frigescente omnino charitate condescendit Ecclesia poenitentium infirmitati, mavult enim modicâ impositâ poenitentiam reliquum divino iudicio in purgatorio relinquere, ubi amplius peccari non poterit, quàm per rigidioris satisfactionem hic subeundam, à Sacramento Poenitentiae abstrahere.

Saveant tamen Confessarii ne nimiam indulgentiam ex humano respectu, dum parcant aliis, imponendo leviores poenitentias, sibi noceant, & monente Concilio Trid. alienorum peccatorum fiant participes.

Missionarii autem non facillè iudicent mitius cum fidelibus in illis partibus esse agendum; ne ibi hæretici, qui omnia indagant, ut undequaque suum venenum exsugant, sicut olim improbabant nimiam in recipiendis poenitentibus severitatem, modò irrideant nimiam ad satisfaciendum pro gravibus peccatis poenitentiae levitatem. Imò timendum est illam tantam antiquæ Ecclesiæ relaxationem potius provenisse ex humano respectu, & adulatione Sacerdotum, quàm ex ipsorum

fide

D
fidelium
enim
illis p
in Co
dum l
in hoc
ciendu
opera
ctoria
sunt m

Quali

P Ra
fa
beant e
Trid. ex
quiri
torum
non po
Pulc
4. dist. r
ubi sic
& ad p
satio fit
per eam
fide

fideliū pœnitentium infirmitate. Ipsimet enim non rarò scandalizantur, maximè in illis partibus, dum non inveniunt debitam in Confessariis ad corripendum & puniendum libertatem. Certum est autem quod vel in hoc sæculo, vel in futuro adæquatè satisfaciendum sit; minori autem hîc solvitur per opera quæ simul sunt meritoria & satisfactoria, quàm in purgatoriis pœnis quæ non sunt meritoria.

ARTICULUS VII.

Qualia opera pro satisfactione Sacramentali sint imponenda?

P Ræter omne dubium est, quod opera satisfactionis in confessione injungenda debeant esse pœnalia, quod in primis à Concil. Trid. exprimitur loco supra citato, dum requirit satisfactionem ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem. Quæ non potest esse nisi per opera pœnalia.

Pulchram etiam rationem habet S. Th. in 4. dist. 15. & refertur in supplemento q. 15. a. 1. ubi sic discurrit: *Satisfactio respectum habet, & ad præteritam offensam, pro quâ recompensatio fit, & etiam ad futuram culpam, à qua per eam præservamur: & quantum ad utrum-*

R

que

que exigitur quod satisfactio per opera pœnalia fiat. Recompensatio enim offensa importat adæquationem, quam oportet esse ejus qui offendit, & ad eum in quem offensa commissæ est. Adæquatio autem in humanâ justitiâ attenditur per subtractionem ab uno, qui plus habet justo, & additionem ad alterum cui subtractum est aliquid. Quamvis autem Deo, quantum est ex ejus parte, nihil substrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est, aliquid ei subtrahit peccando. Vnde oportet ad hoc, quod recompensatio fiat, quod aliquid subtrahatur à peccante per satisfactionem, quod in honorem Dei cedat. Opus autem bonum ex hoc quod sit hujusmodi, non subtrahit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio non potest fieri per opus bonum, nisi pœnale sit: Et ideo ad hoc quod aliquid opus sit satisfactorium, oportet quod sit opus bonum, & in honorem Dei sit, & pœnale ut per hoc aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pœna à futurâ culpâ præservat; quia non faciliè homo ad peccata redit, ex quo pœna expertus est. Vnde secundum Philosophum, pœnæ medicinae sunt.

In 2. autem articulo inquit utrum flagella hujus vitæ possint esse satisfactoria? Et respondet affirmativè: Quia recompensatio offensa præterita potest fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quando autem fit ab alio, talis recompensatio, vindicationis magis quàm rationis satisfactionis habet, unde si flagella

pro peccatis à Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt: sunt autem ipsius, in quantum ea acceptat ad purgationem peccatorum, eis utens patienter. Si autem omnino eis per impatientiam dis-sentiat, tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius, & ideo non habent rationem satisfactionis, sed vindicationis tantum. Et quia difficile est cum perfectâ resignatione & patientiâ divinâ flagella & tribulationes suscipere, ideo alia opera adjungenda sunt.

Eodem modo etiam possunt applicari alia bona opera ad quæ aliquis ex obligatione equidem tenebatur, videl. jejunia quadragesimæ, auditio Missæ diebus festis, & similia; non tamen consultum est, illa sola imponere, ne inde minus ponderet pœnitens peccata commissa, dum pro pœna suscipit illa, ad quæ alio titulo tenebatur.

His jam præmissis descendendo ad opera quæ specialiter injungenda sunt; S. Th. ubi supra, enumerat tria genera bonorum quæ à Sanctis Patribus judicantur pro satisfactione esse maximè congrua, videl. orationem, jejunium, & eleemosynam: secundum quod sunt tria bona hominis naturalia, bona animæ, bona corporis & bona exteriora. Quia autem satisfactio debet talis esse per quam aliquod bonum nostrum à nobis ipsis subtrahimus, ad hæc tria omnia opera satisfactionis reducuntur, sicut etiam omnia genera peccatorum re-

ducuntur ad tres causas, videlicet, concupiscentiam carnis contra quam est jejunium; & concupiscentiam oculorum, contra quam est eleemosyna; & superbiam vitæ, contra quam est oratio. Aliam insuper subjungit congruitatem: quia omne peccatum committimus vel in Deum, pro quo fit satisfactio per orationem: vel in proximum, & contra hoc ordinatur eleemosyna: vel in nos ipsos, & contra hoc ordinatur jejunium. Objicit autem sibi inter cætera, duo argumenta, ex quorum solutione hæc materia non parum elucidatur. Primum est contra orationem: opus quippe satisfactorium, uti dictum est, debet esse pœnale, oratio autem pœnalis non est, imo potius delectabilis, secundum illud Iacobi 5. v. 13. *Tristatur aliquis vestrum, oret.* Respondet dupliciter, 1. Quod oratio satisfactoria consistat in gemitibus, & fletibus, & talis oratio est pœnalis. Ex quo colligitur quàm malè fiat satisfactio pro magnis peccatis per quinque vel sex orationes dominicas, ore tantum prolatas, sine gemitibus & interiori afflictione cordis, unde consultum est ut cum orationibus vocalibus, aliquando aliqua ad iungantur quæ ad internam afflictionem & humilitatem conducunt, qualia sunt percussiones pectoris, osculationes terræ, expansiones brachiorum aut similia, ne sine ullo sensu tanquam psittaci paucas illas orationes pronuntient. 2. Respondet, Quod licet oratio

beat suavitatem spiritûs, habet tamen afflictionem carnis, quia ut dicit Gregor. supr. Ezech. hom. 14. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis: unde & nervus femoris Jacob ex luctâ angeli emarcuisse legitur Gen 32. Quàm procul hinc abest recitatio brevissimæ orationis. Interna mentis intentio requiritur, ut inde caro quodammodo infirmetur. Unde sæpè apta erit pœnitentia si injungantur reiterati actus contritionis, per aliquot dies, cum aliqua meditatione ad illos conducente.

2. Arg. S. Thomæ est; Quia sunt alia opera bona quæ magis directè videntur peccatis adversari, videl. flagella seu disciplinæ, peregrinationes, vigiliæ & similia. Respondet: Quod quidquid ad afflictionem corporis pertinet, totum ad jejunium referatur, & quidquid in proximi utilitatem expenditur, totum habet rationem Eleëmodynæ, & similiter quicumque actus patriæ seu religionis accipit rationem orationis. Quibus insinuat quod etiam sæpè injungendæ sint tales satisfactiones per disciplinas, peregrinationes, jejunia, vigilias & similia. Sed in hoc cautè & prudenter debet procedi, ne pauperibus vix habentibus quod comedant, aut graviter laborantibus injungantur gravia jejunia: Et debilibus disciplinæ, cilicia aut graves peregrinationes. Sed discretè considerandus est status & cōditio pœnitentiū.

R 3

Quan-

Quantum ad divites nullum judico tam efficacax opus satisfactionis, quàm Eleëmofynam: nihil enim illis hominibus (ut plurimum avaris) adeò pœnale est, quàm pecuniam effundere, quæ ipsis quodammodo est sanguis affectûs sui. Ac proinde valde suadendum est ut ipsis regulariter pro peccatis Eleëmofynæ imponantur majores vel minores, secundum gravitatem peccatorum, & divitiarum abundantiam.

Cavendum tamen ne Confessarii illas Eleëmofynas vel sibi vel suorum necessitatibus velint applicari; ne dum alienæ avaritiæ student medicinam adhibere, ipsimet sibi similia vulnera infligant, aut saltem ansam tribuant, minus rectè de suâ intentione judicandi.

Contra peccata carnis imponendæ sunt macerationes, tum quia pœnitens in illo genere debet minus habere, in quo per excessum plus habuit, Deum offendendo. Tum etiam quia pœnitentiæ non solùm debent esse satisfactoriæ, sed etiam medicinales, non enim Sacerdos in confessione tantùm judicem agit, sed etiam medicum.

Pro aliis peccatis, v. g. odii, invidiæ, superbiæ, iracundiæ & similibus plurimum valent opera humiliationis, cum illa peccata ex superbiâ & amore proprio trahant originem; tum etiam quia diabolus qui homines ad peccandum allicit, nullâ re magis, quàm per actum humilitatis superatur.

DE PÆNITENTIA. 385

Tempore autem Jubilæi, aut diebus quibus^s lucrari possunt Indulgentias, leviora possunt^t opera injungi, in quantum sunt satisfactoria. cum per Indulgentias pœnæ peccatis debitæ remittantur: non verò in quantum medicinæ sunt.

Advigilent igitur bene Confessarii, ut in hoc muneri suo exactè satisfaciant, memores semper cujus vices in tribunali illo exerceant, qui in die judicii ab illis exiget, si ex humano affectu, non rectè in hoc processerint. Imò ipsi etiam pœnitentes contra ipsos insurgent, quod ex ipsorum nimia indulgentiâ, vel diutius in peccatis perseveraverint, vel graviorebus tormentis in purgatorio fuerint purgandi. Sicut merito contra suum medicum insurgeret infirmus, si nimis ad suos clamores attendendo, blandè egisset contra malum, quod severiori remedio fuerat curandum, unde morbus diutius prolatatus, aut non ex toto fuerit ablatu.

Magnum bonum Ecclesiæ à bonis Confessariis dependet, unde merito quidam vir Sanctus aliquando asseruit, quod si ipsi darentur veri & idonei Confessarii, totam facile Ecclesiam in moribus reformaret.

ARTICULUS VIII.

*Vtrum absolvi possit moribundus qui nulla
signa pœnitentiæ dedit ?*

Hic casus sæpè potest in Missione contingere, quia autem multi moderni (ex antiquis enim vix aliquem invenio) in hac materiâ nimis temerariè procedunt, passim absolvendo, saltem sub conditione, putantes se obligari in illo statu sequi probabilem sententiam, proponam diversos casus, & ostendam quidnam in illis certum sit, & quid probabile, & quid improbabile

1. Casus est: Quando moribundus loqui non potest, ostendit tamen Sacerdoti præsentia signa doloris, utrum sit absolvendus?

Pro quo distinguendum est in illa doloris exhibitione; aliquando illa exhibet in ordine ad claves seu ad confessionem, ut si statim antea dum tenuiter loqui posset, dixerit Confessario se dolere de peccatis, & velle confiteri, & subito opprimitur, ita ut confiteri non possit. 2. Quando illa exhibet non in ordine ad confessionem (cujus nullam fecit, mentionem) sed tantum præsentem Sacerdote tundit pectus & dicit Miserere mei Deus, vel similiter.

Si primo modo illa signa sint exhibita, omnino est absolvendus, quia talis verè confiteatur, saltem in genere quantum potest, ac proinde

inde est absolvendus. Licet enim illa signa non
sufficerent extra articulum mortis, in illo ta-
men articulo ob necessitatem prementem suf-
ficiens fundamentum est absolvendi, cum ali-
ter fieri non possit. Dices: Confessio & con-
tritio sunt partes distinctæ Sacramenti Pœni-
tentiae, ac proinde cum talis moribundus tan-
tum exhibeat actum contritionis, & non con-
fessionis, non erit sufficiens ad absolutionem
impendendam. Resp. Quod nihil obstat quod
per eundem actum utrumque fiat, sicut in om-
ni confessione interior contritio non aliter ex-
hibetur quàm per dolorosam confessionem,
qui enim dicit se dolere de peccatis, & petit
remedium, per hoc censetur confiteri prout
in tali casu possibile est.

Quoad 2. modum major est difficultas:
Plurimi enim Auctores, videl. Suarez disp. 23.
sect. 1. n. 13. Et Vasquez q. 91. a. 2. dub. 1.
Et Bonacina, & alii tenent quod absolvi non
possit. Sic enim dicit Suarez: Non satis est ad-
hibere signa contritionis, sed necessarium est
illa adhibere in ordine ad Claves, quia contri-
tio, vel manifestatio ejus per se non est suffi-
ciens materia Sacramenti Pœnitentiae, sed
quando informat confessionem aliquam, cum quâ
perficit accusationem Sacramentalem, & hoc est
exhibere signa in ordine ad claves. Ita Suarez.

Dicendum tamen, quod licet non constet
utrum illa signa doloris ordinentur ad claves,
quia hoc non potest infirmus exprimere, præ-

R 5

su-

sumendum tamen est in favorem moribundi, & sic absolvendus est saltem sub conditione. Ita censet Layman lib. 5. tract. 6. cap. 8. Et Lugo de Sacr. Pœnit disp. 17 sect. 2. Ex dictis colligi potest quid dicerent præfati Auctores in casu quo moribundus nulla omnino signa exhibuisset, de quo infra.

2. Casus est, quando moribundus absente Confessario petiit confessionem, & signa doloris exhibuit; utrum possit à superveniente Confessario absolvi?

Negativè respondent auctores supra relati circa secundum modum, & præterea noster Petrus du Fay de Sacr. Pœnit q. 9. a. 3. disp. 3. ad 9. arg. Et Choquetius dissert. de Confess. per litteras cap. 7. n. 21. & Alvarez 1. 2. q. 19. a. 6. disp. 80. Qui tres sunt Ordinis nostri viri doctissimi; quibus etiam consentit Turrianus de Pœnitent. q. 9. a. 2. disp. 32. dub. 4. quos omnes citat Diana p. 3. tract. 3. resol. 4.

Potissimum ipsorum fundamentum est decretum Clementis VIII. datum 2 Junii. 1602. quo prohibuit docere, quod liceat per litteras vel internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.

Alii autem, qui sunt in maximo numero, tenent talem posse & debere absolvi. Sic tenent etiam ex Thomistis S. Antoninus 3. part. tit. 10. cap. 2. Sylvester v. Confessor. 3. n. 16. Paludanus in 4. dist. 21. q. 2. a. 2. con. 2. la Cruz

in direct. conscientia p. 2. de Sacr. Pœnit. q 3. dub. 8. concl. 2. Sylvius, Layman, Pontius. Lugo & alii plurimi. Qui contra decretum Clementis adferunt Paulum V. in Rituali quod approbavit & auctoritate Apostolicâ toti Ecclesiæ proposuit, ubi sic habetur: *Si inter confitendum, veletiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela agro deficient, motibus & signis conetur Sacerdos, quoad fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel (si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit) absolvendus est.*

Quomodo autem hoc Rituale non repugnet decreto Clementis VIII. latè enucleat Lugo ubi sup. sect. 4. qui ibi videatur: quidquid tamen sit de veritate, hæc secunda sententia, si non probabilior, saltem omnino probabilis est. Ac proinde illam potest, imò fortè debet Confessarius sequi, ne moribundus destituatur necessario Sacramento, quod probabiliter saltem conferri potest. Ac proinde tutissimè talis absolvi potest saltem sub conditione. Nec hoc est propriè per Internuncium confiteri, quod prohibitum est.

Præcipua autem difficultas est in 3. casu, videlicet si moribundus non petiit, nec dedit ullum signum pœnitentiæ, nec in præsentia Confessarii, nec aliorum qui de hoc possent testari. Aliqui moderni putant etiam talem esse absolvendum, dummodo constiterit quod

R 6

semper

semper Christianè vixerit, imo quòd absolvi debeat, eò quod suam sententiam judicent, saltem esse probabilem, & ita passim practicant.

Fundant autem se 1. in facto Clementis VIII. de quo referunt quod aliquando videns aliquem cadentem de summitate fabricæ S. Petri, ipsum absolverit dicendo: si es capax, absolvo te à peccatis tuis. 2. Quia Gregor. XV. antequam esset Pontifex, existens Archiepiscopus Bononiensis, memoriale edidit Confessoriorum, in quo cap. 1. de formâ Sac. Pœnitentiæ n. 16. id ita in praxi observari præcepit. 3. Etiam ratione: Quia homo qui Christianè vixit, in simili periculo constitutus, potest interius elicere actum attritionis, quo disponatur ad absolutionem Sacramentalem; ac proinde poterit saltem sub conditione absolvi. Pro quâ sententiâ tantum invenio citatos Molfesium in sum. tom. 1. tract. 7. cap. 7. & Homobonum in exam. Eccles. p. 1. tr. 5. cap. 58. q. 84. Et Antonium de Litteratis. Multi autem moderni qui non scripserunt passim eandem tenent & practicant.

Respondeo tamen negativè, nec posse talem moribundum etiam sub conditione absolvi, eo quod hæc sententia non sit habenda pro probabili. Sic tenet ferè omnes Auctores: Vasquez q. 91. a. 2. dub. 1. n. 1. ubi dicit nullum esse qui contrarium teneat. Coninch disp. 5. n. 28. & disp. 7. dub. 10. n. 96 ubi expressè dicit oppositam sententiam non esse probabilem.

Lay.

DE PÆNITENTIA. 391

Layman lib. 5. tract. 6. c. 12. n. 4. Regi-
naldus. Turrianus, Henriquez, & P. Lugo ubi
sup. tract. 17. sect. 3. Qui dicit, quod ex suis PP.
Societatis nemo sit qui illam docuerit. Et licet
Diana dicat quod aliqui teneant contrarium,
asserit Lugo quod hoc tantū intelligi possit de
aliquibus privatis Patribus, qui nō scripserunt.

Prob. nostra resolutio 1. Quia tam Decreta
Pontificum, quàm Conciliorum non aliter ju-
dicarunt moribundum absolvendum, quàm si
desiderium confitendi per se, aut saltem per
aliorum testimonia Confessario manifestarit:
Unde sequitur quod si nulla omnino signa de-
derit, absolvi non possit

Pr. 2. Ratione, ut puto, peremptoriā: Non est
probabile quod possit dari absolutio Sacramen-
talis nisi præcesserit Sacramentalis confessio.
sed Sacramentalis confessio non potest fieri nisi
per aliqua signa exteriora, quibus pœnitens se
accusat, igitur non est probabile quod talis
possit absolvi. Maj. Prob. Quia cōfessio est pars
essentialis Sacramenti Pœnitentiæ, sed non est
probabile quod Sacramentum constare possit
absque suis partibus essentialibus. Min. etiam
Prob. Quia omne Sacramentum est signum
visibile, seu sensibile, sed Sacramentum Pœ-
nitentiæ non redditur sensibile nisi per signa
exteriora partium suarum essentialium: Ipsa
etiam contritio quæ est altera pars essentialis
Sacramenti, redditur sensibilis per confessio-
nem dolorosam, ergo ubi talis confessio non

R 7

præ-

præcedit, per signa sensibilia, non potest sequi Sacramentalis absolutio. Nec refert quod Christianè vixerit, quia ex hoc tantum sequitur quod præsumendum sit, quod si possit, eliquerit internam attritionem; hoc autem non sufficit sine confessione, quæ est altera pars essentialis; præterquam quod interior attritio non sufficiat, nisi per externa signa manifestetur: uti jam dictum est.

Dices cum Pellizatio, quem solum invenio ex PP. Societatis contrariam sententiam tenere ut probabilem, qui tomo 2. tract. 8. cap. 3. n. 116. dicit quod præterita vita transacta in observantia divinorum mandatorum, & frequentatione Sacramentorum, saltem semel in anno, sit tacita quædam petitio Sacramenti Pœnitentiæ pro articulo mortis, sicut illa sufficit pro Sacramento extremæ Unctionis per hoc, quod non habuerit actum contrarium & quod testificatio & fama probitatis faciat interiorem dolorem, qui præsumitur adesse sufficienter sensibilis.

Resp. Quod tunc saltem absolvi non posset moribundus, nisi aliqui attestarentur de tali probitate, & quod Christianè vixerit, quod tamen qui hanc opinionem præsticant, non solent inquirere, sed passim absolvunt etiam illos quos nunquam noverunt, & de quibus talia testimonia non habentur. Et dato quod ita esset; quis dicet talem censeri posse confiteri etiam de peccatis, quæ non

com-

commiserat, quando cognoscebatur sic vixisset. Ac proinde non video quomodo hæc sententia possit censi probabilis, ut illam Confessarius tutò sequi valeat. De Sacramento verò Extrémæ Uctionis, imò & Baptismi longè alia est ratio, quia illa Sacramenta non constant actibus recipientium, tanquam partibus essentialibus, sicut Pœnitentia, cujus essentialis pars est Cōfessio quæ hîc nullatenus invenitur.

Ad argumenta supraposita Resp. ad 1. Quòd ipse Cardinalis Lugo ubi sup. n. 34. dicat se Romæ diligenter inquisivisse etiam ab ipsis qui ibi fuerant tempore Clementis VIII. & ab omnibus judicatum fuisse fabulosum quod ibi refertur.

Nec 2. aliquid urget ex Memoriali Bononiensi, particularis enim Ecclesiæ instructio nihil convincit. Imò, ut etiam ibidem refert Lugo, in constitutione Ecclesiæ Compostellanae ita contrarium mandatum fuit, ut gravis poena statuta fuerit illi qui auderet aliquem absolvere, qui non esset aliquod peccatum in particulari confessus, quia absolutio defectu materiæ valida non esset, sed sacrilega.

Ad 3. Satis patet ex dictis: quod interior actus attritionis non sufficiat, etiam cum præcedente vitâ Christianâ, quia illa non habet rationem confessionis essentialiter requisitam. Ex quibus omnibus patet temerariam esse absolutionem sic datam, cum contraria sententia careat omni fundamento probabilitatis.

TRAC-

TRACTATUS X.

De Indulgentiis.

ARTICULUS I.

*Quæ Indulgentiæ specialiter datæ sint pro
partibus missionis?*

N primis in facultatibus dari solitis
Regularibus conceditur facultas con-
cedendi Indulgentiam plenariam
primò conversis ab hæresi.

2. Idem concedendi fidelibus quibuscum-
que in articulo mortis, saltem contritis si con-
fiteri non poterunt.

3. Lucrandi sibi eandem Indulgentiam.

Item Paulus V in Bullâ editâ anno 1606.
concessit omnibus Regularibus quotiescum-
que de licentiâ summi Pontificis & suorum su-
priorum in ditiones & terras infidelium aut
Hæreticorum ad concionandum, aut Catholi-
cos docendum, vel infideles & hæreticos ad
fidem convertendum, & Ecclesiæ gremio re-
ducendum missi fuerint, si pœnitentes & con-
fessi, ac Sanctissimâ Communione refecti
fuerint, vel Missam celebraverint; ut melius
ad hujusmodi opus se præparare valeant: pro
duabus

duabus vicibus, videl. quando itineri se accinxerint, & quando in Provinciam, ubi prædicta opera eis exercenda erunt ingressi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem. Sic refert Verricelli de Apost. Mission. quæst. 98. §. 25. n. 144.

ARTICULUS II.

Vtrum Regulares in Missione habeant easdem Indulgentias, quas habent in partibus Catholicorum; Et easdem confraternitates.

R Esp. Affirmativè, uti expressè declaravit Urbanus VIII. in suâ Bullâ *Salvatoris* datâ pro Clero & Religiosis Missionariis in fœderatis Belgii Provinciis die v. May 1626. & confirmatâ ab Alexandro VII. in suis litteris per formam Brevis *Dudum* datis. 20. Septem. 1656 ubi sic habetur §. 17. *Quoad publicationem Indulgentiarum poterunt Regulares & Patres Societatis illas publicare, quas Ordines & Societas habet, & hætenus habuit, ubique terrarum, vel in partibus Germaniæ, & Belgii in universum, edocto semel Vicario de facultatibus; neque Vicarius impediet vel interdicet.*

396 TRACTATUS X.

et. Et idem conceditur in eâdem Bullâ circa confraternitates, §. 18. Quoad institutionem fraternitatum, & Sodalitatum, permittat Vicarius Regularibus & Patribus Societatis, illas quæ à Sede Apostolicâ approbata, & ab Ordinibus assignata sunt, ita tamen ut nemo astringatur & teneatur ad particulares Confessarios, vel ad Sacramenta ab illo Ordine solum percipienda.

Noluerunt enim illi summi Pontifices, Regulares qui ibi cum tanto labore & tot periculis operantur in vineâ Domini, nec fideles Catholicos facere deterioris conditionis, quàm sunt fideles in partibus Catholicis, imo Ecclesia uti pia mater maiorem solet compassionem habere cum illis suis filiis, tot persecutiones patientibus, ac proinde noluit eos illis spiritualibus consolationibus, quibus alibi gaudent, esse frustratos.

TRAC.

TRACTATUS XI.

De extremâ Vnctione.

ARTICULUS I.

*Vtrum Extrema unctio licitè conferatur
oleo antiquo alterius anni?*

Ateria remota hujus Sacramenti est oleum ab Episcopo benedictum, prout declaratur in Conc. Trid. sess. 14. c. 1. de extremâ Vnctione. Debet autem esse olivarum, uti habetur in Conc. Florent sub Eugenio IV. Et declaratur ab Innoc. III. c. unic. de Extremâ Vnctione. Fundatur autem in Epist. Jacobi cap. 5. *ungentes eum oleo.*

Consuetudo autem Ecclesiæ est, ut quotannis sicut Chrisma, ita & oleum infirmorum renovetur, veteri combusto. Licet autem pro renovatione Chrismatis sint clari textus videl. c. *litteris* 18. de consec. dist. 3. Et c. *si quis de alio* de consecr. dist. 4. nullus tamen est de renovatione S. Olei infirmorum, sed tantum praxis & consuetudo Ecclesiæ, contra quam agere citra necessitatem, grave peccatum esset, validè tamen veteri oleo confer-

ferretur. Adhibere tamen debet Missionarius seu Parochus debitam diligentiam ut tempèstivè novum procuret. Si autem ad eò remotus sit ab Episcopis ut commodè habere non possit, excusatur, donec habere possit: & interea sine scrupulo antiquo uti poterit. Ideo pro aliquibus locis Indiarum, ex dispensatione Summi Pontificis, uti possunt antiquo ad tres vel quatuor annos.

In casu autem quo multi moriuntur, & timet Missionarius sibi Oleum Sacrum defecturum, potest admiscere oleum non benedictum, quod illà mixtione censebitur esse etiam benedictum; quod fundamentum habet in cap. *Quod in dubiis* de consecr. Ecclesiæ, ubi dicitur: *Nec negamus quin oleum non consecratum, consecrato possit oleo commisceri.* Licet autem ibi agatur de oleo benedicto ad consecrandas Ecclesias, eadem ratio esse videtur de oleo infirmorum. Sic Lessius in 3. p. de Extrema Unct. dub. 5. ubi tamen notat quòd hoc debeat intelligi, modò id quod admiscetur sit in minori quantitate, quàm prius Oleum benedictum; aut saltem admixtio paulatim fiat, si enim in majori quantitate, aut confertim infunderetur, non censeretur esse idem quod prius, & sic neutrum esset benedictum. Eo ferè modo quo aqua benedicta augetur per admixtionem aquæ non benedictæ, quæ per talem mixtionem etiam fit benedicta.

ARTI.

ARTICULUS II.

*Quanam verba sint de essentiâ formæ
hujus Sacramenti.*

Forma Extremæ Unctionis prout præscribitur à Conc. Florent. est hæc : *Per istam Sanctam Vnctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid peccasti per visum &c.* Non tamen omnia & singula verba sunt de essentiâ hujus Sacramenti. In primis, hæc particula *Sanctam* non habetur in Pastoralis Leonis X. c. 2. de Extr. Unct. Similiter non videtur ad essentiâ pertinere & suam piissimam misericordiam, cum sufficienter hoc exprimat per particulam *Indulgeat*, loco cujus posset etiam substitui *condonet, ignoscat, remittat* eo quòd habeant æquivalentem significationem. Loco *peccasti* dici potest *deliquisti* sicut ponitur in Rituali Romano & Pastoralis Mechliniensis. Et loco *Dominus* potest dici *Deus*. Quod tantum movemus ne si quis ex turbatione formam sic pronuntiaverit, inde inquietetur. Nihilominus semper servandus est ritus propriæ Ecclesiæ, & præcipuè Ritualis Romani; unde si quis aliter scienter formam proferret, graviter peccaret. Dices : Hoc Sacramentum uti & cætera instituta sunt immediatè à Christo Domi-

400 TRACTATUS XI.

Domino ; ac proinde ab ipso determinata forma & materia ; sed non potest Ecclesia mutare formam à Christo Domino institutam , ergo non est licita tanta variatio. Resp. Sicut de aliis Sacramentorum formis dici debet , quod Christus Dominus instituerit formam quoad significationem suam, non autem quoad ipsa verba determinatè, alioquin non possent formæ in diverso idiomate proferri , dum ergo salvatur sensus & significatio æquivalens non censetur mutari forma à Christo instituta. Sicut etiam validè baptizaret qui loco *baptizo* , diceret *abluo* quia idem omnino significat. Et idem est de aliis formis.

ARTICULUS III.

Qualis infirmitas requiratur ut validè conferatur ?

Supponimus tanquam indubitatum quod solis infirmis possit conferri , uti satis colligitur ex verbis Jacobi Apostoli cap. 5. *Infirmatur quis in vobis*. Unde nihil efficiet , qui hoc Sacramentum conferre velit homini sano, tametsi constituto in periculo mortis, v.g. qui ducendus est ad extremum supplicium, aut conficturus in prælio, aut in naufragio, aut si mulier sit vicina partui : licet enim tales sint in

DE EXTREMA UNCT. 401

mortis periculo, quia tamen non infirmantur, non sunt capaces hujus Sacramenti. Et hæc est Communis sententia Doctorum, & sensus Ecclesiæ.

Uterius inquiritur, quanta debeat esse hæc infirmitas? Quod dubium præcipuè locum habet in missione, in quibus locis aliquando erit occasio accipiendi hoc Sacramentum in levi infirmitate, quæ fortè non erit, si expectari debeat donec infirmitas ingravescat. Aliquando de hoc consultus fui, eò quòd aliquis Missionarius, passim hoc Sacramentum conferret antequam morbus periculosus esset ad mortem. Sed per notabilem abusum.

Sicut igitur requiritur infirmitas, ita etiam gravis infirmitas periculosa ad mortem. Quod patet ex Conc. Flor. ubi dicitur: *Hoc Sacramentum nisi infirmo de cujus morte timetur, dari non debet*. Et ex Conc. Trid. sess. 14. c. 3. de Extr. Unct. *Declaratur etiam esse hanc Vnctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur.*

Dices: contrarium videtur colligi ex verbis istis: *Illis præsertim &c.* quod videtur idem esse quod præcipuè. Et inde sequitur quòd aliis infirmis conferri possit, licet præcipuè conferri debeat in exitu vitæ constitutis.

Resp. Quòd hæc particula *præsertim*, non insinuat quod in qualibet infirmitate hoc possit

possit fieri, alioquin Ecclesia ita practicaret, cujus contrarium patet. Sed quodammodo distinguit inter infirmitatem periculosam, quam sufficienter expresserat Conc. Flor. Et aliam infirmitatem extremam, ita ut in exitu vite *constituti videantur*. Et tunc *praesertim* dandum est, & nullatenus negligendum. Et hæc est mens Concilii Tridentini, alioquin Concilio Florent. repugnaret, quod dici non potest.

Sic patet ad rationem dubitandi in Missionibus: nihil enim refert quod expectando fortè non esset occasio Sacramentum hoc accipiendi; quia si aliter invalidè conferretur, illa ratio nihil facit ad casum nostrum. Si enim tunc dari non possit, infirmus (citra suam culpam tamen) hoc tam magno beneficio carebit.

Advigilent igitur bene, & sibi caveant Pastores & Missionarii, ne timentes suum incommodum procul eundi, aut horâ intempestivâ ut pauperes inungant, præveniant antequam infirmitas sit periculosa, & sic invalidè & sacrilegè hoc Sacramentum conferant.

Non est tamen expectandum donec infirmus privatus sit sensibus aut agonizet, sufficit enim quòd morbus lethalis sit; & tunc præstat hoc Sacramentum accipere integro intellectu pro majori fructu qui recipitur per actualem devotionem. Tum etiam pro secundo effectu qui est sanitas corporalis, quæ non nisi miraculosè expectari posset, in ipso transitu ex

hac vita, sive in ipsa agonia. Potest proinde qui peste infectus est, aut qui venenum sump-
sit, aut lethaliter vulneratus est (licet adhuc robustus sit) inungi, quia tales periculosè ad mortem infirmantur. Videatur S. Thomas in sup. q. 33. a. 2. ubi de hac quæstione expresse agit.

ARTICULUS IV.

Quibusnam danda sit Extrema unctio?

Non est danda pueris ante usum rationis; nec amentibus qui nunquam usum rationis habuerunt: cum enim hoc Sacramentum habeat rationem spiritualis medicinæ contra reliquias peccatorum, incongruè datur iis qui peccare non potuerunt. Non enim opus est sanis medicinâ. Amens verò qui aliquando habuit usum rationis & Christianè vixit, potest recipere. Pueri verò tunc demum capaces sunt quando ad usum rationis perverunt, ita ut capaces sint peccandi licet tantum sint octo, novem, vel decem annorum. tametsi nunquam sumpserint S. Euchari-

ARTICULUS V.

Quanam partes corporis inungenda sint?

DE necessitate Sacramenti unguntur organa quinque sensuum, qui sunt quasi origines seu receptacula peccatorum: quia primum principium operationis humanæ, & consequenter etiam omnis peccati est vis cognoscitiva, omnis autem cognitio nostra à sensibus ortum habet. Et quia ubi est in nobis prima origo peccati, ibi adhiberi debet medicina, ideo inunguntur loca seu organa quinque sensuum; scilicet oculi propter visum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum, & manus propter tactum, quæ in pulpis digitorum præcipuè viget. Aliquando etiam unguntur pedes, & renes: Pedes quidem propter vim loco motivam, renes verò propter vim appetitivam. Sed hæc duæ unctiones non sunt de necessitate Sacramenti, ideo quidam hoc etiam observant, alii verò non, quia appetitiva, & motiva sunt tantum secundaria principia peccatorum, ut docet S. Thomas in 4. Et refertur in supplemento q. 32. a. 2. Qui ibi videatur circa totam hanc doctrinam.

Objicies. 1. Conc. Florent. enumerat tantum tres reliquas unctiones, etiam renem & pedem.

dum dicit : *In pedibus ungendus est propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem urgentem.* Cum igitur ibi Concil. indifferenter loquatur de pedibus & renibus, sicut de quinque sensibus : videtur sequi quod etiam istæ unctiones sint de essentiâ Sacramenti sicut aliæ. Tum etiam quia etiam vis motiva, & vis appetitiva sunt radices peccatorum.

Resp. Conc. Florent. enumerare omnes illas unctiones quæ fieri possunt, & ab ali- quibus Ecclesiis observabantur, sicut & de facto in multis locis observantur. Non tamen præcipit ut omnes observentur, & multò minus decernit quod sint de essentiâ Sacramenti; si enim illa esset mens Concilii, nullus Auctor auderet aliter docere, sicut tamen passim ferè omnes docent. Nec Ecclesia permetteret usquam aliter fieri. Servandus tamen ubique ritus Ecclesiæ, in quâ hoc Sacramentum confertur, aliter faciens graviter peccaret.

Ad Confirm. Supra dictum est ex S. Thoma, quod licet etiam illæ vires sint principia peccatorum, quia tamen sunt tantum secundaria, & ad alios sensus reducuntur tanquam ad principia primaria, ideo non sunt æqualiter necessariae illarum unctiones.

Objicies 2. Aliquando inungendi aliquibus sensibus semper caruerunt, ac proinde per illos non potuerunt peccasse, v.g. cæcus à nativitate; & sic verificari non pos-

set forma; quia numquam sic cæcus delinquere potuit per visum. Tum etiam mutilari manibus, & naribus non possunt in illis organis inungi; igitur unctio organorum quinque sensuum non est de necessitate Sacramenti.

Ad utrumque Respondet S. Thomas ubi supra art. 7. *Mutilari etiam inungi debent quanto propinquius fieri potest ad partes, in quibus unctio fieri debuerat; quia quamvis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, saltem in radice, & interius peccare possunt per ea quæ ad partes illas pertinent, quamvis non exterius.* Nec adeo urget id quod adfertur de cæco à Nativitate, quia fieri potest quod alius non carens visu per illum numquam deliquerit. Potuit autem cæcus natus peccasse per sensum internum, scilicet per imaginationem quatenus sensui externo respondet.

ARTICULUS VI.

*An singulatim organa sensuum
inungenda sint?*

HÆc quæstio duo involvit: 1. utrum quoad illos sensus qui duo habent organa sicut est visus, & auditus sufficiat alterum illorum inungere; An vero utrumque in-
gend

DE EXTREMA UNCT. 407

gendum sit. 2. Utrum unica unctio sub unâ formâ possit perfici, maximè tempore pestis.

Ad 1. Resp. In necessitate sufficere unctio- nem unius tantum organi videl. unius oculi, & auris, & similiter unius manûs. Quia illa or- gana non censentur esse duo, sed se habent per modum unius, & sic ungendo sufficienter ve- rificatur forma. Sic cum aliis tenet Lessius 3. p. de hoc Sacr. cap. 4. dub. 2.

Ad 2. Resp. etiam hoc sufficere; Quod ex- pressè habetur in Synodo Mechliniensi cele- bratâ an. 1588. ubi sic dicitur: *In morbis con- tagiosis peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum, magis ad un- ctionem expositum, ac detectum, dicendo: Per istam S. Vnctionem & suam piissimam miseri- cordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deli- quisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum &c.* Quam declarationem Synodi ad- ducit P. Præpositus 3. c. de hoc. Sacr. dub. 9. & Sylvius dicit illam declarationem insertam esse Pastoralis Mechliniensi, approbato an. 1589. à Professoribus Facultatis S. Theologiæ Universitatis Lovaniensis, & quod Pastorale istud collectû fuerit ex selectioribus manuali- bus aliarum Diœcesum. Multa alia fundamen- ta circa hoc habet Sylvius in suppl. q. 32. art. 6. Quidquid tamen sit cum agatur de essentiâ Sacramenti, oportet sequi partem tutiorem, nisi fortè tempus id non permittat, tunc lice- bit sequi probabilem sententiam, ut quan- tum

tum possibile est, animæ moribundi succurratur.

ARTICULUS VII.

Utrum hoc Sacramentum iterari possit in eâdem infirmitate?

QUOD iterari possit in diversis infirmitatibus est certum; Omnia enim Sacramenta quæ non imprimunt characterem possunt iterari. Ideo tantum inquiritur de iterabilitate durante eâdem infirmitate. De quo ex proposito agit S. Thomas ubi supra in supplemento q. 33. a. 2. ubi in corpore sic discurret. *Hoc Sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum, quia non debet dari nisi infirmis, qui secundum humanam estimationem videntur morti appropinquare. Quædam enim infirmitates non sunt diuturnæ, unde si in eis datur hoc Sacramentum, tunc si homo ad statum illum perveniat quod sit in periculo mortis, non recedit à statu illo, nisi infirmitate curatâ, & ita non debet iterum inungi. Sed si recidivum patitur, erit alia infirmitas, & poterit fieri alia inunctio. Quædam vero sunt ægitudines diuturnæ, ut hectica, hydropisis & huiusmodi: & in talibus non debet fieri inunctio, nisi quando videntur periclitari.*

cere ad periculum mortis : & si homo illum articulum evadat , eâdem infirmitate durante , & iterum ad similem statum per illam aegritudinem reâducatur , iterum potest inungi ; quia jam est alius infirmitatis status , quamvis non sit alia infirmitas simpliciter. Quæ sufficiunt ad resolutionem propositæ difficultatis.

ARTICULUS VIII.

De effectibus Extremæ Vnctionis.

S. Thomas in 4. Et prout refertur in sup-
plem. q. 30. a. 1. & 2. agit de effecti-
bus hujus Sacramenti , & docet esse principa-
liter institutum ad sanandam infirmitatem
peccati ; sicut Baptismus est quædam spiritua-
lis regeneratio , & Pœnitentia quædam spiri-
tualis suscitatio ; ita & Extrema Unctio quæ-
dam spiritualis sanatio vel medicatio ; ideo
hoc Sacramentum non datur contra defectus
quibus spiritualis vita tollitur , sed contra illos
defectus quibus homo spiritualiter infirma-
tur , ut non habeat perfectum vigorem ad
actus vitæ , gratiæ , vel gloriæ.

Ex quo patet quid intelligatur per *reliquias*
peccatorum , ad quas tollendas dicitur hoc Sa-
cramentum conferri ; sunt enim , ut ibi descri-
bit S. Thomas , quædam debilitas & ineptitu-
do

410 TRACTATUS XI.

do quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali. Et contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc Sacramentum.

2. Effectus est, per accidens remittere peccatum vel mortale vel veniale: cum enim præfatum robur fiat per gratiam, quæ secum non compatitur peccatum mortale, ideo ex consequenti tollit peccata, etiam mortalia, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis; sicut etiam fit per Eucharistiam & Confirmationem, & alia Sacramenta vivorum. Ideo etiam Apost. Jacob. c. 5. de remissione peccati conditionaliter loquitur, dicens: *si in peccatis sit, dimittentur ei*, scilicet quoad culpam.

3. Effectus, est corporalis sanatio. Quam tamen non semper operatur, sed quando expedit ad spiritualem sanationem, quæ est finis & effectus primarius: non autem rectè inducitur secundarius effectus, nisi secundum quod expedit ad principalem, & tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.

Quos effectus, & alios in illis involutos recenset Conc. Trid. sess. 14. c. 2. his verbis: *Res porro, & effectus huius Sacramenti illis verbis explicatur: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei, res etenim hac gratia est Spiritus S. cujus unctio delicta, si qua sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & agroti animam alleviat, & confirmat* magnam

DE EXTREMA UNCT. 411

magnam in eo divina misericordia fiduciam excitando; quâ infirmus sublevatus, & morbi incommoda ac labores levius fert, & tentationibus demonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatem corporis interdum ubi saluti animæ expedierit, consequitur.

Quos effectus hîc expressè volui proponere, ut eosdem Missionarii & alii Parochi populo interdum exponant, ut tanto ardentius & majori curâ hoc Sacramentum, dum opus fuerit, sibi aut aliis procurent.

§ §

TRAC.

TRACTATUS XII.

De Sacramento Ordinis.

ARTICULUS I.

Vtrum solo titulo deputationis ad Missionem possit aliquis ordinari ab Episcopo Vicario Missionis?

Asus iste mihi fuit propositus de aliquo studioso S. Theologiae in quadam Universitate, qui zelo lucrandarum animarum petiit admittere ad Missionem à Vicario Apostolico, qui erat Episcopus, qui admissus fuit eâ conditione, ut statim ac ab ipso vocatus esset, se sisteret. Interea occurrit tempus ordinationis, & inquisitum fuit, an sufficienter eidem Vicario subjectus esset ut ab ipso ordinari posset, solo titulo talis admissionis antequam esset formaliter Missionarius, sed adhuc existens in suis studiis.

Pro solutione hujus difficultatis, praesupponitur triplici titulo aliquem fieri subditum alicujus Episcopi ut ab ipso Sacramentum Ordinis accipiat. Ratione originis, domicilii, & bene-

DE SACRAM. ORDINIS. 413

beneficii: uti habetur c. *nullus* de temp. Ord. in 6.

Supponimus autem præfatum studiosum, (de quo agitur in casu) non esse subditum Vicario Apostolico missionis ratione originis, nec etiam ratione domicilii. Ergo sola difficultas est de titulo beneficii, utrum deputatio sola ad missionem habeat rationem tituli beneficii, ita ut ordinari potuerit quasi titulo beneficii, ab Episcopo Vicario missionis in partibus confæderatis.

Resp. affirmativè. Quia talis titulus deputationis ad missionem habet rationem collationis beneficii, non tantum simplicis, sed etiam pastoralis: cum Missionarii verè missi, habeant facultates Pastorales.

Confirmatur nostra resolutio à paritate: Is qui adscribitur militiæ, ipso facto desinit esse subiectus Episcopo diœcesano, & subditur Vicario generali militiæ, ita ut in ordine ad matrimonium ab ipso debeat habere dispensationem in proclamationibus & bannis, & coram ipso, vel alio sibi subiecto Parocho contrahere. Ergo videtur similiter loquendum de ascripto seu assumpto ad missionem, quod ordines suos accipere debeat ab Episcopo, qui ipsum deputavit ad missionem. Ita salvo meliori; quia casum illum non inveni usquam in eisdem circumstantiis propositum.

414 TRACTATUS XII.
ARTICULUS II.

Vtrum in Hyberniâ liceat accipere Ordines Sacros ab Episcopo non proprio?

Hunc casum adducit & resolvit Lessius in opere Posthumo v. *Ordines Sacri*. Casu 5. Supponimus autem Conc. Trid. sess. 6. c. 5. sic decernere de ordinatione: *nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prae-textu, Pontificalia in alterius diocesi exercere, nisi de ordinarii loci expressâ licentiâ, & in personas eidem Ordinario subjectas tantum, si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi.* Et latius sess. 14. c. 2. ubi agit de Episcopis Ecclesiarum quæ in partibus infidelium consistunt Clero carentes & populo Christiano: Ubi eandem poenam tam Episcopo Ordinanti sibi non subjectum, quàm sic ordinato infligit. Citat etiam Lessius Bullam Pii II. per quam dicit hanc suspensionem esse introductam, quæ tamen non est sexta ut ipse habet, sed septima, in qua poenam suspensionis imponit Clericis, qui sine dimissoriis, aut legitimâ licentiâ se faciunt ad Sacros Ordines promoveri. Miror autem quòd Lessius nullam faciat mentionem Conc. Tridentini.

Non obstante igitur dictâ bullâ Pii II. Respondet quæsito affirmativè. Et quòd sic ordinati non sint suspensi, nec contrahant irregularitatem usu Ordinum Sacrorum.

DE SACRAM ORDINIS. 415

Probat 1. Quia usus & consuetudo contraria, sciente & non contradicente Principe, tollit legem etiam Canonicam, ut passim Doctores: quod etiam dicit se ostendisse lib. 2. de iustitia cap. 6. dub. 14. nec ad hoc requiri præscriptionem, ut ibidem ostenderat.

2 Quando perpetuò vacat Sedes, nec est Vicariatus supplens vices Ordinarii, per se cessat illud jus, quia nullus est à quo licentia peti possit.

3 Dato etiā quòd sit Ordinarius, qui tamen plerumque later, aut saltem hanc consuetudinē novit & non contradicit, censetur illam approbare, & virtualiter licentiā concedere tam aliis Episcopis ut sibi subditos ordinent, quā ipsi ordinandis ut Sacros Ordines à quocumque alio Episcopo suscipiant. Quod fortius urget, quia Protector Hybernæ, imo ipse Summus Pontifex optimè nōrunt quid fiat in illo regno ac proinde hoc ipso quod non contradicunt, cum facile possent, ratum habent & concedunt ita fieri, hoc enim est rati habitio de præsentī, ut docent Doctores: nisi enim ratum haberent, graviter peccarent non monendo, aut impediendo, & curando ut aliter fiat, quia ad hoc ex officio obligantur.

Quæ resolutio non est improbanda, supposito quod adhuc illa consuetudo vigeat, nec interrupta sit.

Non potest tamē illa cōsuetudo trahi ad alia loca Missionis, ubi hoc hactenus nō fuit in usu, alibi enim nihil convincunt rationes pro casu proposito adductæ.

S 7 TRAC.

TRACTATUS XIII.

De Matrimonio.

ARTICULUS I.

Utrum decretum Conc. Trid. circa matrimonia clandestina obliget in locis Missionis?

Supponimus hoc dubium moveri non posse pro Regnis, Provinciis, Civitatibus, imo etiam pagis seu Parochiis, ubi istud decretum non fuit publicatum, cum ipsum Conc. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. non aliter voluerit hoc decretum robur suum habere, nisi post 30. dies à sui publicatione in singulis parochiis, adeo ut nullatenus obliget in locis ubi publicatum numquam fuit.

In quibus Regnis, Provinciis aut civitatibus non fuerit publicatum exactè scire non potuimus: Nisi de regno Angliæ, Hybernæ & Scotiæ, hoc certum est, quia illa tria regna ab obedientia Sedis Apostolicæ defecerunt ab anno 1532. postquam Henricus VIII. Rex Angliæ legitimam conjugem suam Catharinam

DE MATRIMONIO. 417

II. tam injustè repudiavit, & simul cum toto suo regno à fide Catholica defecit. Conc. autem Trident. inchoatum fuit anno 1545. & sessio in qua hoc decretum statutum fuit, habita est an. 1563. ac proinde nunquam ibi permissum fuit publicari. De Polonia etiam passim tenetur quòd ibi nunquam fuerit publicatum. Idem multi tenent de Francia, sed satis clarè ostendit Zypæus in novo jure Pontificio lib. 4. n. 15. & ex ipso nostro Loth tract. 3. a. 7. istud decretum Parisiis in omnibus Ecclesiis, & per totam dioccesim fuisse publicatum.

Præcipuè tamen agimus de Provinciis Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ & aliis confœderatis, in quibus (licet aliqui dubitent) certissimè hujus decreti publicatio facta est anno. 1565. per Gubernatricem Belgii Margaretam Parmensem, ex mandato Regis Catholici Philippi II. antequam ab ipsius obedientia illæ Provinciæ deficerent. Imo mihi aliquando relatum fuit quòd adhuc à paucis vixerint, viri senes Ultrajecti, qui à suis parentibus certa signa illius publicationis ibidem factæ referebant.

His ergo suppositis, quæritur an in illis locis præfat. decretum de non contrahendo matrimonio corâ proprio Parocho & duobus vel tribus testibus, ita obliget tã hæreticos quàm Catholicos, ut aliter contracta irrita sint & invalida.

Pro parte negativa arguitur 1. Licet in illis partibus istud decretum fuerit suo tempore debite publicatum, videtur tamen quòd per con-

tra-

trariam consuetudinem longissimi temporis fuerit abrogatum, eò quòd Papa per spatium plusquam 70. annorum non contradixit, & sic videatur tacitè dispensasse, seu indulgisse.

Quod confirmari potest: quia propter similem contrariam consuetudinem, in Gallia illis locis ubi hæretici liberè dominantur, non dubitatur à Catholicis de validitate matrimonii clandestinè contracti, nec ullus ex Missionariis negabit Sacramentalem absolutionem illis qui clandestinè contraxerunt, aut non aliter volunt contrahere, sicut mihi à fide dignis qui hoc habent ab ipsis Missionariis relatum est.

2. Illo modo quo in illis partibus contrahitur coram hæretico ministro, & testibus, satisfat intentione seu fini legis Tridentinae, ne quis priore uxore cum qua clam contraxerat relicta, cum alia contrahat: cui malo sufficienter providetur, per hoc quod matrimonium publicè, aut coram Magistratu aut coram hæretico ministro & testibus contrahatur. Servato autem fine legis alicujus, videtur quòd ipsa lex sufficienter servetur, aut quod lex cesset obligare.

3. Decretum istud non obstante publicatione à multis & maximè hæreticis, ignoratur, ignorantia autem invincibilis legis humanae excusat ab ipsius observantia; ergo in illis locis saltem non obligat habentes invincibilem ignorantiam.

Con.

DE MATRIMONIO. 419

Cōfirmatur 1. Ex verbis ipsius Decreti quæ satis clarè videntur requirere notitiam seu scientiam ipsius, ita enim habet textus: *Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt.*

Nemo autem censetur attentare id quod saltem invincibiliter ignorat; quippe is tantùm censetur aliquid contra legem attentare qui præsumat, & intendit facere contra legem, quod non habet locum in ignorante.

Confirm. 2. lex pœnalis non obligat invincibiliter ignorantes, sed hoc decretum involvit legem pœnalem: Ergo non obligat hæreticos qui illud invincibiliter ignorant.

Min. Prob. inhabilitas facta per legem est pœnalis, uti dicit Decius cap. 2. constit. 17. Hoc autem Decretum facit inhabiles ad aliter contrahendum.

4. Hæretici non habent proprium Parochum: Ergo decretum Concilii ad illorum Matrimonia non extenditur. Antecedens tenet Gamachæus in 2. p. tract. de Matrim. cap. 28. in fine prout ipsum citat Verricelli de Apost. Miss. tit. 12. q. 174. sect. 4. Quia inquit, hæreticus non habet ullam parochiam; hæretici enim moraliter loquendo non reputantur parochiani nostrarum Ecclesiarum, licet in earum confinio habitent, quia nullo modo coguntur ut ad illas accedant. Imo potius minister hæreticus censendus est ipsorum quasi

420 TRACTATUS XIII.

quasi parochus, quàm Pastor Catholicus; Et in Germaniâ, præcipuè apud Lutheranos, heretici Ministri Pastores appellantur. Licet autè non sint legitimi Pastores, quia tamen pro talibus à populo habentur, putatur satisfieri, si coram ipsis contrahatur. Pro quâ sententiâ ab aliquibus citatur Layman lib. 5. tract. 10. p. 2. c. 4. n. 7. Sed nihil simile ibi invenio. Uti nec in Dicastillo de Sacr. Matrim. tract. 10. disp. 3. dub. 10.

Tenendum tamen est decretum Concil. Trid. circa Matrimonia clandestina obligare in locis missionis, dummodo ibi promulgatum fuerit; licet postea ab Ecclesia defecerint.

Pro cuius clariori resolutione primò videntur verba illius decreti sess. 24. de reform. Matr. c. 1. *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi seu ordinarii licentiâ, & duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddat, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit &c.*

Et cum circa hoc decretum an. 1603. consuleretur Congreg. Cardin. Interpretū Concil. Trid. ab Illustr. Episcopo Tricaricensi Nuncio Apostolico per Superiorem & inferiorem Germaniam sive Belgium, ad instantiam Archiepiscopi Philippensis D. Sasboldi Vicarii Apostolici Missionis confæderatarum Provinciarum, responsum fuit per sequentes declarationes

DE MATRIMONIO. 421

Congregatio Concilii perpensis consultationibus Episcopi Tricaricensis, circa formulam matrimoniorum qua in partibus Hollandiae, Zelandiae, Frisiae contrahuntur, ita censuit: Primò ubi decretum ejusdè Concilii c. 1. sess. 24. de Reform. matrimonii non est publicatum, valere matrimonia contracta absque observatione formae à Concilio praescriptae. 2. Publicationem praesumi, ubi id decretum fuerit aliquo tempore, in Parochia tanquam decretum Concilii observatum. 3. Haereticos quoq; ubi decretum dicti cap. 1. est publicatum, teneri talem formam observare, & propterea ipsorum etiam matrimonia absque forma concilii, quamvis coram ministro haeretico, vel magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse Alia duo reservo pro resolutione articuli sequentis. Ex quibus patet, saltè ex tertio puncto declaratio nostrae resolutionis. Superest ergo solvere argumenta supra objecta.

Resp. ad 1. falsum esse per consuetudinè longissimi temporis decretum istud fuisse abrogatum, hoc enim debuisset fuisse factum ex tacito consensu legislatoris, aut superioris ad legem, qui est solus Papa; cujus contrarium patet ex declarationibus supra positis. Cōgreg. Cardin. qui in hoc vices gerunt Pontificis. Quòd autè Pontifices non crebrius aut acrius cōtradixerint, fuit, quia talis contradictio nō profuisset apud haereticos. Apud Catholicos autem satis sepe intimata fuit haec obligatio, ita ut non soleant contrahere coram ministro aut Magistratu, nisi prius con-

con-

contraxerint coram Catholico Sacerdote qui pastoralia potest administrare. Imo ipsum Concil. sufficienter excludit evasionem illam dissuetudinis, dum expressè prohibet ne à Parocho non proprio detur benedictio matrimonialis. *Quàcumque*, inquit, *consuetudine etiam immemorabili, qua potius corruptela dicenda est, non obstante*

Ad confirm. Gratis admittitur quod assumitur; credendum tamen est, vel quòd Pontifex in hoc pro illis partibus dispensaverit; vel quòd fortè in illis parochiis præfatum decretum non fuerit sufficienter publicatum.

Ad 2. resp. finem seu intentionem Ecclesiæ non tantum esse ut publicè constet sibi de Matrimonio legitimè contracto, sed ut sibi per suum ministrum de hoc constet. Tum etiam quia Parochus non adhibetur merè tanquam testis, alioquin præter illum non requirerentur alii testes, sed quia matrimonium Sacramentum est, voluit ipsi assistere spiritua-lem ministrum solemnitatis, quem vult esse proprium Parochum. Alioquin etiam in partibus Catholicis non esset necessaria præsentia proprii Parochi, dummodo contraheretur coram duobus vel tribus testibus, sic enim etiam ibi intentioni Ecclesiæ esset satisfactum.

Ad 3. Licet ignorantia invincibilis excusare possit à peccato, non tamen inhabiles ad contrahendum potest habiles facere, sicut ignorantia consanguinitatis, aut alterius cuius-

cumqu

cumque impedimenti dirimentis, nihil prodest sic contrahentibus ad valorem matrimonii, sed tantum excusare potest, ne sic contrahendo peccent.

Ad 1. confirm. Resp. dictionem istam *attentare* non accipi ibi in toto suo rigore, sed solum prout idem est quod *intendere*, ut sit sensus qui aliter quam praesente Parocho & testibus contrahere intenderint, S. Synodus eos ad sic contrahendum inhabiles reddit, non enim est poena ut statim dicetur.

Ad 2. Confirm. negatur hoc decretum involvere legem poenalem, sed tantum directivam, praescribendo formam in contractu matrimoniali servandam, nec semper inhabilitas secundum jus commune est poena, uti patet in minorennibus seu impuberibus qui ad condendum testamentum, & facienda vota realia sunt inhabiles, sicut & pueri ante decimum sextum aetatis annum inhabiles sunt ad professionem solemnem, quae tamen inhabilitas non est ipsis poena.

Ad 4. Resp. sine fundamento dici haereticum nullam habere Parochiam, nec proprium Parochum; nam ratione Baptismi subiectus est jurisdictioni Ecclesiae, a qua non potest propria contumacia se eximere, & consequenter subiectus est capiti Ecclesiae Summo Pontifici & caeteris superioribus ipsi subordinatis, videlicet Episcopo suo, & proprio Parocho. Nec quidquam urget ratio Gamachai; non enim

424 TRACTATUS XIII.

enim fit, aut est aliquis Parochianus alicujus Parochiæ per hoc quod aliquando ad suam Parochiam accedat, sed per hoc quod habitet in districtu alicujus Parochiæ. Alioqui etiam tepidi Catholici vix unquam frequentantes suam Parochiam, per hoc eximerentur ab illa, quod nemo dixerit. Nec etiam refert quod in illis partibus hæretici non cogantur agnoscere suum Parochum, quia hoc impeditur per aliud regimen, scilicet hæreticum. Magis adhuc à vero alienum est, dicere quod ministri hæretici censeantur esse Pastores, licet à suis pro talibus habeantur, Concil. enim Trid. sicut tales Pastores non agnoscebat, ita ipsius decretum non potest de talibus intelligi.

Præterquam quod clarissimè hoc excludatur in tertia declaratione supraposita facta à Cong. Cardin. dum dicitur: *Hæreticos quoque teneri talem formam observare, & propterea ipsorum etiam matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse.*

ARTICULUS II.

Vtrum ab illo decreto contra matrimonia clandestina, nulla sit exceptio in missione?

Congregatio Cardinalium præter tres illas declarationes præcedenti articulo relatas

alias duas habet ad præsens propositum facientes. 1. Est: *Vbi etiam constat decretum Concilii esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii observatum, sed Parochialis Ecclesia utpote vacans proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Episcopo, atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi vel Episcopi suppleat, matrimonium valere, absque præsentia Parochi, servatâ tamen in eo in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus.*

Igitur ex his sequitur quod si nullus sit Parochus, nec qui vices ejus suppleat, valebit matrimonium contractum coram duobus saltem testibus.

2. Exceptio est ibidem: *Si extent quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hereticorum lateat; ita ut verè ignoretur ubinam sit; vel eodem metu à Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus; validum est matrimonium contractum absque formâ, scilicet positâ in illo decreto, adhibitis tamen ut dictum est, duobus testibus.* Has declarationes seu resolutiones refert Zypæus in jure Pontificio lib. 4. n. 16.

Eandem declarationem tribus ferè annis antea videl. anno 1600. die 30. Decemb. scripserat Bellarminus præfato Domino Octavio Tricaricensi Nuncio Apostolico ex ore Cle-

Clementis VIII. his verbis : *De matrimoniis contractis, ubi nulli jam sunt proprii Pastores, jam olim actum fuit cum S. D. nostro, & cum congregatione Conc. Trid. ac sententia Communis fuit illa esse rata, nec ad ea pertinere decretum Concilii; cum in ejusmodi locis servari non possit. Non video ergo cur ea Matrimonia, non debeant tolerari, cum satis constet Concilii decretum, quod jubet matrimonium fieri coram Parocho, non se extendere ad ea loca ubi nulli sunt Parochi.* Et conformiter ad illa scripsit præfatus D. Nuncius Archiepiscopo Mechliniensi 13. Februarii 1602. Et hic Episcopo Iprensi, ut refert Sylvius in supplem. q. 45. a. 5. q. 4. Ex quibus in primis patet quanta olim adhibita sit diligentia pro resolutione propositæ difficultatis.

Sed ulterius jam inquiri potest de quâ absentia Parochi agatur in illis resolutionibus; an de physicâ tantum, an verò etiam de morali? Exempli causâ: dato quod alibi in Hollandiâ præsens sit Parochus, imo & Episcopus: non tamen audent comparere, seu assistere matrimonio ex gravi metu mortis, exilii, aut notabilis multæ; an præfatæ declarationes intelligendæ sint etiam de illâ morali absentia?

Hoc dubium olim proposuerat Reverend. D. Miræus Episcopus Antverpiensis eximio Dom. Estio Doctori ac Cancellario Duacensi an. 1607. ut testatur Sylvius etiam Doctor Duacensis, ubi supra. Et Respondit, proba-

DE MATRIMONIO. 427

biliter dici posse in tali casu idem esse ac si Parochus non esset præsens, aut saltem non esset tutus ad ipsum accessus, sicut non potest dici tuta via in quâ passim homines occiduntur aut denudantur.

Ex his varii casus in Missionibus occurrentes circa valorem Matrimonii possunt resolvi.

1. Casus est: contraxit hæreticus cum hæreticâ coram Magistratu, vel coram ministro hæretico & testibus: uxor convertitur ad fidem Catholicam, & est anxia de suo Matrimonio prius inito sine præsentiâ Parochi: consulitur ipsi ut coram Sacerdote matrimonium renovet, maritus hoc recusat facere, comminando quod Sacerdotem tradet Prætori si compareat.

2. Casus est. Hæreticus cum Catholica, aut etiam Catholicus cum Catholica inierunt sponsalia sive secretò per mutuam promissionem scripto datam, sive publicè coram Magistratu, aut coram testibus, ita ut juridicè constare possit. Alteruter sine legitimâ causâ resistit; alter sive altera resilientem cogit in iudicio, ad complendum promissum, nec contrahere vult coram Sacerdote, cui indubiè imminet periculum grave si compareat. Et idem est si aliquis virginem aliquam defloraverit, aut cum promissione matrimonii cognoverit: instat autè deflorata aut amici ejus ut ipsam ducat: & idem periculū imminet si ipsa nolit corā Sacerdote habente facultatem assistendi, contrahere.

T

Res-

428 TRACTATUS XIII.

Respondetur quod in his duobus & simili-
bus casibus, & quotiescumq; non potest tutus
esse accessus ad Parochum, aut Sacerdotem
habentem facultatem ut assistat, validè contra-
hatur coram Magistratu, aut ministro hære-
tico, aut etiam coram duobus saltem testibus,
quia expressè declaratur, ubi supra, in Excep-
tione 2. quod validum sit matrimonium absque
illâ formâ Concilii, quando non est tutus
accessus ad Episcopum aut Parochum.

3. Casus potest esse, quando non est tutus
accessus ad Parochum, non quia ipsi non
est tutum comparere, sed quia non est tutum
sponsæ, vel sponso qui cogitur contrahere,
Sacerdotem seu Parochum querere ut contra-
hant in ipsius præsentia. Vel si prius malè aliter
contraxerint, contractum renovare coram ipso
alteruter recuset & interim cogantur per ju-
stitiam sub pœnâ carceris convivere.

In hoc casu puto idem dicendum esse, quia
etiam in illo casu non est tutus accessus ad Pa-
rochum; non enim distinguit Congregatio
de accessu tuto; sive enim hoc sit ex parte
parochi, qui non potest tuto comparere, &
assistat: sive ex parte contrahentium, aut al-
terutius ipsorum, verum est quod non sit tutus
accessus. Ac proinde cum declararet quod hoc
sufficiat ut matrimonium clandestinè, scilicet
sine præsentia Parochi contractum sit vali-
dum, videtur hoc etiam locum habere in hi-
tertio casu.

Acco

Accedit id quod Cyprianus Croufers Capucinus ad cap. 7. Regulæ S. Francisci pag. 787 refert, quod Gregor. XIII. die 24. Augusti 1576. concesserit PP. Societatis in par-
tibus Ultramontanis, ut in iis locis & Pa-
rochiis ubi Concil. Tridentini Decretum de
irritandis Matrimoniis clandestinis promulga-
tum est, & ab aliquibus non servatum, qui in-
duci non possunt, ut iterum servatâ formâ
Concilii contrahant, possint ab eorum Confes-
sariis absolvi, & ipsi Confessarii possint cum
talibus dispensare in foro conscientie, ut rursus
secretò inter se contrahant, non servatâ Con-
cilii formâ, & postquam sic contraxerint, pro-
les ita susceptæ ipso facto legitimæ cen-
seantur. Et dicit hoc privilegium haberi in
Appendice ad Litt. Apostolicas pro Socie-
tate Jesu. Sed hoc privilegium in nullo alio
Auctore potui reperire. Imo nec in litteris
Apostolicis pro Societate quas videre potui.
Si autem tale sit, idem licebit aliis Regulari-
bus cum ipsis communicantibus.

ARTICULUS III.

*Utrum exceptio à decreto illo Concilii per
Epicheiam extendi possit ad
alios casus?*

Inter alios casus, duo solent proponi de
quibus hæc difficultas movetur.

T 2

1. Est

1. Est quem proponit P. Amicus disp. 7. de matrim. sect. 13. n. 136. Si Princeps aliquis habens ex concubina filium, sit proximus morti, & si absque legitimo filio moriatur, totus ejus Principatus cum summa fidei Catholicæ jacturâ, devolvendus est ad perversissimum hæredem hæreticum; nec ad manum sit proprius Parochus, aut vices ejus gerens: an non valeret tunc contractus matrimonialis coram solis testibus, ut sic legitimeretur filius Catholicus, qui fidem Catholicam in illo principatu manu teneat.

2. Casus est: Quidam in mortis articulo adeo est affexus libidinoso affectui suæ concubinæ, ut ab illâ se humano modo non possit abstrahere, & sic moraliter loquendo certo moriturus est in peccato mortali; si tamen in illâ occasione cum ipsâ contraheret, affectus iste ad summum esset venialis. Quæritur igitur utrum per Epicheiam non possit judicari illum casum se non extendere decretum Concilii?

Pro sententiâ affirmativâ citari solet noster Soto 4. dist. 28. q. 1. 2. 2. Qui alios etiam similes casus adducit. Sed tunc nondum prodierat hoc decretum Concilii, uti colligitur ex ipsius verbis ibidem art. 1. §. *sed omnium* dicit, quod licet sæpè sermo esset inter Patres Concilii de hac materiâ, nondum tamen reformationem matrimonii processerant. Antiquis etiam citantur Iacobus à Grassano

lib. 2. decis. cap. 85. Et Vega, & Veracruz Et ex modernis Amicus ubi sup. & Sylvius, qui tamen nihil habet nisi secundum nostram resolutionem præcedentis articuli.

Probat autem Amicus hanc suam sententiam, ex resolutione casuum præcedentis articuli; ex quibus sic infert: quis negabit hunc casum majoris fore momenti, quàm non posse ad Parochum tutum habere accessum, cum inde dependeat tantum bonum commune fidei?

2. Omnis lex etiam divina admittit Epicheiam, ergo multò magis hoc decretum quod est legis humanæ. Ant. prob. licet secundum legem divinam nemo sine Baptismo salvari possit, tamen deficiente copiâ ministri aut aquæ, sufficit Baptismus flaminis seu voti in adultis.

Confirm. Omnes aliæ leges Ecclesiasticæ v.g. audiendi Missam diebus festis, communicandi circa Pascha, Jejunii, &c. admittunt Epicheiam in casibus necessitatis: ergo & hoc decretum.

3. Quia Conc. Trid. ea matrimonia irritat, quæ olim in Ecclesia clandestinè celebrata à Sacris Conciliis, præsertim Lateranensibus, ut illicita improbabantur, sed nunquam ab ullo Concilio matrimonia clandestina extanta necessitate facta, damnata fuerunt, ergo neque nunc censenda sunt irrita per decretum Conc. Tridentini.

4. Quando non est tutus accessus ad Pa-

rochum, valet matrimonium clandestinum in partibus hæreticorum sine Parocho, uti jam dictum est. Ergo similiter quando articulus mortis non sinit expectare Parochum.

Confirm. In illo casu, præsumitur licentia Parochi ut alius Sacerdos assistat. Ergo si-
ne præsentia Parochi in illo casu validum erit matrimonium, per assistentiam testium & alie-
rius Sacerdotis Et in defectu Sacerdotis presu-
metur tacita dispensatio Summi Pontificis:
qui indubiè si in simili necessitate posset adi-
ri, dispensaret.

Respondetur nihilominus negativè cum
Navarro, conf. 6. de clandest. despons. l. 4. Hen-
riquez lib. 11. c. 3. n. 5. Sanchez de Matrim. l. 3.
n. 17. Pontio lib. 5. c. 6. n. 3. Ledelma de ma-
trim. q. 45 a. 5. & aliis quos refert, & sequitur
Verricellit. l. 5. q. 248.

Prob. 1. Lex quæ contractibus formam
substantialem præscribit, non admittit Epi-
cheiam, quâ judicetur formam illam posse
omitti, sed decretum Concil. Trid. de quo
agitur, præscribit formam matrimonio, ergo
non admittit Epicheiam. Maj. patet, quia
nulla res subsistere potest sine forma sua, ergo
quando forma illa non inest contractui, nihil
ad valorem conducere potest Epicheia. Maj.
autem Prob. Ecclesia illo suo decreto irritat
omnem contractum matrimonialem cui non
adest forma quam præscribit, videlicet præ-
sentia Parochi & testium.

Confirm. Nemo dicet quod in illis casibus necessitatis validè contraheretur, sine dispensatione in aliis impedimentis, videlicet consanguinitatis, criminis, &c. ergo neque validè contraheretur in propositis casibus non observatâ formâ decreti Concilii.

Prob. 2. fundamento Navarri; si in illis necessitatibus per Epicheiam censeretur dispensatum, per eandem Epicheiam trahi hoc posset ad alias similes necessitates, unde paulatim sequi possent eadem & fortè majora inconvenientia quàm quæ ante hoc decretum per clandestina matrimonia sequebantur. Quod pro bono communi vitari debet, licet cum tam magno incommodo particularium personarum.

Ad 1. Arg. Amici Resp. Casus illos de quibus quæstio, esse majoris quidem momenti pro personis particularibus, non tamen pro bono communi; Ecclesia autem voluit & de facto providit necessitati boni communis pro omnibus locis, non autem pro omnibus & singulis personis quæ per accidens esse possunt in majori necessitate. Alioquin quisque facillè judicaret necessitatem suam esse maximam.

Ad 2. Resp. Ant. verum esse, quando lex non præscribit formam, aut disponit de solemnitate essentialiter requisitâ, aut materiam inhabilitat. Exemplum allatum fuit supra in aliis impedimentis dirimentibus. Disparitas autem magna est in Baptismo, quia
T 4
enim

enim est Sacramentum maximæ necessitatis debuit esse remedium quod omnibus etiam adultis prodesse potest. Nec hoc fit per Epicheiam, quod sufficiat Baptismus flaminis vel sanguinis, quando in aqua haberi non potest; sed quia hoc ita à Christo Domino institutum est.

Ad Confirm. patet ex dictis in quibus legibus locum habeat Epicheia, & in quibus non, videlicet quæ præscribunt formam essentialiter requisitam, vel aliis terminis: Epicheia locum habet in legibus merè præceptivis, seu prohibitivis, non autem in irritantibus seu inhabilitantibus.

Et ne dicatur quòd etiam aliquando ignorantia invincibilis, excuset in lege irritante: Notandum est duplex esse genus legis irritantis, unum illius quæ absolutè & simpliciter irritat, quando ob bonum, quod est in eo quòd actus sub talibus circumstantiis non valeat, nò solùm prohibetur, sed annullatur, v. g. in favorem & commodum sive communitatis, sive membrorum ejus, & solet fieri statuendo actum non valere, absque tali vel tali solemnitate. Aliud verò est genus legis irritantis propriè in poenam inductam, & primariò intentam in odium culpæ, ut qui sic peccat, puniatur nullitate actus. In irritatione quæ fit per legem primi generis, ignorantia quidem excusat à culpa, non autem ab irritatione. In illa quæ fit per legem secundi generis, etiam excusat ab irrita-

irritatione, cum ipsa verè habeat rationem
pœnæ, Secus tamen dicendum esset si utrum-
que genus simul concurrat, scilicet si lex fera-
tur non tantum in odium culpæ, sed etiam in
favorem boni communis, tunc enim manet
actus irritus seu invalidus.

Ad 3. Resp. Decretum Concilii esse univer-
sale, & ita quodcumque matrimonium com-
prehendit, quia uti dictum est, lex irritans non
admittit limitationem per Epicheiam, sicut
admittit lex tantum prohibens & improbens,
qualis erat lex Concilii Lateranensis.

Ad 4. Resp. Primum declaratum esse à
Congreg. Cardinalium, non verò hoc secun-
dum. Et disparitas est; quia primum est quid
commune, videlicet, quotiescumque non est
Parochus, vel non est tutus accessus ad ip-
sum. Aliud autem est quid particulare, uti patet
ex casibus de quibus agitur.

Ad Confirm. Resp. Quando actus sine li-
centia aut dispensatione est irritus, nihil opéra-
tur præsumptio licentiæ, sed ad minus requiri-
tur tacita licentia v. g. quia videt & tacet,
cum facile posset impedire aut prohibere.
Quod magis potest roborari quod dicat Con-
cilium quod ad taliter contrahendum *omnino*
inhabiles reddit quæ verba significare videntur
pro omni eventu.

ARTICULUS IV.

Utrum valida sint matrimonia Catholicorum cum hæreticis?

Certum est quòd in talibus matrimoniis non interveniat impedimentum disparis cultûs, quod tantum locum habet in baptizatis cum non baptizatis. Inquirendum ergo est an aliquando prohibitio aliqua sit obstandi validitati matrimonii, quidquid sit utrum licet contrahatur? de quo infra.

Quod talia matrimonia non sint valida, Arg. 1. Quia eadem rationes quæ militent contra matrimonium Catholicorum cum infidelibus, seu non Baptizatis, militent etiam quando fit cum hæreticis; præcipue ob periculum perversionis & conjugis, & prolium; ergo eodem modo talia matrimonia censi debent invalida.

2. In sextâ Synodo Generali can. 72. expressè decernitur: *Non licere Orthodoxum cum hæreticâ conjungi, nec Orthodoxam cum hæretico, sed & si quid ejusmodi factum appa- ruerit, irritas nuptias existimari, & nefarium conjugium dissolvi.*

In aliis etiam pluribus Conciliis tale matrimonium interdicitur.

Aff.

Affirmativa tamen sententia est omninò certa, videl. quod talia matrimonia sint valida.

Pr. 1. Quia nullum est decretum Ecclesiæ talia matrimonia irritans aut annullans, ut ad 2. patebit.

2. In cap. *Decrevit*, de hæreticis in 6. Innocentius IV. decernit quòd propter hæresim maritorum, dotes uxorum Catholicarum non debeant confiscari, nisi fortè mulieres ante scivissent illos esse hæreticos. Si autem non fuissent valida, non tantùm dotes confiscari, sed separari ab invicem deberent.

3. Ex continua praxi Ecclesiæ quæ talia matrimonia habet ut valida, licet non approbet ut licita.

Ad 1. fundamentum oppositum Resp. ex S. Th. in 4. dist. 39. q. 1. ad 8. *Matrimonium Sacramentum est, & ideo quantum pertinet ad necessitatem Sacramenti requirit paritatem, quantum ad Sacramentum fidei scilicet Baptismum, magis quàm quantum ad interiorem fidem, unde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed disparitas cultûs, qui respicit exterius servitium, &c.*

Unde apparet magna disparitas: periculum autem perversionis & malæ educationis prolis, arguit quidem quod sit illicitum nisi illi malo provideatur, non verò quod sit invalidum. Præterquam quod infideles non Baptizati sint obstinatiores in suo errore.

Ad 2. Resp. Canones istius Conc. non ad-

T 6

mitti

mitti ab Ecclesiâ, ut ostendit Baron. anno 692. unde olim Synodus illa erratica dicebatur. Quia Canones illi sunt editi apud Trullum in palatio regio ab Episcopis quibusdam illegitimè congregatis. Ideo etiam à Sergio Papa istud Conciliabulum condemnatum fuit, & omnes Canones reiecti. Videatur Baronius & Spondanus ad illum annum.

Dato tamen Canones illius Synodi postea esse receptos, ut quidam videntur tenere, & latè deducit Pontius ubi sup. in Append. (quod non est huius loci indagare) Responderi equidem potest, quod dato quod aliquando talia matrimonia fuerint irrita, hoc tamen postea vel contrariâ consuetudine, vel contrariis legibus fuit mutatum. De quo videri potest noster Loth tract. 13. a. 1. Nec in hac re amplius dubitari potest.

ARTICULUS V.

Utrum licita sint Matrimonia Catholicorum cum hereticis?

Quàm certum est quod talia matrimonia sint valida, tam certum est quod sint illicita, & mortaliter peccent qui sic contrahunt. De hoc latè & efficaciter agit Franciscus Duseldorpius in tractatu quem scripsit de matrimonio

monio non ineundo, cum his qui sunt extra Ecclesiam: probans hoc per diversa capita, in primis ex Conc. Agathensi Can. 67. Et refertur *c non oportet* 28 q. 1. ubi dicit: *non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, vel & filios & filias dare, sed potius accipere; si tamen se profiteantur Christianos esse futuros, & Catholicos.* Alia quæ passim citari solent omitto.

2. Propter periculum subversionis, quæ fuit ratio ob quam olim adeò severè prohibitum fuerat, matrimonia inire cum Infidelibus. Exod. 34. v. 16. & Deut 7. v. 3. Et præcipuè hoc ostendi potest exemplo Salomonis 3. Reg. 11. Qui per hoc quod adamavit mulieres alienigenas; inductus fuit ad Idololatriam & *averterunt mulieres cor ejus.* Si hoc factum sit Salomoni sapientissimo, quis sibi fidet ex conjugio cum hæretico vel hæreticâ, unde videtur majus imminere periculum, eo quod in multis conveniant, & sic facilius sit seductio.

Judico planè hoc unum ex præcipuis mediis fuisse, quibus diabolus usus fuit ad invendendam & stabiliendam hæresim per utramque Germaniam, & alia loca hæreticis jam subiecta; Et adhuc quotidie hoc experimur, quomodo primò alliciantur Catholici à pulchritudine, aut divitiis hæreticarum mulierum, quas ut facilius assequantur, ipsarum illecebris, aut ante aut post conjugium ad falsam religionem alliciuntur.

Pulchrè ad hoc propositum facit Sanctus Ambros. lib. 1. de Abraham cap. 9. *Cum Sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris. si hoc in aliis, quanto magis in conjugio, ubi una caro, & unus spiritus est?* Et paulò infra: Ratio docet, sed etiam amplius exempla movent; sèpè illecebra mulieris decepit etiam fortiores maritos, & à religione fecit discedere. Multa de hoc exempla habemus in Ecclesiasticis historiis. Justinianus Imperator antea religiosissimus, instigante conjugè Theodorà in turpissimam hèresim incidit, & factus est magnus Ecclesiæ persecutor. Talia exempla plurima sunt hoc nostro tēpore.

3. Talia matrimonia sunt illicita propter evidens periculum subversionis prolium, quæ regulariter sequuntur mores parentis inclinationis ad libertatem, sive pater sit, sive mater. Quanta autem obligatio incumbat parentibus rectè liberos educandi, satis ratio dicat & rationalis natura, unde August. in Pl. 127. *Magis cogita quomodo nutrias qui nati sunt, quàm ut nascantur; non enim felicitas est habere filios, sed bonos habere.* Et quomodo poterit mater catholica proles in fide suâ nutritre, si pater sit hæreticus, qui paternâ auctoritate statim ut ad ætatem doli capacem pervenerint, apud magistros hæreticos collocabit erudiendos, & volente, nolente matre eam ad hæretica templa conducet? Et è contra si pater sit catholicus, mater verò hæretica, hæc tantum valebit maternis suis blanditiis, ut pro-

les q
rian
luct
ante
prole
retic
perit
relat
ta ha
pro u
lach
inder
in eâ
mè u
hoc ip
cium
Tar
ample
quem
vertat
si præ
det ma
tantum
æterna
no div
bilibus
demnar
Mule
persuad
regulari

les quasi cum lacte venenum hæreseos hauriant, & in illo nutriantur. Quantum debet esse luctus parentis catholici vel catholicæ, videre ante lectum suum dum morti appropinquat, proles suas superstites sub cura hæretici vel hæreticæ malè imbuendas, & sic in æternum perituras. Uti non à longo jam tempore mihi relatum est, quod cum mater catholica nupta hæretico morti proxima esset hoc unum pro ultimo vale, rogavit maritum suum cum lachrymis, ut teneræ proles suæ quibus jam indere inceperat fidem Catholicam, sineret in eadem educari, cui à marito (licet tenerissime uxorem diligente) responsum fuit, quod hoc ipsi promittere non posset, propter officium suum publicum quod obibat.

Tandem quo affectu quotidie aspiciet, & amplectetur uxor maritum suum hæreticum, quem scit in æternum damnandum nisi convertatur? Et hoc maxime in mortis articulo si præmoriatur conjux hæreticus, certo prævidet mæsta uxor Catholica separationem non tantum temporalem (quæ brevis est) sed æternam, ita ut dilectissimum conjugem æterno divortio in perpetuum, & hoc intolerabilibus gehennæ suppliciis statim videat condemnandum?

Multæ aliæ rationes sunt, quæ sufficienter persuadent talia matrimonia planè esse illicita regulariter loquendo.

ARTICULUS VI.

*Vtrum matrimonia Catholicorum cum
hæreticis in nullis circumstantiis
sint licita ?*

TAmetsi sufficienter ostensum sit talia matrimonia secundum se esse illicita, tales tamen circumstantiæ esse possunt, quæ illa faciant licita, & hoc præcipue in illis locis ubi Catholici habitant inter hæreticos, & inter se conversantur, uti fit in Missionibus confœderatarum Provinciarum. Caveri tamen debent mala propter quæ illa diximus esse illicita.

In Concil. Agathensi expressè permittitur, ut parentes despondeant filios aut filias suas hæreticis sponsis, *si tamen se profiteantur Christianos esse futuros & Catholicos*. Similiter loquitur Conc. Laodicense, & refertur c. non oportet 28. q. 1.

Ratio autem est, quia tunc cessant rationes ob quas redderentur talia matrimonia illicita.

In primis autem supponimus quod hæretici cum quibus contrahendum esset, non sint nominatim denunciati. Præterea quod observentur sequentes conditiones: 1. Ut bene caveatur periculum perversionis, ita ut Catholico permittatur liberè vivere juxta suam religionem.

2. Ut

2. Ut permittatur ut proles possint in fide Catholica enutrir. 3. Ut absit scandalum, videl. ut in illis locis id fiat ubi viget consuetudo passim sic contrahendi. 4. Ut sit aliqua urgens causa potius cum hæretico, quàm Catholico matrimonium ineundi.

Sic etiam resolvit Lessius in lib. Posth. tit. hæret. cum cathol. convers. casu 23. & passim alii Auctores. Sic enim caventur causæ propter quas talia matrimonia non sunt licita.

Non tamen facillè credendum est quod periculum perversionis absit, quantumcumque promittatur libertas vivendi secundum religionem Catholicam, & proles in illa educandi. Ideò bene sunt examinandæ circumstantiæ, præcipuè conditio contrahentium, an persona hæretica cum qua contrahitur sit valde contumax & perversa in suo errore, & aversa à fide Catholica; an non passim malè loquatur de Pontifice, aut aliis articulis fidei. An verò parum suam sectam curet, & potius politicè quàm hæreticè vivat, & similia?

Sed ulterius inquit Pontius in sua Appendice de hac materia cap. 6. An aliquando etiam cum periculo saltem remoto liceat sic contrahere, dummodo adsit gravis causa. Sine causa enim temerarium esset se exponere periculo, qui enim *amat periculum, peribit in illa*. Eccles. 3. v. 27. Quod autem hoc non sit temerarium ex causâ agere, probat exemplo Estheræ cum Assuero, & Judith cum Holoferno,

ferno, cuius libidini se evidenter exponebat; Esther autem periculo idololatriæ. Quæ tamen à Spiritu S. laudantur. Quia tamen dici posset hoc fuisse factum per specialem instinctum Spiritus Sancti; sicut etiam alii sancti moti sunt ad faciendum id quod secundum humanam rationem, fieri non licebat; ideo ad rationem recurrendum est, & videndus S. Thomas 2. 2. q. 88. a. 42. ubi distinguit periculum, ut sciatur quando licitum sit se illi exponere. *Quando, inquit, periculum nascitur ex ipso facto, tunc factum illud non est expediens; puta quod aliqui per pontem ruinosum transeat fluvium; sed si periculum immineat ex hoc quod homo deficit ab illo facto, non desinit propterea hoc esse expediens, sicut expediens est ascendere equum, quamvis periculum immineat cadendi ex equo, alioquin oporteret ab omnibus bonis cessare, quæ etiam per accidens ex aliquo eventu possunt esse periculosa.* Periculum autem quod imminet perversionis non dependet præcisè ab illo matrimonio, sed à suâ voluntate, ac proinde ubi tam magnum bonum commune id exigeret, liceret se tali periculo exponere.

Videatur etiam 2. 2. q. 10. a. 9. ubi expressè agit de communione cum infidelibus, & docet in corp. *Si aliqui fuerint firmi in fide, ita quod ex communione eorum cum Infidelibus conversio infidelium magis sperari possit, quam fidelium à fide aversio; non sunt prohibendi Infidelibus communicare &c. maximè si necessitas* urgent;

urgeat; si autem sint simplices in fide, de quorum subversione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione, & precipue no magnam familiaritatem cum eis habeant, vel absque necessitate eis communi-cent.

Et ad 3. de Dominis habentibus servos infideles dicit: *Magis est probabile quod servus qui regitur imperio Domini, convertatur ad fidem Domini fidelis, quam e converso, & ideo non est prohibitum, quin fideles habeant servos infideles, si tamen Domino periculum immineret ex communione talis servi, deberet eum a se abjicere.*

Ex quibus omnibus inferri potest non esse semper malum aut illicitum se periculo exponere, maximè propter magnum aliquod bonum. Et sic licita erunt talia matrimonia, de quibus est quæstio, quando præcedit promissio sincera conversionis; & interveniente magno bono communi, hoc etiam licebit sine tali promissione, dummodo securitas sit, quod Catholicus tutò & liberè poterit in fide Catholicâ perseverare, & in eadem fide proles nutrire. Numquam licitum erit pacisci ut proles masculæ instruantur in religione hæreticâ, cujus est pater; licet permittatur ut foemellæ instruantur in Religione catholicâ, cujus est marer.

Contra prædicta superest respondere ad sequentem objectionem: numquam est licitum aliquem admittere ad Sacramenta suscipienda,

aut

446 TRACTATUS XIII.

aut ministranda qui est in peccato mortali. Ergo numquam licitum erit aliquem admittere ad Sacramentum Matrimonii qui est hæreticus, quia ille indignè accedit & suscipit, nec credit matrimoniū esse Sacramentum, præcipuè secundum sententiam S. Thomæ, quod contrahentes sint Ministri hujus Sacramenti.

Resp. Non esse adeò intrinsecè malum conferre Sacramentum indigno ut id in nullo casu sit licitum Uti pater, si peccator occultus publicè petat S. Eucharistiam Non etiam censetur aliquis cooperari peccato alterius qui habet gravem causam aliquid faciendi, quod alter cum quo sit non vult bene facere, cum possit. Tum etiam licet contrahentes ministri sint hujus Sacramenti, quia tamen ad hoc ministerium non sunt consecrati, facere hoc possunt existentes in peccato mortali; sicut laicus qui in casu necessitatis baptizat. Ac proinde licet hæreticus peccet hoc Sacramentum suscipiendo; non tamen is qui cum ipso contrahendo administrat.

ARTICULUS VII.

Vtrum licitè contrahatur coram hæretico ministro postquam contractum fuit coram Sacerdote?

HOC dubium movet Lessius ubi supracasu 24. & 25. Et respondet negativè
Quod

DE MATRIMONIO. 447

Quod sic probat 1. Contrahere coram hæretico ministro videtur esse quasi professio quædam religionis hæreticæ, eò quod minister videatur adhiberi tamquam persona sacra, eo modo quo Sacerdos seu Parochus proprius solet adhiberi.

2. Ratione scandali; quia inde alii Catholici sensim ad consuetudines hæreticorum se accommodant.

3. Ratione formulæ quæ adhiberi solet ab hæretico ministro, dum coram illo contrahitur; postquã enim mutuo datâ manu contraxerunt, subjūgit minister hæreticus Flãdrico idiomate: *Den Vader der Bermherticheydt die u door sijne ghenade tot desen Heylighen staet des Houvvelycx beroepen heeft, verbindt u met rechte liefde ende trouwe ende gheve u sijnen seggen: Amen.*

Quæ verba sic Latine transferri possunt: *Pater misericordie qui vos per suam gratiam ad hunc Sanctum statum matrimonii vocavit, alliget vos sincero amore, & fide, & det vobis suam benedictionem: Amen.* Quæ formula includere videtur spiritualement benedictionem & consequenter designare spiritualement ministrum. Et similis benedictio etiam sub finem subjungitur.

Respondetur tamen quæsito affirmativè; quod non indiget aliâ probatione quàm quòd ita sit communis praxis in quibusdam partibus Hollandiæ & aliarum confederatarum Provinciarum

448 TRACTATUS XIII.

ciarum sine ulla Catholicorum contradictione. Imo hoc ibi sæpe aliter fieri non potest; si enim non contrahant, sicut ibi moris est contrahere, non habebitur ipsorum matrimonium pro legitimo, licet ante legitime contraxerint coram Sacerdote & testibus, hoc enim ipsi non curant. Unde mirum quod P. Lessius contrariam sententiam tam firmiter teneat.

Resp. autem ad ipsius fundamenta; quod Minister hæreticus non aliter adhibeatur, quam more politico, cum enim non credant matrimonium esse Sacramentum, non possunt ipsum habere tanquam pro ministro rei sacræ. Formula autem quæ adhibetur non habet rationem benedictionis spiritualis, sed politice appreciationis, sicut quicumque qui noviter nuptis gratulatur, solet apprecari. Abest etiam periculum scandali, cum tam Catholici quam hæretici, nullatenus inde colligant aliquam professionem hæresis; cum passim Catholici, & protestantes ab omnibus habiti, sic soleant publice contrahere, aut potius antecederet contrahendum matrimonium renovare. Ut sic habeantur pro legitime conjugatis.

Fateor tamen quod ubicumque aliter fieri potest, numquam coram hæretico ministro sit contrahendum, melius etiam extra Ecclesiam, quam intra illam sub concione. In illis tamen publicis conformare se debent Catholici, quantum salvâ Religione Catholicâ, & sine scandalo facere possunt.

DE MATRIMONIO. 449

Ex his etiam patet ad aliud dubium quod ab aliquibus movetur, utrum Catholicus licite ducat sponsam ad Ecclesiam ut ibi coram ministro contrahat. Si enim illa actio contrahendi non sit de se mala, multò minus ductio sponsæ ad illum actum. Dices: quod saltem non erit licitum ducere ad Ecclesiam Sponsam hæreticam, quæ non contraxit coram Parocho, nec coram illo contrahere intendit, quia tale matrimonium invalidum est. Resp. Hoc per accidens esse quod non contrahat aut contrahere velit secundum formam Conc. Trid. ducens enim sponsam ad Ecclesiam ad hoc nullatenus cooperatur, sed tantùm ad actionem quam etiam facere potest Catholicus.

ARTICULUS VIII.

Utrum liceat nuptias hæreticorū honorare suâ præsentia aut aliquo munere?

Hoc dubium bis movet Lessius, semel ubi supra casu 26. & iterum tit. Mat. casu 18. Intelligimus autem quæsitum quando matrimonium tantùm fuit contractum coram hæretico Ministro, & non coram Parocho.

Pro parte negativâ. Arg. 1. qui sui præsentia aut munere horat nuptias matrimonii sic contracti, censetur ipsum approbare & congratulari novis nuptis de re mala, intrinsecè, videlicet de conjunctione fornicaria quod licitè fieri non potest.

2. Vix

450 TRACTATUS XIII.

2. Vix fieri hoc potest sine scandalo, præsertim si vir magnæ doctrinæ & auctoritatis fuerit, unde Catholici faciliè colligerent quòd ipse suâ præsentia & munere illum contractum approbaret.

Resp. tamen affirmativè : Quia talis actio omninò est indifferens, nec talia convivia instruuntur pro approbatione talis matrimonii, sed potius ad servandâ amicitiam inter amicos & consanguineos, & ita non est fundamentum dicendi hoc esse per se malum. Nec sequitur quòd sic approbet istud matrimonium, cum ipsi displicere possit ex aliis motivis, eo modo quo si aliquis adesset convivio consecrationis alicujus Abbatis simoniacè promoti, per hoc non approbaret actionem simoniacam.

Et sic patet solutio 1. Arg. Ad 2. etiam dicitur quod si scandalum aliquod esset, in illo casu esset illicitum.

Nullum tamen ex se involvit scandalum, si res bene inspicatur, maximè in partibus Hollandiæ & aliis confœderatis Provinciis, ubi nemo inde acciperet occasionem scandali.

Improbandum tamen esset si Religiosus aut aliquis Sacerdos circa gravem causam illas nuptias honoraret, facilius enim inde occasio scandali sumeretur. Si autem matrimonium antea contractum fuerit coram Parocho aut alio habente facultatem, nulla est difficultas, uti patet ex supra dictis.

TRAC

TRACTATUS XIV.

*De casibus tempore Pestis
occurrentibus?*

Hunc tractatum reliquis casibus volui
specialiter subnectere, licet enim suis
quæque locis, quæ hîc dicturus sum,
potuissent inseri; melius judicavi
distinctè ab aliis, ea quæ huic materiæ propria
sunt, discutere; & hoc exemplo magni illius &
S. Præsulis S. Cardinalis Caroli Borromæi,
qui postquam diversis Synodibus (quibus ipse
cum quindecim Episcopis interfuerat) cuncta
& singula quæ ad Pastoralem curam perti-
nent, resolvi curasset, tandem speciali titulo
de curâ Pestilentiae tractatum edidit, cujus
hanc potissimam rationem dabat, quam suis
ipsius verbis hîc refero: *Tanta inquit illius,*
scilicet Pestis, vis est, tamque vehemens, ut
cum occultè in omnes partes progrediens, brevi
momento temporis, quasi repentino quodam im-
petu turbida tempestatis, homines obruat, teter-
rimi contagii metu omnes ferè consternantur.
Quam ob rem eo pavore animi commoti atque
obstupesci, plerique (tantum abest ut officii sui
partes fortiter amplectantur) ut quasi è mentis
sua statu repente dimoti, ne cogitare quidem,
sed

nedum deliberationes, consiliaque suscipere possint, quid in calamitate publicâ expediat, & quid planè necessarium sit. Alii verò eo metu affecti, dum humana prudentia cautionibus se tueri volunt, eam sibi sollicitudinem quæ tota mundana diligentia præsidii nititur, ita præposterè struunt, ut religionis, pietatisque Christianæ, si non omnino obliviscantur, ejus tamen officia intermittant. Quibus voluit ostendere, quantum sit necesse, in tali perturbatione breviter ad manum habere illorum casuum resolutionem, qui tunc maximè occurrere possunt & solent. Ac proinde per distinctos articulos breviter illa quæ præcipuè scitu necessaria sunt percurram.

ARTICULUS I.

Utrum Missionarii teneantur assistere populo suo peste infecto?

HUjus quæstionis resolutio haberi poterit ex supra dictis tract. I. art. 10. scilicet ibi ea quæ pericula vitæ tempore pestis concernunt, ad hunc tractatum rejeci.

Distinguere hîc possemus inter Missionarios qui sunt propriè dicti Pastores, & inter alios qui Pastorum adjutores, facultatem habent Pastoralia conferendi. Utrosque autem

ad hoc obligari censeo, Pastores quidem ex officio, uti etiam alibi extra Missionem; alios autem, licet non propriè ex officio, tamen ex missione & sustentatione, ac proinde non solum ex charitate, sed quodammodo ex iustitiâ; sicut enim hoc titulo obligantur alibi Pastores propter decimas, oblationes & alios Ecclesiasticos redditus, quæ per modum quasi mercedis ipsis contribuuntur, ita Missionariû ratione sustentationis.

Præterea omninò iniquum est, ut qui sive Pastores sint, sive Pastoralia speciali facultate administrent, illos qui ipsorum Ecclesias, seu domos frequentare solent, & quibus conscientias suas confidunt, & animæ suæ directionem committunt, tunc deserant aut assistere negligant, quando major est salutis suæ necessitas, ac proinde omnes quibus aliqua missio concedita est, percellere debent hæc verba veri Pastoris, Joann. 10. v. 11. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, mercenarius autem, & qui non est Pastor, cuius non sunt oves propria, videt lupum venientem & dimittit oves, videlicet propter periculum, quod sibi timet, & fugit.* Fateatur ergo Missionarius aut se esse mercenarium, ut assistat ovibus quæ ipsi commissæ sunt in tantâ necessitate.

Ad hæc audiat S. Card. Borromæus ubi sup. cap. 4. n. 3. *Parochi autem animarumque curatores, tantum abest, ut eo tempore populum, cuius curam gerunt, aliquo modo destituant,*

454 TRACTATUS XIV.

ut fixâ animi deliberatione sibi statuendum putent, omnino prorsus etiam mortis pericula peratissimo animo subire potius, quàm fideles Christi sanguine redemptos, ac sibi præcipuè in curam traditos, in summâ pœnè omnium adjumentorum necessitate deferere. Et cap. 13. n. 2. Parochi autem & Episcopi (idem dicendum de Missionariis) præclaro documento exemploque instructi, & propositâ in primis etiam sibi illâ immensâ charitate, quâ animas sibi in curam tradidas Christus Dominus dilexit, pretiosoque sanguine, in arâ crucis profuso redemit, non modò unquam non erunt in ancipiti deliberatione officiorum, quæ eis præstare debeant, sed nihil potius statuent, quàm illis in discrimine calamitateque versantibus, omne spirituale pabulum ministrare, etiam si vite periculum subeant, memoriâ & recordatione eâ excitati, quod sibi specialis cura commissa est, illas pascendi. In eâ etiam recordatione versabuntur, magnam sibi oblatam opportunitatem, tum ad vitam pro grege profundendam, tum ad operam suam ei utiliter, necessarioque navandum, non sine præclarâ testificatione deiderii & zeli, quo exardescere debent, salutarum animarum.

Et ut facilius metum quo averti possent abjiciant, sic prosequitur: In contagionis etiam periculo ob oculos sibi ponent præcipuam illam curam, quâ suos ministros Deus admirabiliter tuetur ab omni periculo incolumes conservandum ad divinæ Majestatis gloriam, animarum

que salutem procurandam, ministeria sua religiose conferunt. Id quod pestilentia superiori tempore animadverti licet, quo perpauci, aut ferè nulli animarum curatores, qui in sua cura bene gerenda officio constantissimi, parochialibus suis peste tabescentibus, cum alia Sacramenta, tum extremam etiam Vnctionem ministrarint, mortem obierunt: contra verò qui à sui ministerii functione longè refugerunt, cum plures morte erepti fuerunt.

Si rursus contra evenisset, hoc secum statuent, nihil Sacerdoti curam animarum gerenti optabilius, nihilque ad charitatis meritum fere prestantius, quàm pro animarum, quæ sibi suæque fidei concredita sunt, salute mortem oppetere. Imo verò non defuerunt sanctissimi viri qui scripserunt, tale mortis genus à martyrii gloria, non longè admodum abesse.

Hæc verbotenus ex ferventissimo animarum Zelote vero Archiepiscopo & verissimo Pastore volui exscribere, ut ex ipsius doctrina, imò & exemplo, omnes Pastores & Missionarii ad parem zelum animentur. Et exemplo dico; quia fecit quod docuit; non enim deseruit gregem suum, cum Mediolani ubi Archiepiscopum agebat, Epidemicus morbus, seu pestilentia horribiliter grassaretur, sed tantus quantus erat, Cardinalis & Archiepiscopus visitabat ipsemet infectas domos, Sacramenta suis manibus conferebat, domesticam suppellectilem, nec relicto sibi

456 TRACTATUS XIV.

lectulo, in pauperes eo morbo laborantes distribuebat. Et quo divinam iustitiam, à qua talia flagella ob hominum peccata solent infligi, placaret, publicam indixit Processionem, in qua ipse quasi solus reus prægravem humeris Crucem portabat, fune collo alligato, nudis pedibus, præ asperitate viarum multo sanguine cruentatis, ut ita se ipsum pro commisso sibi grege, tanto malo afflicto, Sacrificium propitiationis offerret. Et ita promeruit pro populo suo misericordiam, & continuum quasi in tali necessitate pro tota Ecclesia patrocinium. Sed jam ad speciales casus breviter resolvendo descendamus.

ARTICULUS II.

*Qui modus observandus sit in conferendis
Sacramentis tempore pestis.*

Supposito, quod excusari nullatenus possint Missionarii ab administratione illorum Sacramentorum, quæ in illis circumstantiis sunt ad salutem necessaria (uti infra dicetur) aliqui sunt qui probabilibus (ut putant) principiis innixi, pleraque immutant vel omittunt, quæ in tali periculo judicant sufficere, ut tutius sic contagione evitent.

Certum

Certum autem est quod nullatenus quidquam eorum, quæ ad substantialia pertinent, omitti possit. Sic enim invalidè Sacramenta conferrentur, quæ sine illis non possunt subsistere. Improbandum etiam est adhibere dubiam aut incertam formam aut materiam, dum certa haberi potest. Quod in primis ex S. Augustino colligitur lib. 1. de Bapt. c. 3. ubi dicit: *In rebus ad animæ salutem pertinentibus, hoc ipso graviter quis peccat, quod certis incerta preponat.* Esto quod probabilitas opinionum, in aliis rebus aliquando securitatem conferat, nullatenus tamen in illis quæ ad salutem sunt necessaria: in quibus semper oportet tutiorem partem amplecti, ne animæ salus per id quod incertum aut dubium est, æterno discrimini exponatur. Ac proinde gravissimè peccat non sine sacrilegio, qui etiam pro defensione vitæ suæ, manifesto se periculo exponit faciendi nullum Sacramentum, & hoc pacto defraudandi infirmum effectum Sacramenti. Et sic exponit vitam spirituales proximi periculo æternæ damnationis, propter vitam suam corporalem. Dixi, *dum certa haberi potest*; si enim certa materia deest, præstat ministrare Sacramentum probabile, quam omnino nullum.

Accidentalibus etiam quoad ritus & ceremonias non facillè sunt omittenda, per hoc enim ageretur in re gravi contra virtutem Religionis, & praxim Ecclesiæ quæ ad Sacramen-

458 TRACTATUS XIV.

mentorū effectum & abundantiorē fructum non parum conducunt. Et hoc dictum sit quantum ad cæmonias quæ ad Sacramentorum substantiam quàm proximè accedunt, & quæ in nullo casu solent ab Ecclesia omitti. Vix enim hoc fieri posset sine magnâ sacramentorum mysteriorum irreverentiâ, & pusillorum scandalo; Per cæmonias enim illas actiones sacræ à prophanis quodammodo dignoscuntur, quibus omissis, v.g. si Sacramenta conferrentur sine signo Crucis, nullo exteriori cultu, habitu prophano, & paucis verbis, facilè adducerentur in contemptum seu vilipendium: dummodo tempus ita permittat. Ita Chapeaville in tract. de ministrandis Sacramentis tempore pestis c. 1. q. 43. & 44. & 47.

ARTICULUS III.

*Vtrum teneantur cum periculo vitæ
peste infectos baptizare?*

QUantum ad pueros certissimum est quod obligantur, cum enim illi sine Sacramento Baptismi salvari non possint, sunt in extrema necessitate, in qua, uti supra diximus tract. 1. art. 10. omnes debent proximo succurrere, etiam cum periculo vitæ corporalis, si proximus sit in extremo periculo vitæ spiri-

tualis.

tualis. Et tunc omnes obligantur, Pastores quidem & Missionarii ex Officio & Justitia; alij autem omnes, etiam seculares, in ipsorum defectu, ex charitate. Citantur quidem Cajet. 3. p. q. 68. ad art. 1. & Gerson. tom. 3. serm. de Nativ. Mariæ confid. 3. Quod pueri in necessitate solâ fide parentum aliquo signo exteriori expressa, sine Sacramento Baptismi salvari possint, sed hoc omninò ab Ecclesia reprobatur, ideo etiam jussu Pij V. illud ex commentariis Cajetani expunctum fuit.

Et quoad adultos, verum quidem est, quod salvari possint solo actu contritionis seu Baptismo flaminis, non tamen per hoc excusabuntur Missionarii, si metu contrahendæ contagionis, ipsos baptizare resugiant; sicut enim adulti petere tenentur Baptismum aquæ quando habere possunt, alioquin ipsis Baptismus flaminis nullatenus prodesset, ita Pastores tenentur ipsos baptizare, dum possunt, sub peccato mortali, alioquin enim omitterent officium ad quod tenentur: Et ideo maximè, quia merito dubitari potest, imò timeri de Baptismo flaminis in illa perturbatione infirmitatis, cum ille requirat perfectam contritionem quæ non ita facilè tunc haberi potest.

ARTICULUS IV.

*An eadem sit obligatio conferendi
Sacramentum Pœnitentiæ.*

Necessitas hujus Sacramenti non est tanta, quanta est Baptismi pro pueris, sine hoc enim pueri salvari non possunt, sine illo autem potest salvari peccator per contritionem, ob quam rationem Bartholomæus Fumus in suâ Armillâ aureâ verbo Episcopus n. 6. sic resolvit: *Prelatus pro administratione Sacramentorum, quæ non sunt de necessitate salutis, sicut Baptismus, sed sufficit preparatio animi, non tenetur se morti exponere; si autem se exponat periculo mortis, est signum magnæ charitatis.* Citat autem S. Th. 2. 2. q. 105 a. 1. ad 3. sed ibi nihil tale habet. Abulensis etiam q. 306. in c. 22. Matthæi ad 8. dicit *Pastores Ecclesiæ solum teneri ad exponendam vitam corporalem pro spirituali ovium, si aliter servari non potest.* Cum igitur peccator salvari possit per contritionem non habitâ occasione Confessarii, non videtur obligari Missionarius aut quicumque Pastor exponere se periculo vitæ, uti fieret si audiret confessionem peste infecti.

Nihilominus absolutè dicendum est, obligari, nec puto aliam esse mentem Auctoris Armillæ aut Abulensis in verbis citatis, uti

enim

enim statim dicetur, Sacramentum Pœnitentię in ultimo articulo, & in casu pestis regulariter est ad salutem necessarium in habentibus peccata mortalia.

Probatur 1. ex decreto Gregorij XIII. qui consultus à S. Carolo Borromæo, tempore grassantis pestis per Italiam, & maximè Mediolani, quoad residentiam Parochorum, approbavit hanc declarationem S. Congreg. *Parochi tempore pestis teneantur omninò reside-
dere in suis Ecclesiis Parochialibus: & si non
resideant, agendum contra eos ex decreto c. 1.
Sess. 23. scil. Conc. Trid. & servatâ formâ ibi
prescriptâ, ministrent verò Parochianis peste infe-
ctis. Sacramenta Pœnitentię & Baptismi per
alios. Ac proinde sive per se, sive saltem per
alios, debent utrumque Sacramentum Baptis-
mi & Pœnitentię administrare.*

Pr. Ratione: Necessitas Sacramenti Pœni-
tentię saltem est gravis, pro existente in
peccato mortali, & constituto in evidenti
mortis periculo. Sed in gravi necessitate
spirituali tenentur Pastores, & alii Missio-
narij succurrere, etiam cum periculo mor-
tis corporalis, sicut ad hoc omnes fideles
tenentur in extremâ necessitate ex charitate:
ergo ex officio tenentur omnes Missionarij
Sacramentum Pœnitentię conferre peste la-
borantibus, licet hoc fieri non possit sine pro-
pria vitæ periculo. Min fundatur in illo Joan.
10. v. 11. *Bonus Pastor animam suam dat pro
ovibus*

462 TRACTATUS XIV.

ovibus suis. Videantur quæ supra dicta sunt tract. 1. art. 10. conclu. 2.

Prob. 3. Non tantum necessitas ista censenda est esse gravis sed quasi gravissima, seu extrema; in necessitate autem quasi extrema idem servandum est quod in extremâ, uti docere solent Theologi in materiâ Eleëmofynæ, quod dives laboranti quasi extrema necessitate corporali, succurrere debeat non solum ex superfluis suis, sed etiam cum diminutione status sui. Ergo illi qui tenentur ex officio subvenire laborantibus in necessitate quasi extrema spiritali, facere id debent etiam cum periculo vitæ suæ corporalis. Assumptum verò probatur: Qui morti proximus est existens in peccato mortali, salvari non potest nisi per Sacramentum Pœnitentiæ, aut per contritionem perfectam: sed contritio perfecta summè difficilis est in tali constitutione, quando sensus adeo perturbati sunt, ergo est necessitas Sacramenti Pœnitentiæ, non tantum gravis, sed quasi extrema & gravissima. Moraliter enim loquendo, sine ipso salvari non possunt. Unde sequitur quod in defectu Parochi, aut proprii Missionarij, quilibet Sacerdos tenetur. Prob. 4. Taliter constituti jus habent exigendi à suis Parochis, aut Missionariis, Sacramentum Pœnitentiæ, ergo ipsi obligantur ipsum administrare. Ant. est certum: quia ad hoc sustentantur Missionarij, ut necessitati spiritali succurrerent quando opus est. Imò

non tantum jus habent hoc exigendi, sed ex
praecepto divino tenentur exigere, nec enim
prodesse potest, imò necesse perfecta contri-
tio, quando in tali periculo confiteri possunt
peccata ut Sacramentaliter absolvantur: Con-
firmari hoc potest verbis Cælestini Papæ in
Epist. ad Episcopos Galliae: *Agnovimus*, in-
quit, *Pœnitentiam morientibus denegari, nec*
illorum desideriis annui, qui obitûs suis tempore,
hoc anima sua cupiunt remedio subveniri. Horre-
mus fateor, tanta impietatis aliquem inveniri.
Et subdit: *Quid hoc, rogo, aliud est quàm*
mortem morti addere, ejusque animam suâ
crudelitate, ne soluta esse possit occidere? Et
concludit: *Salutem ergo hominî adimit, quisquis*
mortis tempore speratam pœnitentiam denegarit.

Quæres: Quid si Pastor moraliter certus
sit peste infectum non habere conscientiam
peccati mortalis, seu esse bene dispositum ad
mortem, an saltem tunc excusari non possit ne
se periculo exponat? Chapeaville de peste c. 3.
q. 2. respondet affirmativè, citans pro se
Major. In 4. dist. 23. q. 1. Nihilominus tamen
nō putaverim vel in illo casu excusari, maxime
si infirmus petat confiteri, quia sic etiam
exigit jus suum. Præterquam quod nemo judi-
care certò possit se esse in statu gratiæ, cum
ab hoc possit quislibet justus in momento
excidere.

ARTICULUS V.

Vtrum sufficiat unum vel duo peccata audire, & sic absolvere peste infectum.

Certum est quod aliquando possit confessio valide fieri sine integritate materiali, id est, ita ut non omnia peccata quorum poenitens conscius est in confessione exprimat. Omissis autem aliis casibus qui passim referuntur à Theologis præsertim à Sylvio in supplemento q. 9. a. 2. quaest. 4. ille qui ad propositam difficultatem facit, est quando infirmus laborat morbo contagioso, & Confessarius non potest ipsum (etiam eminus) absque evidenti mortis periculo audire si diutius ibidem audiendo debeat immorari. Quod tunc sufficiet unum aut alterum peccatum audire, & monitum poenitentem ut de omnibus doceat ipsum absolvere, tenent, ibi Sylvius citans pro se Suarez disp. 23. sect. 1. n. 1. Valquez q. 91. a. 2. dub. 2. Bonacina disp. 5. de Sac. Poenit. q. 5. sect. 2. p. 2. §. 4. num. 13. Coninc disp. 7. de poenit. dub. 9. n. 75. & alios. Ratio autem est cui innituntur: Quia poenitens excusatur ab integritate materiali confessionis, quando ex illa cum fundamento sibi timet notabile damnum corporis, honoris aut bonorum temporalium secuturum, licet in-

juste
tur,
ab au
time
tente
non f
va en
requi
fectio
etiam
potius
confes
Tum
in infi
mine
tem se
imperf
& sic t
lutis su
fessariu
est ipsu
conserv
Sed
general
fundam
confessu
dicij occ
mundan
confessio
Perfissi
tim citay

justè, ex malitiâ Confessarij, uti passim tene-
tur, ergo similiter excusabitur Confessarius
ab audiendâ integrâ confessione, ex quâ sibi
timet secuturam pestem & mortem à pœni-
tente peste infecto. Nihilominus tamen censeo
non facile illam portam aperiendam, tam par-
va enim mora quæ ad integrè confitendum
requiritur, non adeo augebit periculum in-
fectionis ut propterea pœnitens ab integritate
etiam materiali confessionis excusetur, aut
potius excusetur Confessarius ne integram
confessionem quoad omnia peccata audiat.
Tum etiam quia inde nata est sequi notabilis
in infirmo perturbatio, qui sæpè in illo discri-
mine maximè peccatorum suorum gravita-
tem sentit, cui difficulter persuaderi poterit,
imperfectam illam confessionem sufficere,
& sic totus anxius facile ad desperationem sa-
lutis suæ propendebit. Animetur igitur Con-
fessarius, & in Domino confidat, qui potens
est ipsum pro opere tam bono à contagione
conservare.

Sed quid si infirmus velit confessionem
generalem totius vitæ suæ facere, eo quod cum
fundamento timeat numquam se rectè fuisse
confessum; tunc enim sæpè timore divini ju-
dicii oculos mentis aperit, quos erubescencia
mundana clauserat. Utrùm ad sic audiendam
confessionem generalem sit obligatio?

Persistendo in sententia aliorum quos sta-
tim citavi, respondendum est negativè, cui
addi

466 TRACTATUS XIV.

addi potest, quod verè dolens de omnibus peccatis dum directè absolvitur ab illis peccatis quæ exprimit, indirectè absolvatur etiam ab omnibus quæ fortè numquam bene confessus fuit, aut de quibus numquam sufficienter doluit. Et cum aliter jam facere non permittatur, ipse sufficienter satisfecit; maximè si sit valde scrupulosus. Non tamen ideo excusaverim semper Parochum aut Missionarium, maximè si inde timeatur gravis aliqua taliter poenitentis perturbatio, fortè, quæ ipsum ad novum peccatum mortale disponet.

ARTICULUS VI.

Utrum sit obligatio sæpius ejusdem poenitentis confessionem audire.

HÆc quæstio moveri potest de duplici genere poenitentium, quorum aliqui ex scrupulis anguntur, ita ut sæpius etiam per diem, aut etiam singulis horis velint confiteri, nec unquam finis est. Alii ex impatientia dolorum infirmitatis, seu vi morbi pestilentialis, sæpè jurant & blasphemant, & similia peccata committunt, utrum toties quoties sic peccant, accedere debeat Missionarius seu Parochus, & ipsorum confessionem audire.

Quoad primum facilis est responsio, si per-

omnibus
illis pec-
tur etiam
bene con-
sufficiem-
non per-
; maxime
a ideo ex-
Missiona-
vis aliqua
rtè, quæ
disponet.

VI.

em peni-
e.

e duplici
a aliqui ex
etiam per
t confite-
patientia
i pestilen-
& similia
quoribus sic
arius seu
audire.
io, si per-
sona

sona illa scrupulosa, obedientiæ aut iudicio Confessarii facillè se submittat, tunc enim nulla superest difficultas; moneri enim potest, ut scrupulos aut deponat, aut non curet, & perfecta resignatione iudicio Confessarii se subjiciat, si autem adeo proprij sit iudicij ut monenti non credat, & desperationi sit vicina, tunc quidem aliquoties, non tamen toties quoties vult, permitti debet ut confiteatur; sed admonenda est, & animanda ut in Domino confidat, & anxietates suas confessarii consilio deponat. Nec in hoc tædio affici debet Missionarius, talis enim anima in periculo statu est, & valde gravi necessitate, ut operæ pretium sit pro salute illius animæ, se ipsum periculo vitæ exponere.

Si dicas: non esse veram necessitatem, quando quis seipsum ex periculo, quod imminet, potest liberare; quod si non faciat sibiipsum imputari debet suum malum seu periculum.

Resp. Inde sequeretur numquam debere proximum corripere, & sic correctio fraterna, quam adeo Christus Dominus per seipsum docuit, & mandavit, rarissimè obligaret, quia quisque sibi imputare deberet quod non se emendaret, cum posset.

Et ad secundum peccatorum genus, respondetur Missionarium debere paratum esse, toties quoties infirmus de novo mortaliter peccat, ad ipsius confessionem audiendam, & omnibus modis annitendum, ut tandem seriò pœniteat, & à toties peccando abstineat.

A R T I-

ARTICULUS VII.

Quid agendum sit si duo vel plures in eodem lecto peste infecti decumbant.

CAsus iste satis frequenter potest contingere, aut in publicis Xenodochiis, aut privatis pauperum tuguriis; Inquiritur ergo an si alii surgere non possint, aut ab invicem tantisper separari, aliis audientibus confessio debeat fieri?

Certum est id ratione Sacramenti nunquam exigi, cum ipsum ex naturâ suâ & institutione petat esse secretum, & nullatenus Publicum. Ac proinde non peccabit contra præceptum confessionis qui aliter quam sic confiteri non potest. Aliundè tamen fieri potest ut peccet, dum non satis sibi fidit de eligendo actu perfectæ contritionis, quæ sola sine Sacramento pœnitentiæ potest à peccatis liberare. Sufficiet tamen unum aliquod peccatum confiteri, quod sufficiens sit pro Sacramentali absolutione, in vi cuius reliqua peccata indirectè absolvantur.

Idem dicendum est si simul multi sint in extremo periculo in aliquo Xenodochio, aut loco communi, qui singulatim audiri non possint. Tunc enim simul omnes audiri possunt aliquod peccatum proferentes, & sic simul

omnes

omnes absolvi, uti dici solet in naufragio, aut inopinato conflictu, aut simili aliqua necessitate.

ARTICULUS VIII.

Vtrum peste infectis Viaticum sit administrandum cum vitæ periculo.

Quia non est tanta necessitas Sacramenti Eucharistiæ, quanta est Baptismi & Pœnitentiæ, aliquibus visum fuit ad hoc Sacramentum administrandum nullam esse in Parochis aut Missionariis obligationem, saltem cum tam magno vitæ periculo, quod in tali casu non potest non timeri. Nemo autem tenetur etiam ex officio, vitam corporalem exponere, nisi pro salute spirituali proximi: quæ salus ab hoc Sacramento non dependet, cum non conferat per se, sed præsupponat incrementum primam gratiam justificantem. Quod confirmari potest ex declaratione facta jussu Gregorij XIII. ex petitione S. Caroli Borromæi supra relata articulo 4. ubi tantum fit mentio Sacramentorum Baptismi & Pœnitentiæ, quod ista debeant peste infectis à Parochis ministrari. Cum igitur nulla fiat mentio Sacramenti Eucharistiæ, non videtur esse ipsius cum tanto vitæ periculo, obligatio. Pro quâ sententiâ citat Dianap. 3. tract. 4. de Sacr. Reso-

Reso-

470 TRACTATUS XIV.

Resolut. 174. & p. 5. tract. 3. Resol. 53. Molestum, Major, Marchium de peste & alios.

Respondetur tamen etiam ex officio, aut quasi officio incumbere Missionariis dare Viaticum peste infectis.

Prob. 1. Omnes fideles sub finem vitæ obligantur etiam præcepto divino (uti communior est sententia) hoc Sacramentum recipere, ergo Parochi, & eorum agentes officium, uti sunt Missionarii, tenentur suis peste infectis S. Eucharistiam ministrare, debent enim suis subditis cooperari ut præcepta divina observent.

2. Hoc Sacramentum licet non directè per se, per accidenstamen & indirectè aliquando causat primam gratiam, videlicet, si quis non fuisset in confessione sufficienter dispositus ad gratiam per dolorem requisitum, quod facillè contingit in tanta mentis perturbatione; tunc poterit per hoc Sacramentum primam gratiam accipere præviâ attritione debitâ, & sic salvari qui sine hoc damnatus fuisset.

3. Quia S. Eucharistia non solum instituta est ut sit cibus spiritualiter sumentem nutriendus, sed etiam ut sit viaticum hominem confortans contra tentationes, quæ in ultimo mortis art. & præcipuè in infirmitate pestilentiae, quando est ab omnibus direlictus, solent ingruere.

Tandem etiam hoc confirmat praxis Ecclesiae, quæ valde ad hoc est sollicita, ut nemo ex hac vita sine hoc spirituali viatico discedat etiam tempore pestis; ac proinde grave scandalum

dalum esset in populo, si Parochus hoc negligeret, & populum suum sineret mori sine viatico, quod signum est quod ad ipsius administrationem obligetur. Fateor tamen, quod hæc obligatio non sit tanta quoad hoc Sacramentum, quanta est quoad Baptismum & Pœnitentiam, quæ sunt per se magis necessaria. Et sic patet ad objectionem suprâ in initio hujus articuli factam. Et ad Confirmationem, quod tantum sit argumentum negativum, quod sumitur ex declaratione Gregorii Papæ; quod autem solum mentionem faciat illorum duorum Sacramentorum, ideo est quia ipsa sunt magis necessaria, unde non bene inferitur, quod alia non debeant conferri, eo quod non sint adeo necessaria, sicut illa duo.

ARTICULUS IX.

Vtrum dari possit Viaticum aliquo instrumento.

Aliqui ut se præmuniant ab infectione in administratione hujus Sacramenti, propter periculum ex halitu & salivâ, si ipsum immediatè nudâ manu infirmo porrigerent, invenerunt varios modos sibi præcavendi, quos refert Chapeaville cap. 4 quæst. 30. & sequentibus: Et ex ipso Sylvius in supplem. q. 32. art. 3. concl. 4.

1. Modus

1. Modus est, Si ponatur consecrata Hostia in parva pyxide aut scutella, aut linteo puro, seu corporali, ut infirmus inde accipiat & sumat. Et huiusmodi mentionem facit Joannes Maior in 4. dist. 23. q. 1. fundatur autem in modo quo Christus videtur hoc Sacramentum dispensasse: videlicet quod consecratum panem fractum posuerit in catino, & sic tradiderit omnibus Apostolis, ut suis quisque manibus sibi Sacramentum acciperet & sumeret, quod colligitur ex ipsis verbis Christi: *accipite & comedite*. Et clarius de calice: *accipite & bibite ex eo omnes*. Obtulit ergo illis calicem consecratum, qui deinde per manus ad singulos deferebatur.

Hic modus non est secundum praxim Ecclesiae, ac proinde non admittendus, posset quidem Ecclesia dispensare ut quis sibi ipsi hoc Sacramentum communicaret, uti dispensasse dicitur cum Maria Stuarta Regina Scotiae, injustè ab iniqua Elisabetha in Castro pro carcere detenta, ut acceptis secreto à Sacerdote Hostiis consecratis, quotidie unam ex illis propriis manibus sumeret, sed talis dispensatio non est trahenda ad alios, cum quibus non sic dispensatum est. Peccaret proinde qui tali modo infirmis ex peste Viaticum porrigeret. Nec in omnibus conformare nos licet modo quo Christus usus fuit, alioquin etiam vespere post alium cibum sumptum deberet in Ecclesia Eucharistia distribui. Fortè in Anglia seu Hibernia tempore Jo. Major, permittebat Ec-

clesia

Hostia in
puro, seu
& sumat
nes Maior
in modo
ntum dis-
m panem
tradiderit
manibus
ret, quod
bite & co-
& bibite ex
consecratu,
ferebarur,
raxim Ec-
offerqui-
si hoc Sa-
ispensasse
Scoria,
o pro car-
Sacerdote
m ex illis
dispensa-
nibus non
e qui tali
errigeret.
cet modo
n vesperi
n Eccle-
nglia seu
tebat Ec-
clesia

clesia sic facere. Sed servandus est semper ri-
tus quem singulae observant Ecclesiae.

2. Modus est, Involvere Sacram Hostiam
communi pani, & sic mittere ad peste infe-
ctos, ut ita simul sub pane sumant. Quem
modum aliqui putant aliquando viguisse in
Gallia, ut refert Chapeaville, sibi suo tem-
pore relatum fuisse.

Sed nec hic modus probandus, quem pro-
inde etiam Chapeaville improbat ipse, tan-
quam indignum tali Sacramento, utpotè quod
tractat tanquam panem prophanum seu com-
munem Ad quem modum reducitur, alius quo
sacra hostia includitur duabus aliis hostiis non
consecratis, in extremitate madefactis ut sic
concludantur ad invicem, & ita reverenter
mittitur ad infirmum, qui monetur ut reve-
renter sumat. Et licet hoc aliquantulum honestius
sit, non tamen prout decet, præterquam quod
etiam hoc alienum sit à ritu & usu Ecclesiae.

3. Modus est quo Sacerdos eminus acce-
dens oblongiori forcipe aurea vel argentea,
coaleari, aut simili aliquo instrumento Eu-
charistiam ori infirmi ingerit.

Præterquam quod hic modus periculosus sit,
ne Hostia consecrata, aut aliqua ejus particu-
la decidant, aut non satis bene in os hominis
ex tali infirmitate inquieti imponatur, est val-
dè indecens, & valdè parum ex tantilla distan-
tia præsidij contra contagionem haberi posset.

Alium modum suggerit Jacobus Manzinus

in

in tract. visitandi infirmos prac. 8. dub. 1. ut refert Dianap. 5. trac. 3. resol. 50. quem dicit praticare solitum D. Petrum de Marchis Archiep. Smyrnensem, in suâ Diœcesi, in quâ assiduè quasi pestis urget. Sacerdos ponit reverenter particulam consecratam super folium paginæ albæ, extensæ super scabellum ad hoc paratum: & dictis verbis: *Domine non sum dignus*, &c. infirmus accedit, & lingua particulam reverenter sumit. Interim Clericus candelâ accensâ in summitate virgæ paginam comburit. Sed hic modus nullatenus tolerandus, tum quia est contra communem praxim Ecclesiæ, tum quia facilè aliqua parva fragmenta Hostiæ consecratæ illi paginæ chartacæ adhærent.

Præterea S. Carolus Borromæus in tract. suo de cura pestilentiae aliquoties sup. citato, hunc & alios modos ab Ecclesia non approbatos sic excludit: *At verò in omni Sacramento, multoque magis in Sanctissima Eucharistia ministrandâ cavebit (scilicet Sacerdos) ut evitandi periculi causa, ne quid vel minimum quod nocivum sit administrationis ritum introducat, neve instrumentum, aliudve quid simile administrationem pro digitis, vel adeo in iis ipsi adhibeat.*

Quo etiam implicitè caveretur alius adhuc modus, scilicet utendi chirothecis, vel alio modo digitos tangendi, ne os aut saliva infirmi nudas manus inficiat. Qui sufficienter etiam

XIV. DE CASIBUS PESTIS. 475

etiam excluditur à S. Carolo dum nihil prodigis, aut in iis vult adhiberi. Ac proinde nuda manu quæ ad hoc consecrata seu benedicta est, debet Sacerdos hoc Sacro-sanctum Sacramentum contrectare & infirmis porrigere, committendo omne periculum Domino Deo, qui suos scit conservare, qui in ipso confidunt, & fideliter officio quod ipsis incumbit perfunguntur. Si autem per hoc permittat ipsos peste infici, æternâ gloriâ remunerabit, quæ omnem sanitatem & longam, vitam longè excedit.

Permittit tamen Sanctus ille Archiepiscopus Mediolanensis, ut tam in administratione hujus Sacramenti quàm aliorum, omnem possibilem cautelam Parochus adhibeat. *Quando, inquit, hominis peste affecti suspectivè confessionem audit, Iro audiat qui aliquantulum à lecto distet. Cum vero sine magno illius incommodo id fieri potest, curet licet, ut ad fenestram, aut ostium, aut in porticum, aliumve locum apertū accedat, ubi illi confitentem audiat, ut cubiculum declinet, in quo contagionis periculū timeri solet, eadem cautione in Sanctissimæ Eucharistiæ ministratione utatur.*

Alias cautelas consulunt Medici, videlicet ut audiens confessionem pestiferorum, non se ponat contra infirmum, sed ad latus aversâ facie, nec se ponat inter ignem & ipsum, nec etiam inter fenestram & infirmum, quando hoc congruè observari potest; ignis enim & ær venenum contagionis solent attrahere.

X

ARTI.

ARTICULUS X.

*Vtrum liceat dare hostiam consecratam piis
personis domi asservandam ut ipsam
si peste corripiantur, sumant.*

Hanc quæstionem movet Chapeaville
ubi sup. q. 36. Et dicit sibi relatum fuisse,
quod ita factum sit in quodam Religioso Mo-
nasterio; quod petierint & impetrarint à suo
Confessario (tempore quo Monasterium peste
correptum erat) plures hostias consecratas,
quas in sacrâ Pyxide asservabant, & peste infe-
ctæ aliquam inde sumebant. Quæritur utrum
hoc sit licitum?

Verum est quod in primitivâ Ecclesiâ per-
mittebatur, ut S. Eucharistiam secum domum
deferrent, quam suo tempore devotè sume-
bant. Quod patet ex S. Basil. Epist. ad Cæs.
Patrium ubi dicit. *In Alexandria & Egypto
unusquisque de populo habet Communionem in
domo suâ, acceptam à Sacerdote Sacrificante, &
distribuyente.* Testatur idem Tertull. lib. 2. ad
Uxorem: *Nesciat Maritus quid secreto ante
omnem cibum gustes, & si sciverit, panem non
illum esse credet qui dicitur.* Citat autem San-
ctum Augustinum Sermone 156. de tempore
ubi nihil de hoc habet, sed serm. 252 Videatur
de illâ antiquâ consuetudine Spondanus ad
an. 574

an. 57. n. 43. ubi dicit illum usum fuisse intro-
ductum tempore persecutionis, quando non
licebat sæpe ad Ecclesiam convenire. Citat
autem de hoc plurimum antiquorum PP. Testi-
monia; in quo usu fundabatur illa opinio seu
abusus de quo est quæstio.

Insuper in concessione factâ Reginæ Sco-
tiæ de quâ præcedenti articulo dictum est.

Respondetur tamen hoc non jam amplius
in Ecclesiâ licere, sine speciali summi Pontifi-
cis dispensatione, qualem habuit piissima illa
Regina. Usus autem ille primitivæ Ecclesiæ
permittabatur illo tempore persecutionis,
propter paucitatem & raritatem Ecclesiarum
& Sacerdotum, & quando vigeat prima cha-
ritas, & Spiritus Domini erat in rotis. Postea
verò refrigerante charitate, & pietate Chri-
stianorum, severè id prohibitum fuit: primò
quidem in Ecclesiâ Occidentali tempore Hor-
misdæ Papæ, quando in Conc. Cæsar-augusta-
no hoc abrogatum fuit sub Anathemate. Imo
& in Toletano 1. c. 14. Et si statum hujus-
temporis consideremus, facilè apparebit quod
ita omnino fieri decuerit, non tantum propter
multorum tepiditatem, imo & impietatem,
sed etiam quia passim malefici & sagæ, hoc
Sacramento abutuntur ad sua maleficia perpe-
tranda. Ac proinde nullâ ratione hoc amplius
permitti potest, nisi accedente summi Pontifi-
cis dispensatione, qui in negotio tanti momen-
ti non se facilem præbebit.

ARTICULUS XI.

Virum peste infectis etiam cum vita periculo conferenda sit Extrema unctio?

Sicut non est tantæ necessitatis Sacramentum Eucharistiæ, quantæ sunt Baptismus & Pœnitentia; ita adhuc minoris est Extrema-unctio. Nihilominus tamen etiam tempore pestis Pastores, & Missionarii Pastoralia munia obeuntes, tenentur hoc Sacramentum conferre, cum enim omnia Sacramenta sint ordinaria media ad salutem, illi qui ex officio tenentur salutem populi procurare, non debent illos, qui per pestem maximè illis indigent mediis, privare. Tum etiam, quia hoc non potest fieri sine magnâ perturbatione eorum, qui in tali anxietate sunt constituti, dum enim ab amicis temporalibus destituuntur, aliud non habent solatium, quàm ut mediis spiritualibus spiritualiter adjuventur:

Tum vel maximè, quia in illâ infirmitate crebra accedunt symptomata & deliria, ratione quorum capaces non sunt ad alia Sacramenta recipienda, & quia fieri potest, quod antea illa habuerint, & adhuc virtualiter habeant imperfectum dolorem qui est attritio, quæ sufficit ut cum Sacramento consequantur peccatorum suorum remissionem, rationabile est

DE CASIBUS PESTIS. 479

ut conferatur ipsis hoc Sacramentum cuius solius capaces sunt.

Utrum autem hæc tanta sit obligatio in Parochis & Missionariis, ut etiam cum vitæ periculo, debeant administrare, multum inter Theologos disputatur. Nugno noster ad suppl. S. Thomæ q. 33. a. 2. diffic. 2. mordicus tenet partem affirmativam. Sylvius autem q. 32. ad art. 3. licet utrumque teneat probabile, magis tamen etiam adhæret sententiæ affirmativæ.

Omnes autem conveniunt, quod si non sit grave periculum vitæ, sit obligatio sub peccato mortali: hoc enim colligitur ex rationibus in principio huius articuli positis. Quibus addi potest exemplum quod adferri solet de Duce aut milite in temporali militiâ, qui sæpe obligantur vitam exponere periculis maioribus propter aliquod bonum temporale, ergo multò magis Duces spirituales quales sunt Pastores, tenebuntur, cum aliquali saltem periculo vitæ, hoc Sacramentum conferre, quod plurimum confert ad vincendas tentationes in mortis articulo occurrentes, & ad disponendas magis animas ad consecutionem æternæ beatitudinis. Leve autem periculum esse censetur, in principio morbi, quando pestis non adeo invaluit, ut quoscumque accedentes inficiat. Ac proinde statim, ubi pestis aliquem corripuerit, poterunt hoc Sacramentum conferre. Poterit etiam conferri eminus oblongiori virgulâ oleo tinctâ.

Si autem adeo morbus invaluerit ut evidens sit infectionis periculum, regulariter non erit talis obligatio sub mortali peccato. Ita tenet Chapeaville ubi supra cap. 5 q. 2. & ratio est: Quia hoc Sacramentum non est medium necessarium ex divino præcepto, sicut alia, quibus nisi ponatur obex, sufficienter subvenitur salutis æternæ. Et sic non est gravis necessitas cui debent Parochi succurrere. Dixi, *regulariter* quia fieri potest, ut etiam sit gravis, imo fere gravissima necessitas, videlicet quando per accidens conferre deberet primam gratiam eo quod existens in peccato mortali, capax non esset alia Sacramenta suscipiendi.

Quando autem tantum esset periculum bonorum temporalium, nullatenus potest hoc Sacramentum negligi, cum illi damno tantum prævaleat bonum spirituale, quod animabus ex huius Sacramenti susceptione accrescit.

Pro coronide aliquid dicendum est de casu quo aliquis in partibus missionis infirmaretur in publico Xenodochio, aut aliâ domo publicâ, & strictè sub poenâ gravissimæ multæ, incarcerationis, aut exilii esset prohibitum, ut aliquis Sacerdos infirmos, sive peste, sive aliâ infirmitate laborantes accederet, utrùm teneatur Parochus aut Missionarius tali se periculo exponere?

Resp. Ex dictis, teneri, si spes sit, quod succurrere poterit, & Sacramenta conferre. Si autem, moraliter loquendo, nulla talis spes affuerit.

affulgeat, eo quod per hæreticos ministros
continuo & diligentissime advigiletur, & sic
expectanda tantum sit magna turbatio sine
fructu, negotium Deo commendandum est,
& sæculares Catholici mittendi, qui infirmum
pro posse suo animent, & ad contritionem
excitent.

Utrum singula organa sensuum tempore
pestis singulatim sint ungenda, superius resol-
vimus tract. I. art. 6.

FORMA JURAMENTI

Professionis Fidei,

Secundum Bullam Pii IV.

Uia praxis est Catholicae Ecclesie, ut illi qui ad fidem Orthodoxam convertuntur, antequam plene admittantur, faciant abjurationem errorum quibus in hæresi prius adhæserant, & verę fidei documenta profiteantur: operæ pretium esse judicavi hęc annexere formam talis juramenti Professionis Fidei præscriptam à Sanctissimo Dom. Pio IV. summo Pontifice, ut conformiter ad illam recentet conversi fidem Catholicā quam amplectuntur, profiteantur & hæretica dogmata abjurent.

Ego N. firmā fide credo & profiteor omnia & singula, quę continentur in Symbolo fidei, quod sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem celi & terra, visibilium omnium, & invisibilium: & in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia sæcula; Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines, & propter nostram

nostram salutem descendit de calis, & incarna-
tus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, &
homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub
Pontio Pilato, passus, & sepultus est; & resur-
rexit tertia die secundum Scripturas; & ascendit
in calum, sedet ad dextram Patris: & iterum
venurus est cum gloria judicare vivos, &
mortuos; cujus regni non erit finis: & in Spiri-
tum sanctum Dominum, & vivificantem, qui
ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre &
Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui
locutus est per Prophetas; & unam sanctam Ca-
tholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor
unum Baptisma in remissionem peccatorum, &
expecto resurrectionem mortuorum, & vitam
venturi saeculi Amen. Apostolicas & Ecclesia-
sticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiae
observationes & constitutiones firmissimè admitto,
& amplector. Item sacram Scripturam juxta
eum sensum quem tenuit & tenet sancta mater
Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, &
interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto;
nec eam umquam nisi juxta unanimem consen-
sum patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor
quoque septem esse verè & propriè Sacramenta
novae legis à Iesu Christo, Domino nostro, in-
stituta, atque ad salutem humani generis, licet
non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum,
Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam,
Extremam Vnctionem, Ordinem & Matrimo-
nium; illaque gratiam conferre, & ex his
X 5 Baptis-

ENTI

IV.

ca Ecclesie,
orthodoxam
n plenè ad-
juramentum
æresi prius
profitean-
tæ annectere
Fidei præ-
V. summo
m recent
plectuntur,
bjurent.
omnia &
o fidei, qui
licet: Credo
n, factorem
& invisibi-
Christum,
atum ante
de lumine;
a, non fa-
nem omnia
& propter
nostram

Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque & approbatos Ecclesie Catholica ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemnibus administratione recipio, & admitto. Omnia & singula qua de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector, & recipio: Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium & propitiatorium sacrificium pro vivis, & defunctis; atque in Sanctissimo Eucharistia Sacramento esse verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem, una cum anima & divinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conversionem totius substantiae panis in corpus, & totius substantiae vini in sanguinem; quam conversionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie, totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari: Similiter & sanctos unà cum Christo regnantes, venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmissime assero, imagines Christi, ac Deiparae semper virginis, nec non aliorum Sanctorum, habendas & retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertinendam: Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse; illarumque usum Christiano populo maxime salutem.

salutarem esse, affirmo: Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosco; Romanoque Pontifici, Beati Petri, Apostolorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo, ac juro: Cetera item omnia à sacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipuè à sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio atque profiteor; simulque contraria omnia, atque hereses quascunque ab Ecclesia damnatas, rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio & anathematizo: Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in presenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & inviolatam, usque ad extremum vitam spiritum constantissimè (Deo adjuvante) retineri & confiteri, atque à meis subditis, vel illis quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, ego idem N. spondeo, voveo, ac juro: Sic me Deus adjuvet & hac sancta Dei Evangelia.

Hac formâ uti convenit præcipuè quando professio fidei sit publicè aut coram testibus ab illis qui publicè hæretici antea fuerunt. Pro aliis autem rudioribus & qui secretò convertuntur, non est opus uti totâ illâ formâ, sed sufficiet brevior quam præscribit P. Thomas à Jesu lib. 8. de conversione omnium gentium procurandâ pag 561. vel simili.

X 6

Ego

Ego talis, tali loco natus, coram N. & N. Sacrosanctis Evangeliiis coram me positis, eisque propriis manibus attactis juro, me firmiter credere corde, & profiteri ore illam Sanctam fidem Catholicam & Apostolicam quam Sancta Romana Ecclesia credit, predicat, profitetur & observat; & consequenter abjuro, revoco, abnego, & detestor omnem hæresim cujuscumque sit conditionis & sectæ extollentis se adversus Sanctam Catholicam Ecclesiam, & præcipuè illam cui hæcenus adhæsi. Item juro me credere & profiteri ore, ubi exprimantur præcipui articuli contrarii hæresi, quam deserit, & subjungat: Iuro & promitto quod deinceps non aliter credam, nec dogmatizabo, nec à mihi subditis aliter teneri permittam. Sic me Deus adjuvet.

Instrui verò poterit in articulis fidei conformiter ad formam præfatam Pii IV. præcipuè incipiendo ab illis verbis sequentibus post symbolum. Ubi incipit: *Apostolicas & Ecclesiasticas Traditiones &c.* Quia ibi consequenter ponuntur ferè omnia, saltem præcipua, quæ modernis hæresibus in partibus nostræ missionis adversantur.

Cavendum autem ne personæ sic conversæ factâ hac fidei Professione, & derelictæ hæresis abjuratione, ulterius negligantur, maxime si rudioris ingenii sint, ne facile denuò pervertantur; sed quantum fieri potest in fide fovendæ sunt & confirmandæ.

P A R Æ N E S I S

Ad Missionarios.

Ntequam ab hoc opere propter vos
suscepto, me expediam, ad exemplum
Magni Gregorii Papæ in suâ *Cura*
Pastorali, denuo admonere vos volui;
licet enim ipse omnes Pastores in primo operis
sui tractatu docuisset quomodo se in seipsis
disponere deberent ad muneris sui exercitium,
concludere noluit, nisi novâ adhortatione eos
incitaret ad tanti ministerii debitam executio-
nem. Totus meus primus tractatus ad hoc so-
lum collimabat, ut dignitatem missionis per-
pendentes, operemini tanquam digni illius
Ministri, qui vos vocavit. Ad quod non parum
animare vos debent verba ipsius boni Pastoris,
quando Apostolos suos primos fidei Missiona-
rios instituit Joannis 20. v. 21. *Pax vobis, si-*
cut misit me Pater, & ego mitto vos. Hac cum
dixisset, insuflavit, & dixit eis: Accipite
Spiritum S. Magna sanè dignitas, quod ita
missi sitis à Christo, sicut ipsum miserat Pa-
ter suus. Sed per hoc admonenimi, ut ita missio-
nem vestram exequamini, sicut ipse suam exe-
cutus est. Perpendite autem Angelici nostri
Magistri illorum verborum expositionem
Primo, inquit, pramittit pacis vinculum, se-
cundo

cundò injungit officium. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis; hoc dixit eis contra perturbationem duplicem: nam contra presentem à Iudais, dixit eis primò Pax vobis. Sed contra perturbationem factam à gentibus, dixit eis iterum: Pax vobis. Sup. 16. In mundo pressuram habebitis: in me autem pacem, nam ad gentes mittendi erant. Sanè tertio vobis dici potest qui missi estis ad hæreticos: Pax vobis, nolite timere eos qui vos persequuntur, vel ob bona temporalia quæ debetis contemnere, vel propter vitam quam debetis profundere pro ovibus vestris, & post hæc non habent amplius quod faciant. Et considerate id quod sequitur: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Prosequitur S. Thomas: Hoc erat ad consolationem Discipulorum, qui cognoscentes auctoritatem Christi, sciebant eum mittere ipsi auctoritate divinâ. Item considerantes dignitatem propriam, scilicet quod habebant officium proprium Apostolicum. Apostolus enim idem est quod missus. Agnosce igitur Missionarie dignitatem tuam & divinæ missionis factus particeps, noli in sæcularem vilitatem degeneri conversatione redire. Pergit Doctor Angelicus. Sicut misit me Pater & ego mitto vos. Id est, sicut Pater diligens me misit in mundum ad passionem tolerandum pro salute fidelium, ita ego diligens vos, mitto vos ad tribulationes sustinendas pro nomine meo. Matth. 10. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Secundò datur eis idoneitas officii per dationem Spiritus Sancti.

Hacc
pite S
Dom
testate
rem q
fuit o
quibu
solitu
Apost
duanu
oratio
in ho
pressit
trem
sit, q
oratio
posset
ipse,
putare
ignito
dum
sumpt
tur. I
cob p
mino
quale
aut in
tionib
dum,
bis di
quid
Hac

Haccum dixisset insufflavit, & dixit eis : Acci-
 pite Spiritum Sanctum. Si igitur missi estis à
 Domino sicut eum misit Pater, eadem po-
 testate & fine, imitari debetis modum, & amo-
 rem quo ipse missionem exercuit. Modus ipsius
 fuit oratio qua se disposuit : Pro tribus annis
 quibus prædicare & pari voluit, triginta in
 solitudine in oratione consumpsit. Electurus
 Apostolos in oratione pernoctavit. Quatri-
 duanum Lazarum resuscitaturus infremuit
 orationis vehementiâ. Passionem inchoaturus,
 in horto orando sanguineum sudorem ex-
 pressit. Et non nisi clamans, orando Pa-
 trem, expiravit. Hunc modum præscrip-
 sit, quem imitemini. Nolite cogitare quod
 oratione perdati tempus, quod studendo
 possitis impendere. In templo inventus est
 ipse, qui est Sapiencia Patris dum perditus
 putaretur. Isaia labia cum mittendus esset,
 ignito calculo purgata sunt ut ad prædican-
 dum redderetur idoneus, & hoc, calculo
 sumpto ex igne altaris, quo oratio significaba-
 tur. Israël seu videntis nomen accepit Ja-
 cob postquam orando totâ nocte cum Do-
 mino fuisset luctatus. Si studium vestrum,
 quale esse convenit, sit ut divina videatis
 aut intelligatis, luctari debetis jugibus ora-
 tionibus. Magis orandum est quam studen-
 dum, ipse enim quod dixit Apostolis, vo-
 bis dicit : Nolite cogitare quomodo aut
 quid loquamini, dabitur enim vobis in
 illâ

*illâ horâ quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Matth. 10. 19. Ut spiritus Sanctus per vos loquatur oratione impetrandum est. Exemplum accipite in Sancto Patre nostro Dominico, qui antequam fratres suos per universum mundum prædicaturos dimitteret, in quem finem Ordinem suum instituerat, dum in Basilicâ Apostolorum Petri & Pauli ardentius oraret, uterque Apostolus oranti visibiliter apparuit, & Petrus quidem scipionem secum baculum, Paulus autem apertum librum porrexit, & ab utroque hæc verba audivit: *Alii Dominice & prædica, hoc enim ministerium tibi à Deo demandatum est.* Ac statim velut quondam Apostolos, sic Dominici caput formæ linguæ flammæ Spiritus Sanctus operuit. Et simul in visione prævidit filios suos Prædicatores, toto orbe dispersos, Evangelii præcones, fidei Catholicæ vindices, & veros Hæreticorum mastiges.*

Moribus etiam bonis prædicare debetis magis quàm verbis. Sic enim monet Timotheum suum Apostolus 1. Timoth. 4. 16. *Attende tibi, & doctrinæ, instas in illis: hoc enim faciens, & te ipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.* Ubi S. Thomas: *Aliqui sic attendunt doctrinæ, quod sui curam negligant, sed Apostolus dicit, quod primò attendat sibi & postea doctrinæ.* Attendere ergo prius vobis ipsis debetis, ut à vitiis purgemini. Ideo Moyse mandatum

datur ut
antequ
ut, inq
rus pop
deponer
incedere
Sanct
lunt ali
S. Greg
tenent.
Doct
te sermo
mus sic
2. Cor.
Card. B
non pro
quarun
Prædica
statione
ad comp
vanitate
V. 14. n
cit illud
vos fieri
pecunian
dicatoru
quia præ
ad propri
loquaces
Apostol
catio me

datur ut deponat calceamenta de pedibus suis, antequam ad liberandum populum mittatur, ut, inquit S. Ambros lib. de Isaac. c. 4. *Vocaturus populum ad Dei regnum, prius carnis exuvias deponeret, & nudo spiritu, vestigioque mentis incederet.*

Sanè in se sancti & puri esse debent qui volunt alios convertere. *Non enim sordes*, inquit, S. Gregor. *tergere possunt manus, quæ lutum tenent.*

Doctrina autem vestra non sit in sublimitate sermonis, sed in virtute Dei, *non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei.* 2. Cor. 2. v. 17. ad quæ verba noster Hugo Card. *Falsa admiscetes, & pro voluptate, non pro prole prædicantes. Adulteri enim non quarunt proles, sed delectationem: sic vani Prædicatores non quarunt fructum, sed delectationem humane laudis.* Idem verò Hugo ad compescendam quorundam Prædicatorum vanitatem, ad illa verba Apostoli 2 Cor. 12. v. 14. *non enim quero vestra, sed vos*, adducit illud Matth 4. 19. *venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.* Et infert: *Non dicit pecuniarum aut ranarum. Sed modò rete prædicatorum projicitur non ad pisces, sed ad ranas, quia prædicatio non fit ad salutem hominum, sed ad propriam laudem, quòd significatur per ranas loquaces.* Audite docentem vos suo exemplo Apostolum, 1. Cor. 2. v. 4. *Sermo meus & prædicatio mea, non in persuasilibus humana sapientiæ verbis,*

verbis, sed in ostensione spiritûs & virtutis; fides vestra non sit in sapientiâ hominum, sed in virtute Dei.

Dilectio etiam seu amor quo Christus verus Pastor usus fuit, maximè consistebat in mansuetudine quâ oves suas non recipiebat tantum ad se recurrentes: *Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis*, Luc. 15. 2. *Secundum* aberrantes quærebat, sicut ibi statim sequitur v. 4. *Vadit ad illam (scilicet ovem) quæ perierat, donec invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.*

Tandem concludo verbis Sanctissimi Patriarchæ mei Dominici in Epistola exhortatoria quâ filios suos ad Apostolicum munus ad quod electi erant admonebat: *Estote vigilantes, qui alios ad vigilantiam excitatis; calcami pedes in preparationem Evangelii. Fraternali charitate estote concordēs; humilitatis, & obedientiæ, vero Dei Patris filio vos exhibete conformes, ut Angelicum vestræ professionis officium condignis actibus honoretis, qui in salutis humanæ officium missi estis. Divinis aspectibus, in omni loco reverenter assistite, & proximorum edificationi fideliter ministrare; ut ignito prædicationis eloquio & salutare in Confessionibus consilio abundare possitis. Scripturas divinitus inspiratas, & legem Domini immaculatam, convertentem animas, audiendo, meditando scrutando sectemini; studio semper utilium insistentes & curiositatis dispendium evitantes. Et quoniam*

linguam vestram sacratissimis eloquiis consecra-
tam, decet exhibere orationem charitatis, non
officium vanitatis; sermo vester sit semper sale
conditus, ut det gratiam audientibus: sit vobis
sermo vivus, & efficax, omne vanum & non
planum respuens, & lingua placabilis, signum
vitæ, verbum sanctum, & irreprehensibile, quod
adversarius revereatur, quo adificentur proximi,
& Dei gloria dilatetur. Ferveat in cordibus ve-
stris animarum lucrandarum zelus ardens, &
acutus, quem regat ratio, dirigat discretio, tem-
poret conversatio mansueta. Et quoniam vos in
eminentissimâ speculâ constitutos, oculi omnium
respiciunt, & à vobis magis virtutum exempla
requirunt, quàm ornamenta sermonis, mittamus
manum ad fortia, digitis myrrham probatissimam
distillantes, rigorem in operibus, perseverantiam
in adversitatibus exhibentes: ut per patientiam,
& consolationem scripturarum, spe conceptâ cale-
stium, securâ mente convivium prægustemus in
terris, quo nobis est in æternitatis abundantia
perfruendum. Hæc nobis S. Pater noster Domi-
nicus, & ego vobis Sic agite & erit vobis mer-
ces magna in cælis.

Omnia quæ in toto hoc opere, sive ex
proprio, sive ex alieno sensu produxi, omni
submissione, iudicio & censura S. Matris
Ecclesiæ Catholicæ, extra quam non est
salus, promptissimè subjicio.

FINIS.

INDEX

Tractatum & Articulorum.

TRACTATUS PRIMUS

De Missione in communi.

- A**rticulis 1. de dignitate Missionis Apostolica. pag. 1.
2. Quae preparatio Missionem debet
precedere, & quomodo sit exercenda. 4.
3. An magis requiratur in Missionario doctrina,
quàm bona vita. 8.
4. De recta intentione, & fine hujus functionis. 11.
5. De Eleëmofynis quibus Missionarii sustentantur. 13.
6. Bonis exemplis debens edificare tam fideles
quàm infideles. 17.
7. De scientia requisita in Missionario. 21.
8. Docere debent sententias tutiores, non laxiores. 25.
9. Qualiter debeant populo prædicare. 29.
10. Quando pro salute animarum debeant se
exponere periculo. 34.
11. Quinam propriè censeantur esse Missionarii. 38.

12. Virum

INDEX.

12. Virum omnes Missionarii sint Pastores. 40
 13. Virum Missionarius Regularis obligetur ad
 observantiam suae Regulae & Constitutionum. 43
 14. An Missionarii possint à Praefecto à Missione
 revocari. 46

TRACTATUS II.

De Fide Internâ.

- A**rticulus 1. Quid sit fides. 48
 2. Quae dispositio requiratur ad benè, &
 fructuosè credendum. 52
 3. Quae dispositio requiratur ex parte voluntatis. 55.
 4. Virum explicitè credere mysterium Incarna-
 tionis sit necessarium. 59
 5. An de necessitate medii sit credere mysterium
 SS. Trinitatis. 68
 6. Quanam credenda sint necessitate praecepti. 70.
 7. An Catechumeni debeant plura explicitè cre-
 dere quàm alii. 73
 8. An licitum sit aliquos articulos pro tempore
 occultare à quibus Cathecumenus abhorret. 75.
 9. An occultari aut simulari possit Pontificem
 Romanum esse caput Ecclesiae. 82

TRAC.

I N D E X.

T R A C T A T U S III.

De fide Externa.

- A** Rt. 1. Quando obligatio sit fidem exteriori
actu confitendi. 87
2. An pro simulandâ fide uti liceat verbis
amphibologicis. 91
3. An liceat se negare esse sacerdotem aut Reli-
giosum. 93
4. An interrogatus de fide tacere possit aut simu-
lare. 94
5. An omittenda sit professio fidei quando nulla
speratur utilitas, sed tantum. timetur tur-
batio. 100.
6. Vtrum fidei liceat fugere tempore persecutio-
nis. 101
7. Vtrum liceat simulatè exercere actiones falsæ
Religionis. 104
8. Vtrum licitum sit audire conciones hereti-
corum. 110.
9. An licitum sit Catholico agere organistam aut
adituum seu custodem templi hereticorum.
117.
10. Vtrum Catholico liceat comitari funera he-
reticorum. 118
11. Vtrum Catholico liceat uti vestibus hereti-
corum, aut infidelium. 120
12. An liceat accipere fictas litteras testimonia-
les. 121

INDEX.

- les de heresi, ut quis possit tutius proficisci in
partibus hereticorum. 126.
13. Vtrum ad occultandam fidem liceat omittere
praecepta Ecclesiae in vita periculo. 129.
14. An diebus prohibitis ab Ecclesia liceat vesci
carnibus apud hereticos. 133.
15. An famulus in gratiam Domini sui possit
vesci carnibus diebus vetitis. 138.
16. An liceat apponere carnes hereticis diebus
abstinentiae. 139.
17. An liceat Catholicis in locis hereticorum
aperire officinas diebus festis Ecclesiae. 140.
18. An sit licitum Catholicis opera servilia ex-
ercere illis diebus, in illis locis. 141.
19. Vtrum liceat diebus festivis operarios here-
ticos impendere. 142.
20. Quae obligatio sit audiendi Sacrum in locis
Missionis. 143.
21. Vtrum liceat Catholicis uti stylo antiquo
ut se conforment hereticis. 145.

TRACTATUS IV.

De Hæreticis.

- Art. 1. Quod sit heresis, & quis formaliter
sit hereticus. 146.
2. Quanam pertinacia requiratur ut aliquis sit
formaliter hereticus. 149.
3. Quae

INDEX.

3. *Quanam ignorantia excuset à formali hæresi* 153.
4. *An dubius in fide sit hæreticus.* 160
5. *An hæretici poenam Excommunicationis incurrant ipso facto.* 164
6. *In quibus liceat cum hæreticis communicare.* 167,
7. *De communicatione cum hæreticis quoad spirituales potestatem Ordinis.* 169,
8. *Vtrum hæreticus retineat potestatem jurisdictionis spiritualis.* 171
9. *An licitum sit sepelire hæreticos notorios, tamen denunciatos in loco sacro.* 176
10. *An locus sacer violetur per sepulturam hæretici non denunciati.* 177
11. *An Catholicus validè & licitè accipiat beneficium à patrono hæretico.* 178
12. *Vtrum liceat dare pretium Patrono hæretico pro beneficio sine simonia.* 180
13. *An Catholici emere possint bona fidelium injusto bello ab hæreticis capta.* 184
14. *An liceat cum hæreticis publicè disputare.* 188.

TRACTATUS V.

De Libris prohibitis.

- A** Rt. 1. *Vtrum bene ab Ecclesia libri hæreticorum prohibeantur.* 195

INDEX.

2. An libri hereticorum sint prohibiti sub pena
Excommunicationis. 198
3. Vtrum parvitas materia excuset in lectio-
ne libri heretici ab Excommunicatione. 202.
4. An censeantur prohibiti libri unam tantum
heresim pertransennam continentes, 205
5. Quinam libri censeantur ex professo tractare
de religione. 206
6. Vtrum Bulla non tantum comprehendat
legentes sed etiam audientes legi. 208
7. Vtrum facultatem habens legendi libros here-
ticos, possit illos ex curiositate legere. 210
8. Qualis retentio librorum hereticorum pro-
hibeatur in Bulla Cœne Domini. 213
9. Quinam sint defendentes qui in Bulla Cœne
exprimuntur, 216
10. Vtrum in locis missionis liceat quibuscumque
legere Biblia in lingua vulgari. 217
11. An passim permitti possit lectio controver-
siarum in vulgari idiomate. 221

TRACTATUS VI.

De Baptismo.

- Art. 1. Vtrum baptizati ab hereticis sint
rebaptizandi. 223
2. An Baptismus collatus ab hereticis sit invali-
dus defectu debite intentionis. 227
- Y 3. Vtrum

INDEX.

3. *Vtrum aliquando iterandus sit Baptismus sub conditione.* 235
4. *Qualis ablutio requiratur.* 236
5. *Vtrum aqua rosacea sit materia Baptismi saltem in casu necessitatis.* 240
6. *An liceat tradere infantem heretico ministro baptizandum.* 241
7. *Vtrum mater Catholica curare possit puerum à Catholico sacerdote baptizari, quem Pater hereticus vult baptizari ab heretico ministro.* 246.
8. *Vtrum Catholicus ut patrinus suscipere possit puerum ab heretico ministro baptizandum.* 247.
9. *An parentes catholici adhibere, aut admittere possint patrinum hereticum pro suis proliis.* 250
10. *Quanam instructio requiratur in adultis baptizando.* 253
11. *De Ceremoniis quibus modò Ecclesia utitur in Baptismo.* 258
12. *Vtrum pueri Iudeorum, & aliorum infidelium non baptizatorum, invitis parentibus sint baptizandi.* 261
13. *Vtrum pueri hereticorum invitis parentibus sint baptizandi.* 273

TRAC

INDEX.

TRACTATUS VII.

De Confirmatione.

- A** Rt. 1. *Utrum omnes fideles baptizati teneantur hoc Sacramentum suscipere.* 275
2. *Utrum mortale peccatum sit hoc Sacramentum negligere tempore persecutionis.* 280
3. *An conveniens sit pueros confirmari ante usum rationis, in locis Missionis.* 281
4. *An hoc Sacramentum precedere debeat alia Sacramenta.* 284
5. *Utrum amentes confirmandi sint.* 286
6. *An requiratur patrinus qui confirmandum suscipiat.* 288
7. *De Ceremoniis quibus Ecclesia utitur in collatione Confirmationis.* 290
8. *Utrum Chrisma debeat singulis annis renovari.* 293
9. *Quis sit minister Sacramenti Confirmationis.* 297.
10. *An Episcopus in partibus missionis interdum etiam cum periculo vite Confirmationem conferre debeat.* 399

INDEX.

TRACTATUS VIII.

De Sacrificio Missæ.

- A** Rt. 1. *Quæ necessitas requiratur ad celebrandum sæpius eodem die.* 301
2. *Vtrum aliquando liceat celebrare sacerdos non jejuno.* 303
3. *Vtrum dubius an sit jejunus celebrare possit aut communicare.* 313
4. *Vtrum infirmus sæpius communicare possit non jejunus.* 318
5. *Vtrum sacerdos aliquando possit celebrare sine ministro.* 320
6. *Vtrum aliquando licitum sit celebrare sine sacris vestibus.* 324
7. *De aliis requisitis ad Sacrificium Missæ* 328
8. *Vtrum grave peccatum sit celebrare cooperto capite.* 332
9. *Vtrum liceat celebrare in Ecclesiis hæreticorum, aut ubi ipsi sepeliuntur* 335
10. *An aliquando celebrare possit sacerdos conscius sibi peccati mortalis, sine præviâ confessione.* 338
11. *An nocturna pollutio impediât Sacerdotem aut secularem à S. Communione.* 343
12. *An dari possit in communionem particula hostiæ majoris.* 348
13. *An Regulares habentes speciales ritus in celebrant*

INDEX.

lebrando, conformare se debeant in missione
vivi Romano 360

14. An qui manē communicavit, si eodem die
incidat in periculum mortis, possit iterum
communicare per modum viatici. 351

15. An danda sit communio parvulis, amentibus,
& surdis in mortis articulo. 354

16. Virum liceat moribundo accipere Eucharistiam
ab Excommunicato denunciato. 359

17. An in necessitate liceat viaticum accipere ab
haeretico denunciato. 363

TRACTATUS IX.

De Pœnitentia.

Art. 1. **V** Trum aliqui casus reservati sint
Missionariis. 365

2. An recens conversus explicare debeat peccata
ipsi heresi involuta. 367

3. An ob multitudinem pœnitentium absolutio
dari possit non integrè confessis. 368

4. Quid agendum sit cum pueris venientibus ad
Confessionem. 370

5. An validè absolvat confessorius complicem
suam in carnali copulâ. 373

6. De satisfactione pro gravibus peccatis injun-
genda. 375

7. Qualia opera pro satisfactione Sacramentali
injungenda sint. 379

Y 3

8. An

INDEX.

8. *An aliqui possit moribundus qui nulla signa penitentiae dedit.* 381

TRACTATUS X.

De Indulgentiis.

- Art. 1. **Q**ua Indulgentia specialiter data sit pro partibus Missionis 394
2. *Utrum Regulares in Missione habeant easdem Indulgentias, quas habent in partibus Catholicorum, & easdem confraternit.* 395

TRACTATUS XI.

De Extremâ Unctione.

- Art. 1. **A**n Extrema Unctio licite conferatur oleo antiquo alterius anni. 397
2. *Quanam verba sint de essentia formae huius Sacramenti.* 398
3. *Qualis infirmitas requiratur ut valide conferatur.* 400
4. *Quibusnam danda sit Extrema unctio.* 401
5. *Quanam partes corporis inungenda sint.* 401
6. *An singulatim organa sensuum ungentur.* 406
7. *An hoc Sacramentum iterari possit in eadem infirmitate.* 408
8. *De effectibus Extrema-unctionis.* 409

TRAC

INDEX.

TRACTATUS XII.

De Sacramento Ordinis.

A Rt. 1. *An solo titulo depurationis ad missionem possit aliquis ordinari ab Episcopo Vicario missionis.* 412

2. *An in Hyberniâ liceat accipere Ordines ab Episcopo non proprio.* 414

TRACTATUS XIII.

De Matrimonio.

A Rt. 1. *An decretum Conc. Trid. contra Matrimonia clandestina, obliget in locis missionis,* 416

2. *An ab illo decreto contra matrimonia clandestina non sit ulla exceptio in Missione.* 424

3. *An exceptio à decreto illo Concilii per Episcopos extendi possit ad alios casus.* 429

4. *Virum valida sint matrimonia Catholicorum cum hereticis.* 436

5. *Virum licita sint matrimonia Catholicorum cum hereticis.* 438

6. *Virum talia matrimonia in nullis circumstantiis sint licita.* 443

7. *Virum licite contrahatur coram heretico ministro, postquam contractum fuit coram sacerdote.* 446

8. *Virum liceat nuptias hereticorum honorare suâ præsentiâ aut aliquo munere.* 449

Y 4

TRAC

INDEX.

TRACTATUS XIV.

De casibus tempore pestis occurrentibus.

Ratio huius Tractatus.

A	Rt. 1. Vtrum Missionarii teneantur assistere populo suo peste infecto.	451
2	Quis modus observandus sit in conferendo Sacramentis tempore pestis.	452
3	Vtrum teneantur cum periculo vite peste infectos baptizare.	453
4	An eadem sit obligatio conferendi Sacramentum Poenitentiae.	460
5	Vtrum sufficiat unum vel duo peccata audire & sic absolvere peste infectos.	464
6	An sit obligatio saepius ejusdem poenitentis peste infecti confessionem audire.	466
7	Quid agendum sit si duo vel plures in eodem lecto peste infecti decumbant.	468
8	An peste infectis viaticum administrandum sit cum periculo vite.	469
9	Vtrum dari possit viaticum aliquo instrumento.	471
10	An liceat dare hostiam consecratam piis personis domi asservandam, ut ipsam si peste corripiantur sumant.	476
11	Vtrum peste infectis etiam cum vita periculo danda sit Extrema Unctio.	478
	Forma juramenti professionis fidei.	482
	Paranesis ad Missionarios.	487

LICEN-

LICENTIA ORDINIS.

IV. **C**ommittimus admodum Reverendis PP.
Regentibus studii Lovaniensis examen
libri cui titulus *Pastorale Missionariorum*, &c.
compositi à R. admodum P. F. JOANNE
BAPTISTA VERIUS S. Th. Doctore, quem
si prælo dignum judicent, licentiam damus
prælo mandandi, servatis servandis. Actum
in Diffinitorio Capituli Provincialis Ord.
FF. Prædicatorum Bergis S. winoci 7 Julii
1664.

Fr. ANGELUS HENNOTELLE Secretarius.

Censura Ordinis.

EX commissione nobis data à diffinitorio Ca-
pituli Provincialis Bergis S. Winoci nuper
celebrati, legimus hunc librum cui titulus: *Pasto-
rale Missionariorum*, &c. in quo reperimus va-
riorum casuum in missione & alibi passim occur-
rentium dilucidat, & solidas resolutiones, nihil
autem fidei vel bonis moribus repugnans, aut à
communi Theologorum sensu devians; quo circa
eundem librum prælo & publica luce dignum
censemus. Datum Lovanii 1664. die 30. Julii.

F. THOMAS LEONARDI S. Th. D. & Regens
Primarius.

F. JACOBUS CRAYE S. Th. Lic. Regens
Secundarius.

Y 5

APPRO-

APPROBATIO

Censoris Ordinarii.

Pastorale Missionariorum cum resolutione casuum in Missionibus apud haereticos & alibi occurrentium, brevi & dilucidâ ac concinâ methodo à R. admodum atque Eximio Patre F. JOANNE BAPTISTA VERIUS Ord. FF. Prædicatorum, S. Th. Doctore elaboratum, nihil continet fidei ac bonis moribus contrarium: atque in utilitatem non tantum Missionariorum, sed omnium Pastorum, & eorum quibus animarum cura commissa est, prælo mandabitur. Datum Bruxellis 12. Junij 1664.

I. CERON. *Pastor B Maria de Capella, Archiepresbyter Bruxellensis, librorum Censor.*

Reimprimi Poterit. Actum Antverpiæ,
4. Juli. 1682.

P. V. HALMALE *Canon.
Antverpia & Librorum
Censor.*

um resolu
s apud ha
, brevi &
a.R.admo
. JOANNE
icatorum,
hil conti
ntrarium:
Missiona-
& eorum
issa est,
xellis 12.

lla, Archi.
Censor.

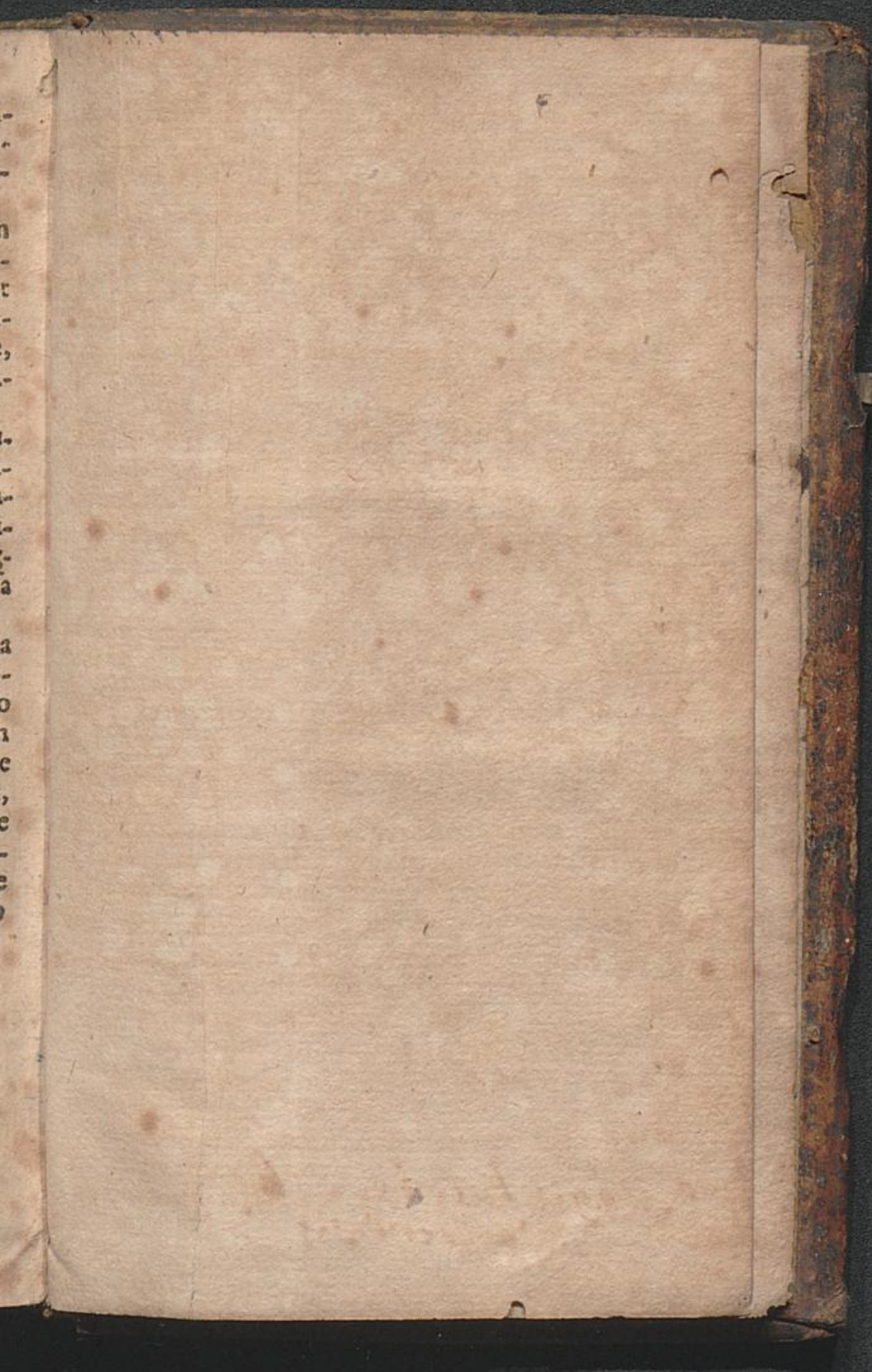
atverpia,

E Canon.
Librorum

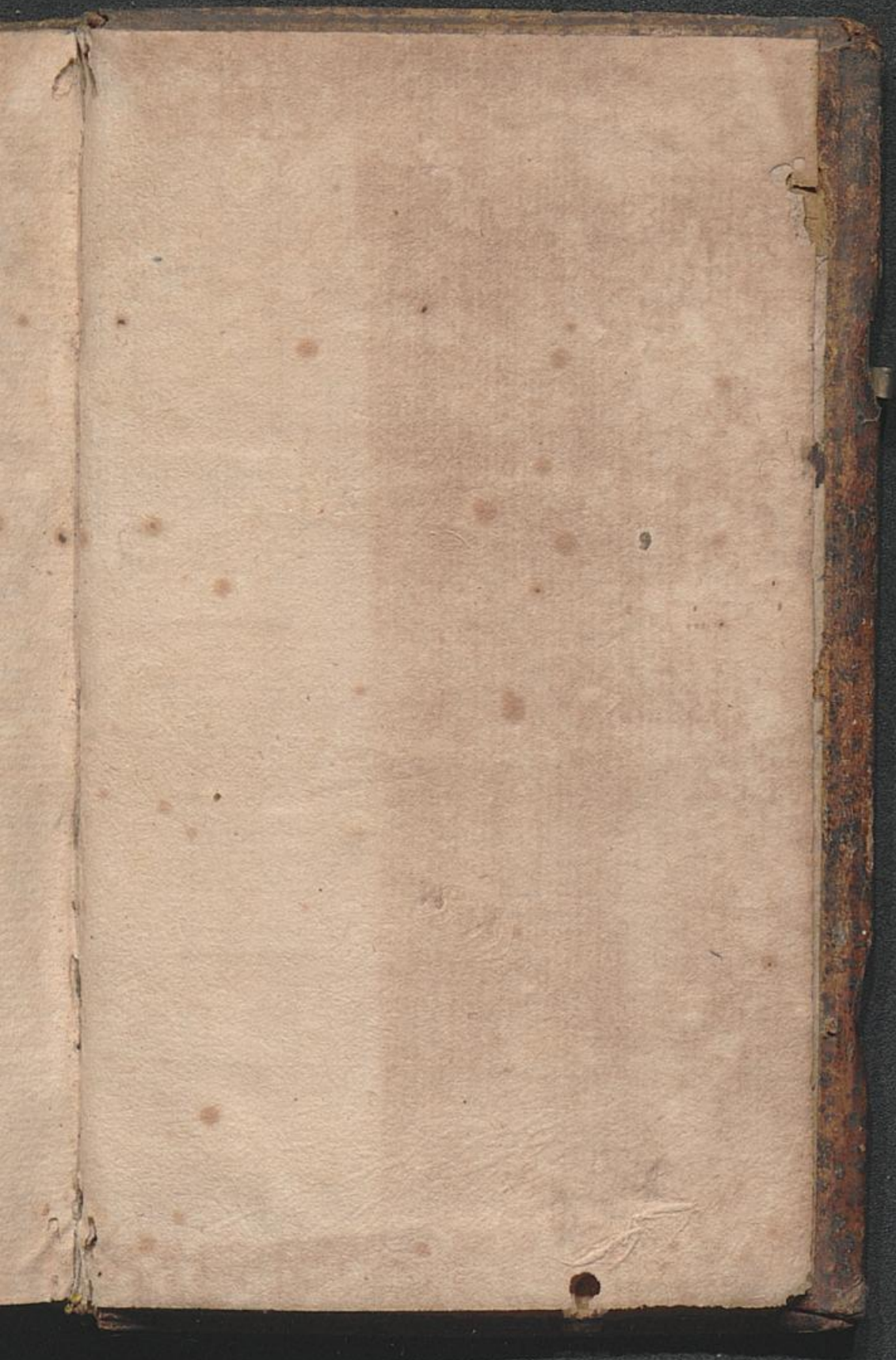
115
115
115
115
115

(= 1031)

Ver
pet
1031
L
A

Verillius
et petri & s
Ioseph
Cassus
E II
46

VERULUS
et petri & s
Ioseph
Cassus
E. II
46

Th
2337

Verrillus
et petrus
Ioseph
Cassius
E. II
46